

تەنھەسەر رەوان

بۇ تەنھەسەر قورئان

بەرگى [۱۵]

نوسىنى

مەلا مەھمۇدى گەللى

جزمى ۳۰

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

تەفسىرى رەۋان

بۆ تىگە يىشتىنى قورئان

بەرگى شانزە يەم

نووسىنى

مە لا مە حمودى گە لا ئە يى

جزمى (۳۰)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

-
- تەفسیری رەوان بۆ تیگەیشتی قورئان.
 - نوسینی : مەلا مەحموودی گەلاڵەیی.
 - چاپی یەكەم.
 - چاپخانەى ئۆفیسىتى تیشك.
 - تیراژ: (۵۰۰) دانە.
 - ژمارەى سپاردن: (۳۶۹) ى سالى ۲۰۰۲
 - مافی چاپکردنەوهی پارێزراوه و تەنھا ھى نووسەرە.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (النبأ)

ئەم سورەتە ناوئراوە بە سورەتی (النبأ) چونکە سەرتای سورەتە کە ی بە
ئایەتی ﴿عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ عَنِ النَّبَأِ الْعَظِيمِ﴾ دەست پێ کردووە؛ ژمائی
ئایەتە کانی چل ئایەتە..

پێویستە ئاماژە بەو بەکەین: کە ئەم جزمە هەمووی: جگە لە سورەتی
(البینة، النصر) هەموو سورەتە کانی تری مەککین، هەمووشیان کورتە
سورەتن، هەرچەندە کورتییە کە یان جودا وازیان هەیە، وە لێ هەموو
سورەتە کان بە شیوەیەکی گشتی و بە تێکرا ئوسلوب و شیوازیان، سیبەرو
تارماییان مەوضوع و ناوەرۆکیان، تەوجیهو خیطابیان لێک دەچێ، وەختە
بلیتین: وە حەدی مەوضوعییان هەیە.

هەموو سورەتە کان خیطاب ئاراستە ی دلە کان دە کەن و لێ کدان لێ کدان
لە دەرگایان دە دەن و تییان رادە خوێن و هاواریان لێ دە کەن، نقورچیان
لێ دە گرن، لە خەوی بیداری راستیان دە کە نەو، چاوی مەستە خەو و دلی
مردوویان هۆشیار دە کە نەو، جزمە کە هەمووی تە قولبایی دەرگای دلە کان
دە کاو بە هیژ رایان دە تە قینێ، بە دەنگی بەرز بانگی نوستوو بی تاگا و
سەر خۆشە کان دە کا، تییانەو دە ژە نێ و ختوکیان دە دا، بۆ ئەو ی
سەر خۆش و خەو الوە کان راپەرینێ، هاواریان لێ دە کاو دە لێ: رابن، لە خەو
هەلسن، سەیر بکەن و وردبینەو، بزائن خودایە ک هەیە ئەم بونەوەرە ی
بە دی هیئاو، بە ویستی خۆ ی هە لێ دە سورینێ، نەخشەو پلانێ بۆ
داناو و ئەندازە ی گرتوو، بیهودە وە دی نە هیئاو، تاقیکردنەو و
لێ پرسینەو ی هەیە، عەزاب و نیعمە تی هەیە. جار دوا جارو خیرا خیرا

ئاگاداریان ده کاته وه، واده زانی نوستووه کان چاو هه لده یین و سهرخۆشه کان سه حویه که رویان تیده کاو خیرا خه و دیان ده گریته وه و مهستی به که یان لی تازه ده بیته وه، ئیتر خیرا دهستی که به هیزو دهنگی که بهرز سهر له نوی دهیان هه ژینیتته وه بانگیان لی ده کاته وه. جار جاریش نوستووه کان و مهسته کان به ئاگا دینه وه، بۆ شه وهی سوربوونی خویان و سه ره قی خویان دوباره بکه نه وه و قسه ی رهق و ناشرین ئاراسته ی شه و که سه بکه ن: که دل سوژه بزیان و دهیه وهی له خه وهی غه فله ت و هئاگیان بییتته وه .

جزمه که هه مووی دیمه وه رایانده نویتی، هه مووی هه قاتیقن و دهیان نویتی، دیمه نی بونه وهرو سروشت، دیمه نه کانی روژی قیامه ت دیمه نه کانی دنیا و یرانبون و گوپانی سروشت، به لکوو تی که چونی هه موو بونه وهرو رابونی قیامه ت.

ئه گهر سه ره نجی که ئه م سوره ته بدهین، ده بینین میحوه ره که ی چه سپاندنی رابونی قیامه ته له روانگی به لگی جوړاو جوړه وه، بۆیه سه ره تای سوره ته که ی به باسی پرسیار کردنی موشریکه کان له هاتنی قیامه ت ده ست پی ده کا. باسی روداوو کاره ساته کانی روژی قیامه ت ده کاو هه ره شه له موشریکه کان ده کا له سه ره شه ئینکاری هاتنی قیامه ت ده که ن و پروایان به زیندو بونه وه نیه .

ئه عجار به لگی جوړاو جوړ ده هییتته وه له سه ره رابوونی قیامه ت و زیندو بوونه وه. پاشان جوړه کانی سزا بۆ تاوانباران و نیعمه ته زۆرو هه مه جوړه کانی خودا بۆ خودا په رستان راده نویتی. کو تای سوره ته که کش به وه ده هیتی: که روژی قیامه ت هه ردی گو مان له هاتنی دانیه، له و روژه دا کافره کان ئاواته خوازی شه ون که له ناو بچن و بینمه به خۆل.

هه والی رابوونی قیامهت وبه لگه له سه ر هاتنی نهو روزه

بسم الله الرحمن الرحيم

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ﴿١﴾ عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ ﴿٢﴾ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ﴿٣﴾
 كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٥﴾ اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مِهْدًا ﴿٦﴾
 وَالْجِبَالَ اَوْتَادًا ﴿٧﴾ وَخَلَقْنَاكُمْ اَزْوَاجًا ﴿٨﴾ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا
 ﴿٩﴾ وَجَعَلْنَا اَلْيَلْ لِبَاسًا ﴿١٠﴾ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ﴿١١﴾ وَبَنَيْنَا
 فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ﴿١٢﴾ وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ﴿١٣﴾ وَاَنْزَلْنَا
 مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ﴿١٤﴾ لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ﴿١٥﴾ وَجَنَّاتٍ
 اَلْفَاافًا ﴿١٦﴾

سوره ته که به پرسیاریکی سه رنج راکیش و سه ر سو رپهینه ر ده ست
 پی ده کاو ده فه رموی: ﴿ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ ﴾ نه وه نهو
 موشریکانه له ناو خو یاندا له چی پرسیار ده که ن؟ ده مه قالی و ده مه ده می ی
 چیانه؟ په روه دگار خوی وه لام ده داته وه ده فه رموی: پرسیاره که یان له
 هه والیککی گه وره یه. پرسیاره که یان ده رباره ی روداو یکی گه وره و گرنگه.
 ﴿ الذین هم فيه مختلفون ﴾ نهو روداو ی نه وان تییدا دوو به ره کین، واته:
 ئاده میزاده کان خو یان که وتوونه کی شه وه ده رباره ی رابوونی قیامهت:
 هه یانه بروای به هاتنی قیامهت هه یه وه یانه به دروی ده زانی. هه یانه

سوورە لەسەر كوفرو ھەيانە ئيمانى ھىناوہ. كافرەكان پىيان وابوو ژيان ھەر ژيانى دونياھو دواى مردن زيندووبونەوہ نيە؛ وەكوو پەرودگار لەسەر زوبانى ئەوان دەفرموى: ﴿ان ھى الا حياقتا الدنيا، نموت ونحيا، وما نحن بمبعوثين﴾ (المؤمنون/۳۷) .

سەرەتاي سورەتەكە بە پرسىارىكى ئىنكار ئامىز دەست پى دەکا. دەلى: جيگاي سەر سورمانە: کە ئەوانە پرسىار لەوہ بکەن و لەوہ دا بکەونە شک و گومانەوہ.

﴿کلا سيعلمون﴾، ثم کلا سيعلمون ﴿نەء با پەشيمان ببەوہ، نابى لەشتى وادا شک و گومانيان ھەبى، ناگوئجى ئەوانە دەربارەى رابوونى قىامەت گومانيان ھەبى، چونکە ھاتنى قىامەت حەقىقەتیکەو گوماني تىدانى، لەوہ بەولاولە ئەوانەى پروايان بە ھاتنى ئەو رۆژە نيە سەرئىجامى ئەوبى پروايىيەى خۆيان دەزانن. دەى کەوايە با ئەوانە واز لەو ھەلۆستە نادروستەى خۆيان بەيئن چونکە لە ئىستە بەولاولەو پاش کەمىكى تر ئاکامى بىرو باوہرى خۆيان بۆ رون دەبيتەوہو دەزانن چەند بەدبەخت و چارە رەشن چىيان بەسەردى!

ئەجار پەرودگار ھەندى دياردەى دەسلالتى بەر فراوانى خوى رادەنوئى، ئاورپىک بە مەردوم دەداتەوہ بەلای ھەندىک لەو شتانەى لە بونەوہردا نیشانەى مېھرەبانى پەرودگارن، سەرئىجام رادەکيشى بەلای دياردەى دەريايى رەحم وفەضلى بى پايانى زاتى پاکی خوداى بە تواناو خاوەن دەسلالت بەسەر ھەموو شتىک دا بەر رابوونى قىامەتیشەوہ.

دەفرموى: ﴿ألم نجعل الارض مهاداً، والجبال أوتاداً﴾ ئىوہ بەچ عەقلىکەوہ ئىنکاری زيندو بوونەوہ دەکەن؟ خو ئەوہ تا بەچاوى خۆتان نیشانەى دەسلالتى رەھای پەرودگار دەبينن. ئايا ئىمە زەويان بۆ بلاو نەکردونەوہ و امان لى نەکرد بەئاسانى بەسەريدا بىن و بچن؟ و امان

لى كىردۈدە دەلىلى بېشكەيە تېيدا دەخەون و ئارام دەگرن. ئايا كىۋە كانمان
نە كىردۈدە بە مىخ و بەزە ويمان دا نە كوتاون تا لەنگەر بىگىرۋ گيانلە بەران
بتوانن بە ئاسانى لەسەرى ھەلسۈرپىن و ژيانى لەسەر بەسەر بەرن.
پىداۋىستى ژيانى تىدا بە دەست بىنن.

﴿وخلقناكم أزواجاً﴾ ئىۋەمان دروست كىردۈدە بە دو رەگەز، واتە:
بە نىرو مى، بۇ درىۋە دان بە ژيان و رىكخستنى خىزان و پىكھىنانى
كۆمەل و پەرۋەردە كىردنى مندال رزاندى تۋى خۆشەۋىستى لە نىوان ژن
و مىردو بارك و دايك و مندال و خزم و كەس و كاردا ۋە كوو لە ئايە تىكى
تردا ئامازە بەۋ مانايە دەكاو دەفەرمىۋى: ﴿ومن آياته ان خلق لكم من
انفسكم أزواجاً لتسكنوا اليها وجعل بينكم مودة ورحمة، ان فى ذلك
لآيات لقوم يتفكرون﴾ (الروم/۳۱).

﴿وجعلنا نومكم سباتاً، وجعلنا الليل لباساً﴾ نوستنمان بۇ كىردون بە
مايەى ھەسانەۋە ئارامگرتن؟ بە راستى خەۋ بە ھەرەيەكى زۆرگەۋرەۋ
بە نىرخە، بۇ ھەمۋو گيانلە بەرىك، بە تايىبەتى بۇ ئادەمىزاد: كە لە ھەمۋو
شەۋورۇژىك دا بە ھۆى ھەۋلدان بۇ دابىن كىردنى بۇۋو خويىندن و دەرس
گوتنەۋەۋ لىكۆلىنەۋەۋ بىر كىردنەۋەۋ گەلى نىش و كارى ترەۋە جەستەى
ماندوۋ شەكەت دەبىۋ مىشكى كول دەبى، لە ئەنجامى نوستنى چەند
سەعاتىك بە تايىبەتى ئەگەر لە شەۋدابى، ماندوى دە ھەسەتتەۋە، ھىزو
تواناى تازە دەبىتتەۋە، عەقل و ھۆش و بىرى تىزۇ دەبىنەۋە، بە نىشات و
وزەيەكى تازەۋە سەرلەنوى دەست بە كارەكانى دەكاتەۋە!!

شەۋ بە تارىكى خۆى سىروشت دادەپۆشى، واتە: ۋە كوو چۆن پۆشاك
جەستە دادەپۆشىۋ لە سەرماۋ گەرما دەپارىزى، شەۋىش ئاۋا بە تارىكى
خۆى ئادەمىزادۋ گيانلە بەرانى تر لە ناحەزانىان دەپارىزى، ھەر كەسىك
بىەۋى كارىكى خۆى بە نەھىتى ئەنجام بدا، شەۋ باشتىن كاتە بۇ

ئه نجام دانسی، ئه و زینده وهری له رۆژدا له ترسی دوژمنی، خۆی
حه شاردابێ، له ژێر پهرده ی تاریکی دا دهتوانی خۆی رزگار بکاو
پیداویستی به کانی ژیا نی دابین بکا.

﴿وجعلنا النهار معاشاً﴾ رۆژمان گێڕاوه به کاتی گونجاو بۆ
تیدا ههلسوړان و ههولدان بۆ دهسته بهرکردنی بژیو و پیداویستی ژیا نی .
وه کوو چۆن شهو کاتی گونجاو به بۆ ئارامگرتن و نوستن و ههسانه وه،
رۆژیش کاتی گونجاو به بۆ تیدا ههلسوړان و ههولدان بۆ کارو کاسبی.

﴿وبینا فوقکم سبعاً شداداً﴾ وجعلنا سراجاً وهاجاً دروستمان کردوه
له ژوورتانه وه ههوت ئاسمانی تۆکمه و پتهو، تابلیتی مه حکمه و
قایم و به هیژن. ئاسمانی دونیا مان به ئهستیره کان رازاندۆته وه، خۆرمان
کردوه به چرایه کی درهخشان و پرتو بهخش، بهروناکی خۆی بوونه وهر
روناک ده کاته وه و گهرمی ده به خشی به زهوی و مایه ی ژیا نی خۆتان و ئاژهل
و کشت و کال بهروبو متانه، سه رچاوه ی هیژو و زه ی هه موو زینده وهر و
درهخت و روه کیکه. چونکه تیشکه که ی روناکی و گهرمی ده به خشی. ههر
به هۆی گهرمی خۆیه وه شی و ته ری له زهوی و ده ریا هه لده مژی و بۆ ژوروی
کیش ده کاو هه ور پهیدا ده بی ...

﴿وانزلنا من المعصرات ماءً ثجاجاً﴾ نازلمان کردوه له هه وره کانه وه
که به هۆی بای بارانه وه ده یانگوشین و بارانیان لی ده باری؛ بارانی به خوړو
لیژمه ده باریتین، ﴿لنخرج به حبا و نباتاً و جناتاً ألفافاً﴾ بۆ ئه وه ی
زهوی وزاری پی ئاو بدهین، کشت و کال و درهخت و روه که ی پی ده رویتین،
دانه و ئه لو بهرومومی پی پی ده گه یه نین، باران ده باریتین بۆ ئه وه ی زهوی
سه ر له نو ی زیندوو بکه ی نه وه گژو گیاو روه ک و درهختی پی برویتین و
سروشتی پی ئارایش بدهین و به جۆره ها دیمه ن زهوی پرا زینیته وه جۆره ها
دانه و ئه لو بهروبو م و میوه جات بۆ ئیوه دابین بکه ی ن. باخ و باخاتی چرو پ

بهیینه دیو گهش و نمایان تی بکهوی، وه کوو له نایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿وفی الارض قطع متجاورات وجنات من اعناب، وزرع ونخيل صنوان و غیر صنوان یسقی بماء واحد ونفضل بعضها علی بعض فی الاکل، ان فی ذلك لآیات لقوم یعقلون﴾ (الرعد/۴) .

چۆنیه تی رۆژی قیامت و نیشانه کانی و جۆری عذاب

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ﴿١٧﴾ يَوْمَ يُفْخَخُ فِي السُّورِ
فَنَأْتُونَ أَفْوَاجًا ﴿١٨﴾ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ﴿١٩﴾ وَسُيِّرَتِ
الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ﴿٢٠﴾ إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢١﴾ لِلطَّالِعِينَ
مَآبًا ﴿٢٢﴾ لِيُثَبِّرُنَا فِيهَا أَحْقَابًا ﴿٢٣﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا
﴿٢٤﴾ إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَاقًا ﴿٢٥﴾ جَزَاءً وَفَاقًا ﴿٢٦﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا
لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿٢٧﴾ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ﴿٢٨﴾ وَكُلُّ شَيْءٍ
أَخْصَيْنَاهُ كِتَابًا ﴿٢٩﴾ فَذُقُوا فَلَنْ تَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾

لهوه پیش نهوهی راگه یاند: که خودا دنیا و یران ده کاو جیهانیکی تر دینیته کایه وه، نه مجار باسی رۆژی قیامت ده کاو چۆنیه تی رابوونی نهو رۆژه دیمه نه سامناکه کانی بهیان ده کاو ده فهرموی: ﴿ان یوم الفصل کان میقاتاً﴾ بیگومان رۆژی قیامت کاتی زیندو کردنه وه کو کردنه وهی ههموو ئاده میزاده همر لهیه کهم فەردیانه وه تادوا کهسیان، لهو رۆژه دا ههرچی له دنیا دا وادهیان پی دراوه، دیته دیو ده یاند ریتی. خودا بهرستان

به نازو نیعمه تی خودا ده گهن و به ههشتی رازوه یان ده دریتی، تاوانبارانیش سزای سهختی دۆزه خیانی پی ده بری. رۆژی قیامت به (یوم الفصل) ناونراوه چونکه لهو رۆژهدا خودا حهق و به تال لیک جیا ده کاتهوه، به بریاری عادلانه ی خۆی به ههشتی و دۆزه خی لیک هه لده هاویری .

﴿یوم ینفخ فی الصور، فتأتون أفواجا﴾ رۆژی قیامت نهو رۆژهیه: که نیسرافیل فوو به شاخی صوردا دهکا، نیوه نهی ناوه میزادینه؛ له گۆره کانتان راست ده بنهوهو پۆل پۆل و کۆمه ل کۆمه ل به رهو ساری مه حشر دین. هه موو گه ل ونه ته وه یه که له گه ل پیغه مبه ره که یان دا دینه ناو گۆره پانی مه حشره وه. وه کوو له نایه تیکی تردا ناماژه بهو مانایه ده کاو ده فهرموی: ﴿یوم ندعو کلّ اناس بامامهم﴾ (الإسراء / ۷۱) .

نیتر نهو رۆژه هه موو که سیک چاوی به کرده وهی خۆی ده که وی بهری ههول و کۆششی دونیای ده بین، پاداشی چاکه و سزای خراپه ی خۆی وهرده گریتته وه .

﴿وفتحت السماء فكانت أبواباً﴾ ئاسمان شهق و پهق ده بی و هه مووی ده بی به ده رگا و کۆلان و فریشته ی پیدا دینه خوار! وه کوو له نایه تیکی تردا ناماژه بهم مانایه ده کاو ده فهرموی: ﴿ویوم تشقق السماء بالغمام ونزل الملائكة تنزیلاً﴾ (الفرقان/ ۲۵). لهو رۆژهدا ده ستورو یاسای ئاسمان تیکده چی، هیزی کیشنده نامینی، نه ستیره کان و زهوی خولگه و جه مسهریان نامینی، په رت و بلاوده بن و ده بنه ته پ و تۆزو سه ر له به ربوونه وه گرینی به سه ردا دی.

﴿وسیرت الجبال فكانت سراباً﴾ کیهو کان له بیخ هه لده که ندرین و وردو خاش ده کرین و ده کرینه ته پ و تۆزو به هه وادا ده روا.. سه ره تا دونه ویرانبوون به لیکدان و پیامالینی زهوی ده ست پی ده کا! وه کوو له نایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿وحملت الارض والجبال فدکتا

دكة واحدة ﴿الحاقة/۱۴﴾ دواپی زهوی و کیوه کانی وه کوو لۆکه ی کراوه یان لی دی. وه کوو ده فهرموی: ﴿وتكون الجبال كالعن المنفوش﴾ (القارعة/۵)، نه مجار هه موویان وردوخاش ده بن، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿اذا رجبت الارض رجا وبست الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً﴾ (الواقعة/۴-۶) نه مجار ده بنه ته پ وتۆز به هه وادا ده پروا وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿ويسألونك عن الجبال فقل ينسفها ربي نسفاً﴾ (طه/۱۰۵).

نه مجار پهروه دگار باسی نهو عه زاب و نار هه تی هه کا: که توشی کافره کان ده بی، ده فهرموی: ﴿ان جهنم كانت مرصاداً للطاغين مآباً﴾ لابشین فیها أحقاباً بیگومان دۆزه خ چاوه پروانی مله پرو سته مکارانه، له بریارو حوکی خودا دا ئاماده کراوه بو تاوانباران، ئاکام و شوینی هه وان هه ی مله پرو سته مکارو یاخی بووه کانه، رۆژی قیامهت به ریسوایی یه وه تۆر ده درینه ناوی وچه نده ها هه زار سال و زه مانی دورو دریت تی دا ده میننه وه: که نهو ماوه دورو دریتانه ته و او بوون، ماوه ی تریان بو دیاری ده کری بو هه تا هه تیه.

﴿لا يذوقون فيها برداً ولا شرباً﴾ به دریتایی نهو ماوه بی کۆتایی یه ی له ناو دۆزه خ دا ده میننه وه فینکایی یه ک ناچه ژن گهرمایان له سه ر که م بکاته وه تاویک به سینه وه، تاویک ناخۆنه وه سارد بی و تینه وه تی بشکی نی. ﴿الا حميماً وغساقاً، جزاء وفاقاً﴾ جگه له ناوی کولاوو کی م و زوخاوی که له جهسته ی دۆزه خیه کان ده تکی، نهو عه زابه سه خت و دژواره پراوپری کرده وه خراپه کانیانه، هیه چ تاوانیک له هه ل و لدانان بو خودا گه وره تر نیه، هیه چ سزایه ک له سزای دۆزه خ به ئازار تر نیه، نهوان له ژیا نی دونیایان دا هاوه لیان بو خودا داناوه، بۆیه به ئاگر سزا ده درین. سزای دۆزه خ سه ر به سه ری تاوانه کانیانه.

﴿ انهم كانوا لا يرجون حساباً، وكذبوا بآياتنا كذاباً ﴾ بیگومان نهو
 بهد به ختانه جوړه ها کرده وی ناشرینیان نه نجام داوه، جوړه ها تاوانیان
 کرده، چونکه نهوان به ته ما زیندو بونه وه نه بوون، چاوه پوانی پاداش و
 ترسی سزایان نه بوو، ئیمانیان به هاتنی روژی قیامت نه بوو، بی دین و بی
 باوه پوون، په یامی قورئانیان ره تکرده وه، هر به لگه و نیشانه یه کیان له
 سر تاك و ته نهایی خداو رابونی قیامت بو بهیترایه وه، نهوان به دروین
 ده زانی و ینکاریان ده کرد. ته نانه تینکاری حقیان کردو
 پیغه مبه رانیان به درو خسته وه.

﴿ وكل شيء أحصيناه كتاباً ﴾ نیمه ناگاداری هه موو کرده وه یه کی
 ناده میزاد بووین و له سهرمان تو مار کردون، هیچ شتیکی نه وانمان
 فراموش نه کرده، به گویره ی کرده وه کانیان سزاو پاداشتیان ده دینه وه؛
 چاکه به چاکه و خراپه به خراپه.

﴿ فذوقوا فلن نزيدكم الا عذاباً ﴾ به دوزه خیه کان ده گوتری: بچیژن
 نهو عذابیه وان له ناوی دا، دلنیا بن نیمه جگه له عذاب هیچی تر تان
 بو زیاد ناکه یین، سات دوا سات عذابیان له سهر گران ده که یین.

حال و وه زعی به خته وه ران

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٣١﴾ حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ﴿٣٢﴾ وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا ﴿٣٣﴾ وَكَأْسًا
 دِهَاقًا ﴿٣٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِدًّا ﴿٣٥﴾ جَزَاءً مِّن رَّبِّكَ عَطَاءً
 حِسَابًا ﴿٣٦﴾

له وه پیښ حال و وه زعی دوزه خیه کانی به بیان کرد، نه مجار دیته سهر
 باسی به خته وه ران و به مرز گه یشته وه کان: که له ناگری دوزه خ رزگاریان

بووه و خراونه ناو بههشتی رازاوه وه، له نیعمه ته جوراو جوره کانی له ززه ت وهر د گرن. ده فمر موی:

﴿ان للمتقين مفازاً﴾ بینگومان چی پیروزی و به مرز گه یشتن و له ززه ت و خوشی هیه بۆ ئه و که سانه یه: که خویان له تاوان ده پارێژن و هه میشه ترسی خودایان له دل دایه. له ززه ت و خوشیه کانی بههشت زۆره و هه مه جوړن.

﴿حدائق و اعناباً﴾ له ززه ت وهر گرتن له باخ و باخاتی رازاوه و پۆشناخ و هه موو جوره تریکی به تام و له ززه ت. ﴿و کواعب اتراباً﴾ ههروه ها له ززه ت وهر گرتن له کچانی تازه مەمک خرکردوی هاوته مەن، که مە میان شل نه بووه و شوپ نه بۆته وه.

﴿و کاساً دهاقاً﴾ ههروه ها له ززه ت وهر گرتن له پیاله ی پر له مە ی. وه لی ئه و مە یه سەر خوشکەر نیه، عه قل و شعور نابا، نابیتته هۆی چه قه چه ق و ئازاوه و شه ره جنیوو ناکۆکی، له ئاکامی ئه و مە ی خواردنه وه دا.

﴿لا یسمعون فیها لغواً ولا کذاباً﴾ له بههشت دا قسه ی پرو پوچ نابیستن که س درۆ ناکاو که س که س به درۆ ناخاته وه، که ش و هه واکه ی پاک و خاوینه، قسه یه کی وای تیدا ناکرێ هه ست و شعور بریندار بکا، به پیچه وانە ی حالی دنیا: که رۆژانه به گویره ی خۆت جوره ها قسه ی ناخۆش و پرو پوچ ده بیستی، هه ست و شعور بریندار ده بن. قسه ی بی سودی تیدا ناکرێ، هه مووی ناشتی و براهه تییه. به م جوره پاداشتی چاکان ده دریتته وه.

﴿جزاء من ربك عطاءً حساباً﴾ پاداشته که له خودا وه عه طاو به خشی که به فەضل و ئیحسانی خۆی له پاداشی کرده وه باشه کانیان دا پی ی به خشیون، پاداشتیکی کافی و وافیه.

گه ورهیی خوداو جه ختکردنه وه له سه ره هاتنی روژی قیامت

هه ره شه له موشرکه کان

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ
مِنْهُ خِطَابًا ﴿٣٧﴾ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ
إِلَّا مَنْ أِذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴿٣٨﴾ ذَلِكَ الْيَوْمَ الْحَقُّ فَمَنْ
شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَثَابًا ﴿٣٩﴾ إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ
يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ بَلَيْتَنِي كُنْتُ ثَرِيًّا ﴿٤٠﴾

دوای هه ره شه له کافره کان و واده دان به خودا په رستان، باسی
گه ورهیی و شکومه ندی خوئی ده کا، باسی ره جه تی بهر فراوان و له بن
نه هاتووی خوئی ده کا، نه بجا نه وه راده گه یه نی: که روژی قیامت حقه و
گومان له هاتنی دا نیه، له و روژه دا ناده میزاد ده کرتین به دوو تا قم و لیک
جیاده کرتینه وه کومه لیک له خودا دوورن و دوزه خین، تا قمی کشیان له
خودا نزیکن و به هه شتین، ده فهرموی:

﴿رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا﴾
پاداشتی باش و ته و او بو خودا په رستان له لایه ن خودایه که وه یه :
که خاوانی ناسمانه کان وزه وی و نه وهی له ناویان دایه، خودای بو ونه وه و
به دیه پنه ری هه موو شتی که، خودایه کی خاوه ن رحم و به زه یی یه،
میهره بانئ به شی هه موو که س و هه موو شتی که ده کا، و تپرای نه و
میهره بانئ یه ی له بهر شکومه ندی و هه یبست وجه لالی له و روژه دا که س

ناتوانی به بی‌تیزن و هرگرتن لی خیطابی ئاراسته بکا، هیچ کس له دانیشتوانی ئاسمانه‌کان و زهوی دارای ئه‌وهی نیه به‌بی ئیزن شه‌فاعهت و تکاکاری بکا..

ئه‌جار ئه‌م مانایه جه‌خت ده‌کاته‌وه ده‌فرموی: ﴿يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾
 گه‌وره‌یی و شکۆمه‌ندیی په‌روه‌دگار عه‌ظه‌مه‌ت وجه‌لالی خودا له رۆژی قیامه‌ت دا بۆ ئاده‌میزاده‌کان ده‌رده‌که‌وی، ته‌نانه‌ت جو‌برائیل و هه‌موو فریشه‌کان ریزیان به‌ستوه‌و ده‌سته‌و نه‌ظهر وه‌ستاون، وێرایی ریزو قه‌دریان لای خودا، ناتوانن له‌و رۆژه‌دا ورته‌یان له ده‌مه‌وه بی به دوو مه‌رج نه‌بی:

۱- رێگهی شه‌فاعه‌ت و تکاکردن له خوداوه بدری، وه‌کو له نایه‌تیکی تر دا ده‌فرموی: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ (البقرة/۲۵۵).

۲- تکاکار قسه‌ی به‌ری و جی‌بکا، ئه‌گه‌ر ئیزن دانه‌که بۆ شه‌فاعه‌تکار بی. یان ئه‌و که‌سه‌ی شه‌فاعه‌تی بۆ ده‌کری، له ژیا‌نی دونه‌ی دا ئه‌هلی ته‌وحید بووبی، شایه‌تومان‌ی هینابی، ئه‌گه‌ر ئیزنه‌که بۆ شه‌فاعه‌ت بۆ کراوبی.

هه‌ردوو مانا‌که وێچون، هه‌ر چه‌ند مانای یه‌که‌م واته: ئیزنه‌که بۆ شه‌فاعه‌تکار بی - له‌گه‌ل سیاقه‌که‌دا گونجاوتره‌.

﴿ذَلِكَ الْيَوْمَ الْحَقِّ، فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ مَا بَاءً﴾ ئه‌و رۆژه‌ی جو‌برائیل و فریشه‌کان به‌و شیوه‌ تیی‌دا ریز ده‌به‌ستن و ورته‌یان له‌ده‌م ده‌رنایه، رۆژیکی حه‌قه‌و شک له‌هاتنی دا نیه، جا که‌سیک ده‌یه‌وی سه‌رفرازی ئه‌و رۆژه‌ی و له‌ تا‌ق‌می رزگار بوان بی، با رێگه‌ی هیدایه‌ت بگرتیه به‌رو هانا بۆ خودای خۆی به‌ری،

تۆیه له تاوانه کانی بکاو رویکاته خودا په رستی، بۆ شهوهی لهو رۆژه دا
خودا له رهحه تی خۆی نزیکه بکاته وه له سزاو عیقابیه خۆی بیپارێزی
ئه بجا ده گهریتته وه بۆ سه ره په شه کردن له کافره کانی مه ککه و
وینه کانیان، ده فهرموی:

﴿ انا انذرناکم عذابا قریبا، یوم ینظر المرء ما قدمت یداه، ویقول
الکافر یا لیتی کنت ترابا ﴾ ئه ی شهله مه ککه وه مه وو ئه وانیه
کافرو بی پروان؛ ئیمه ئیوه مان ترساند له عه زابیکی نزیک په یدا بوو؛
که عه زابی رۆژی قیامه ته. بیگومان له بهر شهوه ی رابونی
قیامت سه د ده ره سه ده، بۆیه هاتنه که ی به نزیک دانا، گو تراه:
(کل ما هو آت قریب) وه کوو له ئایه تیکی تر دا ئاماره به وه
ده کاو ده فهرموی: ﴿ کانهم یوم یرونها لم یلبثوا الا عشیه اوضحاها ﴾
(النازعات/ ۴۶) .

لهو رۆژه نزیک په یدا بووه دا، هه موو ئاده میزادیک سه یری کرده وه کانی
خۆی ده کا، چاکه و خراپه ی خۆی دیتته وه پیتشی، وه کوو له ئایه تیکی تر دا
ده فهرموی: ﴿ یوم تجد کل نفس ما عملت من خیر محضراً وما عملت
من سوء تود لو ان بینها و بینه امدأ بعیداً ﴾ (آل عمران/ ۳۰) .

ئهو رۆژه کافره کان له بهر سه ختی عه زاب و ناخۆشی حالیان ده ئین:
خۆزگه سه د خۆزگه هه ر گل و خۆل بوینایه و زیندونه کراینایه وه یان خۆزگه
وه کوو ئاژله بوینایه وه گل، چونکه هه یوانات دوا ی دادگایی کردن و تۆله
ستاندنه وه لییان بۆیان ده بنه وه به گل.^(۱)

(۱) ته فسیری ئیبنو که ثیر ج/ ۴- ۱۹۸۵.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تی (النازعات)

نهم سورته ناو تراوه سورته تی (النازعات) چونکه سهره تای سورته که به سویند خواردنی خودا به (النازعات) دهستی پی کرده. (النازعات) نهو فریشتانه که روحی ناده میزادن ده کیشن، گیانی خودا په رستان به هیدی وله سهره خوئی ده کیشن، گیانی کافره کان به توندیژی ده کیشن.

په یوه ندای نهم سورته به سورته پی شوویه وه ۱۱ چند رویه که وه به :

۱- ناوهرؤکی ههردوک سورته که لیك ده چن، سهره تای ههردوکیان باسی رابونی قیامت وزیندو بونه وه ۱۱ ده کهن. باسی سهره نجامی خودا په رستان و ناکامی تاوانباران ده کهن

۲- سهره تاو کو تایی ههردوک سورته که لیك ده کهن. سورته که به شیویه کی گشتی باسی بنه ماکانی عه قیده ده کاو گرنگی به ته وحیدو پیغه مبه ریتی و زیندو بوونه وه ده دا .

جه ختگردنه وه له سهر رابونی قیامت و حال ۱۱ وه زعی موشریکه کان

لهو رژه دا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غَرَقًا ۝۱ وَالنَّشِيطَاتِ نَشْطًا ۝۲ وَالسَّابِقَاتِ سَبَاقًا ۝۳ فَالْسَّابِقَاتِ سَبَاقًا ۝۴ فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا ۝۵ يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ۝۶

۶ تَبِعُهَا الرَّادِفَةُ ۷ قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ۸ أَبْصَرُهَا
 خَشِيعَةٌ ۹ يَقُولُونَ أَيْنَا الْمَرْدُودُونَ فِي الْخَافِرَةِ ۱۰ أَيْنَا كُنَّا
 عِظَمًا نَخِرَةً ۱۱ قَالُوا تِلْكَ إِذْ أَكَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ۱۲ فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ
 وَاحِدَةٌ ۱۳ فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ ۱۴

ده فەر موی: ﴿ و النازعات غرقاً ﴾ سویند بهو فریشتانهی به توندی
 گیانی کافر ده کیشن وهی خودا په رستان به هیدی و له سهره خوئی. یان
 سویند بهو ته ستیرانهی به دریزایی رۆژگار دین و ده پۆن و هه لده خولین، له
 ته وهری خویندا ده سوپینه وه .

﴿ السابحات سبحاً ﴾ سویند بهو فریشتانهی وه کوو مه له وان
 به ناسانی و به خیرایی بۆ به جی هینانی فەرمانی خودا به ناو بونه وهردا دین
 و ده چن. یان سویند بهو ته ستیرانهی که له بۆشایی دا مه له ده که ن.

﴿ والناشطات نشطاً ﴾ سویند بهو فریشتانهی به خیرایی بۆ
 ته نفیذ کردنی فەرمانی خودا له ناسمانه وه داده به زن، یان سویند بهو
 ته ستیرانهی : که ههر یه که یان له که لوو (برج) یکم وه ده گوژی ته وه بۆ
 برجیکی تر، ههر شه و له شوینی که وه هه لدین.

﴿ فالسابقات سبقاً ﴾ سویند بهو فریشتانهی پیشبرکی ده که ن بۆ خیرا
 بردنی گیانی موسولمانان بۆ به هه شت. یان سویند بهو ته ستیرانهی له
 گهردو خولیاندا هه ندیکیان پیش هه ندیکیان ده که ون.

﴿ فالمدبرات أمراً ﴾ سویند بهو فریشتانهی کاروباری ناو بونه وهر
 جی به جی ده که ن، باسی حه لال و حه رام به نیگا ده هینن بۆ پیغه مبه ران،
 بهر پرسى باوو بارانن، هه روا ههر کاریک که له لایه ن خودا وه

پیان پسیردری. یان سویند بهو ئهستیرانهی ته دبیری کاروباری ههندی له جیهانیان پی ته نجام ده دری وه کوو مانگ که له ناکامی ههلسورانی دا دوانزه مانگهو وهرزه کانی سالی لی پیدایا ده بی و مه دو جه زری ده ریاو گه لی شتی تر، نه وه جگه له مانگه شه وه که ی که زور که لکی ههیه بو گژوگیاو روهک ... هتد .

ههروه ها خور، که به هو ی هاتوچوی له بورجه کانی دا وهرزه کانی سال پیک دی، هه مو زینده وهریک پیویتی به تیشکی خور ههیه . ههندی مه عنای تریش بو ئه م پینج شته سویند پی خوراوانه ههیه . جوابی سوینده کان مه حزفه . واته : ده فهرموی: سویند به ئه و شتانه ی باس کران ئیوه ئه ی ئاده میزاده کان دوا ی مردتان زیندو ده کرینه وه .

﴿ یوم ترجف الراجفة، تتبعها الرادفة ﴾ ئه و رۆژه ی زهوی ده که ویته له رزه و کتیه کان شه قه تۆله یان پی ده که وی، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿ یوم ترجف الارض والجبال ﴾ (المزمّل/ ۱۴) ئه مجار ئاسمان شهق ده بی و ئهستیره کان هه لده وهرن .

﴿ قلوب یومئذ واجفة، أبصارها خاشعة ﴾ چه ند دل وده ورنیک له و رۆژه دا ترس وله رزیانه، کاتیک روداوه سامناکه کانی ده بینن، ده که ونه هه له که سه ماو دله کوته، چاو شوړو زه لیل و ریسوا، چونکه کافربون و له سه ر کوفر گیانیان ده رچووه و ئیمانیان به زیندو بونه وه نه بووه .

﴿ ویقولون: أئنا لمردودون فی الحافرة، أئذاکنا عظاماً نحرة، قالوا: تلك اذا کر ۱۱ خاسرة ﴾ موشریکه قوره یشیه کان و هاو وینه کانیان: که پروایان به زیندو بونه وه نیه، ئه گهر پیان بگوتری: ئیوه دوا ی مردن زیندو ده کرینه وه، به گالتیه و لاقرتیوه ده لئین: ئایا که ئیمه مردین ده گپدری ینه وه بو ژیانیکی ئاسایی وه ک ژیان ی پیش مردغان؟ ئایا ئیمه: که بووین به ئیسقانه رزیو، چۆن زیندو ده کری ینه وه؟ بی پرواکان به گالتیه وه وتیان: ئه گهر راست بی زیندو بوونه وه ههیه، ئه وه ئیمه خه سه له تمه ندین، چونکه

ئیمه پیغه مبه رمان به درۆختۆتهو ۱۱ ئه وه مه ئه وه ی موحه مه د پی ی
راگه یاندوین توشمان ده بی و سزامان لی ده سه ندری، له هه مان کات دا
به درۆش ده که ویتنه وه. که ده لیتن: زیندوبونه و ۱۱ نیه. به شیوه یه کی گالته
نامیز نه م قسانه ده که ن.

﴿فَاغَا هِيَ زَجْرًا وَاحِدًا، فَاذَا هُم بِالسَّاهِرَةِ﴾ رابوونی قیامه تتان
به لاوه دوور نه بی، ئه و ۱۱ بۆخودا کاریکی ئاسانه، رابوونی قیامه ت
ته نها بریتییه له ده نگینک که پهیدا ده بی، له فوکردنیک به شاخی وردا
که نه فخری دووه مه، له پرێکا ده بینن مه خلوقات هه موویان له ساری
مه حشره دا کۆده بنه وه؛ هه موو ئاده میزاد زیندو کراونه وه ئاماده کراون بۆ
حیساب ولینکۆلینه وه. (الساهرة) زه ی ساری مه حشره، زه وپییه کی
ده شتی سپی بی که ندو له ند، بۆیه ناو نراوه (الساهرة) چونکه که س
له سه ری ناخه وی، که س نوستنی پی تاکری.

هه ره شه له کافره کان به گیرانه وه ی چیرۆکی هه زره تی موسا علیه السلام

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴿١٥﴾

إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٦﴾ أَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿١٧﴾

فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَٰهٌ إِلَّا أَن تَرْكَنَ ﴿١٨﴾ وَأَهْدِيكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ ﴿١٩﴾ فَأَرَاهُ

الْآيَةَ الْكُبْرَىٰ ﴿٢٠﴾ فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ﴿٢١﴾ ثُمَّ أَذْبَرَ يَسْعَىٰ ﴿٢٢﴾ فَحَشَرَ

فَنَادَىٰ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ أَنَارِبُكُمْ الْأَعْلَىٰ ﴿٢٤﴾ فَأَخَذَهُ اللَّهُ تَكَالًا لِّلْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ

﴿٢٥﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ ﴿٢٦﴾

له وه پێش پهروه دگار باسی کافره کانی قوره یش و سوربونیان له سه ر
 ئینکار یکردنی زیندو بوونه وه و گالته کردنیان به پیغه مبه ر ﷺ کرد، ئه مجار
 بو دلدا نه وه ی پیغه مبه ر ﷺ و ته سه للا هاتنه وه ی چیرۆکی هه زره تی موسا و
 به ربه ره کانی فیرعه ونی مله ورو سته مکاری گیرایه وه، هه ره شه ی له
 کافره کان کر به وه ی ئه گه ر واز له سه ر ره قی خۆیان نه هیتن دوورینه خودا
 به عه زابی سه ختی خۆی نه وانیش ریشه کیش نه کا. ده فه رموی:

﴿ هل أتاك حديث موسى، إذ نادى ربه بالوادی المقدس طوى ﴾
 ئه ی موحه ممه دا ئه وه چیرۆکی موسا و فیرعه ونه بو نه هاتوه؟ واته
 به راستی ئه و سه رگورشته ت بو هاتوه و پیت گه یشتوه که پهروه دگار
 موسای کر به پیغه مبه رو مو عجیزه ی گه وه ی پێ به خشین، کاتیک خودا
 له شه ودا بانگی له موسا کرد له شیوی پاک و پیرۆزی (طوی) که له دامینی
 (طوری) سینایه. له وێ ناخاوتنی له گه ل دا ئه نجام دا، ئه رکی
 پیغه مبه رایه تی خسته نه ستۆی و پێی فه رمو:

﴿ اذهب إلى فرعون انه طغى ﴾ بڕۆ بو سه ر فیرعه ون و دارو
 ده سته که ی، بێگومان فیرعه ون له رێ ده رچووه و له تاوان و سته مکاری دا
 زیده ره و ی کردوه، خۆی به سه ر نه ته وه ی ئیسرا ئیل دا سه پاندوه و لاف ی
 خودایه تی لی ده دا .

﴿ فقل: هل لك إلى أن تزكى، وأهديك إلى ربك فتخشى ﴾
 به فیرعه ون بلی: ده ته وێ خۆت له تاوانی کوفرو سته مکاری پاک
 بکه یته وه؟ من شاره زاییت بکه م بو ناسینی خودا و تا ک ته نهایی و
 عیباده ت بو کردنی، ئیتر له سزای سه ختی خودا بترسی و پا به ندی
 فه رمان و جله و گیریه کانی بی؟ خودا فه رمانی به موسا کرد؛ به م جو ره
 بانگه وازی بکا و شیوه ی نه رم و نیانی له گه ل دا به کاربێنی، چونکه
 ئاموژگاری ئه و جو ره مله ورا نه به ئوسلوبی ئاوا نه رم و نیان گاریگه رتره .

پتر هیوای نهوهی لی ده کری ئاموژگاریکراو به خوئی دابچیتهوه، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّیْنَا، لَعَلَّه یَتَذَکَّرُ اَوْ یَخْشٰی ﴾ (طه/۴۴).

کاتیک حه زره قی موسا چووه لای فیرعه ون بهم شیو په یامی پهروه دگاری پی راگه یاند، نهویش برپوای پی نه کرد، ﴿ فَأَرَاهُ الْاٰیةَ الْکُبْرٰی ﴾ حه زره قی موسا ﷺ موعجیزه ی گهروه ی نیشانی فیرعه ون دا، موعجیزه ی عه صاکه ی: که بووه نه ژدیهاو ماریکی گهروه و چست و چالاک و هه موو مار درۆزنه کانی ساحیره کانی قوت دان، هه روا چه ند موعجیزه ی تری بۆ نواندن، که هه موویان به لگه بوون له سه ر راستی پیغه مبه رایه قی یه که ی.

﴿ فَکَذَبَ وَ عَصٰی، ثُمَّ اَدْبَرَ یَسْعٰی ﴾ فیرعه ون حه زره قی موسای به درۆ خسته وه، په یامی حق و راستی ره تکرده وه، له خودا یاخی بوو، نه بچار پستی هه لکردو روی له نیمانه ینان وه رگیژا، دهستی کر به ناشوب نانه وه و فساد بلا و کردنه وه بهر بهر هه کانی په یامی حه زره قی موسا به هه موو جوړیک. ﴿ فَحَشَرَ فَنَادٰی، فَقَالَ اَنَا رَبُّکُمْ الْاَعْلٰی ﴾ دارو دهسته ی خوئی خر کرده وه بۆ راویژو بریاردان ده رباره ی په یامی موسا، یان ساحیره کانی کو کرده وه بۆ بهر بهر هه کانی و به گژدا چونه وه ی موعجیزه کانی حه زره قی موسا، نه بچار له شوینی کو بوونه وه که دا بانگی هه لداو وتی: مَنْ خُودَایْ بِالَاْ دَهْسْت و فرمانپه و او خاوه ن دهسته لاتی ره هاتانم، جگه له مَنْ خُودَایْ تر تان نیه و هیچ خودایه ک نیه له ژوور منه وه بی!

﴿ فَاُخِذْهُ اللّٰهُ نِکَالِ الْاٰخِرَةِ وَالْاَوَّلٰی، اِنْ فِیْ ذٰلِکَ لَعِبْرٌ لِّمَنْ یَّخْشٰی ﴾ پهروه دگار له تۆله ی نهو خۆبه زلزانو و لوتبه رزیو خۆبه خودا زانییه ی گرتی به لام گرتن! تۆله ی لی ستاند به شیوه یه ک بوو به په ندی دونیاو قیامهت، جیگای نهو یه هه موو یاخی بوو لوتبه رزیو عیبه رته ی

لی وهریگری، هر که سیک توه هه واله بیسی پهنه نامیزبی، بیگومان
له چیرۆک و سهر گورشته ی فیرعه ون دا عیره تی گرنه هیه بو که سیک
له خودا بترسی و بیهوی خۆله عه زابی خودا بیاریزی.

چه سپاندنی رابوونی قیامت له روانگهی دروستکردنی
ناسمانه کان و زهوی یهوه

ءَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ بَنَاهَا

﴿٢٧﴾ رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّيْنَاهَا ﴿٢٨﴾ وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا ﴿٢٩﴾

وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا ﴿٣٠﴾ أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ﴿٣١﴾

وَالْجِبَالَ أَرْسَنَاهَا ﴿٣٢﴾ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَمَ عَلَيْكُمْ ﴿٣٣﴾

لهوه پێش چیرۆکی هه زه تهی موساو فیرعه ونی سته مکاری گیرایه وه،
ئه بچار خیطاب ئاراسته ی ته وانه ده کا: که ئینکاری زیندووبونه وه ده که ن،
به لگه له سهر راستی رابوونی قیامت ده هیئتته وه، ده فهرموی:

﴿أَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ بَنَاهَا﴾ رفع سمکها فسواها ﴿ئه ری
خه لکینه، دروستکردنه وه ی ئیوه دوای مردنتان سهر له نوی به مه زنده ی
ئیوه قورستره یان دروستکردنی ئاسمان؟! زیندوکردنه وه ی ئیوه گرانتیه یان
به دیه یانی ئاسمان؟! بیگومان دروستکردنی ئاسمانه کان له زیندو کردنه وه
دروستکردنه وه ی ئیوه گرانتیه، ههر چه نده لای خودا هه موو شتیک
ئاسانه، به لام به پتوه رو مه زنده ی ئاده میزاد دروستکردنی ئاسمان له
دروستکردنی ئاده میزاده کان گرانتیه. نمونه ی ئهم نایه ته نایه تیکی تره که
ده فهرموی: ﴿لَخَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ﴾ (غافر/ ۵۷)

یان ده فەرموی: ﴿اولیس الذی خلق السموات والارض بقادر علی ان یخلق مثلهم﴾ (یس/۸۱) .

دهی که سینک بتوانی ئاسمان بهو هه موو پان و پۆریو به رزیو قه باره گه و رانه وه دروست بکا، بهو هه موو ئه ستی رانه بپرا زینیت ته وه، چۆن ناتوانی ئیوه ی ئاده میزاد دوا ی مردن زیندو بکاته وه؟

ئه بچار باسی دروست کردنی ئاسمانان بۆ ده کاو ده فەرموی: پهروه دگار ئاسمانی به دیه ی ئاوه و پێکی هیناوه و لیکی داوه ریکی خستوه کردویه تی به یه کپار چه و قه باره که ی به رز کردۆ ته وه، وای لی کردوه ده لێی سه قفیکی به رزه له ژوو ر زه وییه وه، به بی کۆله که وه ستاندویه تی هه ر خودا بۆ خو ی ده زانی چه ند به رزو چه ند نه ستوو چه ند پان و پۆره، زانیاری ئیمه ی ئاده میزاد په ی پی نایا. تالی ی پروانی و به چاوی ئاسایی و ئامیری پیشکه وتوو لی ی ورد ببه نه وه هه ر ته وه ده بین: که سه قفیکی به رزو پان و پۆری بی چال و چۆیل و درزو کون و که له به ره، به نه ستی ره ی زۆرو جوړاو جوړ رازیندرا وه ته وه، نه و هه موو ملیۆنه ها نه ستی ره له و فەزا بهر فراوانه دا هه ر یه که یان له مه داری خو یان دا دین و ده چن، بی ته وه ی هیچ قه باره یه ک له و هه موو قه باره زه للاح و هه مه جوړانه، لیك بخشین، یان ده عم بکه ن و ریگه به یه کتر بگرن!

﴿وَأَغْطِشْ لَيْلَهَا﴾ شهوی ئاسمانی تاریک کرد به ناوابوونی خو ر لی ی. ﴿وَأَخْرِجْ ضَحَاها﴾ رۆژی روناك کردوه به لی هه لاتنی خو ر، شهو و رۆژی به شوین یه کدی دا هیناوه، جودا وازی که ش و هه وای خستۆ ته نیوان وه رزه کانی سال ته وه، تازه وی بگونی بۆ تیدا ژیان. هه ر خودا ده زانی چه ند هه زار سال شهو و رۆژ به شوین یه کدی دا هاتوون و چون، تا زه وی وای لی هاتوو به که لکی ته وه بی ئاده میزادو گیان له به رانی تر له سه ری بژین. بۆیه ده فەرموی: ﴿وَالْأَرْضُ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا﴾ دوا ی دروست کردنی

ئاسمانه کان و شهوو روژ به ههزاران سال ئینجا زهوی راخست و وای لی کرد گیانله بهر به سهری دا برۆن و بگوچی بۆ تیدا ژیان، واته: تو یکلای زهویمان سارد کرده وه و گونجاندمان بۆ له سه ر ژیان! نایه ته که به ئاشکرا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا: که راخستنی زهوی و پانکردنه وهی، دوا ی دروستکردنی ئاسمانه کان بووه. وه لی خودی دروستکردنی زهوی پیش دروستکردنی ئاسمانه کان بووه.

وه کوو له شوینیکی تر دا ئاماژه بۆ ئه وه ده کا و ده فهرموی: ﴿قُلْ اِنَّكُمْ لَتَكْفُرُوْنَ بِالَّذِیْ خَلَقَ الْاَرْضَ فِیْ یَوْمَیْنِ، وَتَجْعَلُوْنَ لَهٗ اَنْدَادًا﴾، ذلک رب العالمین، وجعل فیها رواسی من فوقها، وبارک فیها، وقدر فیها اقواتها فی اربعة ايام سواء للسائیلین ثم استوی الی السماء وهی دخان، فقال لها وللارض انتیاطوعاً اوکرها، قالتا: اتینا طائعین ﴿فصلت/ ۹-۱۱﴾.

ئهم نایه ته ئه وه ده گه یه نی: که دروستکردنی ئاسمان دوا ی دروستکردنی زهوی بووه. واته: زهوی پیش ئاسمان به شیوه یه کی تر دروستکراوه ئه بجا ر دوا ی دروستکردنی ئاسمان شیوه ی زهوی کراوه ته هیلکه بی و راخراوه و وای لی کراوه به که لکی ژیان له سه ر به سه ر بردن بی. هوکاری ژیا نی تیدا ره خسیندراوه، به م نه وعه: که..

﴿اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا وَالْجِبَالَ اَرْسَٰهَا، مَتَاعًا لَّكُمْ وَ لَآ اَنْعَامِكُمْ﴾، ئاوی له زهوی ده ره یئاوه، کانی او جوگا و ده ریای تیدا ره خساندون، گژوگیا و دارو دره خت رو ه کی تیدا رواند، به روبوم و میوه جات و بژیو بۆ ئاده میزاد و له وه رو ئالف بۆ ئاژه له کان و باقی گیانله به ره کانی تری تیدا دا بین کرد، کیوه کانی تیدا وه کوو گو لمیخ دا کوتراون، بۆ ئه وه ی له ره و راتله قاندن نه کا و گیانله به ران بتوانن به ئاسانی تییدا بژین. هه موو ئه و شتانه ی له زهوی دا فه راهم ه یئاوه بۆ به رژه وه ندی ئیوه و خو شگۆزه را نیتان و ههروه ها بۆ ژیا نی ئاژه له کانتان.

سزاو پاداشتی خودا په رستان و کافره کان و تاییه تمه نندی زانیاری
ده براره ی قیامت به خوداوه

اِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ

الْكُبْرَى ﴿٢٤﴾ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَى ﴿٢٥﴾ وَبُرْزَتِ الْجَحِيمُ

لِمَن يَرَى ﴿٣٦﴾ فَأَمَّا مَنْ طَغَى ﴿٣٧﴾ وَءَاثَرَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ﴿٣٨﴾ فَإِنَّ الْجَحِيمَ

هِيَ الْمَأْوَى ﴿٣٩﴾ وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾

فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى ﴿٤١﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ﴿٤٢﴾

فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِهَا ﴿٤٣﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ مُنْهَلَا ﴿٤٤﴾ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ

مَنْ يَخْشَاهَا ﴿٤٥﴾ كَانَتْهُمْ يَوْمَ يُرَوَّنَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا لَاعِشَةً أَوْ ضَحَا ﴿٤٦﴾

ده براره ی نازل بوونی نایه تی ژماره (۴۲) حاکم و ټیبنو جه ریر له خاتو
عائیشه وه ریوایه ده کهن ده فهرموی: پیغه مبه ر ښه پرسیاری له هاتنی
قیامت ده کرد هدتا نایه تی ښه یسألونک عن الساعة أيان مرساها ښه
بو سهر نازل بوو.

ټیبنو نه بی حاتم له ټیبنو عه بیاسه وه ریوایه ده که ده فهرموی:
موشریکه کانی مه کهکه پرسیاریان له پیغه مبه ر ښه کرد، وتیان: قیامت
که ی را ده بی؟ پرسیاره که یان به شیوه ی گالته نامیز ده کرد ټیتر په روه دگار
نایه تی ښه یسألونک عن الساعة أيان مرساها ښه نازل کرد.

پدیوه ندی و مونا سه بهی ئەم کۆمه له ئایه ته به هی پیشه وه لهم روه وه یه :
له وه پیش به لگهی له سه ر ده سه لاتی ره هاو به توانایی خودا له سه ر زیندو
کردنه وه هی نایه وه، دروست کردنی ئاسمانه کان و زهوی کردنه به لگه له سه ر
به توانایی خودا بۆ زیندو بوونه وه.

ئه مجار لیژدها هه والی هاتنی قیامت راده گه یه نی و رودا وه کانی نمایش
ده کاو ده فهرموی: ﴿فاذا جاءت الطامة الكبرى﴾ کاتی که به لای گه وه ره
دی، به لاو کاره ساتیک که له هه موو رودا ویک سامنا کتره، ئه ویش رابوونی
قیامه ته، یان نه فخری دووه مه: که به دوا ی دا زیندو بوونه وه ده بی یان
﴿الطامة الكبرى﴾ بریتیه له و کاته ی به هه شتی هه کان بۆ به هه شت و
دۆزه خیه کان بۆ دۆزه خ ده نیژدرین. ئەو کاته خودا چاک و خراب
لیک هه لده هاو یژی، هه یانه به دب هخت و چاره رهش، هه یانه
به خته وه رو کامه ران.

﴿یومئذ یتذکر الانسان ما نسی﴾ ئەو رۆژه ئاده میزاد کرده وه ی خۆی
دیته وه یادو چاکه و خراپه ی خۆی دیته وه ریۆ بیری ده که ویته وه، چی
کرده وه و چی نه کرده. وه کوو له ئایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿یومئذ
یتذکر الانسان وانی له الذکری﴾ (الفجر/۲۳)، له ئایه تیکی تردا
ده فهرموی: ﴿احصاه الله ونسوه﴾ (المجادله/۶) رۆژه که هه مووی
کاره سات و روداوی سامنا که، دیمه نه کانی زنده ق به رو تۆقینه رن.

﴿وبرزت الجحیم لمن یری﴾ دۆزه خ ده رخرا، (ده رده خری) بۆ هه ر
که سی که پروانی و ببینی. موقاتیل ده فهرموی: له و رۆژدها په رده له سه ر
دۆزه خ لاده بری مه خلوقات چاویان پی ده که وی، موسولمان به بینینی
ئه ندازه ی نیعمه تی خودا ده زانی به سه ری دا به وه: که له و عه زابه رزگاری
ده بی، کافر به دیتنی دۆزه خ غه م و ترسی زیاد ده بی و ده زانی ئەوه
سه ره نجام و شوینی هه وان ه وه یه تی.

نه بچار پهروه گار حوكم و پرپاری خوۍ ده داو ده فهرموۍ:
﴿فأما من طغى وأثر الحياة الدنيا، فإن الجحيم هي المأوى﴾ جا كه سيك
له دونيادا ياخي بووبۍ، له سنووری ياسای خودا دهرچووبۍ، زیده رهوی
کردبۍ له کوفرو بیتدینی دا، ژيانی دونیای هه لېژاردبۍ به سهر ژيانی
قیامت دا، نهوه به دبه ختمو بیگومان دۆزه خوینی حهوانه وهیه تی.

﴿وأما من خاف مقام ربه﴾ نهو كه سهیش ترسابۍ له پایهو مه قامی
پهروه دگاری خوۍ، ترسی روژی راوهستان له بهردهم پهروه دگاری دا
هه بووبۍ. ﴿ونهي النفس عن الهوى﴾ جله وگیری له نهفسی خوۍ کردبۍ
نهیه شتبی تاوان نه بچام بدا، له تاره زوی خراپه ی گتپا بیتته وه، رامی کردبۍ
بو ته قواو خودا په رستی. ﴿فإن الجنة هي المأوى﴾ نهوه به هه شت شوین و
جینگایه تی، بو ناو نهو نازونیه مه ته به پۍ ده کړۍ خوینی له خوۍ!

نه بچار پهروه دگار باسی پرسیار کردنی موشریکه کان ده کا، که به گالته وه
پرسیاریان له پیغه مبه رﷺ ده کرد دهر باره ی کاتی هاتنی قیامت.
ده فهرموۍ: ﴿يسألونك عن الساعة أيان مرساها﴾ نهی پیغه مبه ر!
موشریکه کان پرسپارت لی ده کهن قیامت که ی راده بی و خودا که ی نهو
کاره ساته ده قه ومینۍ، یان قیامت چوڼ هه لده ستی و له کوی و که ی
هه لده ستی؟ نه م پرسپارانیه ان کاتیک ده کردن: که پیغه مبه رﷺ باسی
قیامته تی به شیوه ی سامناک بو وه صف ده کردن، نه وانیش به گالته
پیکردنه وه ده یانگوت نهوه که ی راده بی؟! نیت پهروه دگار نه م نایه ته ی نازل
کردو فهرموۍ:

﴿فيم أنت من ذكراها، إلى ربك منتهاها﴾ نه تو نهی پیغه مبه ر؛
چیت داوه له زانینی نهو روژه؛ تو بو پرسپار له هاتن و کاتی هاتنی
قیامت ده که ی؟ تو بو نه وهنده به ته نگه وهی کاته که ی بزانی و وه لامی
موشریکه کانی پی بده یه وه؟ واته: زانیاری دهر باره ی کاتی هاتنی قیامت

نه بۆ تۆیه و نه بۆ که سیکی تره له مه خلوقات، به لکوو سه رنجام و زانیاری لهو باره وه ههر لای خودایه و بهس! ئه و نه فامانه بۆچی پرسیار له تۆ ده کهن، بۆچی داوات لی ده کهن کاتی رابوونی قیامه تیان بۆ دیاری بکه ی؟ نمونه ی ئه م نایه ته نایه تیکی تر: که ده فه رموی: ﴿ثقلت فی السماوات والارض، لاتأتیکم الا بغیة یسألونک کأنک حفی عنها، قل انما علمها عند الله ولكن اکثر الناس لا یعلمون﴾ (الاعراف/ ۱۸۷) زانینی کاتی رابوونی قیامه ت ئیشی تۆیه، به لکوو ئهرکی سهر شانی تۆ ئامۆژگاری کردن و گهیاندنی په یامه که ته، وه کوو ده فه رموی:

﴿انما أنت منذر من یخشاها﴾ ئیمه تۆمان کردوه به پیغه مبه رو ره وانهمان کردوی بۆ ئه وه ی ئاده میزاد بترسینی له عه زابی سه ختی خودا، تۆ ئامۆژگاری که رو ترسینه ری که سیکی له قیامه ت بترسی، که سیکی له خودا ترساو ترسی راوه ستانی به رده م باره گای په روه دگاری ببی شوینت ده که ویۆ رزگاری ده بی. که سیکیش برپای به قیامه ت نه بی، خه ساره تمهنده، که وابی واز له کاریک بی نه: که ئیشی تۆیه، کاریک ئه نجام ده: که ئهرکی سهر شانتته. ئه ویش بریتیه له ئاگادار کردنه وه و ترساندن ئاده میزاد، بۆ خو ئاماده کردن بۆ ئه و رۆژه، وه لی ئه و موشریک و نه فامانه تی ناگه ن و قسه ی حه ق نابیس و ئامۆژگاری کاریان تی ناکا. که وابوو گرنگیان پی مه ده و ده ست به رداریان بیه، جاکه دوو چاری ئه و رۆژه بوون، هه موو شتیکیان له بیر ده چیته وه .

﴿کانهم یوم یرونها لم یلبثوا الا عشیة اوضحاها﴾ ئه و رۆژه ی پرسیاری لی ده کهن دی وشک له هاتنی دا نیه، ئه و رۆژه ی قیامه ت راده بیۆ ئه وان زیندو ده کرینه وه له گۆره کانیان دینه ده ره وه ماوه ی ژیا نی دونیا یان هی نه ده لاوه کورت ده بی، وا ده زانن: سه عاتیکی له رۆژی سک یان ئیواره وه ختیکیان چی شته نگاو یکی ماونه وه.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره قی (عبس)

ئەم سورەتە مەکیەو چل و دوو نایەتە. ناوی نراوە بە سورەتی (عبس) چونکە بەو وشەیە دەستی پێ کراوەو تەعبیر لەوەیە و حالەتێک دەکا: کە سروشتی ئادەمیزاد داخوایەتی.. واتە: کاتێک: کە یەکیەک سەرگەرمی ئەنجامدانی کاریکی گەرمی، یەکیکی تر بیهوی دەستی پێلەو کارە هەلبگرێ، روخساری ئەو حالەتی بەسەردادی..

بابەت و ناوەڕۆکی سورەتەکە وەک و باقی سورەتە مەکیەکان باسی عەقیدەو پیغەمبەراییە، باسی ئەخلاق و ڕەوشتە، ئەخلاق و ڕەوشتێک کە لەسەر بنەمای یەکسانی نێوان بەندەکان دادەمەزرێ و بەرزو نزمی بەندەکان بە تەقواو خودا پەرستی دیاری دەکری.

سەبەب نزولی ئەم سورەتە وەک و ریوایەت کراوە روداوی عەبدوللای کورپی (أم مەکتوم) ه، کورپی خاڵی خەدیجە بوو، ریوایەتکراوە رۆژێک پیغەمبەر ﷺ لە گەل سەرانی قورەیش دا (عوتبەو شەبیە: دوو کورپی رەبیعەو ئەبو جەهل و عەبباسی کورپی موطەلب و ئومییە کورپی خەلف و وەلیدی کورپی موعەیرە) کۆیویووەو بانگەوازی دەکردن بۆ ئیماننەیان، بە هیوای موسوڵمانبوونیان، بە موسوڵمانبوونی ئەوانیش موسوڵمانبوونی مەکیەییەکان چاوەڕوان دەکرا. لەو کاتەدا کە پیغەمبەر ﷺ سەر گەرمی گەت و گۆو نامۆژگاریکردنیان بوو، عەبدوللای هات و تی: ئەی پیغەمبەری خودا نیگاو سروشتی تازەم فیڕیکە، چەند جارێک ئەم قەسەیی دووبارە کردەووە نەیدەزانی: کە پیغەمبەر ﷺ لە گەل ئەو کۆمەلە قورەیشیانەدا مەشغولە، پیغەمبەر ﷺ ئەم قەسە برینەیی

پی ناخوش بوو، روی گرژبوو، روی لی وهرگیرا، ئیتر ئهم سوپه ته نازل بوو، بهو شیوه ره خنه تی له هه لوئستی پیغه مبه رگرت، له وه دوا پیغه مبه رگرت زور ریژی لهو زاته ده گرت و ههر له گهل تووشی ده بوو ده فیه رموو: (مرحبا بمن عاتبنی فیه ربی) مه رحبا لهو که سه ی په روه دگرم له سهر ئهو سه رزه نشتی کردم. ئه بچار پیی ده فیه رموو: چ نیشیکت هه یه؟ بۆت جی به جی بکه م. دوو جاریش که ته شریفی چووه بۆ غه زاهه بدوللای کردوه به والی له سهر مه دینه.

یه کسان له ئیسلام دا

بسم الله الرحمن الرحيم

عَبَسَ وَتَوَلَّى ۱ اَنْ جَاءَهُ الْاَعْمَى ۲ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهٗ يُزَكَّى ۳ اَوْ
يَذْكُرُ نَفْعَهُ الَّذِى ذُكِّرَ ۴ اَمَّا مَنِ اسْتَغْنَى ۵ فَاَنْتَ لَمْ تَصَدَّقْ ۶
وَمَا عَلَيْكَ اَلَّا يَزَكِّيَ ۷ وَاَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى ۸ وَهُوَ يَخْشَى ۹ فَاَنْتَ
عَنْهُ تُلَهِى ۱۰

﴿عبس وتولى أن جاءه الأعمى﴾ پیغه مبه ر روی گرژو تال کرد، روی وهرگیرا، چونکه کویریک هاته لای قسه ی پی بپی، پیاوه کویره که عه بدوللای کوپی (أم مه کتوم) بوو، له کاتیك دا که پیغه مبه رگرت سهر گهرمی ناخوتن و بانگه ازیکردنی پیاو ماقولانی قورپیش بوو، هاته لای پیغه مبه رو قسه کانی پی بپین و وتی: سروشی تازه چی هاتوه فیرم بکه: ناگای له وه نه بوو: که پیغه مبه رگرت مه شغوئی ئهو دان و سانه گرنگه یه.

﴿وما يدريك لعله يزكى﴾ ئەى موحەممەد! تۆ چوزانىت، تۆ ناگات لەزانیاری ئەو کابرایە نەبوو، بەلکوو ئەو کوێرە بیەوی خۆی لە تاوان پاک بکاتەو بەو قسانەى لەتۆیان دەبیسی.

﴿أو يذكر فتنفعه الذكرى﴾ یان ئەو نامۆزگارییەى لە بیری چۆتەو بەیری بکەوێتەو. ئەو کاتە ئەو نامۆزگاریو بیرکەوتنەویە سودی پێ بگەیهنێ، نایەتە کە ناماژەى ئەوێ تێدا یە: کە ئەوانەى پێغەمبەر ﷺ خەریکی نامۆزگاریکردن یان بوو لە موشریکەکان هیوای ئیمانەتێنانیان لێ ناکرێ. لە هەمان کات دا ناماژە بە پلەو پایەو ریزی عەبدوللای کورێ (أم مەکتوم) یش دەکا.

هەلبەتە ئەم کردارو تەصەروفە لەلایەن پێغەمبەر ﷺ بە گوناھ نازمێردرێ، لەگەڵ عیصمەتی پێغەمبەریتی دا دژ ناوەستی. بەلکوو تەرکی ئیحتیات و وازەتێنان لە (أفضل)ەو بەس! دەچێتە چوار چێوەی (حسنات الابرار سیئات المقربين)ەو. پێغەمبەر ﷺ ئەو هەلۆیستەى لە بواریک دا لێ دەرکەوتوو: کە لە چوار چێوەی سروشتی ئادەمى دا یەو کاریکی (جبل)و دەرونی یە، تە کلیفی شەرعی تێدان یە. چونکە ئەو پەییوەندى بە دلتەو هەییەو دەسەلاتى ئادەمیزادى تێدان یە. تۆ بە دەست خۆت نیە، جارى واهەییە بەشتیک رازىو دەچێتە دلتەو بەشتیک ناپازىو خۆشت ناوی. ئەجار باسى ئەو کردەوێ پێغەمبەر ﷺ دەکا: کە بوو تە هۆی عیتاب لێگرتنە کەو دەفەرموی:

﴿أما من استغنى فأنتم له تصدى﴾ ئەما ئەو کەسەى بە مال و سامان و هیزو دەسەلاتى خۆی دەنازیو خۆی بێ نیاز دەگرێ لە هیدایەتی قورئان و ئیمانەتێنان و رو لە پەيامە کەت وەر دەگێرێ، ئەو تۆ

روی تێ دەکەوێ ئاخاوتنی لە گەڵ دا ئە نجام دە دە، وا دە زانی ئە وه
گرن گترە لە وه لām دانه وهی کوێره موسولمانه که.

﴿وما عليك ألا يركي﴾ چی لە سەر تۆیه: که ئە وه که سهی به مال
وسامان وه یزو ده سه لاتێ خۆی ده نازی ئیمانێ پێ ناهیتێ؟ هیچ سوچ
وتوانێک رونا کاته تۆ، هەر راگه یاندنت له سه ره وه بهس، ئیتر گرن گێ
به وه جوړه که سانه مه ده: که سه ره رهق وم له ورو بێ پروان. هۆبالی خۆیان
به ئە ستۆی خۆیان.

﴿وأما من جاءك يسعى، وهو يخشى فأنت عنه تلهي﴾ وه لی که سیك
به په له دی بۆلات و ده یه وی فیڕی ئایین بێ، هیدایهت و ئامۆژگاری تازه
وه ر بگړی و ترسی خودای له دل دایه، ئە تۆ روی لی وهر ده گێڕی وه لām ی
ناده یه وه خۆتی لی بێ ناگا ده که ی!

به م شیوه په ره ده گار پیغه مبه ری ئاگادار کرده وه؛ پێی راگه یاند که
هه ژاری بێ ده سه لاتێ ئە وه کوێره نابێ ببیته هۆی ئە وه ی روی لی گړ
بکه ی وه لām ی نه ده یه وه. چونکه ئە وه هەر چه نده کوێره، موسولمانه
دلی زیندوه و ژیره، ده یه وی ئامۆژگاری وهر بگړی و خۆی له تاوان پاک
بکاته وه، ئامۆژگاری به کانی تۆ ده کاته سه ره مه شقی ژیانێ و په یه وه
پروگرامی خۆی، دل و ده روونی پێ رونا که ده کاته وه.

نونه ی ئە م ئایه ته ئایه تیکی تره: که ده فره موی: ﴿ولا تطرد
الذين يدعون ربهم بالغداة والعشي يريدون وجهه﴾ (الانعام/۵۲)
یان ده فره موی: ﴿واصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم بالغداة والعشي
يريدون وجهه ولا تعد عيناك عنهم تريد زينة الحياة الدنيا
ولا تطع من اغفلنا قلبه عن ذكرنا، واتبع هواه وكان امره فرطاً﴾
(الكهف/ ۲۸).

قورئان نامۆزگاری و بیر خه ره وهیه، نیعمه تی خودایه

كَلَّا اِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ﴿١١﴾ فَمَنْ شَاءَ ذَكِّرْهُ ﴿١٢﴾ فِي صُحُفٍ مُّكْرَمَةٍ ﴿١٣﴾ مَّرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ ﴿١٤﴾ بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ﴿١٥﴾ كِرَامٍ بَرَرَةٍ ﴿١٦﴾ قُلْ لَا اِنْسَانٌ مَّا اَكْفَرَهُ ﴿١٧﴾ مِنْ اَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ﴿١٨﴾ مِنْ نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ ﴿١٩﴾ ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ اَمَّا نُهُ فَاقْبَرَهُ ﴿٢١﴾ ثُمَّ اِذَا شَاءَ اَنْشُرَهُ ﴿٢٢﴾ كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَّا اَمْرُهُ ﴿٢٣﴾

له وه پيش پهروه دگار ره خنهی له پیغه مبه ر ګرت، له سهر نه وه: که ناو چه وانی ګرژ کردو روی له عه بدللای کوری (أم مه کتوم) وه رگیړا. به هوئی نه وه وه که مه شغولئی وتویژ بوو له گهل سهرانی قوره یش دا. نه جار لیږه دا رینومایی پیغه مبه ر ده کا: که جارئکی تر نه وه هلویسته نه نوینی و سهیری روالهت نه کا، ته قواو خودا په رستی بکاته پیوه رو بهو ته رازوه ورد خوینه وه نه ندازه ی باشی و خراپی ناده میزاده کان مه زنده بکا، ده فمرموی:

﴿کلا، انها تذکرة﴾ جارئکی تر کاری وامه که وه هلویستی لهو جوړه مه نوینه، چه لیککی دی روو له هه ژار وه مه گپړه رو بکه یت ده وله مه ند، له کاتیک دا هه ژاره که ده یه ووی خوئی له تاوان پاک بکاته وه ده وله مه ند که له پیړی خو پاکه ره وه کان نیه. پیوه ری ناده میتی له لات خودا په رستی و زیره کی و تیگه یشتن بی، نه ک مال و سامان و ده ست رویش تویی. ګرنگی بده به وانه ی دلیان زیندوه و خوت به وانه وه خه ریک بکه. نه که یت ده ست

لەو خودا پەرستە دل زىندوانە ھەلگىرىت و روبكەيە ئەو خاوەن مال و سامان و كەودەن و دل مردوانە، كەوابوو لە ھەلۆيستی پيشوت پەشيمان بەرەو نەچى بۆ ئەو ھى بى پرۆايە كى كەودەن موسولمان بکەى رو لە موسولمانىكى زىرە كى خودا پەرست وەربگىرى. نەخەير وامەكە، ئەو ھەندە خۆت بە دەولەمەندى سەر رەق و ملھورو ياخى بوو خەرىك مەكە، تۆ تەنھا گەياندن و ئامۆژگارى و ترساندن لەسەرە، ئەركى سەر شانى تۆ بىرخستەو ھە ئامۆژگارىيە، دەستوورو ياساى ئىسلامىش لەگەل ھەموو سىروشتىك دا تىكەلەو ھەر ئەو ھەندەى دەوى ئامۆژگارىيان بکەى و بىريان بىخەيتەو، جا ھەر كەسىك بىروا پى نەكا، ئەو ماناى واىە دژى فىطرەتى خۆيەتى و بىروا بە سىروشتى خۆى ناكاو گوى بۆ سۆزى دلى خۆى ناگرى!!

تۆ ھەر ئەو ھەندە لەسەرە پەيامى خودا بە مەردوم بگەيەنى، زۆرە مىلى لەكەس مەكەو ئايىن بە تۆزى ناسەپى!! بىگومان تۆ ناستوانى بە زۆر و زەخت ئيمان لەدلى ئەوانەدا بىوینى، ئەو تەنھا بەدەست خوداىەو بەس! بۆيە دەفەرموى: ﴿انھا﴾ بەراستى ئەو رىنومايى و ئامۆژگارىيانەى كەلە نامە ئاسمانىيەكان دا ھاتوون و لە ھەمووشيان گەورەتر: كە قورئانى پىرۆزە ﴿تذكرة﴾ ياد خەروەى شتىكە كەلە سىروشتى ئادەمىزاد دا ھەيە. جا كە ئيمانى ئادەمىزاد بەفىطرەتە .

﴿فمن شاء ذكره﴾ ھەر كەسىك دەيەوى با يادى خودا بكاو بەتاك و تەنھايى بناسى، بە گۆيرەى فەرمان و ئامۆژگارىيەكانى قورئان ھەلس و كەوت بكا. بىكاتە بەرنامەى ژيانى خۆى.

﴿فى صحف مكرمة، مرفوعة مطهرة، بأيدى سفرة، كرام بررة﴾ ئەو ياد خەروەو رىنمونىيە: كە لە نامە ئاسمانىيەكان دا ھاتووەو جوانترو گەورە ترينيان قورئانى پىرۆزە، لە چەند پەرەيەكى پىرۆزو بەنرخ دا

نوسراوه‌نه‌وه، به‌رزو پاک و خاوینن له‌لای خودا، پرن له زانیاری و
حیکمه‌ت و له له‌وحوله‌حفوظه نازل بوون، فریشته نه‌بی له‌وی که‌سی‌تر
ده‌ستی ناگاته ئەم قورئانه، له شه‌یاتینی و کافر پارێزراوه، نامه‌یه‌کی
ته‌واوو بی که‌م و کورپییه، به‌ده‌ست چهند فریشته‌یه که‌وه‌یه: که به‌ر
پرسیاری هینانی نیگا و سروشتن له خداوه بو پیغه‌مبه‌ران، بو شه‌وه‌ی
ئه‌وانیش به ئاده‌میزادی رابگه‌یه‌نن، ئەو فریشتانه لای خودا ریزدارن،
گوێزایه‌لی فرمانی خداو راستگوون له ئیمانه‌کیان دا.

وه‌کو له ئایه‌تیکی تردا ده‌باره‌یان ده‌فهرموی: ﴿بل عباد مکرمون﴾
(الانبیاء/۲۶) یان ده‌فهرموی: ﴿لا یعصون الله ما امرهم ویفعلون
ما یؤمرون﴾ (التحریم/۶).

ئه‌جار په‌روه‌دگار سه‌ر زه‌نشتی ئەوانه ده‌کا: که بر‌وایان به زیندوبونه‌وه
نیه و کافرو بی‌پروان، ده‌فهرموی: ﴿قتل الانسان ما اکفره﴾ ده‌ک به‌کوش
چی ئاده‌می و عه‌مری نه‌می‌نی چهند سپله‌و پینه‌زانه؟! چهند سه‌ر په‌ق
و کافرو بی‌پروایه؟ به‌راستی هینده خراب و بی‌وێژدانه، شیای ژیان نیه،
ئه‌و هه‌موو نازو نیعمه‌ته‌ی خودای به‌سه‌ره‌وه‌ن، ته‌نانه‌ت له هه‌موو
هه‌ناسه دانیکدا دوو نیعمه‌ت هه‌یه، خودا ئەو هه‌موو فه‌ضلو ئیحسانه‌ی
له‌گه‌ل کردوه، که‌چی ناشکوری ده‌کا و سوپاسگوزار نیه، یادی خودا نا‌کا،
ئه‌گه‌ر بیریشی بخریته‌وه گوئی پی‌نادا، ئەگه‌ر نامۆژگاری بکری روی
لی‌وه‌رده‌گیرێ، بانگه‌وازی بکری پشت هه‌لده‌کا. ده‌بوایه تۆزی بیری
بکری ده‌وه نه‌ختیک له سروشتی خوێ ورد بویایه‌وه تا بزانی
﴿من أي شی خلقه﴾ خودا له‌چی ئەوی دروستکردوه؟

﴿من نطفة خلقه فقدره﴾ په‌روه‌دگار ئینسانی له دۆیه ئاوێکی پڕ
پوچ دروستکردوه، مه‌زنده‌ی شیوه‌و روخسار و ته‌مه‌ن و رزق و روژی
کردوه، ریکی خسته‌وه ئەندامه‌کانی جه‌سته‌ی و دروستکردون بتوانی

به ویستی خۆی هه‌ریه‌که‌یان بۆ کاری خۆی به‌کاربینی، هی‌زو تواناو عه‌قل و ژیری پێداوه، بۆ نه‌وه‌ی بیر له‌ بونه‌وه‌ر بکاته‌وه، هه‌ست به‌نازو نيعمه‌ته‌کانی خودا بکا، نه‌وه‌ندام و نامیرانه‌ی له‌ شتی‌ک دا به‌کار نه‌هینن: که‌ خودا پێ ناخۆشه. له‌ شتی‌کا به‌کاریان بینن که‌ جی‌گای ره‌زامه‌ندی خودان.

﴿ثم السبيل يسره﴾ له‌ره‌حه‌می دایکی دا دروستی کردوه و رێکی خستوه پاشان به‌ناسانی له‌ منداڵدانی دایکییه‌وه هیناویه‌ته ده‌ره‌وه. یان ماناکه به‌م جو‌ریه‌، په‌روه‌دگار ئاده‌میزادی له‌ دلۆپه‌ ناوی‌ک دروستکردوه، جه‌سته‌ی رێکخستوه‌وه عه‌قل و ژیری پێ به‌خشیوه، رێگای چاک و خراپی بۆ لێ‌ک جیاکردۆته‌وه، ویست و ئیراده‌ی پێ داوه، کام رێگایه ده‌گری بایه‌گری، وه‌کو له‌ نایه‌تی‌کی تر دا ده‌فرموی: ﴿انا هديناه السبيل اما شاكرًا واما كفورًا﴾ (الدهر/۳) به‌لێ ئاده‌میزاد به‌ ویست و ئیراده‌ی خۆی کاره‌کانی ده‌کا و بۆ خۆی لێیان به‌ر په‌رسیاره.

﴿ثم امانه فاقبره، ثم اذا شاء انشره﴾ دوا‌ی دروستکردنی و رێکخستنی جه‌سته‌ی به‌و شیوه: که‌ بتوانن پێداویستی خۆی دابین بکا، پێ به‌خشینی هه‌سته‌کان و عه‌قل و ژیری بۆ نه‌وه‌ی ئاموژگاری ببیسی و بیربکاته‌وه و رێگای ژیا‌نی خۆی هه‌لبژێری، نه‌جار ده‌میرینن و ده‌یخاته ناو گۆره‌وه نه‌مه‌ش بۆ رێزلی‌نان و قه‌درزانی‌یه‌تی: که‌ خودا ئاده‌میزادی فێری مردو شار‌دنه‌وه کردوه، پاشان هه‌ر کاتی‌ک ویستی قیامه‌ت هه‌لده‌سینن و مردوه‌کان زین‌دو ده‌کاته‌وه له‌ گۆره‌کانیان ده‌ریان دینن بۆ حیساب و لێ‌کۆلینه‌وه و پاداش و سزا.

مردن بۆ خۆی نيعمه‌ته، عه‌یب و عاری پیری و نه‌خۆشی داده‌پۆشی، له‌قه‌بر خست‌نیش رێز لێ‌تانه بۆ ئاده‌میزا ■ بۆ نه‌وه‌ی درنده‌و بالنده‌ گۆشتخۆره‌کان نه‌یخۆن و نه‌بنه‌ مایه‌ی بلا‌بونه‌وه‌ی و نه‌خۆشی پیس بوونی

کەش و هەوا. زیندو کردنەوهش ئەوپەری عەدالەتکاری و فەضلو
ئەحسانی خودایە بۆ ئادەمیزاد!!

ئەجار لۆمە ی دەکا لەسەر کەمتەرخەمی و سێلەو پێنەزانینی.
دەفەرموی: ﴿کَلَّا لِمَا يَقْضِ مَا أَمْرُهُ﴾ نەخەیر، تائێستا ئادەمیزاد ئەوهی
فەرمانی پێی کراوه ئەنجامی نەداوه، هیچ ئادەمیزادێک لە کەمتەرخەمی و
سەر پێچی خالی نیە، برێکیان کافرن، برێکیان یاخی بوو تاوانکارن،
برێکیان کاری وا دەکەن خێلافەلتەولایەو شایستە ی پلەو پایە ی ئەو نیە.
کەم ئادەمیزاد هەیه ئەوهی خودا داوای لی کردووه ئەنجامی دابی.

بەر راستی ئادەمیزاد سەبیرو سەمەرە یەو جیگای سەر سوپرمانە،
هەندێکیان ئینکاری هەبوونی خودا دەکەن، لە کاتێک دا ئەو هەموو
بەلگەو دەلیلە لەسەر هەبوونی هەن لە ئاسمان و زەوی دا. هەندێکیان
بەرامبەر نێعمەتەکانی سێلەو پێنەزانن، شوکرو سوپاسی ناکەن، دەلێن:
بە دەست و دەوی خۆمان و لە ئاکامی هەول و تەقەللای خۆماندا ئەم
شتانەمان بۆ خۆمان دا بین کردووه. هەندێکیان وێرایی هەبوونی بەلگەو
رێنمونی بۆ خودا پەرستی و هەستکردنیان بەزیانی تاوان لەخودا یاخی دەبن.

برێک لە نێعمەتەکانی خودا کە بۆ ئادەمیزادی رەخساندوون

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ ﴿٢٤﴾ أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا

﴿٢٥﴾ ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ﴿٢٦﴾ فَأَبْثْنَا فِيهَا حَبًّا ﴿٢٧﴾ وَعَبَا وَقَضْبًا ﴿٢٨﴾

وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ﴿٢٩﴾ وَحَدَائِقَ غُلْبًا ﴿٣٠﴾ وَفَيْكَةً وَأَبَا ﴿٣١﴾ مَسْعَاكُمْ

وَلَا نَعْمَكُمْ ﴿٣٢﴾

له وه پيش هه ندى به لگه ی له سهر ده سه لات و توانای خودا هینا یه وه،
برئ له نیعمه ته کانی رانواندن، نه مجار برئ له و نیعمه تانه باس ده کا: که
هوی دریشه پیدانی ژیانن و به بی نه وان ژیان نابئ. ده فهرموی:
﴿فلینظر الانسان الى طعامه﴾ با ناده میزاد له و خوارده مه نییه ورد بیتوه
که مایه ی دریشه پیدانی ژیانیه تی، پروانی خودا چون نه و خوراکه ی
له زه ویه کی رهق وتهق بو به دی هینا وه؛ له هه موو جور خوارده مه نی و
خوراوه یه ک .

﴿انا صبينا الماء صبا﴾ نیمه باران له به مرزایی یه و ده بارینین بارانیک
زور، زهوی پی ناو ده ده یین، ده نکه تۆمه کانی پی زیندو ده که ینه وه و
چه که ره ی پی ده که یین و ده پروینین.

﴿ثم شققنا الارض شقا﴾ نه مجار زهویان قه لشانده وه به قه لشانده وه،
هه موو نه و گژوگیایه سه ری ده ره ی ناو روبه ری زهویان پی رازانده وه،
جۆره ها درهخت و روک و گژوگیا به جۆره ها به روبوم و میوه جات و
دانه ویله به رهنگ و تام و بونی جیا جیا خویان نواندو به یدهستی نیوه ی
ناده میزاد بوون، بو نه وه ی له زه زه تیان لی ببینن و بیانکه نه بژیوی
خۆتان و نازه له کانتان.

نه مجار پهروه دگار ههشت جور له درهخت و روک باس ده کا و
ده فهرموی: ﴿فأنبثنا فيها حبا﴾ رواندومانه له زهوی داو به دیمان هینا وه
دانه ویله وه کوو گه نم و جۆو زورپات هتد: که ده کریته قوت و بژیو
﴿وعنبا﴾ تریی جۆراو جور ﴿وقضبا﴾ وینجه و گژوگیا بو ئالفی
نازه له کانتان ﴿وزيتونا ونخلا﴾ ههروه ها داری زهیتون و داری خورماشان
رواندوه ﴿وحدائق غلبا﴾ وفاکهه و آباً باخی درهخت گه وره و پرو چری
زۆرمان دروست کردوه، ههروه ها میوه ی زۆرو هه مه جۆری وه کوو سیوو

مؤزو قوځ و هه نځیرو گه لی میوه ی ترمان به دیهیناوه، ههروه ها گژوگیاو له وهرگای پتیوستان بۆ ئاژه له کانتان دروستکردوه.

﴿أَب﴾ بریتیه له ههرجی گیاو گژ هیه: که ئاده میزاد ناخواو ناپروینی و خوراکی ئاژه ل و گیانه به رانی تره. ئهم گژوگیایانه مان بۆ به دی هیناون ﴿مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ﴾ بۆ ئه وه ی بینه قوت و بژیوی خوتان و ئاژه له کانتان و سودیان لی وه رڭرن و له پاساویان دا سوپاسی خودا بکه ن!!

روداوه سامناکه کانی رۆژی قیامهت

فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاعَةُ ﴿٣٣﴾ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾
وَأُمِّهِ وَأَيِّهِ ﴿٣٥﴾ وَصَحْبِهِ وَبَنِيهِ ﴿٣٦﴾ لِكُلِّ أَمْرٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ
يُعْنِيهِ ﴿٣٧﴾ وَجْهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفَرٌ ﴿٣٨﴾ ضَاحِكٌ مُّسْتَبْشِرٌ ﴿٣٩﴾ وَوَجْهٌ
يَوْمَئِذٍ عَلِيمٌ ﴿٤٠﴾ تَرَهَّقَهَا قَرَّةٌ ﴿٤١﴾ أُولَئِكَ هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجْرَةُ ﴿٤٢﴾

له وه پیش باسی نیعمه ته کانی خودای کرد به سهر بهنده کانی دا، به لگه و نیشانه ی جۆراو جۆری هینانه وه له بونه وهرو له خودی ئاده میزاده کان خۆیان له سهر قودرهت و توانای بی سنوری پهروه دگار، نه جار دیمه ن و کاره ساتی ئه و رۆژه راده نوینی بۆ ئه وه ی ئاده میزاد بیرتک له خۆیان بکه نه وه له هه لویستی تاوانکارانه ی خۆیان په شیمان بینه وه، نه جار ئه وه راده گه یه نی: که له و رۆژه دا ئاده میزاد دوو تاقمن؛ تاقمی به خته وه ران و تاقمی به دب خته کان.

دەفەرمۇي: ﴿فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاحَةُ﴾ كاتىك قىامەت رابو، يان گرمەو ئالەى قىامەت هات؛ كە گويچكە دەهاخنى و كەرى دەكا. هەلبەتە وشەى ﴿صَاخَةُ﴾ بەو دەنگە دەگوترى: كەلە ئاكامى لە يەككەوتنى دووشتى رەقى زۆر گەورە پەيدا دەبى، چونكە لەو رۆژەدا هيزى كيشندە نامىنى، قەبارەى خۆرو مانگ و ئەستىرەكان لىك دەدەن، لە مەو شاخەو گرمەو ئالەىەكى وا پەيدا دەبى هەموو گويچكەيەك كەر دەكا. ئەو رۆژە دەستورو ياساى بونەوەر تىكدەچى و كەس ئاگای لەكەس نامىنى.

﴿يَوْمَ يَفِرُ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ، وَأُمُّهُ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ لِكُلِّ امْرِئٍ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يَغْنِيهِ﴾ رۆزى قىامەت ئەو رۆژەيە: كە پىاو خۆشەويستىرەن كەس و كارى خۆى دەبىنى لەبەرى هەلدى، لەو رۆژە دا پىاو لە بەر براى خۆى و دايك و باوكى و خىزانى و كۆرەكانى هەلدى، رۆزى نەفسى نەفسىيە، كەس وەسەر كەسى ناپرژى، ئەو رۆژە هەموو ئادەمىزادىك كارو مەشغەلەتتىكى واى هەيە ناپرژىتە سەر كەسى ترو خزم و خۆشەويستى بىرنايەتەو، ئەگەر بيشيان بىنى خۆيان لى دەشارىتەو، لەبەريان هەلدى، نەوەكوو داواى شتىكى لى بكن، يان بۆ ئەوەى پىئەنەزانن لە چ حالەتتىكى ناخۆش و ريسوا ئامىزدايە ...

بە كورتى ئىنسان لە دونيادا ئەگەر توشى ناخۆشىيەك دى، هانا بۆ خزم و كەس و كارى نزيكى دەبا بە هاناىەو، بىن، بەلام لە قىامەت دا بە پىچەوانەو، ئىنسان لەبەر خزم و كەس و كارى خۆى هەلدى، چەندىك لە ناخۆشى دابى هانا بۆ خزم و خۆشەويستەكانى نابا، نەوەكوو ئەوان داواى يارمەتى لى بكن و وەندەى تر بارى گرانى قورس تر بكن! يان نەوەكوو ئەوان بەو شەرمەزارىيە چاويان پى بكهوى!!

ده توانری بگوتری: لهو رۆژه دا کهس گرنگی به کهس نادا، ههر کهسه مه شغولی خۆیه تی و رۆژی نه فسی نه فسی یه، چونکه رسته ی ﴿لکل امرئ یومئذ شأن یغنیه﴾ ئامازه به وه ده کا. ئه بو حاتم و نه سائی و تیرمیذی له ئیبنو عه بیاسه وه ده فهرموی: پێغه مبه رﷺ فهرموی: (تحشرون حفاة عراة غرلا) ئیوه رۆژی قیامت به پی خواسی و روتی و خه ته نه نه کراوی حه شر ده کرین، یه کئی له خه یزانه کانی وتی: ئه ی پێغه مبه ری خودا بۆچی لهو رۆژه دا عه وه رته ی یه کتری ده بینن؟ یان نایا لهو رۆژه دا سه یری شه رمگای یه کتری ده کهین؟ له وه لامدا پێغه مبه رﷺ فهرموی: ﴿لکل امرئ یومئذ شأن یغنیه﴾ .

ئه بچار پهروه دگار ناده میزاده کانی سارای مه حشمر ده کاته دوو تاقم و ده فهرموی: ﴿وجوه یومئذ مسفرة ضاحكة مستبشرة﴾ زۆر روخسارو ده م و چاو گه شاهو و دره وشاوه ن، پێده که نن و مژده به یه کدی ده دن و ته ر ده ماخ و که یف خۆشن. چونکه ده زانن خودا چ نازو نیعمه تیکی بۆ داناون. نه وانه خودا پێداو به خته وه ره به هه شتییه کائن.

﴿وجوه یومئذ علیها غبرة ترهقها قرة أولئك هم الکفرة الفجرة﴾ زۆر ده م و چاوی تر هه ن، لهو رۆژه دا ناشرین و ته پ و تۆزاوی، ره نگیان ره ش هه لگه پراوه جۆش داماون، چاو به ره و ژێرو ریسوا، هیوا بپراو خه فه تبار، نه وانه کافرو خودا نه ناسه کائن، نه وانه ی پڕوایان به هه بوونی خودا نه بوو، په یامی پێغه مبه رانی خودایان ره تکرده وه، تاوانی گه وره ی تریان نه بجام دا هه م کافربون و هه م فاجر. هه لبه ته وێپرای هه بوونی ئه م دوو تاقمه تاقمی تریش هه ن: که نه وه نده به خته وه رن نه ئه وه نده ش چاره ره شن. هه ندیکیان به عه زاییکی که م و هه ندیکیان به شه فاعه تی پێغه مبه رو هه ندیکیان به هو ی شتی تره وه: که خودا بۆ خۆی ده زانی، رزگاریان ده بی.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تی (التکویر)

ئەم سورەتە مەککیە و نۆ نایەتە. لە دواى سورەتى (مسد) هاتۆتە خوار. ناو نراوە سورەتى تەکویر، چونکە سەرەتا کەى بە ﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ﴾ دەستى پى کردووە. پەيوەندى و مونا سەبەى ئەم سورەتە بە سورەتى پيشوویە وە لە چەند رویە کەوێت: کە لە بارەى رابوونى قیامت و دیمەنە تر سنا کە کانی دەدوێ.

سوره تی (التکویر)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْجِبَالُ
سُيِّرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ﴿٤﴾ وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ
﴿٥﴾ وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ﴿٦﴾ وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ﴿٧﴾ وَإِذَا
الْمَوْتُ دَسَّيْلَتْ ﴿٨﴾ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ﴿٩﴾ وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ
﴿١٠﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ﴿١١﴾ وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ﴿١٢﴾ وَإِذَا الْجَنَّةُ
أُزْلِفَتْ ﴿١٣﴾ عَلِمْتَ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرْتَ ﴿١٤﴾

دە فەرموێ: ﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ﴾ ئەو کاتەى خۆر دە پى چریتە وە و لول دە کرى و نورو رونا کى نامى نى و نیشانەى و یرانبوونى بونە وەرو رابوونى

قیامه ته ﴿واذا النجوم انكدرت﴾ کاتیک ته ستیره کان هه لوه رین و پهرت و بلا و بوونه وه، ﴿واذا الجبال سیرت﴾ وه ختیک کیوه کان له بیخ هه لکه ندران و بوون به ته پ و تۆزو به هه وادا رۆیه ندران، وه کوو له ثایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿وسیرت الجبال فکانت سراباً﴾ (النبا/۲۰) یان ده فهرموی: ﴿ویوم نسیر الجبال وترى الأرض بارزة﴾ (الکھف/۴۷). ههروه ها ﴿واذا العشار عطلت﴾ کاتیک حوشتی ئاوس و سکپر که لای عه ره ب به نرخترین مالّ و سامانه به ره لّا کراو گوئی پی ته دراو کهس سه ره رشتی نه کرد.

﴿واذا الوحوش حشرت﴾ کاتیک جان هه وه ران هه موویان کۆکرانه وه بوّ دادا گایی کردنیان و تۆله لی ستاندنیان، یان هه موویان مرینه ندران.

﴿واذا البحار سجرت﴾ کاتیک ده ریاکان به هوی بومه له رزه وه و بورکانی ناوسکی زه و بیه وه بوونه ناگرو داگیرسان و سه ر ریژیان بوّ سه ر به کتر کردو بوون به به کپارچه ناگری سه رتاسه ری و هه موو سه ر زه وی بوو به ناگر. وه کوو له ثایه تیکی تردا ده فهرموی: ﴿واذا البحار فجرت﴾ (الانفطار/۳) یان ده فهرموی: ﴿والبحر المسجور﴾ (الطور/۶).

﴿واذا النفوس زوجت﴾ تهو ده مه ی گیانه کان له گه لّ جهسته کانیان به ک ده گرنه وه و زیندو ده کرینه وه.

﴿واذا الموءودة سئلت، بأي ذنب قتلت﴾ کاتیک کچه زینده به چالکراوه کان زیندو کرانه وه و پرسیاریان لی کرا، بۆچی کوژراون؟! له پیش هاتنی ئیسلام دا داب و نه ریتی هه ندی ختلی عه ره ب و ابوو پییان شه رم بوو کچیان هه بی، بۆیه: که کچیان ده بوو به زیندویی ده یا خسته گوپه وه. به راستی ته مه گه وه رترین تاوان بوو به رامبه ر مرۆقایه تی به گشتی و ره گه زی میینه به تایبه تی نه نجامیان ده دا!!

ئەو ئیسلام بو ئەو ستم و تاوانی قەڵاچۆکردن، ئازادی بە چینی ئافرەت و چەوساوەکانی تر دا و لەزۆلم و ستم رزگاری کردن، ورده ورده یاسای کۆیلایه تی و دەماگیری و خێلایه تی بنه کەن کردو هەرەسی بە کورسی و دام و دەزگای ملهۆرە کان هێنا. یاسای مەرۆقدۆستی و یە کسانى نێوان ئادەمیزادی دامەزراند!!!

رۆژی قیامت ئەو کچۆڵە بەستە زمانانە زیندو دەکرێنەو، پرسیاران لى دەکری: لە پای چى کوژراون؟ بۆچی و لەسەر چى زیندە بە چال کراون؟ جا: کە پرسیار لە ستم لیکراو بکری ئەى دەبى پرسیارو لیکۆلینەو لە گەل ستمەکاردا چۆن بى؟

﴿واذا الصحف نشرت﴾ کاتیک نامەى عەمەل بەسەر ئادەمیزاد دا لەسارای مەحشەر دابەش دەکری و هەر کەسە نامەى خۆى دەدری. ﴿واذا السماء كشطت﴾ کاتیک ئاسمان شەق و پەق بوو، دامالێندراو لابرا هیچی لى نەمایەو. وەکوو چۆن ئاژەل کەول دەکری و پێستەکەى لادەبرى.

﴿واذا الجحيم سعرت﴾ وەختیک دۆزەخ هەلگیرسیندراو خرایە جونبوش و کلەوو جۆشى گەرمییەو. ﴿واذا الجنة ازلفت﴾ کاتیک بەهەشت نزیک خرایەو لە خودا پەرستان ... ئەو کاتە ﴿علمت نفس ما أحضرت﴾ هەموو نەفسیک دەزانى چى حازر کردووە بۆ ئەو رۆژە .

ئەم دیاردانەى لەم کۆمەڵە نایەتەدا ئامازەیان پى کرا، هەندیکیان پێش زیندو بوونەو رو دەدەن. هەتا لێیان وردییەو سامناک و سەرنج راکێشن، ترس و بیم دەخەنە دل و دەروونەو هەست و خەيال بۆى کۆنترۆل ناکرێن. هەتا بیری لى بکەیهو پتر سەرسام دەبى. هەرەشەو ئینزارکردنى ئادەمیزادە بۆ ئەوێ خۆى ئامادە بکا بۆ ئەو رۆژە و هەول بدا رینگای سەرفرازی بۆ خۆى دەستەبەربکا.

سویند خواردن لهسه ر راستی پیغه مبه ریتی حه زره تی (محمد) ﷺ و
راستی به یامه که ی

فَلَا أُقْسِمُ بِالْخَنَسِ ﴿١٥﴾
الْجَوَارِ الْكُنَسِ ﴿١٦﴾ وَالْيَلِيلِ إِذَا عَسَسَ ﴿١٧﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا نَفَسَ ﴿١٨﴾
إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿١٩﴾ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ﴿٢٠﴾ مُطَاعٍ
ثُمَّ أَمِينٍ ﴿٢١﴾ وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأَفْئِ الْمُبِينِ ﴿٢٣﴾
وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ﴿٢٤﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿٢٥﴾
فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ﴿٢٦﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٢٧﴾ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ
يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾

وه کوو لهوه پیش چند جارێك ئاماژه مان پێ کردوه له ناو
عه ره ب دا و اباو بووه، نه گهر به کێك بیویستایه له سه ر شتیکی ناشکرا
سویند بخوا، ده یگوت: ﴿ لا أقسم ﴾ واته: سویند ناخۆم چونکه شته که
ئه وه نه ده ناشکرایه، سویند له سه ر خواردنی ناوی. جا یان وشه ی
(لا) زیده یه، یان وه لآمی قسه یه کی پیشووه، یان له سه ر مانای
خۆیه تی و بۆ نه فیه.

به کورتی رسته ی (لا أقسم) سێ مانای هیه. وه کوو لهوه پیش و
له سه ره تای سوره تی (القیامه) دا ئاماژه مان بۆ کرد.

دەفەرمۇي: ﴿فَلَا أَقْسَمُ بِالْخَنسِ، الْجَوَارِي الْكُنَسِ﴾ سۆيىندى ناخۇم بە ھەموو ئەو ئەستىرانەى بە رۆژ بە ھۆى تىشكى خۆرەو دىار نامىتن، رۆژى جارىك لەگەل خۆردا دەورەيەكى زەوى تەواو دەكەن و ھەريەكەيان لە چەمەرەى خۆى دا ھاتوچۆدەكا، بەشەو لە خۆر ھەلاتەو ھە سەر دەردىننەو ھەكوو چۆن ناسك لە لانەو ھىلانەى خۆيەو ھە سەر دەردىنى... پەرەدگار بۆيە سۆيىندى بەو ئەستىرانە خوارد چونكە لە دىاردەى بەدەر كەوتن و خۆشاردنەو ھەيان دا بەلگەى جۆراو جۆر ھەن لەسەر دەسەلاتى رەھاي بەدەيھىنەرەكەيان.

جەماوهرى زانايان دەفەرموون: مەبەست بەو ئەستىرانە ئەستىرە گەرۆكەكانن، ھەندىكىشيان پىيان وايە جگە لە مانگ و خۆر ھەموو ئەستىرەكان دەگرىتەو.

﴿وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَسَ، وَالصَّحْرِ إِذَا تَفَنَسَ﴾ سۆيىندى بە شەو كاتىك بەتارىكى خۆى ھىرش دىنى، يان كاتىك پىشت ھەلدەكاو بەرەو كۆتايى دەروا، (ھەردوماناكە دەگونجىن) سۆيىندى بە بەيانى كاتىك شەبەق دەداو ناسۆ روناك دەكاتەو بەدەم ھەموو شتىكەو پى دەكەنى.

﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾ قورئان كەلامىكە فرستادەيەكى گەورە گەياندوئەتى، وتەيەكە جوئرائىلى ئەمىن لە خوداوە بە نىگا ھىناوئەتى بۆ لای پىغەمبەرى خودا كە ھەزەرەتى موھەممەد ﷺ، قسەو ئاخاوتنى ئادەمىزاد نى، كەلامى خودايەو بە جوئرائىل دا ئاردوئەتى بۆ پىغەمبەر ﷺ تا ئەويش بە ئادەمىزادو پەرى رابگەيەنى.

﴿ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ، مَطَاعٌ لِّمَ أَمِينٍ﴾ ئەو فروستادەى قورئان پىدا نىردراو ھە پىغەمبەر ﷺ. كە ھەزەرەتى جوئرائىلە، خاوەنى ھىزو تواناي تەواو، لە ژىيرو بىرو تىفكرىن دا، خاوەنى رىزو نرخە، لای خوداي خاوەن ھەرش پلەو پايەى بەرزە، لە ناو پىرپى فرىشتەى بالا دا

قسه رویشتووه، پرسی پی ده کهن و به قسه ی ده کهن، له فریشته ریزدارو
نزیکه کانی باره گای نه قده سه. نه مینداری هینانی نیگا و سروشه بو
پیغه مبه ران و گه لیك کاری تریشی پی سپی راهه. نه مه صیفه ت و
ره وشتی فروستاده ی نیگاهیننره: که جو برانیله.

نه بچار دیتنه سهر باس و به یانکردنی صیفه تی نیگا بو هاتوو:
که حه زره تی موحه مده ده فهرموی: ﴿وما صاحبکم بمجنون﴾
ته ی دانیشتوانی مه که که؛ موحه مده ده ﴿﴾ که له میژنه شاره زای نه خلاق و
ره وشتینی و پیغه مبه ری ناخر زه مانه بو سهر ئیوه و هه موو ئاده میزاد
ره وانه کراوه، شی ت و ویت نیه. به لکوو هه لبارده ی ئیوه و هه موو
ئاده میزاده، عاقلترین و کاملترین ئاده میزاده.

وه کوو له نایه تی کی ترده ده فهرموی: ﴿اولم ی تفکروا ما بصاحبهم
من جنة ان هو الا نذیر مبین﴾ (الاعراف/ ۱۸۴) به کورتی نه و
موحه مده ی: که له مندالیه وه ده یناسن و شاره زای ره وشت و هه لئس و
که وتینی، له سه ره خو و ژیرو عاقل و هوشمهنده، تانیستا هیچ خراپه به کتان
لی نه دیوه، ئیستا که ته مه نی چل ساله و ده لی: پیغه مبه ری خودام و
باسی روژی دوا بیتان بو ده کاو موژده ی به هه شتتان پی ده داو له
عه زابی دوزه خ ده تانترسینی، به لگه و ده لیلی به هیژی به ده سته وهن و
موعجیزه ی گه وره ده نوینی. چو ن پیی ده لی ن: شیته، به
چ عه قلیك قورئان به سیحر ده زانن و چو ن ده لی ن جندو که و شه یاتینی
فیری ده کهن؟

﴿ولقد رآه بالأفق المبین﴾ بیگومان حه زره تی موحه مده ده جو برانیلی
له سه ر شیوه ی خو ی بین، شه شه ده بالی هه بوو، له ناسوی روناک و
ناشکراوه چاوی پیکه وت، له ناسوی خو ره وه له لای خو ره هه لاتوه بین و
زانباری ته واوی بو پهیدا بوو: که نه و زاته فریشته ی خودایه و نیگای بو

دېنى. ئەم بېنىنەي پېغەمبەرﷺ: كە جویرائیلی بېنى دواي بېنىنى
یەكە مجارو سەرەتای هینانی نیگایە. كە لە خوار ئەشكەوتی حیرادا
بېنى و چاوی پېكەوت.

هەندىك پېیان وایە: ئەم بېنىنە لە لای (سدرۃ المنتهى) بسووە. وەكوو
لەشوئینیکی تردا دەفەرموی: ﴿ما كذب الفؤاد ما رأى﴾ افتمارونه علی
مایری، ولقد رآه نزلة أخرى عند سدرۃ المنتهى ﴿النجم/۱۱-۱۴﴾.
﴿وما هو على الغيب بضنين﴾ موحەممەدﷺ دەبارەى ئەو نیگاو
سروشەى لە خوداوە بۆی دى رۆدو چروك نیە، كەمتەرخەم نیە
لەگەیانندن و فیكرکردنی نیگاو سروش دا، بەرىك و پێكى و بەدڵسۆزی
ئەركى سەرشانى خۆی ئەنجام دەدا. ئەحكامى ئاین فێرى مەردووم دەكاو
هیچی لى زیادو كەم ناكە، بتمانە پێكراوە لە خۆیەو هێچ نالى،
هیچی لى ناگۆرى.

﴿وما هو بقول شیطان رجیم﴾ قورئان قسەى شەیتان نیە، شەیاتینی
نەیان دزیووە بە تیر ئەستێرە رەجم كرابن، قورئان: كە پەيامی موحەممەدە
نەشیعرەو نەسیحرەو نە فال و كۆلەووە نانی یە. وەكوو ئیووە بوختانی
بۆ دەكەن. بەلكوو نیگاو سروشی خودایە بە جویرائیل دا بۆی
ناردووە، وەكوو لە ئایەتیكى تردا ئاماژەبەووە دەكاو دەفەرموی:
﴿وما تنزلت به الشیاطین، وما ینبغی لهم وما یستطیعون، انهم عن
السمع لمعزولون﴾ (الشعراء/۲۱۰-۲۱۲).

﴿فاین تذهبون﴾ بۆ كوی دەرۆن و چ ریگەیه كى ناكوڵا دەگرە بەر؟
پېغەمبەرﷺ لەكوو ئەم بیرو بۆچوونە ناكوڵایانەى ئیووە لە كووی؟!
چۆن و بەج عەقلێك قورئان بەدرۆ دەخەنەووە؟! لە كاتیكا ئاشكراو
نایانە: كە قورئان حەقەو لە خوداوە هاتووە.

﴿ان هو الا ذکر للعالمین، لمن شاء منکم ان یستقیم﴾ ئەم قورئانە نامۆژگاری و بیرخەرەوێ نادەمیزادە بە گشتی، بیر هێنەرەوێ نادەمیزادە بۆ شتێک: کە لە سروشتیان دا هەیه: کە بریتیه لە چاکە، وەلی ئارەزووبازی و بانگەشە کوفرو ئیلحادو نەخۆشییه کۆمەلایەتیەکان لەیادیانی بردۆتەو. بیرخەرەوێه بۆ کەسێک: کە بیهوێ رێبازی راست بگرێتەبەر، بۆ خۆیان نامادەباشیان تێدایە بۆ چاکو چاکەکاری، حەزیان لی ئە پابەندی حەق و خوداپەرستی بن. بەلام ئەوانە بۆ خۆیان نامادەباشی چاکە کردیان تێدانیەو هەمیشە بەندە بگویی لەمستی ئارەزوکانیان، ئەوانە قورئان کاریان تێناکاو لە خەوی گرانی خۆیان بیداریان ناکاتەو.

﴿وما تشاؤون الا ان یشاء الله رب العالمین﴾ ئێو ئەم موشریکەکان؛ ئارەزوێ رێبازی حەق و راست ناکەن، مەگەر خودای بونەرەوەر حەز بکا رێگای راست بگرێتەبەر واتە: بە زۆر بتاغاتە سەر رێبازی راست. بەم رەنگە لە ناسمانەوێه یە کە یە کە نامەتان بۆ بنوسری بە پیت و نووسینی رهوان تێیدا نوسرابی لە خوداو بۆ فلانی کوپی فلان. موخەمەد پیغمبەری منو باوەری پێ بکا. پەيامەکی راستەو پەپەرەوی بکا. ئەگەر وابوایە هەموو کەسێک بە ناچاری بروای بە پیغمبەر دەکرێ ئەو کاتە ئیختیارو سەر بەخۆیی مرۆڤ لە ئیماننەپێنانە کەدا نەدەما. دەی خو روژی قیامت سزاو پاداش بەری ئەو کردەوانەیه: کە مرۆڤ بە ئارەزووی خۆی ئەنجامیان دەدا.

لێرەدا پێویستە ناماژە بە راستییەک بکەین و سەرنجێک لە نایه تی ﴿ان هو الا ذکر للعالمین﴾ بەهین. ئاشکرایە ئەم سورەتە هەمووی مەکییهو لە مەککە هاتۆتە خواری، ئەم نایه تەش جەخت لەسەر ئەو دەکاتەو: کە بانگەوازی ئیسلامی هەر لە سەرەتاوە بانگەوازیکی

جیهانی بووه و ئاراسته ی هه موو که س کراوه . ئه مه ش خۆی له خۆی دا ده مکو تانه وه ی دوژمنانی ئیسلام و پیغه مبه ره ﷺ ره تکردنه وه ی بیروبوو چوونی هه موو ئه وانیه : که ده لێن : پیغه مبه ره ﷺ تا له مه که که بووه موسو لمانان بێ هیژبوون هه ر ئیدیعیای پیغه مبه رایه تی عه ره به کانی کردوه و خۆی به پیغه مبه ریکی ناوچه یی و نه ته وه یی له قه لثم داوه : دوای که کۆچی کردوه بو مدینه و موسو لمانان به هیژبوون ، ئه جار ئیدیعیای پیغه مبه ریتی هه موو جیهانی کردوه !

به راستی ئه م ئایه ته و نمونه کانی به لگه یه کی به هیژن بو پوچو لکردنه وه ی ئه و جوړه بوچونانه ئه گه ر وابوایه ده بوو ئه و جوړه ئایه تانه هه ر له سوپه ته مه دینه یی یه کان دا هه بو نایه به لام ئه وه تا له سوپه ته مه ککییه کانیش دا ئه م جوړه ئایه تانه هه ن و هه ندیکیان هه ر له سه ره تای هاتنه خواره وه ی قورئان و په یدابوونی ئیسلام دا هاتوونه خواری ، وه کوو له م سوپه ته داو له سوپه تی (یوسف ، ص ، قلم) دا ده بیندرین . به تایبه تی سوپه تی قه لثم : که له به ره به یانی هاتنه خواره وه ی قورئان دا هاتو ته خواری .

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الانفطار)

ئه م سوپه ته مه ککییه و نۆزده ئایه ته و دوای سوپه تی (نازعات) هاتو ته خواری . ناری نراوه سوپه تی (الانفطار) چونکه به ئایه تی ﴿ اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ﴾ دهستی پێ کراوه . ئه م سوپه ته ش وه کوو سوپه تی ته کویر باسی دیمه ن و روداوه کانی روژی قیامه ت ده کا : که برابووون پییان به شیکن له بنه مای عه قیده .

سوره تی (الإنفطار)

بسم الله الرحمن الرحيم

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَرَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْبِحَارُ
فُجِرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ﴿٤﴾ عَلِمْتَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ
وَأَخَّرَتْ ﴿٥﴾ يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ﴿٦﴾ الَّذِي
خَلَقَكَ فَسَوَّنَكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ ﴿٨﴾

دهه فرموی: ﴿اذا السماء انفطرت و اذا الكواكب انتشرت﴾ و هختیک
ناسمان شهقار شهقار بوو، بهم رهنکه هیژی کیشنده نهماو دهستوروو
یاسای ناسمانه کان تیچچوو، شهو کاته نهستیره کان - دواي شهقبوونی
ناسمان - لیک بلاویوون و ههلوهرین، دیاره شهو کاته زهویش دهکهویتنه
جونبوش و تهکاندان و بهیه کا هاتن، دهریاکان دهکهونه شهپۆلدان و
تیکه لاو بهیه کتر دهبن و زهوی دادهپۆشن، وهکوو دههفرموی:

﴿واذا البحار فجرت﴾ شهو کاتهی دهریاکان تیکه ل بهیه ک دهبن و
سهراپا گر دهگرن و دهبنه یه کپارچه ناگر، ﴿واذا القبور بعثرت﴾ گۆری
مردوه کان ههلهوگیتر کران، چی لهناو سکی زهوی دایه له مردو دهر
دهکهویو مردووه کان زیندو دهکریتهوه، واته: که شهم روداو سامناکانه
رویای داو شهم نیشانانهی رابوونی قیامهت هاتنه دی، به تهواوی
بونه وهر تیچچوو، شهو کاته.

﴿علمت نفس ما قدمت وأخرت﴾ هەر کهسه کرده و هی خۆی دیته و هه پێ ده زانی چ کرده و هیه کی له پێش خۆی دا ناردوه له خێرو شه پ. چی دوا خۆی خستوه به شوینی دا بچی!! وه کوو له ئایه تی کی تر دا ده فهرموی: ﴿يَنْبَأُ الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ﴾ (القيامة/۱۳).

دوا ی به یانکردنی شیوه ی دنیا و یرانبون و راناندنی هه ندی له دیمه نه کانی؛ نه جار پهروه دگار سه رزه نشتی ئاده می زاد ده کا له سه ر که مته رخه می ته مه لئ له نه نجامدانی کاری خێرو سپله یی و ئینکاری کردنی له به رامبه ر نیعه ته کانی دا.

ده فهرموی: ﴿يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَ﴾ نه ی ئاده می زاد: که به هۆی ژیری و لیها تو یی ته وه بو یته جی ئیشینی خودا له سه ر زه وی، چی تو ی فریب دا وه و چۆن جه ساره تی نه وه ده که ی له خودای که ریم و به خشنده ی خۆت یاخی ببی، نه و خودایه ی له دلۆپه ئاوێک دروستی کردو ی ریکی خستوی، به ژن و بالای جوان و رهنگ و روخساری شیرینی پی به خشیوی. له جوانترین شیوه و دیمه ن دا دروستی کردو ی. هه ست و شعور و عه قلی پێداوی.

﴿فِي أَيِّ صُورٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ﴾ له جوانترین و ریک و پیکترین شیوه یه ک: که خودا خۆی په سندی کردوه پیک هیناوی، نه تو بو خۆت شیوه و روخساری خۆت هه لئه بژاردوه پهروه دگار به و جوانی و قوزیه دایرشتووی. وه کوو له ئایه تی کی تر دا ده فهرموی: ﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾ (التین/۴). ده ی خودایه ک نه وه نه ده به ره حم و خاوه ن به زه یی بی، نه و هه موو نیعه ته جۆرا و جۆرانه ی به سه ردا رشتووی. چۆن هه روا به ره للات ده کا و ازت لی دینی چۆن پاداشتی چاکه و تۆله ی خراپه ت لی ناسیننه وه.

سپله یی ئاده میزادو ئینکاریکردنیان بو نیعمه ته کانی خوداو
چاو دیری فریشته به سه ریانه وه

كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالَّذِينَ ﴿١﴾ وَإِنْ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ﴿١٠﴾ كِرَامًا
كُنْبِينَ ﴿١١﴾ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿١٣﴾ وَإِنَّ
الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿١٤﴾ يَصَلُّونَهَا يَوْمَ الَّذِينَ ﴿١٥﴾ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ
﴿١٦﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الَّذِينَ ﴿١٧﴾ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الَّذِينَ
﴿١٨﴾ يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ﴿١٩﴾

له وه پیش نیشانه کانی رابوونی قیامه تی به یانکردن، نیعمه ته کانی
خۆی به سه ره به نده کانی ژماردن، سپله یی ئاده میزادی به رامبه ره نه وه
نیعمه تانه راگه یاند؟ نه ججار هۆکاری نه وه سپله یی به دیاری ده کا
ده ره رموی:

﴿ کلا بل تکذبون بالذین ﴾ ئیوه چی تر به که ره م و لیبوره یی خودا
لیتتان له خۆتان بایی مه بن، مۆله تدانی خودا مه که نه هۆی درێژه دان به
کوفرو ئیلحاد، هیچ هۆکاریک نیه بو یاخی بونتان، نه گهر به ته مای
میهره بانی خودان، ده بوايه میهره بانی خودا کیشتان بکا بو پروا کردن و
ئیمان سه یێنان به خوداو به روژی دوایی. که چی نه وه ی
لی ئی نه ترسن و بیرى لی نه که نه وه روژی قیامه ته. به لکو وهاتنی روژی
قیامه ت به درۆ ده زانن، ترسی سزاو تۆله ی نه وه روژه تان نیه، نه گینا
ده بوايه داچله کینایه وه له ترسی حیساب و سزای نه وه روژه خۆتان له

خراپه کاری بپاراستایه، ده‌بویه ترسی عه‌زایی ئه‌و رۆژه ئیوهی هه‌لبنایه
بۆ ئیماننه‌یان و خودا په‌رستی!

ئه‌جار هه‌ره‌شه‌ی زیاتریان لی‌ ده‌کاو ده‌فرموی: ﴿وَإِنَّ عَلَیْكُمْ لِحَافِظِينَ، كَرَامًا کَاتِبِينَ، یَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ﴾ بی‌گومان به‌سه‌رتانه‌وه
هه‌یه چه‌ند فریشته‌یه‌کی ئاگادارو وریا، ده‌رویان پاک و بی‌گه‌رده،
هیچیان له‌بیر ناچی و لی‌تیک ناچی، که‌وابی کاری ناشرین ئه‌نجام مه‌ده‌ن،
چونکه هه‌رچی بکه‌ن، له‌سه‌رتانی تۆمار ده‌که‌ن، گوشتارو کرده‌وه‌تان
ده‌نووسن، هه‌رچی بکه‌ن له‌ چاکه‌و خراپه‌ ئه‌وانه ئاگادارن و پی‌ی ده‌زانن!
وه‌کوو له‌ نایه‌تیکێ تردا ده‌فرموی: ﴿عَنِ الیمین وَعَنِ الشَّمَالِ قَعِید، مَا
یَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدِیْهِ رَقِیبٌ عَتِیدٌ﴾ (ق/۱۷-۱۸).

ئیبنو ئه‌بی حاتم له‌ موجهیده‌وه نه‌قل ده‌کاو ده‌لی: پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ
فرموویه‌تی: (اکرمووا الکرام الکاتبین، الذین لایضارقونکم الا عند
احدی حالتین: الجنابۃ و الغائط. فَاِذَا اغْتَسَلَ أَحَدُکُمْ فلیستتر جرم
حائط أو بغیره، او لیستره‌ آخوه) ^(۱) ریز له‌ فریشته‌ی سه‌رشانتان بگرن!
که‌لێتان جیانابنه‌وه مه‌گه‌ر له‌ حاله‌تی له‌ش پی‌سی و ده‌ست به‌ ئاو گه‌یانندن
دا هه‌رکاتێ خۆتان شوشه‌ دیواریک یان شتیکی تر بکه‌نه‌ په‌رده‌و
حه‌شارگه‌، یان بایه‌کێک په‌رده‌ت بۆ بگریته‌وه.

پی‌ویسته هه‌موو موسولمانیک برۆای وابی: که‌ هه‌رچی کردارو گوشتاری
به‌نده‌کان هه‌یه له‌ لایه‌ن فریشته‌کانه‌وه تۆمار ده‌کری و له‌ خودا گوم نابی،
رۆژی قیامه‌ت که‌س ناتوانی حاشا له‌هیچ کرده‌وه‌یه‌کی بکا، ئیتر پی‌ویست
ناکا ئیمه‌ بزاین ئه‌م تۆمار کردنه‌ چۆنه‌و چۆن نیه‌. ئه‌وه شتیکی غه‌یبی یه‌و
هه‌ر خودا ده‌زانی چۆنه‌و ئه‌نجامدانیشی بۆ خودا کاریکی ئاسانه‌.

(۱) ئه‌م فرموده‌یه تیرمذی له‌ (کتاب‌ی (الادب) دا (۴۴) حدیثی ژماره
(۲۸۰۰) ریوایه‌تی کردوه‌.

ئەجار لەو رۆژەدا ئادەمیزاد دەبنە دوو تاقم، پێڕیکیان بەختەوەر و خوشنود، کۆمەڵیکیشیان بەدبەخت و چارە پرەش. وەکوو دەفەرموی: ﴿ان ابرار لقی نعیماً وان الفجار لقی جحیم، یصلونها یوم الدین﴾
خودا پەرستان و چاکان لەناو بەهەشت دان، تاوانباران لە دۆزەخدان رۆژی جەزا دەچنە ناوییهو، بە ئاگری سوتینەری دۆزەخ دەسوتیندرێن و عەزابی سەخت و دژواری دەچێژن و زرگار بوونیان نیە. ئەمەش لە تۆلە هی هەلوێستی ناشرین و بەدروختنەویان بۆ پەدامی پیغەمبەر!

﴿وما هم عنها بغائبین﴾ ئەوانە لە دۆزەخ جیانابنەو و عەزابی سەخت و دژواریان لە کۆڵ ناییتەو و بۆشیان سوک و کەم ناکرێتەو، بەلکوو بۆ هەتاهەتایی تییدا دەمێننەو، وەکوو لە ئایەتییکی تردا دەفەرموی: ﴿وما هم بخارجین منها﴾ (البقرة/۱۶۷).

ئەجار وەصفییکی کورتی سامناکی رۆژی قیامت دەکا و دەفەرموی: ﴿وما أدراك ما یوم الدین، ثم ما ادراك ما یوم الدین؟﴾ ئەتۆ چوزانی رۆژی قیامت چۆنە، رۆژی سزاو تۆلە چیە؟ دووبارە تۆ چی لە رۆژی پاداش و سزا دەزانی؟ دووجار رستەکی دووبارە کردەو بۆ زێدە گرنگی پێدان و سامناکی، ئەگەر ئادەمیزاد بەراستی هەستی بە ترسناکی ئەو رۆژە بکردایەو بیزانیایە بەلاو کارەساتەکانی ئەو رۆژە چۆن، ساتە وەختیک لە طاعەتی خودا بێ ناگا نەدەبوو؛ بەتەواوی لە تاوان و ستمکاری دوور دەکەوتەو، «لێ ئادەمیزاد لە غەفلەت و بێ ناگایی دا دەژی و پشت بە خەیاڵ و هیوا دەبەستی و لە واقع هەلیدی، ئەگینا دەبواوە زۆر بەجیددی خۆی بۆ ئەو رۆژە ئامادە بکردایەو تیشووی پێویستی بۆ ئەو سەفەر ئامادەبکردایە.

﴿یوم لا تملک نفس لنفس شیئاً و الأمر یومئذ لله﴾ ئەو رۆژە رەش و سامناکە رۆژیکە هیچ کەس ناتوانی یامەتی کەس بدا، کەس ناتوانی

خۆی له تهنگ و چه له مه کانی بپاریزی، کهس ناتوانی شه فاعه ت بو
یه کیکی تربکا، مه گهر خودا ئیزنی بداو رازی بی به شه فاعه ت کردنه که.
کهس ناتوانی برپاری هیچ شتی که بدا، ههر خودا خۆی فرمانپه و او خاوه ن
ده سه لاتی ره هایه، نه و رۆژه هه موو شتی که به ده ست خودایه، هه موو
کاری که بو لای خودا ده گهری ته وه.

قه تاده ده لی: سۆیندم به خودا نه مپۆ له دونیاش دا هه موو شتی که
به ده ست خودایه، وه لی له دونیادا به پروا له ت ئاده می زاد خۆی به خاوه ن
برپار ده زانی و هه ندی جار به ربه ره کانی خودا ده کا. به لام له رۆژی
قیامه ت دا هیچ فزه ی لی نایه و کهس خۆی به خاوه ن برپار نازانی.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (المطففین)

ئه م سوپه ته له سوپه ته مه کییه کانه و سی وشه ش ئایه ته، دوا
سوپه تیشه: که له مه کهه نازل بووبی. هه ندیکیش پیتی ان وایه: یه که م
سوپه ته: که له مه دینه نازل بووه.

ناونراوه سوپه تی (المطففین) چونکه به رسته ی ﴿ویل للمطففین﴾
دهستی پیکراوه.

هه ناسه به و په یوه ندی ئه م سوپه ته به سوپه ته که ی پیشووی،
له چه ند رویه که وه یه:.

۱- له کۆتایی سوپه تی پیشوودا هه ره شه ی توندی له یاخی بو ان و
کافره کان کرد، به وه که فهرموی: ﴿یوم لا تملک نفس لنفس شیئاً...﴾
له سه ره تای ئه م سوپه ته ش دا هه ره شه ی توندی ئاراسته ی بی پروا و ته رازو
بازه کان کردوه فهرموی: ﴿ویل للمطففین﴾.

- ۲- له سوره تی پیشوودا باسی ئهو فریشتانه ی کرد: که کرده و دو گوشتاری ناده میزاد تو مار ده کهن. فرموی: ﴿وان علیکم لحافظین کراما کاتبین﴾ لیرهش دا باسی نوو سراوه که ی کردو فرموی: ﴿کتاب مرقوم...﴾
- ۳- هه ردو و سوره ته که دیمه نه کانی روژی قیامت راده نویتن.

هه ره شه له ته رازو بازان

بسم الله الرحمن الرحيم

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿٢﴾
وَّإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾ أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ
مَبْعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾

نه سائیو ئیبنو ماجه به سه نه دو ریوایه تیکی راست، له ئیبنو عه به سه وه ریوایه ت ده کهن ده لئ: که پیغه مبه ر ګه یشته مه دینه، ته رازو بازیان تیدا بوو! به لکوو زور زیده ره ویان تیدا ده کرد، ئیتر: که نایه تی ﴿ویل للمطففین﴾ نازل بوو، وازیان لهو کاره دزیوهی خویان هیئا، کیشانه و پیوانه ی خویان ریک خستن.

(السدی) ده لئ: له مه دینه دا پیاوێک هه بوو ناوی ئه بو جوهه بینه بوو، دوو نامیری پیوانه و کیشانه ی هه بوون، ئه گهر شتی بکریایه به ره بهر قسناغ و حوققه ی گه وه پیوانه و کیشانه ی ده کرد، ئه گهر بیفرۆشتایه به نامیره پچوکه که دهیدانی، ئیتر ئه م سوره ته که دوا سوره تی مه ککیه، نازل بوو. که وایی به قسه ی ئیبنو مه سعوودو (الضحاک) و موقاتیل ئه م سوره ته مه ککیه، به قسه ی (الحسن) و عیکریمه سوره ته که مه ده نییه،

ریوایه تکراره: که پیغه مبه رﷺ گه یشته مه دینه، دانیشتوانه که ی خرابترین کۆمه ل بوون له باره ی ته رازو بازییه وه، ئیتر ئهم سوره ته نازل بوو، خه لکه که ی وازیان له ته رازو بازی هیئا. به گویره ی ئهم ریوایه ته، سوره ته که مه ده نی یه یان مه ککیه و پیغه مبه رﷺ که گه یشته مه دینه به سه ر دانیشتوانه که ی دا خوینده وه.

﴿وَلِلْمُطَفِّفِينَ﴾ شیوی ناخۆشی پر عه زابی دۆزه خ بو ئه وانیه ی له کپین و فرۆشتن دا ته رازو بازی ده کهن. ربه و قسناغ کیلۆو حوققه ته غاریان که م وزیادی تیدا یه. ئه جار پهروه گار بو خۆی ته فسیری ﴿المطففین﴾ ده کاته وه ده فهرموی: ﴿الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ وَ إِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ﴾ ته رازو باز ئه وانن ئه گهر شت و مدك له خه لک وه رېگرن به باشی کیشانه و پتوانه ده کهن و پر او پر، یان زیاد له مافی خۆیان وه ده گرن، خۆ ئه گهر شت به غهیر بفرۆشن له کیشانه و پتوانه دا که میان ده ده نی و لییان ده دزنه وه.

وادیاره له سه ر و به ندی هاتنی ئایینی ئیسلام دا دیارده ی ته رازو بازی زۆر به زهقی له ناو بازار په کانی مه ککه و مه دینه دا باو بووه، بازرگانه کان ده سه لاتیکێ ته واویان هه به وه به ئاره زوی خۆیان: که شتیان کپیه به زیاده و پتوانه و کیشانه ی ئه و کالایه یان کردوه که کپیوانه کاتیکیش شتیان فرۆشتوو که میان به کپیاره کان داوه، به که له گایی سته میان له ره شه خه لکه که کردوه کهس نه یویره وه فززه بکاو به ناچاری زۆریان داوه که میان وه رگرتوه.

له راستی دا ئایینی ئیسلام زۆر دژی ته رازو بازی و ئه و زو لثم و سته مه بوو: که بازرگانه بی وێژدانه کان له ره شه خه لک و بۆره پیاوه کانیان ده کرد، بۆیه ههر چه نده هیشتا ئیسلام خۆی دانه کوتابوو، جله وی فرمان په وایی و به رپتوه بردنی به ده سته وه نه گرتبوو، به لام ههر زوو به م سوره ته و چه ند

نایه تی کی تر خه لکه که ی ناگادار کرده وه بازار گانه - سامان په رسته کانی
را چله کاندو هه ره شه ی توندی لی کردن و فهرموی:

﴿أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنهْم مَبْعُوثُونَ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ، يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ نایا نهو ته رازو بازار نه پیمان و انیه که له روژی کی سامناک و
کاره ساتباردا زیندو ده کریته وه، نازان: که له روژی کی به لاوای و پر
مهینه ت دا، زیندو ده کریته وه و ده برینه به رده م خودایه کی خاوه ن
ده سه لات و زاناو به توانا! بیتگومان نه وانه زیندو ده کریته وه، وه له
روژی ت دا تابلی تی سهخت و دژواره، مهردوم هه مووی روت و پیخواس،
چاوه پروانی بریاری خوداو حیساب و لیکنولینه وه..

ناشکراشه: که نه م هه ره شه یه ی قورئان له ته رازو بازی و ته رازو بازار،
به لگه یه له سه ر گه وه یی تاوانی ته رازو بازی و توله ی سهخت و دژوار
له سه ری، چونکه له حقیقه ت دا ته رازو بازی خیانه ته له نه مانه ت و
خواردنی مال و سامانی خه لکه به ناحق. چه وساندنه وه ی هه ژارو بی
نه وایانه، نه وه شمان له بیر نه چی: که (تطفیف) ته رازو بازی زور شت
ده گریته وه، وه کوو ده رختنی عه یب و عار له مالی خه لک و شارندنه وه ی
هه مان عه یب و عار له مالی خزی دا.... هتد.

سجل و دۆسیه ی تاوانباران

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سِجِّينٍ ﴿٧﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ ﴿٨﴾ كِتَابٌ
مَّرْقُومٌ ﴿٩﴾ وَبِئْسَ يَوْمِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ يَوْمَ الدِّينِ ﴿١١﴾
وَمَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ
الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ

عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّحُجُوبُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿١٦﴾ ثُمَّ يُقَالُ
هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿١٧﴾

له وه پیش باسی گه ورهیی تاوانی ته رازوبازی کرد، نه مجار به ئوسلوبیکی
سه رنج راکیش موشریکه کان هله ده سله میئیتته وه نه وه به یان ده کا: که
هه رچی کرده وه یه کی ناده میزاد له دونیادا دهیکا، لای خودا له سجیلیکی
تاییه تی دا تو مار ده کری و رژی قیامت له سهر ئه وه کرده وانه سزاو
پاداشیان ده دریتته وه.

ده فرموی: ﴿کلا﴾ ته رازوبازی مه کهن، واز له و کاره ناشرینه تان بینن،
له زیندو بوونه وه و رابوونی قیامت غافل مه بن. ﴿ان کتاب الفجار لفي
سجين﴾ بیگومان نامه ی عه مه لی تاوانباران - به ته رازو بازانی شه وه - له
ده فته ریکی رهش و تاریک دایه، ده فته ری شه و دۆسیه ی تاوانبارانه،
﴿وما أدراك ما سجين﴾ نه تو چوزانی ئه وه ده فته ره رهش و ناشرینه چ
ده فته ریکی شوم و نه کله وه ته، ناوی هه ره که سیکی تیدابی به ده به خت و
چاره ره شه! ﴿کتاب مرقوم﴾ ده فته ریکی نووسراوی نیشانه کراوه
به وه ی: که ده فته ری تو له و سزایه، ناوو کرداری هه موو کافرو سسته مکارو
تاوانباری له خو گرتو وه له ناده میزادو شه یاتینی، ئه م ته عیبه ره له م
روه وه یه: که ده لئین ناوی فلان کهس چووه ناو ده فته ری ره شه وه له سجیلی
رهش دا ناوی نو سراوه!

هه ندیکیش پییان وایه: (سجین) شوئینیکه له ناو دۆزه خ دا ده که ویتته
(بنکلی) یه وه، واته: ده ق (سجین) و (أسفل السافین) دوو ناوون بو
یه که شوئن!

بۆیه موحه ممدی کوری که عبی قوره ظی، ده لئی: رسته ی ﴿ کتاب مرقوم ﴾ ته فسیری ﴿ وما أدراك ما سجين ﴾ نیه. به لکوو ﴿ کتاب مرقوم ﴾ به م مانایه: که سهره نجامیان بۆ ناو بنکلی دۆزه خه و بریاریکه بۆیان دراوه و پراوه ته وه زیادو که م ناکری.

﴿ ويل یومئذ للمکذبین ﴾ شیوی دۆزه خ یان عه زابی به نیش له رۆژی قیامت دا بۆ نهوانه ی پیغه مبه ران به درۆ ده خه نه وه رۆژی قیامت و زیندو بونه وه یان به لاوه په شه!

﴿ الذین یکذبون بیوم الدین ﴾ نهوانه ی پروایان به رۆژی سزاو پاداش نیه و رابوونی قیامه تیان به لاوه دوره و هیچ ناماده باشی بۆ ناکهن و خۆیانی بۆ حازر ناکهن! ﴿ وما یکذب به الا کل معتد أثیم، اذا تتلی علیه آیاتنا، قال: أساطیر الأولین ﴾ هیچ کهس رابوونی قیامت به درۆ نازانی، مه گهر که سانیک: که رهوشتی ناشیرینیان تیدا بن:

۱- ده سترێژیکارو سته مکارو سنوور به زین بن .

۲- له تاوان و تاوانکاری دا نه غرۆ بووه و هه ره خه ریکی حه رام و خراپه کارییه و کاریکی هه لال و موباح ناکا.

۳- هه ر کاتیگ قورثانی به سه ردا بخویندریته وه ده لئی: نه مه نامه ی ئاسمانی و که ته لۆکی بوونه وه رو به رنامه ی ژیا نه. ده رمانی هه موو ده ردیکی ده روونی و رهوشتی و کۆمه لایه تییه، هه ر که سیک په پره وی بکا له هه ر دو دنیادا سه ر فرازو به خته وه ره وه لی شه موشریک و نه فامانه به هۆی داب و نه ریتی ناشیرین و لاسایی کردنه وه ی باب و باپیرانیان، رهوشته و خۆی خراپی خۆیان په رده ی رهش دل و ده روونی داپۆشیون، سته م و تاوانکاریان بووه ته له مپه رو ناهیتلی بپروا به قورشان بکه ن. ده رگا و په نجهره ی دل و ده روونیانی هاخنیوه، مله مای لی بریون نورو روناکی نایین ناچیتته ناو دلایانه وه.

ئیبنو جهریرو نه همه دو تیرمیدی و نه سائی له ئه بهوهریره وه ریوایه ت ده کهن ده لئ: پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (هه رکاتی به نده تاوانیکی کرد، خالئیکی رهش له سهر دئی پهیدا ده بی، جا ئه گهر تۆبه و ئیستیغفاری کرد، دئی مشت و مال ده بی و پاک ده بیته وه ئه گهر تاوانیکی تری کرد، خاله ره شه که ی زیاد ده بی، تا دئی داده پوشی، ئا ئه وه یه که خودا له قورئان دا ده فه رموی: ﴿بل ران علی قلوبهم﴾..

حه سەنی به صری ده فه رموی: وشە ی ﴿ران﴾ که له نایه ته که دا هاتوه، به مانا (تاوان له سهر تاوان) ه به جوړیک چاوی دل کویر بکا. ﴿کلا، انهم عن ربهم یؤمنذ لمحبوبون﴾ نه خهیر وانیه و ئه وانه له روژی قیامت دا پله و پایه ی بهر زیان نادریتی، به لکوو ئه وانه له و روژه دا له شوینی په ست و ناخۆش دا ده بن، له رحم و به زهیی خودا به هره وه ر نابن، به پیچه وانه ی موسو لمانه کان ئه مان ته ماشای خودا ده کهن و له ززه تی لی وهرده گرن، خودا له گه لیان میهربان و به لوظفه.

به لام ئه وان چونکه له دنیا دا خودایان نه ناسیوه و به ندایه تییان بو نه کرده، له و روژه دا له بینینی بی به شن، ﴿ثم انهم لصالوا الجحیم﴾ ئه وانه له پاش ناھومیدی که ئیجگاری و دلنیا بوونیان له وه ی: که ره همه تی خودا نایانگریته وه، داخلی ئاگر ده بن، ده بنه ئاگر نشین و لی ئی ده رناچن، نازاری دژوارو سه ختی دۆزه خ ده چیژن بو هه تاهه تایه، ئه مجار به شیوه ی سه ررزه نشت و ریسوا ئامیزه وه سهر کوژه ده کرین.

ده فه رموی: ﴿ثم یقال: هذا الذی کنتم به تکذبون﴾ واته: پاشان له لایه ن بهر پرسانی دۆزه خه وه پییان ده گوتری: ئه مه ئه و عذاب و سزایه یه: که له دنیا دا ئیوه برواتان پی نه بوو، به درۆتان ده زانی. ده بخۆن ئه وه ده رتان بی و ئه م شوینه تان بیروزی!!!

سجلی چاکان و حال و وه زعی خودا په رستان له قیامت دا

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ

﴿۱۸﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿۱۹﴾ كِتَابٌ مَرْقُومٌ ﴿۲۰﴾ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ

﴿۲۱﴾ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿۲۲﴾ عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿۲۳﴾ تَعْرِفُ فِي

وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿۲۴﴾ يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ ﴿۲۵﴾

خِتَمُهُمْ سِكَ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ﴿۲۶﴾ وَمِنْ أَجَلٍ

مِنْ تَسْنِيمٍ ﴿۲۷﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿۲۸﴾

له وه پيش هره شهی له تهر ازوبازان و نهوانه رابوونی قیامت به درو ده زانن — کرد، به شوین نه وه دا حال و وه زعی به خته وه ران به بیان ده کا؛ نهوانه پروایان به خودا و به پیغه مبهرو به رابوونی قیامت هدی. له ژيانی دونیا یان دا کرده وهی باشیان نه نجام داوه، باسی وه زع و حال و پله و پایه یان ده کا و ده فهرموی: ﴿کلا﴾ حق و راسته و گومانی تیدانیه. ﴿ان کتاب الأبرار لفي علیین﴾ بیگومان نامه ی کرداری خودا په رستان له ناو ده فته ریکی گه وره و بهرز دایه، به نووسینی گه وره و خوشخوین نووسراوه، یان ده فته ره که یان له لای ژوورووی به هه شته.

﴿وما أدراك ما علیون﴾ کتاب مرقوم یشه ده المقربون ﴿تو چوزانی علیون﴾ چیه؟ نهو سجل و دوسییه زور بهر زو بهرزو پیروزه. نامه و ده فته ریکی نووسراوه، ناو و کردار و گوفتاری بهنده خودا په رسته کانی

له خۆگرتووه، ههركه سێ ناوی لهوی دا تۆمار کرابێ به خسته وهرو
سهرفرازه، دهفته رێکی گهروهو نیشانه کراوه بهوهی تایبه ته به چاکانهوه،
دهسته دهسته و پۆل پۆل فریشته ته ماشای دهکهن .

﴿ان الابرار لفي نعيم، على الأرائك ينظرون﴾ بێگومان
خودا په رست و کردار چاک و بهنده موخلیصه کان له رۆژی قیامت دا له
ناو نازو نیعمه تی جۆراو جۆردان، له ناو بهههشتی رازاوهو بهرین دا،
له سهر کورسی و قه نهفهو موبیله کان داده نیشن و پال دهده نهوه، سهیری
نهو هه موو نازو نیعمه تانه دهکهن: که خودا بۆی ئاماده کردون،
ههست بهو رێزو پلهو پایه مادیو مهعنه و بیانه دهکهن: که خودا بۆی
ئاماده کردون و پێ به خشیون، چاویان له ته ماشا کردن تێرنا بۆ که یف
وشادیان دوا بێ نایه .

﴿تعرف في وجوههم نضرة النعيم﴾ هه ر کاتی بیان بێنی دیاردهی
له ززهت و خۆشیو ته ر ده ماخییان پێوه دیاره، ده م و چاویان گهش و
دره وشاوهیه، نورو جوانیو رهونه قیان لی دهباری، چونکه خودا زیده
جوانی و قه شهنگی پێداون، وه کوو له نایه تیکی تر دا دهفه رموی:
﴿وجوه يومئذ مسفرة ضاحكة مستبشرة﴾ (عبس/ ۳۸-۳۹) .

ئه مجار باسی هه ندی لهو شتانه دهکا: که له بهههشت دا بۆ له ززهت و
خۆشی ده یخۆنهوه، دهفه رموی: ﴿يسقون من رحيق مختوم، ختامه
مسك، وفي ذلك فليتنافس المتنافسون﴾ شه را بێکیان ده دریتی بۆ
خواردنهوه، بێ غهش و بێ ماده دی سه ر خۆشکهر، له پیا لهی سه ر
مۆردایه و نهو خودا پێداوانه خۆیان هه لێ ده پچرن و دوا قومی بۆنی وهک
بۆنی میسک وایه و وه کوو شه را بێی دنیا تال و تفت و تیژنیه، دهی با بۆ
گه یشتن بهو نازو نیعمه تانه دهست پێشخه ران دهست پێشخه ری بکه ن و

هه میسه له کی برکی دابن و خویان بگهیه نی وه کوو له ئایه تی کی تردا ده فهرموی: ﴿لَمَثَلٌ هَذَا فَلَیَعْمَلِ الْعَامِلُونَ﴾ (الصافات/۶۱).

ئیمام ئەحمەد له ئەبو سەعیدی خودرییه وه ریوایه تی کی هیناوه، ده یگه یه نیته پیغه مبه رﷺ که فهرموویه تی: (هەر موسولمانیک له سەر تینه وەتی قومە ئاوێک بدا بەیەکیک روژی قیامت خۆدا له رەقیقی سەر مۆر شەرابی دەدات). هەر موسولمانیک موسولمانیکی برسی تیریکا، خۆدا روژی قیامت له میوه جاتی بههشت تیژی دهکا، هەر موسولمانیک ههژاریکی روت پۆشته بکا خۆدا روژی قیامت له پۆشاکي سهوزی بههشتی له بهر دهکا.

﴿وَمَزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ، عَيْنَا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ﴾ تیکه لاوهی ئەو شەرابە بێ غەل و غەشە ئاوێکە سەرچاوه که ی پێی دهگوتری (تەسنیم) له شوینیکی بهرزو بلندو ههله ده پرژی. هەر که سیك بیهوی شەرابی (ره حیق) بهرونی بخواته وه زۆر خهست نه بی، له و ناوهی تیکه له دهکا، چ ئاوێک؟ ئاوی سەرچاوه یه که نه ویش جوهره شەرا یکه وه هەر بهنده چاک و ههله ژارده کانی خۆدا لی تی دهخۆنه وه نایا بترین شەرابی بههشته.

ئینو مه سعود ده فهرموی: (تەسنیم) سەرچاوه یه که له بههشت دا بهنده نزیکه کانی باره گای باری به بی نه وهی هیچی تری تیکه له بکه ن نۆشی ده کهن، نه صاحبو له مینیش شتی تری تیکه له ده کهن!

هه لویستی ناشرینی کافره کان بهرام بهر موسولمانان له دونیا دا له قیامه تیش دا موسولمانان تۆله یان لی ده که نه وه

إِنَّ الَّذِينَ

أَجْرُمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ

يَنۡغَامِرُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا أُنۡقَلَبُوا۟ إِلَىٰٓ أَهْلِهِمۡ أُنۡقَلَبُوا۟ فِكِهِينَ ﴿٣١﴾
وَاِذَا رَاوَهُمۡ قَالُوا۟ اِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُّونَ ﴿٣٢﴾ وَمَا أَرْسَلُوۡا عَلَيۡهِمۡ
حَافِظِينَ ﴿٣٣﴾ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مِنَ الْكُفَّارِ يَضۡحَكُونَ ﴿٣٤﴾
عَلَىٰٓ الْآرَائِكِ يَنۡظُرُونَ ﴿٣٥﴾ هَلْ تُؤۡبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا۟ يَفۡعَلُونَ ﴿٣٦﴾

لهوه پیش وه زع و حالی کافره کان و موسولمانه کانی به بیان کرد: که له
قیامت دا خودا چی بۆ ناماده کردون، نه مجار لیږدها بری کرده وه و
هه لویستی ناشینی کافره کان رون ده کاته وه: که بریتیه له گالته پیگردن
و نه زیه تدانی موسولمانان له دنیا دا، بویه له قیامت دا موسولمانه کان
هه مان مامه له بیان له گه له دا ده کهنه وه.

ده فهرموی: ﴿ان الذين أجمعوا كانوا من الذين آمنوا يضحكون﴾
بیگومان کافره کانی قوردهش و ههوا خواهانیان له دنیا دا گالته به خودا
په رستان ده کهن، به هه لاس و کهوت و نایندارییان پی ده کهنن، نه مهش
داب و نه پریتی مله پور ده وله مهندي بوغرایه، له هه موو سه رده م و
روژگارێک دا، لاقرتی به نویژ کهرو هه ژارو خاوهن نه ده دب و رهو شته
ئیسلامیه کان ده کهن، له خویان بابی ده بن و پشت به هیژو ده سه لاتی
خویان ده به ستن و به مال و سامانی خویان ده نازن، موسولمانه کان ده کهنه
گالته چی خویان.

زانایانی ته فسیر له راقه کردنی نه م نایه ته دا فهرموویانه نه و موجریانه
وه لیدی کورې موغه یږه و عوقبه ی کورې نه بو موغه یط و عاصی کورې
وائیل و نه سو ده دی کورې عه بدیه غوث و عاصی کورې هیشام و

نه بوجه هل و نه ضری کوری حارث بوون: که گالته یان به عه ممارو خه بباب صوهه یب و بیلال ده کرد.

﴿واذا مروا بهم يتغامزون﴾ همر کاتیک ئەو کافرانه به لای موسولمانه کاندایه پیرین به چاوی قیزهون و لیو دا قرچاندن و چاو لی داگرتن و عدیب لی گرتن و بزه ی سوکایه تی پیکردنه وه سهیریان ده کهن، واته: به چاوو برۆ ناماژهی سوکایه تی پیکردنیان پی ده کهن له ککه و عه بییان لی ده گرتن، ده لیتن: سهیری نه مانه بکهن: خوین ماندوو ده کهن و له ززهت و خوشی له خوین قه ده غه ده کهن، خوین ده خه نه هیلاکته و ناره حه تیه وه، به ته مای پاداشی روژی قیامه تن و شوین کلاوه ی بابر دو که وتوون.

﴿واذا انقلبوا الى أهلهم انقلبوا فکھین﴾: که کافره کان له بازارو نادای ده گهر پینه وه بو ناو مال و مندالی خوین به که یفخوشی و ته پرده ماخی ده گهر پینه وه، دلخوشن به وه ی گالته سوکایه تییان به خودا په رستان کردوه، به تانه و شهر لیدان و قه شمیری کردنیان به موسولمانان توکه ی سیتلیان دی.

﴿واذا رآوهم قالوا: ان هؤلاء لضالون﴾ نه گهر موشریکه کان موسولمانه هه ژاره کانیان ده بیینی، ده یانگوت: نه وانه سهیریان لی شیتاوه، ناییینی باوک و باپیرانی خوین وه لا ناوه، شوین موحه ممد که وتوون و پابه ندی په یام و بانگه وازییه کهینی، وازیان له له ززهت و خوشی نیستا هیتاوه به ته مای پاداشی دوا زیندوبوونه ون، نازاین هیه یان نیه؟ نیتر پهروه دگار به په چی دانده وه فهرموی:

﴿وما أرسلوا عليهم حافظین﴾ ئەو تاوانبارو مله ورو له خوایی بوانه له لایهن خوداوه نه نیردراون بین به چاودیزو ره قیب به سه ره موسولمانانه وه، نه وان چییان به سه ره خودا په رستانه وه هیه؟ خو له

هه موو شتیکیان تی هه لده قوتینن، بچی حال و وه زع و کردارو گوفتاریان ده خنه ژیر چاو دیرییه وه. نه وان بهرپرسی حال و وه زعی خویانن.

بهراستی هه همیشه میژوو ده گهریته وه دوباره ده بیته وه، هه ده مه و نه و جوړه که سانه له ناو بهرگ و پوښاک و دیو جامه یه که دا خویان ده ده خن، تا نابین کزتری و ره وشت و نه خلاقه نیسلامی که م بیته وه نه م جوړه شه قاوه و بوغرابوانه زیاتر سه هه لده دن و په ره ده ستینن. بی شهرم و حه یایی زور ده بی، گه وره و بچوکی نامیتنی، هه تیوه گالته به پیاو ماقول ده کا، سه سه ری و نه فامان قشهری به زانو عاقل ژیرو دانیشمه نده کان ده کهن، ده م پوت و خویری هه تیومچه له پوی پیره میرو ریش سپی هه لده گهریته وه بی دین و چه پره و گالته به دیندارو خودا په رسته کان ده کهن، زورمان ینیوه، هه تیوه و سه سه ری بازان جوړه ها لاقرتی و گالته یان به پیشه وای زانو دانا کرده، زور جاریش وابوه پیای زانو دانا له رقی خویری ده مروت و ناکه س په چه ولاتی جی هیشه وه. نه گهر نمونه بینینه وه له هه ژمار نایه !!

﴿فاليوم الدين آمنوا من الكفار يضحكون﴾ له روژی قیامت دا موسولمان و خودا په رسته کان گالته به کافره کان ده که نه وه که ده یان بینن سه رکزو ریسواو رهنه گ هه لبرکاو، کیشی ناو دوزه خ ده کپین و کهس به هانایانه وه نایه پیان پی ده کهنن، تولهی دونیا یان لی ده که نه وه.

﴿على الأرائك ينظرون﴾ موسولمانه خودا پیداو ده کان له سه سه کورسی و موبیله و قه نه فه کان پالیان لی داوه ته وه و به مراز گه یشتون و جییان ویستوه بویان دابین کراوه، نیت ته ماشای دوژمنانی خودا ده کهنن: که له ناو سزای دژواردا ده تلینه وه، نه وه ندهی تر ژیان خویان له لا خوش

دهبی و لهزهت و نیعمه ته کانیاں له لا بایه خدار دهبی. به چاوی خوین
دهبینن و بۆیان روڤ ده بیته وه.

﴿هل ثوب الكفار ما كانوا يفعلون﴾ ئایا کافره کان
پاداشی کرده وه کانی جیهانیان و هرگرتوه؟ تۆله ی تانه و ته شهرو
له ککه داریاں لی سه ندر او ته وه؟ به ئی بیگومان کافره کان پراوپر سزای
خوین و هرگرتوه..

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الانشقاق)

ئهم سوپه ته مه ککیه و (۲۵) ئایه ته. ناوی نراوه سوپه تی ئینشیقاق
چونکه بهرسته ی ﴿اذا السماء انشقت﴾ دهستی پی کردوه.
ئهم سوپه ته و سی سوپه ته کانی پیشوو: که سوپه تی (المطففین،
الانفطار، التکویر)ن همر چواریان ده باره ی دیمه ن و دیارده کانی قیامت
ده دوین، قۆناغه کانی دنیا و یرانبوون باس ده کهن. تیکرا و ه حده یه کی
بابه تی پیک دینن..

زوربه ی زۆری سوپه تی (التکویر) و هه موو سوپه تی (الانفطار) باسی
دیمه نه سامناکه کانی پیش زیندو بوونه وه ده کهن. سوپه تی (المطففین) حال و
وه زعی به دبخت و به خته وه رانی رۆژی قیامت به یان ده کا،
سوپه تی (الانشقاق) باسی دیمه نه کانی پیش زیندو بوونه وه و
دوا زیندو بوونه وه ده کا، باسی حیسابو لی کۆلینه وه ی ناسان له گهل خودا
پهرستانو توندوتیژی له گهل سته مکارو تاوانباران ده کا، میحوهری
سوپه ته که وه کوو باقی سوپه ته مه ککیه کانی تر له ته وه رانی باسی عه قیده دا
ده خولیتته وه ..

سوره تی (الانشقاق)

بسم الله الرحمن الرحيم

إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ﴿١﴾ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ
 ﴿٣﴾ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ﴿٤﴾ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٥﴾ يَتَأَيَّهَا
 الْإِنْسَنُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدًّا فَمَا لَكَ بِهِ ﴿٦﴾ فَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ
 كِتَابَهُ يُبَيِّنُ لَهُ ﴿٧﴾ فَسَوْفَ يُحَاسِبُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴿٨﴾ وَيَنْقَلِبُ
 إِلَىٰ أَهْلِهِ مُسْرُورًا ﴿٩﴾ وَأَمَّا مَنْ أَوْفَىٰ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ
 يَدْعُوا ثُبُورًا ﴿١١﴾ وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ﴿١٢﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي أَهْلِهِ مُسْرُورًا ﴿١٣﴾
 إِنَّهُمْ ظَنُّوا أَنَّهُ لَنْ يَحُورَ ﴿١٤﴾ بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ﴿١٥﴾

ده فەرموی: ﴿اذا السماء انشقت واذنت لربها وحقت﴾ کاتیڤ
 ئاسمان لەت بوو، سەرەتای وێرانبوونی بوونەوەر دەستی پێکرد، ملکه چی
 فەرمانی خودای خۆی بوو، جی ی خۆشیەتی فەرمانبەر داری فەرمانی
 خودای خۆی بێ. چونکە خودا بالا دەست و فەرمانڕەوایە، کەس نیە بەر
 هەڵستکاری بێ و کۆسپ و تەگەرە ی بۆ دروست بکا.

﴿واذا الارض مدت، وألقت ما فيها وتخلت﴾ کاتیڤ زەوی تەخت کراو
 کێو گردۆلکەو شیوو چال و چۆلی نەماو هەموویان داروخان و تێڤ
 روخان و تەفرو تونا بوون، ئیتر زەوی راکێشرا، قەبارە ی گەورە تر بوو،
 هەرچی لە ناو سکی دا یە توپی دایە دەرەو. بە ئادەمیزادو گەنج و

جهواهیراتهوه، هیچی تیدا نهماو خۆی خالی کرد، نهجار یه خه ی خۆی له ههموو ئادهمیزاد دادپۆ له خۆیان و کردهوهیان بۆ. بهری بوو؛ ﴿وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا [حَقَّتْ] گوی بیسی فهرمانی خودا بوو، جیسی خوشیه تی: که خۆی له ئادهمیزادو گهنج و خهزینه خالی بکاو گوی بیس و پابهندی فهرمانی خودایی، چونکه له ژیر دهسهلاتی بۆ سنووری پهروهگار دایه، نهو کاتهی نه م روداوانه هاتنه دی، ئیتر ئیوهی ئادهمیزاد کردهوهی خۆتان دیته وهپۆ چاکه و خراپه ی خۆتان دهبیننهوه!

﴿يا أيها الانسان انك كادح إلى ربك كدحاً فملاقية﴾ نهی ئادهمیزاد؛ -مه بهست ههموو ئادهمیزاده به موسولمان و کافرهوه - بئگومان تو تیکۆشهرو کۆلنه ده ریت، ههمیشه له ههول و تهقه لادایت و بهر بهره روه و مردن ههنگاو هه لدینی، کرداری چاکه و خراپه نه نجام ده ده ی و بۆلای خودا ده پۆی. له وه بهو لاوه کردهوه کانی خۆت، -چاکه یان خراپه - دینه وه ریت!

نه بو داودی ته یالیسی له جابیره وه ریا یه ت ده کا. ده لۆ: پیغه مبه ر ﷺ فهرموی: جو برائیل وتی: نه ی موحه ممد؛ بۆی نه وه نده ی ده ته وی بۆی، بئگومان رۆژیک له رۆژان مردن یه خه ت ده گری تو ده مری. کیت خوش ده وی خۆشت بو، دلنیا به لی جیا ده بیه وه، چی ده که ی بیکه له ژیان دا، بئگومان رۆژیک دی روه پوی کردهوه کانی خۆت ده بیه وه.

راناو له وشه ی (ملاقیه) دا ده گه رپته وه بۆ کردهوه خیری یان شه رپی. یان ده گه رته وه بۆ (ربك) واته: توشی خودای خۆت ده بیه وه، سزا یان پادش له سه ر کردهوه کانت ده داته وه.

نه جار پهروهگار وه زع و حالئ ئادهمیزاده کان لهو رۆژه دا دیاری ده کاو به دوو تا قم پۆلێنیان ده کاو ده فهرموی: ﴿فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بيمينه

فسوف یحاسب حساباً یسیراً، وینقلب الی أهله مسروراً ﴿جا ئه و
کهسه ی نامه ی ئه عمالی ده درپته دهستی راستی، ئه وه حیساب و
لیکۆلینه وه ی ئاسانی له گه لّ ده کری، لی پرسینه وه ی له سه ر
خرابه کانی له گه لّ دا ناکری. ئه وه یه که ده فره موی: حیسابی ئاسانه:
که له گه لّی ده کری.

ئه حه ده و بوخاری و موسلیم و ترمیزی و نه سائی و ئیبنو جه ریر له
عائیشه وه - ره زای خودای لی بئی - ده فره موی: پیغه مبه ر ﴿فه رموی:
که سیّک موناقه شه ی له گه لّ بکری تاوانبار ده کری و عه زابی ده دری.
عائیشه ده لّی: وتم: ئه ی پیغه مبه ری خودا؛ چۆن ده بی؟ ئه ی ئه وه نیه
خودا ده فره موی: ﴿فسوف یحاسب حساباً یسیراً﴾!!

پیغه مبه ر ﴿فه رموی: نا، ئه وه حیساب له گه لّ کردن نیه، ئه وه
راناندنی کرده وه کانیه تی به به رچاوی دا. هه ر که سیّک موناقه شه و
لیکۆلینه وه ی له گه لّ بکری سزای ده دری. ئه مجار ئه و کهسه ی
نامه ی عه مه لی ده درپته دهستی راستی کرده وه خرابه کانی به به ر
چاوی راده نویندرتن و حیسابی سووک و ئاسانی له گه لّ ده کری،
ئیت ده گه رپته وه بو لای مال و خیزان و کهس و کاری خو ی
له به هه شت دا، دلخۆش و ته رده ماخ، هینده ی نازو نیعمه ت و ریز دراوه تی
له خو شیان شاگه شکه بووه.

وه کسو له نایه تیکی تر دا ئامازه به م مانایه ده کاو ده فره موی:
﴿فأما من أوتی کتابه بیمینه، فیقول هاؤم اقرأوا کتابیه، انی ظننت
انی ملاق حسابیه، فهو فی عیشه راضیه﴾ (الحاقه/ ۱۹-۲۱).

کۆمه لّی دووهم کۆمه لّی کافرو به ده بخت و چاره ره شه کانه، کۆمه لّی
ئهو کۆست که وتوانیه: که خودا ده رباره یان ده فره موی: ﴿وَأما من أوتی
کتابه وراء ظهره، فسوف یدعو ثبوراً، ویصلی سعیراً﴾ وه ئه و کهسه ی

نامه ی کرده وه کانی له پشته وه را ده درپته دهستی چه پی و دهستی راستی به ملیه وه به زنجیر شه ته ک دراره. نامه که ی ده بین ی و ده یخوینیتته وه هاواری لی هه لدهستی و ده لی: مال ویران و چاره رهش خوّم، خوژگه نامه م پی نه درایه وه هر نه مزانیایه چی تیدایه، خوژگه هر زیندو نه کرامایه وه؛ خوژگه پیش ئه وه ی نامه ی عه مه لم ببینم برده مایه، وه کوو له نایه تی کی ترده ده فرموی: ﴿و اما من اوتی کتابه بشماله، فیقول یا لیتنی لم اوت کتابیه، و لم ادر ما حسابیه، یالیتها کانت القاضیه﴾ (الحاقه/ ۲۵-۲۸)، پاشان ئه وه نامه رده توّر ده درپته ناو دۆزه خه وه له بهر دووشت، که هر دوکیان له بی باوه پییه وه بوون.

۱. ﴿انه کان فی اهلّه مسروراً﴾ ئه وه کابرایه له ژیا نی دنیا دا که یفخو ش و ته ر ده ماخ بووه، هه وه سبازو ئاره زۆ په رست بووه، سه رگرمی له ززه ت و خو ش رابواردن بوو، قیامه تی هر به خه یال دا نه ده هات.

۲. ﴿انه ظن ان لن یحور﴾ له ئاکامی ئه وه که یفخو ش و ته رده ماخی یه پی و ابوو: بۆلای خودا ناگه رپته وه، قیامه ت رانابی و زیندو نا کرپته وه، حیساب و لی کو ئینه وه نیه.

﴿بلی ان ربه کان به بصیر﴾ به لی: ئه وه زیندو ده کرپته وه و بۆلای خودا ده گه رپته وه، خودا زیندوی ده کاته وه و کی شی ده کا بۆ ساری مه حشه رو حیساب و لی کو ئینه وه ی له گه ل ده کا. به گویره ی کرده وه کانی سزا و پاداشی ده داته وه، بیگومان خودا ئاگاداری کرده وه کانیه تی و چی ده کا و نایکا له سه ری تو مار ده کا و هیچ شتی کی لی گوم نابو و هیچی لی تیک ناچی.

رابوونی قیامت شک و گومانی تیدانیه

فَلَا أَقْسِمُ

بِالشَّفَقِ ﴿١٦﴾ وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٧﴾ وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ ﴿١٨﴾
لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ ﴿١٩﴾ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾ وَإِذَا قُرِئَ
عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ ﴿٢١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكْذِبُونَ ﴿٢٢﴾
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ﴿٢٣﴾ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾
إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

له وه پیش ناده میزادی کردنه دوو تا قم و له رۆژی قیامت دا پۆلینی
کردن؛ کردنی به پیتری به خته وهران و پیتری به دبه خته کان، نه مجار جهخت
له سهر هاتنی نهو رۆژه ده کاو به لگه له سهر به توانایی خودا ده هیئتته وه،
دیارده کانی بوونه وه ده کاته نیشانه ی به توانایی خودا به سهر هه موو
شتیک دا : ده فرموی:

﴿فَلَا أَقْسِمُ بِالشَّفَقِ وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ، وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ﴾^(۱) خودا
ده فرموی: سویند ده خۆم به سورایی که ناری ئاسمان. که ده مه ده می خۆر
ئاو بوون و دواپی تا ماوه ییک نهو سورایی به ده میئتته وه. ههز که سه
له بهر خۆیه وه په له په لی پی ده که وی خۆی کۆیکاته وه خۆی ئاماده بکا بنۆ

(۱) ده رباره ی رسته ی ﴿لَا أَقْسِمُ...﴾ و نهو جزره سویندانه له وه پیش به تایبته
له سهره تای سورته تی (القیامة) دا باسما لیه کردوه...

داهاتنی شهوو ئارامگرتن تییدا. ههروهها سویند به شهوی تاریک و هه موو ئه و شتانهی له خویان دهگری، هه موو ئه و شتانهی بهروژ دیارن و شهو دایان دهپۆشی؛ ههروهها سویند به مانگ که خوی کامل دهکاو خهرمانه ده داو ده بیته مانگی شهوی چوارده. سویند به و شتانه که نیشانهی گه ورهیی خودای به دیهینهریانن.

﴿لَرَكِبْنَ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ﴾ ئیوه قوناغ به قوناغ و پله به پله به رهو گه رانهوه بۆلای خوداو سه رنجامتان ده پۆن توشی جوړهها حال و وهزع ده بن هه ندیکیان له هه ندیکیان قورسترو به سامترن. وه کوو مردن و ژیا نی ناو گوژو ناستهنگ و دیمه نه کانی روژی قیامهت و حیساب و لی کوئینه وه نه جار ژیا نی هه تا هه تای له ناو عه زابی دۆزه خ دا (خودا په نامان بدا) یان ژیا نی به خته وه ریو رابواردنی ناو به هه شتی رازاوه بۆ هه تا هه تایه (خودا به نسیبمانی بکا) غونهی ئه م ئایه ته ئایه تیکی تره: که ده فهرموی: ﴿بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثْنَ، ثُمَّ لَتَنْبُوْنَ بِمَا عَمِلْتُمْ﴾ (التغابن/ ۷).

نه جار پهروه دگار سه ر زه نشتی کافره کان ده کا که بۆچی زیندو بوونه وه یان به لاوه دووره. ده فهرموی: ﴿فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ چیه بۆچی ئیمان ناهینن؟ چ شتیک ریگای ئیمان نهینان به خوداو به پیغه مبهرو به رابوونی قیامهت و زیندو بوونه یان لی دهگری؟ خو هه رچی سهیری بکه ن نیشانهی هه بوون و به توانایی خودایه، دیارده کانی بوونه وهرو مو عجیزه کانی پیغه مبه ر نیشانهی هه بوونی خودای تاک و ته نهاو راستی پیغه مبه ریه تی هه زه تهی موحه مهن. دهی بۆچی ئیمان ناهینن؟

﴿وَإِذَا قَرَأَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنَ لَا يَسْجُدُونَ﴾ ئه وه بۆچی: که قورئانیان به سه ردا ده خویندریته وه خیرا سوژده بۆ خودا نابهن و به ندایه تی خویان بۆ خودا راناگه یهنن؟ دان به گه ورهیی و به توانایی خودادا ناینن؟! ئه و موشریکانهی مه که که له بواری به لاغه و زمانه وهانی دا شوړه سواری

مهیدان، که گوئیان له قورئان ده بی نه گهر دلی بده نی و گوئی بو کلور بکن، ده زانن نه وه که لامی ناده میزادنیه و موعجیزه یه، ده ی بو دلی ناده نی و گوئی بو کلور ناکه ن؟

نه مجار پهروه دگار هوئی ئیمان نه هیئانیان رون ده کاته وه ده فهرموئی: ﴿بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يَكْذِبُونَ﴾ به لکوو کافره کان قورئان به درو ده خه نه وه، نه و قورئانه ی پره له به لگهی جوړاو جوړ له سهر هه بوون و تاک و ته نه های خودا، له سهر رابوونی قیامت و هه بوونی سزاو پاداش، ره تی ده که نه وه، به چیرۆکه کوون و نه فسانه ی له قه لیم ده ده ن، یان ده لئین: سیحر یا شیعره .. نه مه ش: که ده که ن له بهر حه سوودی و چاو چنۆکیانه، یان ترسی له ده ستدانی بهر ژه وه ندی پله و پایه و مال و سامانیان هه یه، یان له پوی سهر ره قی و لاسایی کردنه وه ی باوک و باپیرانیان ...!

﴿وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ﴾ خودا له هه موو مه خلوقات باشت ده زانی و ناگادارتر به سهر نه و شتانه ی له دلیان دا حه شاریان داوه. به لکوو ههر خودا ده زانی چی له دلیان دایه. ﴿فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ نه ی پیغه مبه ر خه به ریان بده ری به وه: که خودا عه زابی به ئیشی بو ناماده کردون. موژده یان بده ری به سزای دۆزه خ.

﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ، لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ به لام نه وانه ی ئیمانیان به خودا و به پیغه مبه ری خودا و به رابوونی قیامت هه یه و پابه ندی فهرمان و جله و گیرییه کانی قورئانن، کرده وه کانیان ره نگدانه وه ی ئیمانه که یانه، له گهل ئیمانه که یاندا کرداری چاک ده که ن، نه وانه پاداشی نه برپاوه بی که مو کوری و بی منه تیان ده دریتی. نه وانه به خته وهرن و پاداشتیان به هه شتی پان و به رین و رازاوه یه ..

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (البروج)

نهم سوپه ته مه ککيه و بیست و دوو نایه ته، ناوی نراوه سوپه تی (بروج) چونکه به سویند خوداردنی پدروه دگار به ناسمانی خاوه ن که لوو ده ست پی ده کا به یوه ندی نهم سوپه ته به هس پیتشه وهس له چهند رویه که وه به :

۱- لیکیچوونی سهره تای سوپه ته کان، نه وه تا سهره تای سوپه تی (الانفطار الانشقاق، البروج، الطارق) به باسی ناسمان ده ست پی ده کا، له سوپه تی پیتشه ودا فرموی: ﴿اذا السماء انشقت﴾ لییره ش دا ده فرموی: ﴿والسما ذات البروج﴾. له سهره تای سوپه تی (الانفطار) دا فرموی: ﴿اذا السماء انفطرت﴾.

۲- هردوو سوپه ته کان واته: سوپه تی (الانشقاق، البروج) واده به خودا په رستان و هره شه له کافرانی له خوگرتووه. له هردووکیان دا ناماژه به گه وره یی خودا کراوه.

۳- له سوپه تی پیتشه ودا نه وهی راگه یاند: که موشریکه کان رق و کینه ی زوریان دژی پیغه مبه ر و موسولمانان له دلی خویان دا کوکړدو ته وه. به ناشکراو به نه یی ته عزیز و نه شککه نجیان ده دهن، له سوپه ته ش دا نه وه راده گه یه نی که نه وه داب و نه ری تی گه له پیتشه کافره کان بسووه، نه مه ش ناموژگساری و دلدانه وهی پیغه مبه ر و موسولمانه کانی تیدایه.

سه به ب نزولی سوپه ته که دلدانه وهی پیغه مبه ر و موسولمانه کانه، نه و رن ده کاته وه: که هه موو نه ته و پیتشه کافره کان وه کوو موشریکه کانی مه که هه لس و کهوتیان کردوه، نه وه نه صاحبول نوخودود

له نه جرانی یه مهن و قهومی فیرعه ون و قهومی عادو شه مو... هتد
 هه موویان کافر بوون و پیغه مبه ره کانی خویان به درؤ خستوته وه، پروایان
 پی نه کردون و په یامه که یان ره تکر دوته وه. خودا تۆله ی لی ستاندون به
 عه زابی کۆ کوژ له ناوی بردون.

چیرۆکی شه صاحبو لئو خود و ه کوو له (الصحاب) دا له پیغه مبه ره وه
 ریوایه تکراره، ده فهرموئ: یه کیك له پاشا کانی رابردو و ساحیر یکی هه بوو،
 که پیربوو، کوپه لایکی برده لای خوی بۆ شه وه ی فییری سیحری بکا،
 هه موو روژی کوپه لاهه که ده چوو بۆ لای کابرای ساحیر و دهرسی سیحری
 له لا ده خویند: له سهر ریی کوپه لاهه که راهیب یك هه بوو، نامۆژگاری
 ناده میزاده کانی ده کردو خه لکی هه لده نا بۆ خودا پرستی.

هه موو روژی کوپه لاهه که ده چوو بۆ لای کابرای ساحیر گوئی
 له نامۆژگاری و په ندو نه صیحه تی راهیبه که ده گرت و قسه کانی
 له دلای دا گاریگر بوون، روژیك له روژان: که ده چوو بۆ لای
 ساحیره که له ریگا بینای وانه وه ریك یان نه ژدیها یه که ریگای
 به خه لکی گرتوه، کهس ناویری له و ناقاسته تیپه پری. کوپه لاهه که
 به رد یکی هه لگرت و وتی: خودایه! نه گهر راهیبه که له ساحیره که
 خۆشه و یستره یارمه تیم بده بهم بهرده بیکوژم. بهرده که ی
 تیگرت و کوشتی!!

دوای نهم روداوه کوپه لاهه که هاتو چۆی راهیبه که ی ده کردو شتی لی
 فیرده بوو، هه تاوای لی هات نه خۆشی که پرو لال و به لکه کی چاک ده کردنه وه.
 راویژکاری پاشا کویر بوو، کوپه لاهه که یان هیئایه سهری چاکی کرده وه،
 پاشا لی یی پرسای کۆ چاوی چاک کردیبه وه؟ وتی خودا چاوی چاک
 کردم وه. پاشا رقی لی هه لساو نازارو نه شکنجه ی دا، ناوو ناویشانی
 کوپه لاهه که ی پی گوت. یاساوه کانی پاشا کوپه لاهه که یان هیئایه

خستیانه بهر نازارو ئەشکنجه، هەتا راستی راهیبه کە ی گوت. راهیبیان
هێنا خستیانه بهر تەعزيب و لە ئایینی خۆی پەشیمان نەبوەو، بەمشار
دوو لەتیان کردو گیانی سپارد.

ئەجار کۆرە لاوەکیان هێنا بردیانە سەر شاخێکی بەرز بۆ ئەوێ
هەلیدێرن، هاواری لە خودا کردو پاراپەو، ئەوانە ی بردبویان بۆسەر
شاخەکە کەوتنە لەرزه لەرزو خۆیان کەوتنە خوارو ئەو رزگاری بوو، ئەجار
بردیان خستیانه ناو بەلەمی کەو بۆ ئەوێ لە ناو دەریادا بەلەمە کە خوار
بکەنەو بەکوێتە ناو ئاوە کەو بجنکی، بەلام ئەوان خۆیان خنکان و
کۆرە لاوە کە رزگاری بوو.

ئەجار بە پاشای گوت ئەتۆ ناتوانی من بکوژی هەتا هەموو خەلک
کۆنە کە یەوێ من هەلنەواسی بە درەختیکەوێ تیرە بارانم نەکە ی! بەم
جۆرە تیری ک لە تیردانە کەم دەریینەو بلی: ﴿بسم الله رب الغلام﴾ ئەجار
تیرە کەم پێوێ بنی.

پاشا بەو شیوێ خەلکی کۆکردەوێ کۆرە کە ی هەلواسی و تیریکی
لەتیردانی کۆرە کە دەرھێناو خستیە نا ئامیتری تیر هاوێژەوێ لە کۆرە کە ی
گرت و لە بنا گوێی داو شەھید بوو، خەلکە کە تیکرا وتیان ئیمانمان هێنا
بە خودای ئەم کۆرە لاوە، هەموویان موسولمان بون. راویژکاران بە پاشایان
گوت ئەوێ لی دەترسای ئەو روی دا.

ئەجار پاشا شیلگیر بوو، فەرمانی دا لە ناو کۆلان و سەرەپیدا
خەندە ک و چال هەلبکەن و ناگریان تیدا بکەنەو، هەرکەسی نەهاتەو
سەر ئایینی پاشا، بیخەنە ناو چالە ئاگرە کەنەو. خەلکیکی زۆریان
تیفری دا، هەتا سەرە هاتە سەر ئافەرەتیک منداڵیک بە باوێ شەو بوو،
ئافەرەتە کە تۆزیک لەبەر منداڵە کە هەلویستی کرد، منداڵە کە هاتە زوبان و

وتی: دایه صهبریگرو تو له سهر ریباری حقی، ئیتر ئه ویش چووه ناو
ئاگره که وه سوتا.

ئیمامی موسلیم له صهحیحی خۆیدا و ئه همه دو نه سائی ئهم
روداوه یان ریوایهت کردوه، پوخته که ی بهم جۆره یه: یه کێک له پاشا
کافره کانی رۆژگاری پێشوو: که (زوناوسی جوله که بووه ناوی زورعه ی
کۆری تو بانی ئه سه ده دی حیمیه ری) بوو، خه به ری پێ گه یشت: که هه ندی
له ره عیهت و مسکینه کانی چوونه سه رنایینی مه سیحی.

ئیترا سوپایه کی له حمیه ری به کان پێکه وه ناو چووه سه ریان
هه مو یانی گرت. سه رپشکی کردن له نیتوان سوتان به ئاگرو
گه رانه وه بۆ سه ر نایینی جوله که. ئه وانیش سوربوون له سه ر
مانه و. له سه ر نایینی مه سیحی. ئیترا پاشا فره مانی ده رکرد
چالیا ن بۆ هه لکه ندن، ئاگریان تیدا کردنه وه، ئه مجار
به خه لکه گیرا وه کانیان گوت: هه ر که سی له نایینی تازهی
ژێوان بێته وه چمان به سه ری وه نیه، ئه وه ی ژێوان نه بێته وه
ده یخه ی نه ناو ئاگره وه.

خه لکه که دانیان به خۆیاندا گرت و له نایینی مه سیح ژێوان
نه بوونه وه، ئیترا له پێش چاوی پاشا و داروده سه ته که ی ئه و خه لکه خودا
په رستانه یان خسته ناو چاله ئاگره کانه وه، هه مو یان سوتان و مردن.
هه ندیک پێیان وایه ژماره یان بیست هه زار که س بووه، هه ندیک
ده لێن: دوانزه هه زار که س بوون. کوله بی ده لێ: ئه صحابو لئو خودد
حه فتا هه زار بوون!!^(۱)

(۱) ته فسیری ئیبنو که ثیر ج ۴ / ۵۴۹ .

سویند خواردن به چهند دیاردهیه کی بوونه وهر بو جه ختکردنه وه
له سهر به فتاره چوونی نه صاحبوئو خودود

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴿١﴾ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ﴿٢﴾ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ
﴿٣﴾ قِيلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ ﴿٤﴾ النَّارِ ذَاتِ الْوُقُودِ ﴿٥﴾ إِذْ هُمْ عَلَيْهَا
قُعُودٌ ﴿٦﴾ وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ﴿٧﴾ وَمَا نَقَمُوا
مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٨﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٩﴾

﴿والسمااء ذات البروج﴾ سویند ده خۆم به ئاسمان و بورجه کانی، واته:
سویند به ئاسمانی بهرزو فراوان: که نهستی ره ی گه و ره زه به للاحی هه ن، یان
سویند به ئاسمان که خاوه نی چهند مه نزل و که لوویه که بو نهستی ره کان. که
بریتین له دوانزه بروج بو دوانزه نهستی ره، خۆر به سالتیک نهو بورجانه
ده بری و مانگیش به بیست و هشت رۆژ، خودای مه زن سویند یان پی
ده خوا، چونکه کاریگه ری گرنکیان له سهر زهوی ههیه، به گویره ی گۆرانی
نهستی ره کان له ناو نهو که لووانه دا گۆرانکاری وهرزه کانی سال دروست
ده بی. گهرماو سهرماو باوو باران له سهر زهوی پهیدا ده بن. ههر به هوی
نهو بورجانه وه سال و مانگ و حیساب ده زاندرین. وه کوو له زانیاری
ئاسمان شوناسی دا ههیه ئاسمان دوانزه بورجی تیدان، شهش که لوویان

له شیمالی هیلی ئیستیواوهن شهش بورجیشیان له خواروی هیلی
ناو براوهوهن.

شهش بورجی سهرو (شیمال)، بورجی: (حه مه ل و شهرو جه وزاو
سه ره طان و نه سه دو سونبله)ن شه شه که ی تریان که له خواروی هیلی
(أستواء)هوهن بریتین له بورجی: (میزان و عه قه رب و قه وس و جد دی و
ده لوو حوت) له یه که م رۆژی به هاردا خۆر ده چیتته بورجی حه مه له وه
تا کو تایی به هار که لووی حه مه ل و شهرو جه وزا ده بپری. له یه که م رۆژی
هاوینا ده چیتته بورجی سه ره طانه وه تا کو تایی هاوین که لووی سه ره طان و
نه سه دو سونبله ده بپری. له یه که م رۆژی پاییزدا ده چیتته که لووی میزانه وه
تا کو تایی پاییز که لووی میزان و عه قه رب و قه وس ده بپری له یه که م
رۆژی زستان دا ده چیتته که لووی (جدی) یه وه تا کو تایی زستان که لووی
جد دی و ده لوو حوت ده بپری.

﴿والیوم الموعود﴾ سویندم به رۆژی قیامت که واده مان به هاتن و
رابوونی داوه. ﴿وشاهد و مشهود﴾ سویند به وانهی لهو رۆژه دا حازر
ده کرین و هه مو شتیک ده بینن و هه موو شتیکیان راده نویندری له ساری
مه حشه ردا هه روه ها سویند بهو شتانه ی تییدا ده بیندری. سویند
به شایهت و شایهتی له سه ر دراو.

﴿قتل أصحاب الأخدود﴾ نه صاحبو لئو خدود به فتاره چون و
مالویران بوون. له ره حه متی خودا دوور که و تنه وه. یان دهک به کوشت
بچن و له ره حه متی خودا دوور بکه و نه وه. نه وانهی خه نده کی قول و
دریژیان لیدان و زه ختیان له موسو لمانه کان کرد، له ئایینی خۆیان
په شیمان بینه وه.

﴿النار ذات الوقود﴾ نه وانهی حازری ناگری هه لگی رساوی بلیسه داری
ناو خه ندهک و چاله کان بوون و هه ر که سی له ئاین ژێوان نه بوویا یه وه،

فریئان ده دایه ناو ئاگری بلیسه داره وه. نه فرینیان لی بی. ﴿اذ هم علیها قعود﴾ لهو کاته دا: که له ده وری ئاگری هه لگی ساوه وه له سهر کورسی و قه نه فه به ریز دانیشتبوون و سه یری دیمه نی سامناکی تیفریدانی نهو خه لکه موسولمانه بی تاوانه یان ده کر که ده یاغسته نه ناو ئاگری بی ئامانه وه هه لده قرچان و ده بوونه سوته مه نی ئاگره که هیج ره حم و به زه بیان نه ده جولا.

﴿وهم علی ما یفعلون بالمؤمنین شهود﴾ ئه وانه؛ واته پاشاو دارو ده سته که ی سه یری ئه وه یان ده کرد که به خدا پرسته کانیاان ده کرد، ده یانبینی چۆن نهو ئاده میزاده زیندو له شساغانه یان ده خسته ناو ئاگری بلیسه داره وه چۆن له ماوه یه کی کورت دا هه لده قرچان و ده بوونه قهره بروت.

ئاماده بوینیان بو نهو دیمه نه سامناکه به لگه یه له سهر دلره قی و بی و یژدانی پاشاو دارو ده سته که ی. له هه مان کات دا نیشانه ی خۆراگری و پروا پته وی موسولمانه کانه. نهو هه موو سزاو نه ندیشه یان چه شت و گیانی خۆیان به خت کرد به بی نه وه ی له ئیمانی خۆیان په شیمان بینه وه. یان ترسیکیان لی بنیشی، به بی په روا گه وره و بچوک و دایکو باوک و خوشک و براخۆیان فری ده دایه ناو ئاگره وه له ئیمانی خۆیان په شیمان نه بوونه وه.

﴿وما نقموا منهم الا أن يؤمنوا بالله العزيز الحميد الذی له ملک السموات والارض، والله علی کل شیء شهید﴾ نهو کافر سه ره قه دلره قانه تۆله ی هیچیان له سهر نه بوون، جگه له وه ی ئیمانیان هینابوو به خودای بالاده ستی سوپاس بۆکراو هیج بیانیان به ده سته و نه بوو توشی نهو سزایانه یان بکه ن جگه له وه که ئیمانیان به خودای بالاده ست و شکۆمه ندو سوپاس بۆکراو هینابوو، نهو خودایه خاوه نی ئاسمانه کان و

زهویه، هه موو شتیک بۆلای نهو ده گهریته وه به ده ست نهوه، هیچی لی گوم نابو و لی تیک ناچی. پاداشی چاکه به چاکه خراپه به خراپه ده داته وه.

سزای کافره کان و پاداشی موسولمانان

إِنَّ الَّذِينَ

فَنُؤُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ
عَذَابُ الْحَرِيقِ ﴿١٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ﴿١١﴾

له وه پیش چیرۆک و به سهر هاتی نه صاحبو لئو خودو کرده وهی ناشرینیان بهرام بهر موسولمانان _ راناند. به شوین نه وه دا نه حکامی ثواب و عیقاب بهیان ده کا. نهو عه زابه رۆن ده کاته وه که بۆبی پروایانی ناماده کرده، ثواب و پاداشی نه پروا وه له بن نه هاتوو بۆ خودا په رستان دیاری ده کاو ده فرموی:

﴿ان الذين فتنوا المؤمنين والمؤمنات، ثم لم يتوبوا فلهم عذاب جهنم ولهم عذاب الحريق﴾ بێگومان نه وانهی پیاوو ئافره تانی موسولمانیان خسته ناو ناگروهو لییان نه گه ران به ئازادی پهیره وهی ئایینی خویان بکهن، زهختیان لی کردن: که نه گهر له ئایینی مهسیحی په شیمان نه بنه وه، ده بی بچه ناو ناگروهو. ئیتر خودا په رسته کان له ئایینی خویان په شیمان نه بوونه وه، پاشای کافرو دارو دهستهی سته مکاری خستیانه ناو ناگری هه لگیر ساوه وه.

نهوانه و هدموو کافرکی تر: که تۆبه یان نه کردبی و تۆبه نه کهن، عه زابی
دۆزه خیان بۆ ناماده کراوه، به ناگری سوتینمر ده یان سوتیپن. چونکه سزا
به گویره ی کرده ویه.

رسته ی ﴿لَمْ يَتُوبُوا﴾ له ثایه ته که دا ناماژه ده کا بۆ نه وه: نه گهر نه و
دلره قانه دوا ی نه و هدموو کوفرو ستم و تاوانه، تۆبه یان بکردایه خودا
لییان خوش ده بوو، به لآم هیچیان تۆبه یان نه کرده له هه لوتیستی خۆیان
په شیمان نه بوونه وه. به راستی خودا بى باک و خاوهن ره حم و به زه یی یه.
نهوانه خۆشه ویستانی پدرو ده گاریان به و شیوه دلره قی یه کوشت: که چی
نه گهر تۆبه یان بکردایه لییان خوش ده بوو!!

نه جار موسولمانان هه لده نی بۆ زیده تاعه ت و به ندایه تی کردن،
ده فهرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ﴾ بێگومان نهوانه ی نیمانیان هیناوه و
کرده و دی چاکیان کرده، بریایان به تاك و ته نهایی خودا و راستی
پیغه مبه رایه تی و رابوونی قیامه ت و زیندو بوونه وه و هه بوونی فریشه
هه یه، بریایان به نامه ئاسمانیه کان هه یه و کرده و ی باشیان نه نجام داوه،
شوتن په یامی قورئان که وتوون و پابه ندی فهرمان و جله و گیریه کانی
پدرو ده گارن، به هیچ جوړی له بیرو باوه ری خۆیان لا ناده ن..

وه کوو چۆن نه و خودا په رستانه ی سه رده می (اصحاب الأخدود)
له به رده م نه و تاقی کرد نه وه گه وره یه دا خۆیان راگرت و تۆز قالیک
له هه لوتیستی خۆیان نه هاتنه خواره وه. نهوانه له پاداشی ئیمانی
چه سپاویان و کرده و ی باشیان باغ و باغات ی به هه شتیان پی ده درى: که
به ژیر دره خت و باله خانه کانیان دا جۆگا و جۆبار ده کنشین و هینده ی تر
جوانی و رازاوه یی به دیمه نی به هه شت ده به خشن، نه و پاداش و به خششه
به مرز گه یشتنیک ی گه وره یه، هیچ به مرز گه یشتنیک ی تری پی تاگا.

په روه دگار ده سه لاتی ره های هه یه، واده و هه ره شه کانی دینیتته دی

إِنْ بَطَشَ

رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿١٤﴾ إِنَّهُ هُوَ بَدِيٌّ وَبُعِيدٌ ﴿١٥﴾ وَهُوَ الْغَفُورُ الْودُودُ ﴿١٦﴾ هَلْ أُنَبِّئُكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿١٧﴾ فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ﴿١٩﴾ وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ﴿٢٠﴾ بَلْ هُوَ قَرِيبٌ أَنْ تُجِيبَ ﴿٢١﴾ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾

له وپیش هه ره شه ی له و کافرو سته مکارانه کرد: که سورن له سهر کوفرو بی دینی، واده ی به هه شت و نازو نیعمه تی به وانه دا که خاوه ن باوه و کردار چاکن. نه مجار نه وه ی راگه یاند: که له هه موو سهرده م و روژگاریک دا وینه ی نه صاحبو لئو خدود هه ن و هه میشه کوفرو ئیمان له صیراع و بدر به ره کانی دان. به ممش هه ره شه ی توند ناراسته ی کافره کانی قورپه ش ده کاو واده ی نازو نیعمه ت ده دا به موسو لمانان و ته سه لایان ده داته وه، دلنایان ده کا: که سهره نجامی هه موو کافرو بی دینیک وه کوو سهره نجامی نه صاحبو لئو خدو وایه.

ده فهرموی: ﴿ان بطش ربك لشديد﴾ بیگومان هه لمه تی خودای تو توندو نه سته م و به هیژه، هه لمه تی تو له ستاندنه وه ی له سته مکارو ملهوران و ره تکه ره وه ی په یامی پیغه مبه رانی و سهر پیچی کاران زور به هیزو سامناکه هه شتیک خو ی بو ناگری و هه موس ته مکاریک ده پروینی.

﴿انه هو یبدئ و یعید﴾ بیگومان خودا خاوهنی دهسه لاتی ره هایه،
 ههرته و سهرتا به دیهینه ره، نه و ناده میزادی له دونیادا دروست کرده،
 دواى مردن جارى کی دی زیندویان ده کاته وه، یان خودا سهرتا هه لمت
 ده باو دوباره شی ده کاته وه، واته: له دونیاو قیامت دا خودا هه لمتی
 سهخت بو سته مکارو ملهوپان ده باو تیکیان ده شکینی. له دونیادا
 هه لمتیان بو ده با چونکه کوفرانی نیعمه ته کانی خودا ده کهن، له قیامت
 دا هه لمتیان بو ده با، چونکه پروایان به زیندو بوونه وه نیه.

﴿وهو الغفور الودود﴾ پهروه دگار زور لیخو شبووه بو تاوانی
 بهنده کانی به مهرجی توپه بکه و بولای نهو بگه ریته وه. بهنده
 گوپرایه له کانی زور خو ش دهوین، به ته وای پاداشیان ده داته وه.

﴿ذو العرش المجید﴾ پهروه دگار خاوهنی عهرشی گه و رهو به رزو
 شکو مهنده، خاوهنی ملک و سه لته نه ته، خاوهنی بونه و ره، نهو په ری
 سه خاوهت و به خشنده یی هه یه.

﴿فعال لما یريد﴾ خاوهنی دهسه لاتی ره هایه، ههرچی بیهوی بیکا
 ده بیکا، ههرچی بیکا کهس نیه بتوانی رهتی بکاته وهو به ره له لستی بکا،
 پرسیاریشی لی ناکری بوچی نه وه ده کاو نه مه ناکا، ههرکاتی بیهوی
 سته مکارو سهر ره قه کان له ناو به ریو یارمه تی خودا په رستان بدا، چونی
 بوئی ناوا ویستی خو ی دینیته دیو کهس ناتوانی نه له ناسمان و نه له
 زهوی دا به ره له لستکاری بی.

﴿هل أتاك حدیث الجنود فرعون و ثمود﴾ نهی موحه مه د!
 ثایا هه وال و سهرگورشته ی کو مهلانی کوفرو به دروخه ره وهی پیغه مبه رانت
 پی گه یشتووه، سهر گورشته ی نهو گهل و نه ته وانته پی گه یشتووه: که
 یاساول و ده سته و دایه ره ی خو یان کو کرده وه بو به گژدا چوونه وهی
 پیغه مبه ران، یان ثایا هه والی نهو عه زاب و سزایه ی توشی نهو

سته مکارانه بوو به تو گه یشتووه؟ لهو گهل و نه ته وه سته مکارو به درو خه ره وانه فیرعه ون و دارو ده سته که ی و گه لی شه موود: که به شیکن له نه ته وه ی عه ره ب و خودا دوا برای کردن. مه به ست به (حدیث) هه لویست و کوفرو عه نادو نهو عه زاب و سزایه ی توشیان بوو، شه وه بوو خودا فیرعه ون و دارو ده سته که ی له ده ریادا (ده ریای سور) خنکان و ریشه کیچی کردن. گه لی شه موود حوشتی پیغه مبه ره که یان سه رب ری، خودا ولاتی ویران و خاپور کردن، سه ر له به ر له ناوی بردن و که سیان لی دهر نه چوو!

نه مجار په روه دگار دل دانه وه ی پیغه مبه ره ﷺ ده کاو ده فهرموی: ﴿بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ﴾ نه مه داب و نه ریتی کو مه لی کوفرو سته مکارانه، له هه موو سه رده م و روژگار یك دا، هه رکاتی پیغه مبه ری کیان هات بیته سه ر، به درو یان خستو ته وه. به لکوو واقع و هه لویستی موشریکه کانی قوره یش شه وه به توندی په یامه که ت ره ت ده که نه وه، بروات پی ناکه ن، په ندو عیبه رت له گهل و نه ته و پیشیننه کان و هه ر ناگرن.

﴿وَاللَّهُ مِنْ ورائِهِمْ مُحِيطٌ﴾ خودا توانای ره های هه به بو شه وه ی عه زابی سه ختیان بو سه ر بنیری، ده توانی سته مکاران په روینی و بشکی نی. هه موو بوونه وه له ژیر ده سه لاتی ره های دایه، که سیان له ده سته رزگاریان نابی، پیویست ناکا به هه لویست و کوفریان دلته نگ بی. شه وه داب و نه ریتی هه موو کافرو بی باوه رانی روژگاره.

﴿بَلِ هُوَ قَرَّانٌ مُجِيدٌ، فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ﴾ به لکوو نه م قورنانه ی شه وان بریای پی ناکه ن و به سیحرو جادوی له قه لسم ده دن، هه ندی جار یش ده لیتن: شیعر یان فال ۱ کوله وه نانی به یان چیرۆکه کو نی رابرد وانه ... دلنیا به شه قورنانه قورنانیکی سه ر ناسایه، چمک و شیوازی، ماناو ناوه روکی

هینده بهرزو پیروژه، بۆته موعجیزه و له توانای ئاده میزادا نیه که لامی
ئاوا دابنئ . که لامی خودایه، به نیگا و سروشت ناردویه تی بۆ پیغه مبه
(د.خ) « له هه مو که موکۆپی و گۆرانکاری تییدا پارێزراوه .
له له و حوله محفوظ دا نوسراوه ته وه .

له و حوله محفوظ: یه کیکه له عاله مه غه یبیه کان و نازانین حه قیقه تی
چۆنه، پێیسته ئیمانمان پێی هه بی و هه کوو خودا هه والی پێداوین .
خودا ده فهرموی: قورئانی تییدا نوسراوه ته وه . له مه زیاتر هه رچی
بوتری زیاده یه ..

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الطارق)

ئه م سوره ته مه ککیه و حه قده ئایه ته . ناوی نراوه سوپه تی (الطارق)
چونکه له سه ره تاوه خودا سویندی پێی خوارده ،
ده فهرموی: ﴿والسّماء و الطّارق﴾ و شهی (الطارق) ناوه بۆ
ئه و ئه ستیره یه ی به شه و هه لدی به نووری خۆی تاریکایی شه و کون ده کا .
به شه و دیاره و به رۆژ هونه .

ئه م سوپه ته له دوو پوهوه ده شو بهیته سوپه تی پێشووی:

۱. له سه ره تای هه ردوکیان داسویندی به ئاسمان خوارده .
 ۲. له هه ردوکیان دا باسی زیندو بوونه وه و رابوونی قیامهت کراوه .
له هه ردوکیان دا پیروزی قورئان ده ست نیشان کراوه .
- ناوه پۆکی سوپه ته که وه کوو باقی سوپه ته مه ککیه کان گرنگی به
بنه مای بیروباوه ده دا، ده سه لات و به توانایی خودا راده نوینی . دینه و
روداوو دیارده کانی رۆژی قیامهت نمایش ده کا .

سوره تی (الطارق)

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ﴿١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ﴿٢﴾ النُّجُومُ الثَّاقِبُ ﴿٣﴾ إِنَّ كُلَّ
 نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ﴿٤﴾ فَيَنْظُرُ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ
 دَافِقٍ ﴿٦﴾ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ﴿٧﴾ إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ﴿٨﴾
 يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ﴿٩﴾ فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ﴿١٠﴾

ده فەرموی: ﴿والسما و الطارق﴾ سویندم بە ئاسمانی بەرزو توکمەو
 جوان و قەشەنگ، سویندم بە ئەستیڤە درەوشاوە کە بەشەو دەرەدە کەوی.
 ﴿وما أدراك ما الطارق﴾ ئەتۆ چووزانی حەقیقەت و چۆنیەتی
 ئەو ئەستیڤانە چییە؟ طارق بریتیە لە ئەستیڤە درەوشاوە:
 کە بەروناکی خۆی تاریکی شەو کون دەکا. ئەم جۆرە ئەستیڤە
 گەورەترین بەلگەن لەسەر تاک و تەنهایو بەدەسەلاتی خودا بو
 کەسانیک لێیان وردبیتەو.

سویند خواردن بە ئاسمان و ئەستیڤە و خۆرو مانگ و تاریکی و
 روناکی و شەو رۆژ: کە خودا لە قورئان دا زۆر جار دوبارەیان دەکاتەو و
 سویندیان پێ دەخوا لەبەر ئەوەیە دیاردەو گۆران و حال و وەزە و هاتوچوو
 شیوەو هەلەتەن و ئاوابونیان تابلێی سەرنج راکیش و سەر سوپهینەرن؛
 وەلی لەبەر زۆر دوبارە بوونەو هیان خومان پێو گرتون و لەلامان بەشتیکی
 ئاسایی دینە بەر چاو. ئەگینا هەموویان جینگای سەرنجن و، نیشانە

تاك و تهنایی و دهسه لاتی ره های پهروه گارن، نیشانه ی ئه و دن: که
 خاوه نیان خودایه کی ددستپه نگین و کار دروست و فهرمانپه وایه...!
 که ده فهرموی: ﴿وما أدراك ما الطارق﴾؟ پرسیاره که بۆ به گه و ره زانین و
 سهر سورمانه، مه به ست ئه وه یه: ئه و ئه ستیره دورو قه باره زه به للاحانه:
 که به ئاسوی ئاسمانه وه ده و ره وشینه وه که ی له توانای ئاده میزادا هدی ه
 حه قیقه تیان بزانی؟ زانیاری و روانین و دیتنی ئاده میزاد سنوورداره،
 ناتوانی حه قیقه تی ئه وانه کۆنترۆل بکا و بیان زانی.

سوفیانی کوری عویه نه ده لی: ههر شتی که له قورئان دا به رسته ی
 ﴿ما أدراك﴾ ئاراسته کرابی، خودا به پیغه مبه ری خوی زاناندوه.
 ههر شتی که به رسته ی ﴿وما یدریک﴾ ئاراسته کرابی پیغه مبه ری لی
 ئاگادار نه کردوه به نه ینی ماوه ته وه. وه کوو ده فهرموی: ﴿وما یدریک
 لعل الساعة قریب﴾ (الشوری/۱۷).

ئه مجار مه به ست له وشه ی (الطارق) ده رده خاوه ده فهرموی:
 ﴿النجم الثاقب﴾ ئه و شته ی ناوی طاریقی بۆ دانراوه زانیاری ئاده میزاد
 له وانه نه به بتوانی کۆنترۆلی بکا، ئه و ئه ستیرانه ن: که به روناکی خۆیان
 تاریکی شه و کون ده کهن و به لگه و نیشانه ی ئاشکران له سهر به توانایی
 خودا، ئه و ئه ستیرانه روناکی ده به خشن و له ساراو بیابان و ده ریادا
 ریگیان پی ده دۆزنه وه، کاتی باران بارینیان پی ده زاندری.

جه ماوه ری زانایان پیان وایه: طاریقی ناوه بۆ ئه ستیره ی ئورده ییا.
 قه تاده و حه سه ن ده لێن: هه موو ئه ستیره یه که ده گریتته وه. چونکه ئه ستیره
 به شه و ده رده که ون ههر شتی که به شه و په یدا بی، پی ده گوتری طاریق.
 ئه مجار خودا بۆ وه لآمی سوینده که ده فهرموی: ﴿ان کل نفس لما علیها
 حافظ﴾ واته: سویندم به ئاسمان و ئه ستیره کانی ههریه کی له ئیوه چاو
 دیریکی به سه ره وه یه، هه میشه ئاگای لییه تی و ساته وه ختی که لی

بى ئاگا نى، ھەموودەم فرىشتەى بەسەرەۋەن ھەرچى دەيكاو دەيلى
 لەخىرو شەر دەينوسن و لەسەرى تۆمار دەكەن. ۋەكوو لە ئايەتتىكى تردا
 ئامازە بەو مانايە دەكاو دەفەرموى: ﴿لە معقبات من بين يديه
 ومن خلفه يحفظونه من الله﴾ (الرعد/ ۱۱) . لەراستىدا چاودىرو
 پارىزەر خودايە، فرىشتەكانىش ھەر بە فەرمانى خودا چاودىرو
 پارىزگارى دەكەن .

ۋەكوو لە شوئىتىكى تردا ئامازە بەو مانايە دەكاو دەفەرموى:
 ﴿ويرسل عليكم حفظة﴾ (الانعام/ ۶۱) يان دەفەرموى: ﴿وان عليكم
 لحافظين، كراماً كاتبين﴾ (الانفطار/ ۱۰-۱۱) يان دەفەرموى: ﴿عن اليمين
 وعن الشمال قعيد، ما يلفظ من قول الا لديه رقيب عتيد﴾ (ق/ ۱۷-۱۸) .
 ئەمجار پەروەدگار سەرنجى ئادەمىزاد رادەكىشى بۆ سەرەتاي
 دروستبوونى ھەموو ئادەمىزادىك و ئەم شىۋە دروستبوونە دەكاتە بەلگە
 لەسەر رابوونى قىيامەت و راستى زىندوبوونە، دەفەرموى:

﴿فلينظر الانسان مم خلق، خلق من ماء دافق، يخرج من بين
 الصلب و الترائب﴾ با ئادەمىزاد بىر لە چۆنىەتى دروستبوونى خۆى
 بىر بىر بىر، بزانى لە چى دروست كراۋە؟ دروست كراۋە لە دۆپە ئاۋىك، با
 بىر بىر بىر بىر بۆ ئەۋەى دەسەلاتى خوداى تاك و تەنھا و زاناۋ داناي بۆ
 دەربىكەۋى دۆپە ئاۋىك، ھەى خودا چۆن لە دۆپە ئاۋىك دروستى كىردە،
 ئاۋايش زىندوى دەكاتەۋە...

بەلى ئادەمىزاد لە دۆپە ئاۋىك: كە بە فىچقەۋ تەكان دەرژىتە ناو
 مندالدانەۋە، ئەۋ دۆپە ئاۋەى ئادەمىزادى لى دروست دەبى دۆپە
 ئاۋىكى تىكەتە لە ئاۋى پياۋو ژن، ئەۋ ئاۋەش لە خواردەمەنى پەيدا
 دەبى، خواردەمەنىش لە خاك پەيدا دەبى. كە بابو ھەموو ئادەمىزادىك
 لە تۆزىك خاك دروست دەبى لە رىگەى خواردەمەنىيەۋە، دەى خودايەك

بتوانی ناده میزاد بهو جوړه له توژی خاک دروست بکا، دهشتوانی
جاریکی تر پاش مردن له کاتی خوۍ دا زیندوی بکاتهوه..

هه لېته هه موو شتیکی شله مهنی: که به ته کان و فیچقه ددرده چی،
ده بی هیژیک هه بی پالی پیوه بنی و ریگای دهرچوونیشی تنگه به ربی.
که وابی نهم (تدفق) و قه له مبار بوونه ی ناوی پیاو: که به ته کان دهرژیتسه
ناو ره حه می نافرته وه، نه خشه ی پدرو دگارو کاریکی پیویسته بو نه وه ی
بگاته درگای مندالدان و شوینی خوۍ بگری، نه گهر نه و قه له مبار بردنه ی
پیاو نه بو وایه و ناو فیچقه ی نه کردایه، سکی نافرته پر نه ده بوو، چونکه
ناوی پیاو که نه ده گه یشته شوینی مه به ست. زور پیاوی وا هیه نه زو که،
هوۍ که ی نه وه یه: ناو فریدانه که ی سسته و وه کوو پیویست فیچقه ناو
ناگاته دهرگای مندالدان.

به رسته ی: ﴿يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ﴾ سهرچاوه کانی نه و ناو
دیاری ده کا: که ناده میزادی لی پیداده بی. دهرموی: نه و ناو له
پشتی پیاو سنگی نافرته وه هه لده قولی: نیستا زانیاری فیزیولوژی و
زانیاری تایبته به زاووزی دهری خستوه: که له ناو موراغی پشت دا
موخیک هیه پی دهرگوتری موخی دهره کی (نخاع الشوكي) له بریکی
نهم موخه دا شوینیکی هیه پی دهلین: موخی لؤکه بی (النخاع القطن)
هیژو وزه له بهشی به ره ژووری موخ وهر دهری دوماغ رولیکی گرنگی
له وده هیه، به بی تیعا ز وهر گرتن له و شوینه، ناوی پیاو پیدایه نابی.

هه لېته نه گهر گیانه بهرانی تووی (الحيوانات المنویه) که له گون دا
پیداده بن، تیکه له به گهرا (بویضه) نافرته نه بن و له گهل ناو که دا
نهرژیندرینه دهرگای مندال، زاروک و کوړپه له مندالدان دا دروست
نابی!! هه موو نافرته تیک مندالدانیک هیه، له گهل دوو گهرادان دا،
یه کیان له لای راست و نه ویتریان لای چه پ. له نیوان مندالدان و گهرادان دا

لولەيەك ھەيە. لە ھەر گەرادانىكىشىيان دا چەند كىسولكەي پچوك ھەن
پييان دەگوترى (حويصلات) ھەموو سەرى مانگىك واتە: كاتى عادەي
مانگانە يەككە لەو كىسولكانە دەست دەكا بە گەورەبوون و وردە وردە
لەو گەرادانەي كە تيايەتى جيا دەپتەو، لە كۆتايى مانگ دا لەسەر
ليواری گەرادانە كە لەت دەبى و گەرايەكى لى دەردەچى و دەچتەناو ئەو
لولەيەي نيوان مندالدان و گەرادانەكەو ..

لەوتو دەچتەناو مندالدان و رودەكاتە ئەو شوپنەي ئاوى پياو
دەيگاتى، جا: كە گياندارانى تۆوى (الحيوانات المنويه) پياو بە ھەزاران
ھەزار دەبن لەگەل ئاوەكەدا بە تەكان و فيچقە دەرژىندرينە دەرگاي
مندالدان، ھىلكە گەراي ژنەكەش ئامادىيان تىدايە بۆ پيشوازي كردن،
ھەريەكە لە گياندارە تۆويەكان پيشپركيتيانەو دەگەرپن بە شوپن
گەرايەك دا. كام لەم گياندارە تۆويانە چاپوكبى، زوتر دەگاتە گەراكەو
سەردەكا بە ناوياو پىكەوە متوربە دەبن و بناغەي كۆرپەلە لەمندالدان دا
پەيدادەبى، خۆ ئەگەر ئەو گياندارەتۆويە، نەگاتە گەراكەو پىكەوە
متوربە نەبن، كۆرپەلە پەيدانابى، ئافرەتەكە لە كاتى خۆي دا خوينى
حەيزى لى پەيدادەبى و دەكەويتە عادەي مانگانەيەو.

ئەم خانە پچكۆلە متوربەبوو: كە لەبەر پچوكى بەزەرەبينى
پيشكەوتوو نەبى نابىندرى، بىفام و تواناو ويست و ھيژە، ھەر لەگەل
لەمندالدان دا سەرى كرد بە ناو گەرايەك داو متوربە بوو جيگىربوو،
دەست دەكا بە ھەول و تەقەللادان بۆ دابىنكردنى بژيو، چونكە خودا
بەچلئيسى دروستى كردو، ھەميشە خۆراكى دەوى، ئيت دەستى قودرەت
كەش و ھەوايەكى وای بۆ دەخولقينى: كە بەئاسانى بژيوى پيويسى
ژيانى بۆ دەستەبەربى. بەم جۆرە پەروەدگار ديواری مندالدانى بۆ

ده کاته ههوزیککی خوینی رهوان و گونجاو بو بژیو، بژیویکی تهرو تازهی بو دهسته بهر دهبی.

نه مجار که بژیوی بو دابین بوو، دهست دهکا به گردو کووی بهردهوام بوخانه دروستکردن و دابه شبونیان بو پیکهیتانی جهسته. ههر کومه له خانهیه که به قودره تی خودا چون ناراسته ده کریتن و پیویسته چ نه ندامیکیان لی پیک بی، لهوی کومه له دهن و نهو نه ندامه پیک دینن، بهم جوړه بینای جهستهی ناده میزاد داده موزری.

هیچ کامی لهم خانانه: که ناراسته ده کریتن بو پیکهیتانی نه ندامه کانی جهسته، ریگهی خویان هه له ناکهن، نهو خانانهی گهره که چاوایان لی پیک بی، ناچنه شوینی لوت و لوتیان لی پیک نایه. ههروه ها نهو خانانهی چاو له شوینی خووی پیک دینن ناچنه شوینی که جیگای ناسایی چاونیه. ههر بهم جوړه هه موو پارچه نیسقانی که هه موو ماسولکهیه که و رهگ و ده ماریک هتد خانهی تاییه تی خویان بو ناراسته ده کری و له شوینی خووی دا دروست دهبی!!

وهلی نه م دروست بوونه هه روا به ناسانی و ساده بی نیه، به لکوو ورده کارییه کی زور سهیرو سه مه ره ی تیدایه و دهستی قودره تی ریکیان دهخا، خودا بو خووی چاودیترو سه په رشتیاره به سه ر پیکهیتانی نه م ملیاره ها جهسته و نه ندامانه دا.

ههر نیسقانی که لهو نیسقانانه، ههر ماسولکهیه که لهو ماسولکانه، ههر ده ماریک لهو ده مارو ره گانه هی نه م جهسته ناشو بهی نیته هی جهستهیه کی تر؛ ههر خانهیه کی پچوک: که ناراسته ده کری ریباری خووی ده زانی، ده زانی بو کووی ده چی و چی پیک دینی! نهو خانانهی چاوایان لی پیک دی ده زانن چاو له جهستهی ناده میزاددا له کووی دروست دهبی، بو نهو شوینه ده چی و ناچی له پشت یان له سه ر نه ژنوو له لاقه برغه چاو

پێك بێنی. دەی كی ئامۆزگاری ئەم خانانە دەكاو كی ئاراستەیان دەكا؟؟
بێگومان ئەو ئەندازیارو چاو دیرو سەرپەرشتیارە (الله) یە ئەو ئاراستەیان
دەكاو رێگیان نیشان دەدا.

هەموو ئەو خانانە بە تەك و كۆ، تاییبە ئەندەندی نژادو رەچەلەكیش
دەگوێزەنەو و جۆری نژادو تاییبە ئەندەییەكانی (ویراشە) بە ئەمانەتەو
پاریزگاری دەكەن، رەنگ و دەنگ و شیوەو شەكلەكان چۆن لەو خانە
پچكۆلەدا گوێزانەو و؟؟ ئەم فیکرو بیروبوچوونەیان چۆن تیدا خولقا؟ ئەو
صیفاتە نەفسیانە چۆن دروست بون؟ بێگومان ئەمە کاری
کردگارەو دەسلاتی بێ سنووری پەرودگارە، سات دوا سات چاو دیرو
بەدیھێنەر یەتی.

بێگومان مەسافەیی نیوان دۆپە ناوی بەتەكان رژیئندراو بو ناو دەرگای
منداڵدانی ئافرەت و ئادەمیزادی خاوەن بیرو هەست و هۆش زۆر دورو
دریژو سەرنج راکیش و سەپرو سەمەرە یە، زانیاری ئادەمیزاد ناتوانی
هەمووی بزانی و بیژمیتری، خو ئەگەر بێشیانزانی زۆری دەوی و
لیڕەدا جیگای نابیتەو و پێویستی بە چەندان جلد کتیب هە یە
تییدا بنووسری، دەی کەسێك بتوانی ئادەمیزاد بەو شیوە سەپرو سەرنج
راکیشە لەسەرەتاو و دروست بکاو ئەو هەموو دیاردە تاییبەتی و
رەوشە مادی و مەعنەوییانە ی تیدا بەرجەستەبکا، چۆن ناتوانی دوا ی
مردن جاریکی تر زیندویان بکاتەو و!!

ئەجار با بچینەو و سەرباسی ئەو کیسۆلکە ی کە لەسەر لیواری
گەرادانە کە لەت دەبی، پاش لەتبوونی پردهبی لە خوین، لە پاشا لەجیاتی
خوینە کە شتیکی زەردی لی پەیدا دەبی، ئەم شتە زەردە: کە بەشیکی لە
هۆرمۆناتی گەرادانی ئافرەت پە یوەستیه کی بەهیزی دەبی لەگەڵ مەمکی
ژنە کە. ئەم هۆرمۆنە پابەستەو چاوەرپی ئەنجامی گەرایە کەو هەردوکیان

زاده ی کیسۆله کهن و له وه وه ده رچوون، جا ته گهر گهرا توشی گیاندارانی
تۆوی نه بوو پینکه وه متوربه بن، نهوا پاش ماوه یه ك ئاوه زهرده كesh و
گهرا كesh نامیتن و ئافره ته كه توشی عاده ی مانگانه ی ئاسایی خۆی
ده بی. وه لی ته گهر گهرا توشی گیاندارانی تۆوی بوو متوربه بوون
پینکه وه، بناغه ی کۆرپه له دامه زرا، ئیتر نه وه ده مه ئاوه زهرده كه وه نه وه
هۆرمۆنه ی هه یه تی سی کار ی سه ره کی نه نجام ده دن.

۱- ناهیلێ کیسۆله ی تر دروست بن بۆ نه وه ی له ماوه ی نه م سه كه دا
گهراو گیاندار ی مه نه وی تر متوربه نه بن.

۲- منالذان ناماده ده كات بۆ نه وه ی بگوغی کۆرپه له تییدا
پهروه ده بی.

۳- مه م ك ناماده ده كات بۆ گه وره بوون و ژیان وه، كه وایی گهراو
سنگ و مه مکی ژن په یوه ندییه کی به هیژیان به یه كه وه هه یه.

كارسازو به دیه ی نه ره نه وه خودایه یه: كه له و دۆپه ئاوه ی پیاوژن نه م
ئاده میزاده جوان و قه شه نگ و زیته ئاوا به دی دینی؛ نه م ره وشته جوړاو
جوړانه ی تییدا ده خولقی، به و شیوه سه رسوپه ی نه ره قه له می نه دامه كانی
ده کیشی و چاو تروكانێك لی ی بی ئاگا نابی، هه میشه چاودێرو
پاریزه ریته تی نه مجار دوا ی نه م پرسیارو ولا مه و زانینی چۆنیه تی
دروسته بوونی سه ره تا و قوناغه كانی دروست بوون: كه هه موویان
نیشانه ی ده سه لاتی ره های پهروه گارن، باسی زیندو بوونه وه ی
دوامردن ده كاو ده فهرموی:

﴿انه علی رجعه لقادر يوم تبلى السرائر﴾ بیگومان پهروه گار توانای
ته وای هه یه دوا ی مردن و رزینی جهسته سه ره له نوێ ئاده میزاده كان
زیندو بکاته وه. كه سیك بتوانی سه ره تا ئاواو به و جوړه له دۆپه ئاوێك
ئاده میزاد دروست بکا، نه وه دۆپه ئاوه ش له خواره مه نی په یدابووه و

خوارده مه نییه کهش له چهند پیکهاته یه کی زهوی پهیدا بووه! دیاره دوا مردن ﴿لَیْکَ بَلَاوُ بُوونی جهسته بهئاسانی دهتوانی سه رله نوی نهو ناده میزاده وه کوخوی درورست بکاته وه. به ته نکید دروستی ده کاته وه له رۆژێک دا که نهیئنی یه کان ناشکرا ده بن، هه رچی نیازو بیرو باوه پری ناودله کان هه یه ده رده که ون و هیچ شاراوه یه ک نامیئنی.

﴿فَمَا لَهُ مِنْ قُوٍّ وَلَا نَاصِرٍ﴾ ناده میزاد لهو رۆژه دا: که زیندو ده بیته وه، نه بۆ خوی هیژو توانای بهرگری کردنی له خوی هه یه، نه که سیکیش هه یه یارمه تی بدو عه زابی خودای لی دوور بخاته وه. نه هیژری خوی نه هیژری ده ره کی هیجیانی نیه.

سویند خواردن له سه ر راستی قورئان ﴿ راستی پیغه مبه راییه تی

حه زه تی موحه مده د﴾

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ﴿١١﴾

وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّانِعِ ﴿١٢﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ ﴿١٣﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا هَزْلٌ ﴿١٤﴾ إِنَّهُمْ

يَكِيدُونَ كَيْدًا ﴿١٥﴾ وَأَكِيدُ كَيْدًا ﴿١٦﴾ فَمَهْلِ الْكَافِرِينَ أَهْلَهُمْ رُوبِدًا ﴿١٧﴾

له وه پیش تاك و ته نهایی خودای سه لماند، ناماژی بۆ نه وه کرد: که پهروه دگار ده سه لاتنی ره های هه یه له سه ر دروستکردن و زیندو کردنه وه. نه مجار سویند ده خوا له سه ر نه وه: که قورئان که لامی خودایه وه له خوداوه نازل بووه بۆ سه ر هه زه تی موحه مده د﴾.

نه مجار هه ره شه ی توند له وانه ده کا: که دژی پیغه مبه ر﴿و موسو لمانان پیلان داده ریژن. ده فره موئ: ﴿و السماء ذات الرجع﴾ سویند به ئاسمان

که خاوه نی بارانه، سالانه و هرزانه به پی پی پیویست بارانی لی ده باری، به م
جوره به هوی تیشکی خوره وه له ده ریا کانه و هه لم هه لدهستی و بهرز
ده بیته وه بو ناسمان و نه مجار له ویه به گویره پیویست ده باریته و سه ر
زهوی. زهوی وشک. سوتهمه ر زینلو ده کاته وه خواره مه نی پیویست بو
گیانداران دابین ده کری.

﴿والأرض ذات الصدع﴾ سویند به زهوی خاوه ن قلش که چله گیاو
نه مام و چروزه سهری لی دهر دینن، ناوو نهوت و کان و کانزای جوراو
جوری لی دهر دیند ری و پیدایستی ژیا نی ئاده میزادو گیانله بهرانی تری
تیدا دهسته بهر ده بی. سویند به ناسمان و به زهوی: که بهو جورهن نه م
قورنانه که لامیکی حق و راسته، گومانی تیدا نیه له خودا وه هاتوه.
حق و به تال لیک جیا ده کاته وه.

﴿وما هو باهزل﴾ به بیته وه گالته بازار نازل نه کراوه، شیعو سیحو
فال و نه فسانه نیه، له خودا وه نازل بووه، فریشته ی نه مین و ده ستپاک
به نیگا و سروش بو حه زه تی موحه مه دی هینا وه، هیچ ده ستکاری و
گۆرانکاری تیدانه کردوه.

ترمیزی دارمی له نیمامی عه لیه وه ریوایه تیان کردوه، ده لی:
له پیغه مبه رم ژنهوت ده یفه رموو: له وه به ولاره فیتنه و ناشوب پهیدا
ده بن، وتم: نهو کاته چاره مان چیه نه ی پیغه مبه ری خودا؟ فه رموی:
قورنانه بگرن و به ری مه ده ن، پابه ندی نامه ی خودا بن به سه رهاتی
رابوردوان و هه والی داها تووی تیدایه. قانون و یاسایه بو یه کالاً کردنه وه ی
کیشه کانتان نامه یه که حق و به تال لیک جیا ده کاته وه، هه رکه سی به
لو تبه رزی پشتی تی کا خودا تیکی ده شکیتنی، که سیک به ته مابی
هیدایهت و به خته وه ری له غهیری ریبازی قورنانه ده ست بکهوی، خودا
گومرای ده کا. قورنانه حه بلی پهوی پهروه دگا. هه رکه سی خسو ی

پىھەلۋاسى رزگارى دەبى. نوورى ئاشكراو غايانى خودايە، يادخەرەوھى
پېرچىكمەتە، رىبازى راست و حەقە، ھەركەسى پابەندى بى سەرى
لى ئاشىپى، راپاۋ دۈلە راۋكى توش نابى، زانايان لى تىر ناخۇن،
تەقواكاران لى ۋەپەز نابىن، چەند بىخوئىنەوھو دووبارەى بىكەيەوھو كۆن
نابى ھەموو كاتى موعجىزەيەو جىگاي سەر سورمانە.

قورئان ئەو كەلامەيە كاتى پەرىيەكان گۆيان لى بوو وتيان:
﴿اَنَا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا، يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ﴾ (الجن/۱-۲) كەسىك فىرى
بى پىشكەوتوۋە، كەسىك بە قورئان بەلگە بىنئىتەوھو راستگۆو حەق پىژە،
كەسىك بە قورئان حوكم بىكا عادل و داد پەرورە، كەسىك كار بە قورئان
بىكا پاداشى باشى دەدرىتەوھو، كەسىك بانگەوازى بۆلە رىبازى قورئان بىكا
ھىدايەت دراۋەو لەسەر رىبازى راستە^(۱).

ئەمبار خودا ھەرەشە لەوانە دەكا پەيامى قورئان رەتدەكەنەوھو پىلان
دژى موسولمانان دادەرىژن. دەفەرموى: ﴿اَنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا﴾
سەرانى قورەيش و ھەوا خواھانايان پىلان دژى پىغەمبەر ﷺ دادەرىژن و
ھەول دەدەن ئاينى ئىسلام بىكۆرتىننەوھو، دەيانەوى خەلكى لە رىبازى
قورئان و خودا لاپدەن، بە قسەو چاۋوپراۋ، بەرىسەرەكانى دەكەن،
دەلەين: قورئان چىرۆكە كۆن و ئەفسانەيە، موحەممەد ساحىرو جادو بازە،
يان شىت و شاعىرە، بەھەموو جۆرىك كودەتاۋ موئامەرە دروست
دەكەن بۆ ئەوھى پىغەمبەر ﷺ لە ناۋبەرن يان لە مەككە دەرى بىكەن،
ۋەكوۋ لە ئايەتتىكى تردا ئامارە بۆ ئەوھو دەكاۋ دەفەرموى:
﴿وَإِنَّ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يَخْرِجُوكَ﴾
(الأنفال/۳۰).

(۱) تىرمىزى لە كىتابى (فضائل القرآن) دا بابى (۱۴) ژمارەى ھەدىت (۲۹۰۶)
رىۋايەتى كىردە.

﴿وَأَكِيدُ كَيْدًا﴾ منیش جله ویان بۆ شل ده کم و کیشیان ده کم بۆ ناو گومپایی، نه مجار سزای پیلان و تاوانه کانیان لی ده ستینم، ناهیتلم هه روا به ناسانی به سه ریانه وه بیچی.

﴿فَمَهْلُ الْكَافِرِينَ أَهْلُهُمْ رَوِيدًا﴾ مۆله تی کافره کان بده و په له له به هیلا کچون و فهوتانیان مه که. که میك چاوه پروان به و مۆله تیان بده، بزانه خودا چییان له گهل ده کا. دلنیا به خودا مۆله تیان ده دا، ئیه مالیان نا کا. تۆله ی خودا به سه بره به لām به زه بره!! وه کوو له ئایه تیکی تر دا ده فرموی: ﴿نَمَتْعُهُمْ قَلِيلًا، ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ غَلِيظٍ﴾ (لقمان/۲۴).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تی (الأعلی)

ئه م سوره ته مه ککییه و نۆزده ئایه ته. ناوی نراوه سورپه تی ئه عالا چونکه به ئایه تی ﴿سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾ دهستی پی کراوه، ناوه پۆکی سورپه ته کهش وه کوو باقی سورپه ته مه ککییه کانی تر بریتیه له باسی یه کتا په رستی و پاک و بهرزی زات و صیفات یه پروه دگار له هه موو عه یب و که م و کورپیه ک.

جهخت له سه ر ئه وه ده کاته وه: که خودا زات و صیفات و ناو و کرداری، حوکم و برپاری، بی خهوش و له کهمن. شکۆمهندو بهرزو پیروژه، چه زه ته موحه مه د پیغه مبهرو فرستاده ی خودایه و فیتری قورئانی ده کاو ناهیتلی له بی پیچیتته وه. ئه وهش دوپات ده کاته وه: که هه ر که سیك خوی له کو فرو هاوه لدانان بۆ خودا دور بخاته وه و قیامه تی له دنیا مه به ست تر بی. ئه وه رزگاری بووه به مراز گه یشتوه.

سوره تی (الأعلى)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ﴿١﴾ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ﴿٢﴾ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى
 ﴿٣﴾ وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُ غَنَاءً أَحْوَى ﴿٥﴾ سَنُقَرِّئُكَ
 فَلَا تَنسَى ﴿٦﴾ إِنْ لَمْ يَشَأْ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ﴿٧﴾ وَنُيِّسِرُكَ
 لِلْيُسْرَى ﴿٨﴾

ده فەرموی: ﴿سبح اسم ربك الأعلى﴾ تەسبیحات و تەنزیهیی خودا بکە بە دوری بگرە لە هەموو شتێک: کە شیای ئێوە نیە، هەرچی کەم و کۆری و عەیب و عارە لە خودای دوور بخرەو، بێ: ﴿سبحان ربی الأعلى﴾ ناو و صیفاتێی خودا بۆ کەسی تر بەرەوامەزانە، هیچ شتێکی تر مەکرە هاوێ و هاوشانی خودا، هەمیشە بە گەورەو بەرزو پیروزی بزانه.

ئیمام ئەحمەد و ئەبو داود و ئیبنو ماجە لە عوقبەیی کۆری عامیری جوهەنی یەوێ ریوایت دەکەن: دەتێ: کە نایه تی ﴿فسبح باسم ربك العظيم﴾ نازل بوو، پێغه مبه ڕێ پێی فەرمووین: بێخەنە روکووی نوێژتانەو. کە نایه تی ﴿سبح اسم ربك الأعلى﴾ نازل بوو فەرموی: بێخەنە سوژدەیی نوێژە کانتانەو.

ئەجار چەند صیفاتێک بۆ خودای بەرزو شکۆمەند دەهێنێ: کە نیشانهی خودایه تی و توانای بێ سنورینی و دە فەرموی: ﴿الذي خلق فسوى﴾ ئێوە خودایه ی هەموو بونە وەری بە دیهێناو: کە بە شێک لەو مەخلوقاتە ئادەمیزادە، هەموو شتێکی دروست کردووە لە سەر شێک و شێوێ جوان و

ناياب، ھەر شتە بە شىۋەيەك و ھەر رەگەز» بە جۆرىك: كە ئەو پەرى تەنسىق و گونجان لە نىۋانىيان دا بەر چاۋ گىراۋە، ھەريەكە لە تاكى بونەۋەرۈ تىكرا نىشانەى دانايى و كار دروستى خوداى زاناۋ خاۋەن ھىكمەتە.

﴿والذى قدر فهدى﴾ ئەو خودايەى ئەندازەى ھەموو شتەكى گرتوۋە، بۇ ھەموو دروستكاراۋىك شتەكى بۇ دانائە: كە لەگەلى دا گونجاۋىي. نەخشەى ھەموو رەگەزىكى كىشاۋە، چەندىيەت و چۆنىيەتى ھەموو شتەكى دەست نىشان كىردە..

ھەموو گىيانلەبەرىكى دروست كىردەۋ رىگاي ژيانى تايىبەتى خۆى فىركىردەۋ، ھەريەكە لە ھەزاران جۆرە زىندەۋەرانە رىيازى ژيانى خۆى چۆنىيەتى داينىكىردنى بۆيۈ ھۆكارى ژيانى فىركىردەۋ، ھەموو گىيانلەبەرىك چاك و خراپى خۆى دەزانى، بەپىي سىروشت ئەو شتانەى پىۋىستى ژيانى بن فىريان بوۋە. بالئەندە لە ھىلانەى خۆى دەردەچىۋ دەگەپى بەدوى بۆيۈۋا كە تىرېۋو دەگەپىتەۋ» بۇ ھىلانەكەى خۆى، ئەگەر بىچىۋى ھەبن بەشى ئەۋانىش دەباتەۋە.

ھەنگ شانە ھەنگىنى خۆى جى دىلىۋ بەيانى زوۋ دەردەچى، چەندان كىلۆمەتر لە ھەنگەلانى خۆى دوۋر دەكەۋىتەۋە دەست دەكا بە گەران بە ناۋ گول و گولزارا بەناۋ درەخت و گژۈگىي جۆراۋجۆردا، بۇ كۆكىردنەۋەى ھەلال و بۇ ناۋ خواردنەۋە، كە كارى تەۋاۋ بوۋ يان ئىۋارەى لى ھات لە شۆينى خۆى بەرز دەيىتەۋە بەرەۋ بەرەۋ ھەنگەلانى خۆى دەگەپىتەۋەۋ قەت رىگاي لى گوم نابى^(۱).

(۱) لە سورەتى (النحل) لە راقەى ئايەتى ﴿وأوحى ربك الى النحل.....﴾ لەبارەى ژىرىۋ كارامەيى ھەنگ شتەكىمان نوسىۋە دەتۋانى سەيرى بەكى .

جالجالۆكه مالى خۆى به جورىكى وا دهتهنى رهنگه ئادهميزاد نه توانى
 ناوا بهرىك و پىكى بيهتهنى، لهوانهيه ئادهميزاد له تهين و چينى خۆى دا
 ههله بكا، بهلام جالجالۆكه ههركيز ههلهناكات . له ههموو شتىك
 سهيرتر نهو رايهل و پويهى نامادهى دهكا بو تهين كه تيرهيهكى لينجى
 وای له دهدا: كه نه گهر بايهك ههلبكا يان هه شتىكى تر بيهوى
 ريسهكهى لى ئالۆز بكا، يان لى تىك بدا لى تىك نه چى. نه گهر ميشك
 لى بكهوى بههوى لينجى كه تيرهكهوه پتوهى دنوسى و دهبيتته خۆراكى
 جالجالۆكه خۆى؛

نهتو بهشهوى تاريكى ههنگوسته چاو گوئدریۆتیک، هيستریک له بيايان
 پيش خۆت بدهو دواى كهوه بهناو شيوو دۆل سارادا ريچكهى خۆى
 دهبينى و پى دا دهروا تا دهگاتهوه شوئى خۆى هيچ ريگای
 لى تىك ناچى. كۆمهلتىك رهشهولاغ له كىو: كه شهويان لى هات بو
 خۆيان له شوئىك گرد دهبنهوهو پاشيان تىك دهكهن و ههريهكهيان
 رودهكاته لايهك و خۆيان ناماده دهكهن بو پاريزگارى له خۆيان. ماسى
 (سهلمون)ى بچوك سالهها بهناو دهريادا دهروا كهچى دواى دهگهريتهوه
 بۆلای نهو چۆمىلكهى تىيدا له دايك بووه!

نه گهر رهشهبايهك پهپولهيهكى ميينهى له پهنچهرهيهكهوه به ژورىك دا
 كردو پهنچهرهكه داخرايهوه، پاش ماوهيهك نههه پهپوله مىيه ئيشارهتیک
 دهدا به پهپوله نييرهكهو تى دهگهينهى له كوييه، نهویش خيرا وهلامى
 دهداتهوه! وادهبى پهپوله نييرينهكه زۆر لىى دووره كهچى ئيشارهتهكه
 دهبيسى و يهكترى حالى دهكهن، دهى باشه خو هيچيان تهلهفون و
 مۆبایيليان پىتیه چۆن يهكدى حالى دهكهن؟

لهمهش سهيرتر ماری ئاوییه، ههركاتى گهورهبوو وهختى نهوهى هات
 گهرا دابنى، گۆماوو چۆمهكان بهجى دىلى و رودهكاته دهرياکان، ههزاران

کیلۆمه تر به ناو ئۆقیانوس و ده ریا لوشه کان دا ده بریۆ ده چیتته قولایی
ترین شوینی ده ریاوه له باشوری (بهرمودا) لهوی دا گهراداده نیۆ ده توپی،
بیچوه کانی له قولایی به دا که ده ست ودوی خویان ده ناسن، به هه مان
ئه و ریگیایه ی دایکیان پی تی داهاتوو، ده گهرینه وه بو ئه و شوینه ی
دایکه که یان لییه وه هاتوو، ده چنه وه هه مان گۆماوو چۆمی پیشوو:
که شوینی دایکیان بووه!!

له م باره وه نمونه زۆرن و له ژماردن نایه ن. هه موو ئه و نمونانه و
سه دانی ترو هه زارانی تر نیشانه ی ئه و ن: که خودایه کی زاناو داناو ناگادار
هیه، ئه و رینمویی هه موو گیانله به ریک ده کا بو دۆزینه وه ی
ریبازی ژیا نی خۆی!!

﴿والذی أخرج المرعی﴾ ئه و خودایه ی: که هه موو جوړه گیاو گژیک
له زه وی ده رهیناوه هه ر جوړه یان بو خۆراکی جوړه گیانله به ریک
ده گوئین، هه ندیکه به که لکی ئه وه دی ئاده میزاد بیخوا، هه ندیکه تری
ده بیته خۆراک و ئالفی ئاژهل و باقی گیانله به رانی تر.

﴿فجعل غشاءً أحوی﴾ پاشان ئه و گژوگیا جوان و سه وزو ناسکه ی کرد
به پوشیکی ره ش هه لگه راو، ورد بوو هه نجن هه نجن کراو، هه ر به و جوړه
که هه موو سه وزایی و گژوگیایه ک ده بیته پل و پوش و سه ره نجام
له ناوده چی، هه موو زیندوئیکیش سه ره نجامی مردن و له ناوچوونه.

جا چونکه ئه و ته سبیح و ته نزیه ی خودا فه رمانی به پیغه مبه ر ﷺ
کرد: که ته نجامی بدا فیتری موسولمانانیشی بکا، هه ر ئه وه بو خودا
گوئجاوه پی رازییه، پیغه مبه ر ﷺ زۆر مه به ستی بوو بیزانی و له به ر بکا،
مه به ستی بوو ئه و قورئانه ی خودا بو ئی ناردوه له به ری بکاو له بیر
نه چیتته وه، بو یه خودا واده ی پێدا به وه ی: که قورئانی فیرده کاو
له دلێ دا ده یچه سپیتی و ناهیلێ له یادی بجیتته وه، هه ر له و قورئانه دا چی

ته سبیح و ته نزیهی پئویست هه یه ده ست ده که وی، هه رچی پئویسته
له ناوو صیفه ته کانی خودا بزاند ری تییدایه، هه رچی بو خودا نه گونجی لی
دوو ده خاته وه نه و سروش و نیگایه ی که بزی ده نیری هه ر به یه که عجار
دیت به روی ئیتر له یادی ناچیتته وه. ده فهرموی:

﴿سنقرک فلا تنسی إلا ما شاء الله﴾ له وه به و لاوه قورئانت
به سه را ده خوینینه وه، وات لی ده که ین قورئان بخوینینه وه له بیرت
نه چیتته وه. مه گه ر شتی که خودا بیه وی له بیرت بچیتته وه، نه گه ر خودا
بیه وی شتی که له بیر بچیتته وه له بیرت ده چیتته وه، به لام خودا
شتی وات له گه ل ناکا.

هه ندیک پییان وایه: مه به ست به چه رت کردنه که نه و نایه ت و حوکه مانه ن
که نه سخ بونه وه، واته نا هیلین نه وه ی ده بخوینینه وه له بیرت بچیتته وه مه گه ر
نه وه ی نه سخی ده که ینه وه و خودا ده یه وی حوکه که ی هه لگی ری و
خویندنه وه که یشی نه سخ بکه ینه وه، نه وه تو وازی لی بینه.

﴿انه یعلم الجهر وما یخفی﴾ بیگو مان نه و خودایه ی نه و به ئینانه ی
پیدای، ناگاداری نا شکرا و نه ی تی یه، ده زانی به نده کانی به نا شکرا
چیده که ن و چیده ئین، به نه ئینی چی ده که ن و چی ده ئین. وه کوو
له نایه تی که تر دا ده فهرموی: ﴿انه یعلم الجهر من القول، و یعلم ما
تکتمون﴾ (الانبیاء/۱۱۰).

نه عجاره مزگینی یه کی تر به پیغه مبه ر ﷺ ده داو ده فهرموی: ﴿ونیسرک
للیسری﴾ کاری خیر و گوفتاری باشت بو ئاسان ده که ین، شه ریه تی که
گونجاو له گه ل سروشتی ئاده میزاد و ئاسانت بو ده نی رین، تو فیکت
ده ده ین بو په یه روی کردنی، هه موو که سی که ژیر و خاوه ن عه قل و
قام تیی ده گه ن!!

بیرکردنه وه له بوونه وه رو پاککردنه وه ی نه فس و
کارکردن بو دوا روژ

فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى ﴿٩﴾ سَيَذَكِّرُ مَنْ يَخْشَى ﴿١٠﴾
وَيَنْجِنُهَا الْأَمْنَى ﴿١١﴾ الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى ﴿١٢﴾ ثُمَّ لَا يَمُوتُ
فِيهَا وَلَا يَحْيَى ﴿١٣﴾ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ﴿١٥﴾
بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿١٦﴾ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿١٧﴾ إِنَّ
هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿١٨﴾ صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ﴿١٩﴾

له وه پیش دوو موژده ی به پیغه مبه ر ښه دان، یه کیکیان له بهر کردنی
قورئان و فیتروونی و له بیر نه چونه وه ی. دووه میان یارمه تیدان و توفیق دان
بو تیگه یشان و ئاسانکاری بو کردن بو شه ریعه تیکی ئاسان و گونجاو.
نه جار فرمان به پیغه مبه ر ښه ده کا: که ناموژگاری ئاده میزاد بکا
بو هه رشتیک سودی دنیاو قیامه تیانی تیدابی. بانگه وازیان بکا بو
ریبازی حق و راستی.

ده فهرموی: ﴿فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى﴾ نه ی موحه مه ده! ناموژگاری
ئاده میزاد بکه به قورئان، قورئانیان بو بخوینه و بویان شی بکه ره وه.
شاره وازیان بکه بو ریبازی خیر و چاکه، شه ریعت و ئایینیان فیتربکه، له
خه وی بی هوشی بیداریان بکه ره وه، ته گهر بیدار کردنه وه سوودی هه بی.
چونکه ئاده میزاد دوو جوړن، جوړیکیان سود له ناموژگاری و بیدار
کردنه وه وهرده گرن. هه ندیکیشیان سوودی لی وهرناگرن.

﴿سیدکر من یحشی﴾ پەندو عیبرەت وەر دەگری و بیر لە پەندو
 ئامۆژگاریە کانت دە کاتەو ئەو کەسە ی کە لە خودا بترسی. هەر کەسێ
 ترسی خودای لە دل دابی و بزانی: کە زیندو بوونەو هەیه، سوود
 لە ئامۆژگاری و بیر خستەو کەت ددە گری. وەلی کەسێک سووربی لە سەر
 کوفرو سەر رەقی، هیچ سود لە ئامۆژگاری کردنی دا نیە. زۆر کەسی و
 هەیه پەردە ی رەش بە سەر دل و دەروونی دا هاتوو، هیوای ئەو ی
 لی ناکری پەندو ئامۆژگاری کاری تی بکا، بەلام تۆ ئە ی موحەممەد!
 ئامۆژگاری خۆت بکەو ئەرکی سەر شانی خۆت ئە نجام بدە، سودی دەبی
 یان نایی ئەو پە یوەندی بە تۆو نیە. بەلام دەبی هەر کەس بە گوێرە ی
 عەقل و فامی خۆی قسە ی لە گەل دا بکری.

ئیبنو کەثیر دە فەر موی: لە مانای ئەم نایە تەو ئەو مانا بۆ دە رده کەوێ
 کە بلا و کردنەو ی زانیاری دەبی بە پی و دان بی، بزانی قسە لە گەل
 کێ دە کە ی و چی تێ دە گا، هەر کەسە و بە گوێرە ی خۆی زانیاری پی بدە ی،
 کەسێک شیاوی عیلم وەر گرتن نەبی خۆتی لە گەل ماندو نە کە ی^(۱).
 دە یلە می لە (الفردوس) دا لە ئیمامی عەلی یەو، بوخاریش بە
 (مەوقوفی لە سەر عەلی) دە لی: بە جۆرێک قسە لە گەل خەلک بکەن: کە
 لیتی حالی بن، قسە یە کیان بۆ بکەن عەقلیان وەری بگری.

﴿أتریدون أن یکذب الله ورسوله﴾ نایا دە تانەو ی خودا و پیغە مبه ر
 بە درۆ بخری نەو؟ حەز رە تی عیسا (دخ) فەر مویە تی: پەندو حیکمەت
 بە کەسێک مە لێن: کە شیاوی نەبی، ئە گەر وا بکەن ستم لە حیکمەت کە
 دە کەن، کەسێکیش ئە هلی حیکمەت بوو لیتی مەنع مە کەن، ئە گەر
 لیتی مەنع بکەن ستم لەو کەسە دە کەن. پیویستە ئێو وە کوو پزیشک
 وە هابن بزائن نە خۆشە کە چییە تی، دەرمانی ئەو نە خۆشییە ی بدە نی.

(۱) تەفسیری ئیبنو کەثیر ج ۴ / ۲۰۲۰ .

﴿و یتجنبها الأشقی الذی یصلی النار الکبری ثم لا یموت فیها ولا یحیا﴾ خۆی له بیرکه وتنه وهو نامۆژگاری دوور ده خاته وهو کافرو به دبه ختی خراپ، هیچ که لکی لی وهرناگری و سورد هبی له سهر کوفرو بیدینی خۆی. بۆیه نهو به دبه خته توشی ناگری دۆزه خ ده بی و نازاره که ی ده چیژی، نهو به دبه خته ی ده چیه ناو ناگری گه وره وه: که ناگری دۆزه خه و به ئیجگاری و بۆ هه تا هه تایه تییدا ده میننه وه، ئیتر نه ده مری و بۆ خۆی ئیسراحت بکاو له ناگر رزگاری بی. نه ده ژیا به ژیانیک پیی بگوتری ژیان.

دوای هه ره شه کردن له وانیه ی رو له نامۆژگاری و په یامی قورئان وهرده گیرن، واده ی خێروخۆشی به خدا په رستان ده دا، ده فهرموی: ﴿قد أفلح من تزکی، و ذکر اسم ربه فصلی﴾ بیگومان به مراز گه یشتوه و رزگاری بووه له عه زابی دۆزه خ، که سیك خۆی پاک کردۆته وه، بروای به تاك و ته نهایی خودا کردوه و پابه ندی شه ریه قی ئیسلام بووه خۆی له ره وشتی ناشرین و فسادو ناشوب پارازتوه. به زوبان دان به تاك و ته نهایی خودا دا ده نین و دلسۆزن بۆ ئاین و له دل دا ناوی خودایان لا گه وره و به رزو پیرۆزه، نوێژه کان به ریکو پینکی و له کاتی خۆی دا ته نجام ده دن، به هیوای و ده سه ته یانی ره زامه ندیی خودان و گه ردنکه چی فهرمانی په روه دگارن. به گویره ی په یامی قورئان هه ئس و کهوت ده کهن!

ته نجار سه مرزه نشتی ته وان به ده کا: که گرنگی زۆر ده دن به دونیاو قیامه ت پاشگویی ده خه ن، ده فهرموی: ﴿بل تؤثرون الحیاة الدنیا، والاخر﴾ خیر و ابقی ﴿به لکوو گرنگی زۆر ده دن به ژیا نی دونیاو نهو ژیا نه کورتخایه نه هه لده بۆترین به سه ر ژیا نی قیامه ت دا. نه وه ی فهرمانتان پیکراوه به ته نجامدانی نایکه ن، له ززه ت و خۆشی که م و کورتخایه نی

دو نیا هه لده بژێرن به سهر ژیا نی هه تا هه تایی و نازو نیعمه تی نه بر او ه ی
به هه شتی به رین دا، به چ عه قلێك پاساوی دو نیای فانی به سهر قیامه تی
نه بر او ه دا ده دن؟ وه لخال ژیا نی قیامه ت گه لی له ژیا نی دو نیا خوشتر و
باشتره، ده بوا یه هه ولتان بۆ ئه و ژیا نه نه بر او ه یه بدایه.

ئیمام ئه حمه د له خاتو عائیشه وه ر یوا یه ت ده کا و ده فه رموی:
پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: ﴿الدنيا دار من لا دار له، ومال من لا مال له،
ولها يجمع من لا عقل له﴾.

له وه پیش مژده ی ئه وه ی دا به پیغه مبه ر ﷺ که ئایینیکی ئاسان و گونجاو
له گه ل سروشتی دا بۆ ده نیژی و فیژی ده کا نه مجار ئه وه راده گیه نی: که
ئایینی ئیسلام له گه ل ئایینه کانی تر دا له بنیات و بنه مادا یه کن، نه گهر
جیا وازییه کیان هه بی له فروعیات دا هه یانه.

ده فه رموی: ﴿ان هذا لفي الصحف الأولى، صحف ابراهيم و
موسی﴾ ئه وه ی گوترا: ده رباره ی رزگار بوان و به مرا ز گه یشتوان،
ئه وانه ی یادی خودا ده کهن و نوێژه کانیان له کاتی خو ی دا ئه نجام ده دن.
هه روا ده رباره ی ئه وانه ی دو نیا به سهر قیامه ت دا هه لده بژێرن، له نامه
پیشوه کانی ش دا هاتوو له نامه ی ئیبراهیم و نامه ی موسادا: که له پیش
قورئان دا هاتوو نه خواره وه چه سپا وه ئاماره ی پی کرا وه، بۆیه به
تایبه تی ناوی ئه م دوو نامه ئاسمانیه ی هینا چونکه له ناو کۆمه لگای
قورئه ی شیه کان به ناو بانگ بوون.

عه بدی کوری هه میدو ئیبنو مه رده وه یه ی و ئیبنو عه سا کیر له
ئه بوزره وه ر یوا یه ت ده کهن، ده لێ: پر سیارم له پیغه مبه ر ﷺ کرد، ئاخۆ
پهروه گار چه ند نامه و صوحوفی نازلێ کردون له وه لام دا پیغه مبه ر ﷺ
فه رموی: سه دو چوار کتیب. له وانه (ده) صوحوفی بۆ سه ر ئاده م و

(په نچا) بۆ سمر شیت (سی) بۆ سمر ئیدریس و (ده) بۆ سمر موسا.
 نه مجار خودا تهورات و ئینجیل و زه بورو قورئانی نازل کردوه.
 به کورتی بنه ما سمرکییه کانی ئایینی ئیسلام بنیاتی هه موو
 ئاینیکن، نه گهر ئایینه که گۆرا نهو بنه مایانه گۆرانیان به سمر دانایه.
 دهی نه گهر نهوانه بروایان به نامه و صوحوفی پیغه مبه ره کانی پیشوو
 هه یه بابرواشیان به قورئان هه بی، چونکه نهوهی لهوان دا هه یه له
 قورئانیش هه یه.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الغاشیه)

نهم سوپه ته ناوی نراوه سوپه تی غاشیه، چونکه به ئایه تی ﴿هل أتاك
 حديث الغاشية﴾ دهستی پی کراوه، غاشیه: ناویکه له ناوه کانی رۆژی
 قیامهت، چونکه به کاره سات و دیمه نی ترسناک ئاده میزاد داده پۆشی.
 سوپه ته که مه ککییه و بیست و نۆ ئایه ته. باسی بنه ما کانی عه قیده ی له
 خۆگرتوه و له سی تهوه ره دا ده خولیتتهوه:

۱- وه صفی روداو و دیمه نه کانی رۆژی قیامهت ..

۲- سه لماندنێ تاک و ته نهایی خودای مه زن و ره هایێ تواناو ده سه لاتی:
 که دروستکردنی ئاسمان و زهوی و کیو و که ژو حوشترو باقی شته کان،
 نامه ژ به به دیه یته نه ری داناو زاناو خاوه ن ده سه لاتی ره ها ده که ن.

۳- کۆتایی سوپه ته که وه کوو کۆتایی سوپه تی پیشوو باسی گه پرانه وه ی
 ئاده میزاد ده کا بۆ لای خوداو هه بوونی حیساب و لی کۆلینه وه
 لهو رۆژه دا.

دیمه نه کانی روژی قیامت و وه زع و حالی دۆزه خییان

بسم الله الرحمن الرحيم

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ﴿١﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَشِيعَةٌ ﴿٢﴾
عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ ﴿٣﴾ تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾ تُشْقَى مِنْ عَيْنِ آيَةٍ ﴿٥﴾
لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ ﴿٦﴾ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ ﴿٧﴾

ده فەرموی: ﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ﴾ ئەى موحەممەد هەوائى
هاتنى قیامتەت پى گەیشتوو: کە بە کارەسات و دیمەنە ترسناکە کانی
هەموو ئادەمیزاد دادەپۆشن!! واتە: لەوەپێش باسی ئەم کارەساتە بۆ
نەهاتوو، ئەوا ئیستا بۆمان ناردی باشیشیان گوێ لى بگرەو لى
حالى بە. مەبەست بەم (استفهام) هەمانای پرسیار نیە. بەلکوو ئامادە
کردنى بیسەرە بۆ وەرگرتن و گرنکی پێدانى و ابزانى ئەوەى لەوەدوا بۆى
باس دەکرى شتیکی عەجیبەو بەباشى وەرى بگرى بۆیە
پێغەمبەر ﷺ زۆرى گرنکی بەم سوپەتە دەدا، هەركاتى گوێ لى دەبوو
وابدەزانى یەكەجارە گوێ لى دەبى.

ئەبو ئیسحاق لە عیمرانى كورپی مەیمونەو رىوايەت دەکا: دەلى:
پێغەمبەر ﷺ بەلای ئافرەتێك دا تێپەرى ﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ﴾
دەخوێندەو، ئیتر پێغەمبەر ﷺ راوەستاو فەرموی: (نعم قد جاءني)
بەلى هەوالم پى گەیشتوو.

نه مجار وه زع و حالی ئاده میزاد له رۆژی قیامت دا بهیان ده کار
دهیانکاته دوو تاقم: به دبهخت و به خته وهر، سه ره تا باسی به دبهخته کان
ده کار، چونکه میحوهری سوپه ته که هه پشه و ترساندنه، ته نانهت ناوی
سوپه ته که ش: که (الغاشیة) یه ئامازه بوئه و هه پشه و ترساندنه ده کار.

ده فهرموی: ﴿وجوه يومئذ خاشعة، عاملة ناصبة﴾ له رۆژی قیامت
دا چهند دهم و چاوێک - مهبهست کافرو سته مکاره کان - سه ر شوپو چاو
به ره و ژێرو ترساو رهنگ رهش هه لگه پراو، ترسی نه و عه زابه یان هه یه: که
له پیشیانه، ماندوو شه کهت و زهنده ق چوو.

وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرموی: ﴿ولو ترى اذ المجرمون ناكسوا
رؤوسهم عند ربهم﴾ (السجدة/ ۱۲) بیگومان نه وانه له دونیادا کرده وهی
باشیان زۆر کردون و زۆریان خۆماندو کرده، به لام هه یچ پاداشتیکیان نیه
چونکه ئیمانیان نه بووه. کرده وهی باش به بی هه بوونی بیرو باوه ری راست
بی سووده. ئیمان به خداو به پیغه مبه ر مه رجه بو قبولبونی کرده وه.
مه بهستی نایه ته که، که شیش و بته رست و ره به نه دێرنشینه کان و
هه موو نه وانه ی پابه ندی بیرو باوه ری ناپه سندن و له چوار چی وه ی ئایینی
نیسلام دا کار ناکهن.

﴿تصلی نارا حامية﴾ نه وانه ده چنه ناو ئاگرێکی زۆر گهرم و به تینه وه
- که ئاگری دۆزه خه - تییدا سزای سه خت ده چیژن.

﴿تسقى من عين انية﴾ که تینوویان بی ئاوی کولآتوویان ده رخوا رد
ده درێ، به و ئاو گهرمه تینوایه تییان ناشکی، به لکوو ناو سکیان پیی
داده پلۆخی و عه زابه که یان زیاتر ده بی.

﴿ليس لهم طعام الا من ضريع﴾ نه وانه خۆراکیان نادریتی جگه له
گیای حوشر خۆرکه، تا بلیی تال و ناخۆشه. نه م گیایه به ته ری پیی

ده گوتری (شیپرەق) ئە گەر وشك بوووه پیی ده گوتری (ضمری) پیستری و ناخۆشترین خۆراکه. به وشکی خوشتریش بۆی ناخوری.
﴿لایسمن ولا یغنی من جوع﴾ به خواردنی ئەو خۆراکهیان نه قەڵەو دەبن و نه برسیایه تییان لاده چی.

بێگومان ئێمه ناتوانین له ژیا نی دنیامان دا هەست به چۆنیەتی ئەو عەزابە سەختە بکەین، لەلایەکی ترهوه رۆژی قیامت نەش و نمای جهستی نی، خواردنیك نیه هەزم بکری و بیئت به گوشت و خوین.
ئەو دیاردهو وه صفانه دینی بۆ ئەوهی له حیسسی ئادهمی ئێمه دا نازاره کهی (تصور) بکری، تۆزیک لەزیهنی ئاده میمان نزیک بیتهوه ، ئەگینا له راستیدا که سیک ده زانی نازاره کهی چه نده : که به فیعلی - خودا په نامان بدا - بیچیژی زانایانی ئیسلام ده فەرموون: دۆزهخ پله پله و قاتقاته ، دۆزهخیه کان هەندیکیان خۆراکیان کیم و زوخواه، وه کوو ده فەرموی: ﴿ولا طعام الا من غسلین﴾ (الحاقة/۳۶). هەندیکیان خۆراکیان (زه قومه) وه کوو ده فەرموی: ﴿ان شجر الزقوم طعام الاثیم﴾ (الدخان/۴۴).

وه صفکردنی حال و وه زعی دۆزهخیان و باسی خواردن و خۆراکیان، داخوازی ئەوهیه ئێمه ی ئاده میزاد هەلۆیستی له سەر بکەین و هەول بدهین خۆمانی لی پپاریزین. بهم رەنگه خۆمان دووربگرین له پەپره و یکردنی بیروباوهری فاسیدو به تال، حالیک به سەر خۆمان دا نه هینین له قیامتدا مایه پوج بین، ناشکراشه هەر بیروباوهریک له سەر بنه مای یه کتاپه رستی و بپروا به به قورئان و به پیغه مبه رایسه تی چه زه رته تی موحه ممه دﷺ دانه مەزری به تاله و که لکی نیه. هەر تاعهت و خودا په رستی هک به گویره ی ئایینی ئیسلام نه نجام نه در ی په سه ند نییه و قەبول ناکری.

وه زع و حالی موسولمانان له به هشت دا

وَجُوهُ يَوْمٍ ذُرِّيَّةٌ لِّسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ﴿٨﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٩﴾
لَّا تَسْمَعُ فِيهَا لَغِيَةً ﴿١١﴾ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾ فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾
وَأَكْوَابٌ مَّوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾ وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾ وَزَرَارٍ مَبْنُوتَةٌ ﴿١٦﴾

لهه پیش هه په شمی له کافره کان کردو وه زع و حالی ناو دوزه خیانی
باس کرد « نه مجار نه حوالی موسولمانانی به خته وه ری روون کرده وه. پاداش
و نازو نیعمه تی نه براوه ی به هشتی نهو به خته وه رانه ی به یان کرد بو
نه وه ی خودا په رستان زیاتر لی بیرین بو خودا په رستی و پابه ند بوون
به شه ریعه تی نیسلامه و» ، ده فهرموی:

﴿وَجُوهُ يَوْمٍ ذُرِّيَّةٌ﴾ زور ده مو وچاو لهو روزه دا گهش و دره وشاوه ن،
دیارد هی خوشی و به خته وه ری یان پیوه دیاره، که یف خوش و تهر ده ماخن،
رازین به پاداشتی خویان .

﴿لِّسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ﴾ رازین له کوشش و به ری کرده وه ی خویان ،
﴿فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ﴾ جیگیر دهن له ناو به هشتی خوش و دلگیرو بهرز و
پیروزدا ده گوزه رینن.

﴿لَّا تَسْمَعُ فِيهَا لَغِيَةً﴾ لهو به هشت هدا هیچ قسه یه کی پر وپوچ و
لاقرتی و قه شمه ری و جنیو ناییسری. هه رچی ده بییسن سه لام و چاک و
چونیو به خته وه رییه. سوپاس و ستایشی خودایه، ده برینی ره زامه ندییه
له سه ره نجامی خویان، هه میشه ده م به زه رده خه نه و پیکه نینن،

وہ کوو لە ئایەتیکی تردا ناماژە بەم مانایە دەکاو دەفەر موی:
﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا﴾ (مریم/ ۶۲) یان دەفەر موی:
﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا﴾ (الواقعة/ ۲۵-۲۶)
لەدوای رانواندنی ئەم بەهرە گیانیانە دیتە سەرباسی خۆشی و لەزەتە
ماددیەکان و دەفەر موی: ﴿فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ﴾ لەبەهەشتدا سەرچاوە و
کانیاوی هەلقولاو هەن، جۆرەها خواردنەوێ بە لەزەت و صاف و
بیخەوشیان لی دەستەبەر دەبی.

﴿فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ﴾ لەبەهەشت دا هەیە زۆر کورسی و قەنەفە
بەرزو شکۆمەند، کە لە دەوێ ئەو کانی و جۆگا و جۆبارانە ریزکراون بۆ
دانێشتن لەسەریان .

﴿وَأَكْوَابُ مَوْضُوعَةٌ﴾ گەلی پیالە و گلاس و جامی جوان و رازاوێ
ئاو خواردنەوێ و مەی خواردنەوێ و شلەمەنی تر بەیدەستن.

﴿وَنَارِقَ مَصْفُوفَةٌ﴾ زۆر پشتی و سەری و گۆشە ریزکراو و لەسەریەک
نراو لەسەر ئەو کورسی و قەنەفانە دانراون.

﴿وَزُرَابِي مَبْثُوثَةٌ﴾ زۆر فەرش و مافووری لاکێشو چوارگۆشە
جۆراو جۆر گۆل گۆلی و رەنگاررەنگ و تۆک نەرم، کەبە سەیرکردنیان حەز
دەکە لەسەریان دانیشی! لەو بەهەشتەدا دەستەبەر دەبن .

دەسەلاتی خودا لەسەر هێنانی قیامەت

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ
رُفِعَتْ ﴿١٨﴾ وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ
سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾ فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾ لَسْتَ عَلَيْهِمْ

بِمُصِطَرٍّ ﴿۲۲﴾ إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكُفِّرَ ﴿۲۳﴾ فِعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ
الْأَكْبَرَ ﴿۲۴﴾ إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ﴿۲۵﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ﴿۲۶﴾

لهو پیش پهروه دگار بریاری هاتنی قیامه تی دا، ناده میزاده کانی
کردن به دوو تاqm: به دبهخت و به خته وهر، پاشان حال و وه زعی ههردوو
تاقمی به بیان کردو به لگهی جوړاو جوړی هیئایه وه له سهر تاك و ته نهایی
خوداو قودرهت و دهسه لاتی بی سنووری . نه مجار سهرنجیان راده کیشتی
بژلای دیارده کانی بوونه وهر ، دهست دهکات به پړانواندنن دیمه نی
دروستکراوه کان له دونیاداو دهیانکاته به لگه له سهر به توانایی خودایه کی
داناو زانا. داوایان لی دهکا بژ خوځیان له بوونه وهر پړوانن به وردی سهرنجی
بده نی « ده فرموی:

﴿أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبْلِ كَيْفَ خَلَقَتْ﴾ نه وه به چ عه قلیك
موشریکه کان ټینکاری زیندوبوونه وه ده کمن؟ وه لخال نه وانه روژانه حوشر
ده بینن، چونکه زوړیه ی ناژه لیان بریتیه له حوشترو گه وړه ترین ناژه له له
بیته ی عهره ب دا، ده ی با نهو موشریکانه له حوشر وردبینه وه بزنان
خودا چوڼ نهو گیانله بهره زه به لاحه ی دروستکردوه، جهسته ی گه وړه و
خاوه ن هیژو توانا به صه برو خوړاگر بژ برساییه تی و ټینوایه تی،
باره لگرو خوشره و گوشت و شیر حوشر چهند تاییه تمه ندی ټیدا هه ن
له ناژه لی تردا دهست ناکه ون، ویرای نه وه ی جهسته ی گه وړه یه و هیژو
توانای زوړه ، که چی گیانله بهر ټکی به سته زمان و بی و هی و ژیرباره،
به منالیک بارده کری و کاری پی ده کری ، پیره میړدیک ی بی هیژ یخی ده داو
باری لی بار دهکا. مه سرفی که م و بی تهرک، به درک و دال « پوش و
په لاش قه ناعت دهکا، نهو گیاو گژه ی نهو ده یخوا ناژه لی تر که متر

ده یخۆن. عه ره ب بۆ خۆیان پیتی ده لێن: که شتی وشکانی، له کۆمه لگای
عه ره ب دا سامانی سه ره کی بووه، زۆریه ی پێداویستی ژانیان له سه ره
به خێوکردنی خوشتر بووه. له بهر ئهم هۆیانوه هی تریش پهروه ردگار
سه رنجی موشریکه کانی راکیشا بۆ ئه وه ی له و گیانله به ره زه به لاحه
به سووده بی تهرک و مه سه رفه وردبینه وه: که هه موو کات له بهر چاویانه،
به شه وو رۆژ له گه لێ دا ده ژین، تیفکرین و لی وردبوونه وه لیتی پێویست
به ماندو بوون و زانیاری ناکا.

﴿و إلى السماء كيف رفعت﴾ بۆچی ته ماشای ناسمان ناکهن؟ چۆن
به بی کۆله که به رزکراوه ته وه؟! بێگومان شیاوترین کهس که سه رنج
له ناسمان به دن سارا نشینه کائن چونکه تیروانین له ناسمان و وردبوونه وه
لیتی بۆ ئه وانه تام و له زه تیکی تایبه قی هیه. کاریگه ریه کی گرنگ
له سه ر دل و دهرونیان جی دێلی، به جورێک واهه ست ده کهن ناسمان
هه ر له سه ر سارا یه و به س!

ئهم ناسمانه به رزو جوان و به رفراوانه: که له سارا دا به دی ده کری و
شیاوێ ئه وه یه ئه وانه لیتی وردبینه وه، ده ی بۆچی سه یری ناکهن و به دل
لیتی وردنابنه وه؟ کی یه ئه و ناسمانه ی به بی کۆله که راگرتوه؟ کی ئاوا
به رزی کردۆته وه؟! کی ئه و هه موو ئه ستیره له هه ژمار نه هاتوه ی
تیدا بلاوکردونه وه؟ کی ئه و جوانی و شکۆمه ندی یه ی پی به خشیوه؟
بێگومان خۆی خۆی به رز نه کردۆته وه؛ که وای ده بی به دیه ی نه رێک،
هیزیکی له بن نه هاتوو ئه و کاره ی نه نجام دابی ئه وه ش خودای بالاده ست و
تاک و ته نها و بی هاوه ل و کار به جیه!!

نونه ی ئهم نایه ته نایه تیکی تره: که ده فه رموی: ﴿اقلم ينظروا إلى
السماء فوقهم كيف بنيناها وزيناها وما لها من فروج﴾ (ق/۶). بۆ
ته ماشای ناسمان ناکهن له کاتی به یانی و ئیواره دا؟ له کاتی خۆره لاتن و

خۆرئاۋابوون دا : كە ھەريەكەيان بۆ خۆى كاريگەرييەكى چەشمەنداز و دلقرىنى ھەيە. بۆ تەماشاي ئاسمانى پان و بەرىن ناكەن لەشەويكى سايەقەو سامال دا گوچكەى دلتان ناكەنەو بۆ ئەوقسانەى ئەستىرەكان دەيچرىنن بەگوى دل و دەرونتان دا و ھەلتان دەينن بۆ خوداپەرستى.

﴿والى الجبال كيف نصبت﴾ ئەو بۆ تەماشاي كىۋەكان ناكەن چۆن ۋەكوو سنگ داكوتراون؟ بەناو زەوى دا بۆ ئەو ھى لەنگەر بەزەوى بگرن و نەھىلن ھوجوئى ناناسايى بكاو زىندەوەرانى سەرخۆى فرى بدا. بىنگومان كىۋ پەناگاۋ ھاودەم و ھاۋەلى ئادەمىزادە ، دىمەنى شاخ و كىۋەكان جەلال و شكۆمەندىيەك دەنوينن ئادەمىزاد خۆى لەناستيان دا بەزەبوون دىتە بەرچاۋ، ئادەمىزادى لى دەوژمن ترساۋ لەباۋەشى كىۋەكان دا ھەست بەئەمان و ئارامىيەك دەكا لەشوينى تردا ھەستى پى ئاكا. لى ۋوردبۈنەو ھە كىۋانە خودا ۋەبىر ئادەمىزاد دىنيتەو ھە . نەفسى ئادەمى لەباۋەشى كىۋەكان دا بەسروشت روو دەكاتە خودا و ھەست دەكا بەلى تريك بوونەو ھە لەزاتى پاكى و خۇخستەنە ناۋ پەناگەى ئەمىنى ژىر دەسەلاتى...

بىنگومان دىمەنى چەشمەندازى ئەو رىزە كىۋو شاخانە كە دوورو نزيكى ۋ بەرزى ۋ بلىنديان لەيەكدى جوداۋازە ھەندىكيان گردۆلەو ھەندىكيان مام ناۋەندى ۋ بىرپىكيشيان چىاي سەرگەش و كەل كەل و لوتكە لوتكەى سەر بەبەفر داپۆشراۋى زستان و خالخالبوۋى كۆتايى ۋەرزى بەھارو سەر لەبەرى ۋەرزى ھاۋىن و سەرەتاي ۋەرزى پايز، دىمەنىكە تا لى ۋوردبىتەو ھە چاۋ لى تىرنابى ، چەندىك بەرەو بەرزايى پىيان دا سەرىكەوى ئاسۋى بىننى بونەو ھەرت بۆ بەر فراۋان دەبى ۋ دەسەلات و قودرەتى خودات پتر لەلا بەرجەستە دەبى، چەندىكيش داپرىە خوارەو بۆ ناۋ قولايى

دۆل ۱ شیوه کان ههست بهزه بوونی خۆت و زه به لاهی شاخ و چیاکان ده که یو ناچار خۆت ده هاویه ناو په ناگای خودای بالادهست و خاوهن ۱ هسه لاتوه.

به کورتی سه رنجدان له دیمه نی چه شه ندازی شاخ و چیاکان حاله تیکی به خۆد اچونه وه ههست کردن به ناتاجی خۆت بو چاودیری خودا له لادروست ده بی، به جۆریک دل و دهرونت مشت و مال ده بی و ناماده ی خوداناسی و ههست به به ندایه تی کردنت پتر له لا گه لاله ده بی. که وابی ریکه وت و بیته ده نه بوو حه زره تی موحه مه د ۱ پیتش پیغه مبه رایه تی وه گری کیوی (ثور) بوو بووله نه شکه وتی حیراء دا به ته نیا ده مایه وه. تا له سه ره نجام دا له و چۆله وانیه یه که بچار نیگای بو هات و کرا به پیغه مبه ر.

حه زره تی موساش ۱ له سه ر کیوی (طور) شه ره فی ناخاوتنی له گه ل په ره و ردگاری بوونه وه ری پی به خشرا. له قه راخ نه و شیوه ی به ته نیشت کیوی (طور) وه وه یه و دۆله که که وتۆته دهستی راستی یه که بچار نیگای بو هات و کرایه پیغه مبه ر.

﴿و إلى الأرض كيف سطحت﴾ بوچی ته ماشای زهوی ناکه ن و تی ناکرن چۆن راخراوه؟ بو لیی وردنابنه وه چۆن درێژکراوه و راخراوه بو نه وه ی گیانه به ران بتوانن به ناسانی له سه ری بژین سود له خیره فه ری وه ربگرن؟ بیگومان پیتش نه وه ی نه و ئاده میزادانه بینه گۆرپانی ژیا نه وه نه م زه ویه راخراوه و ناماده کراوه بو تیدا ژیان. ده ی بو بیر ناکه نه وه کی رایخستوه، کی ناماده ی کردوه بو له سه ر ژیان؟

بیگومان راخران و پان بوونه وه ی زهوی به پروالهت و له پیتش چاوی ته ماشاکه رایه، نه گینا زهوی به گشتی گۆیه کی مه یله و درێژه واته:

هیلکه بی یه، چونکه هر گۆیه کی قهباره گهوره ی وه کوو زهوی، هه موو پارچه یه کی بهراخواو دیتسه بهر چاو! بۆ غوونه گردۆلک یه کی بچوک له پیش چاوی ئیمه خپه، وه لی که میرو له یه ک پیسی هه لده گه ری هه ست بهو خری هه وراز ییه ی ناکا.

ئه جار پهروه ردگار فەرمان به پیغه مبه ر ﷺ ده کا: که ئهر کی سه رشانی خۆی نه نجام بدا، ده فهرمو ی: ﴿فَذَكِّرْ اِنَّمَا اَنْتَ مَذْكُرٌ، لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصِطِرٍ﴾ ئه ی موحه ممه د! ئامۆزگاری مه ردوم بکه، له عه زابی خودا بیان ترسیینه و موژده بده به وانه ی چاکه کارن، سه رنجیان رابکیشه بۆ تی فکرین له و دیارده که و نیانه ی هه مویان به لگه ن له سه ر ده سه لات و بالاده ستی خودا به سه ر هه موو شتی ک دا، تۆ هه ر یاد خستنه وه ت له سه ره بۆ راگه یاندن و ئامۆزگاری و ترساندن و موژده دان ره وانه کراوی.

ئه تۆ ده سه لانی ئه وه ت نیه به زۆره ملی و به تۆ پزی موسولمانیان بکه ی. وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فهرمو ی: ﴿وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ، فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مِنْ يَخَافُ وَعِيدٍ﴾ (ق/۴۵)

ئه حمه دو موسلیم و تیر میژی و نه سائی له جابیره وه ریوایه ت ده کهن: ده لی: پیغه مبه ر ﷺ فهرمو ی: (امرت ان اقاتل الناس حتی یقولوا: لا اله الا الله « فاذا هالوها عصموا متي دما نهم و اموالهم الا بحقها و حسابهم علی الله) فەرمانم پیکراوه که له گه ل کافر اندا بجه نگم تا ئیمان ده هیئن و به پروا له ت موسولمان ده بن و ده ئین: (لا اله الا الله) و دان به پیغه مبه ر یه تی من دا ده ئین، هه ر ک ساتیک شایه تومانیان هیئا ئیتر مال و خوینیان له ده ستی من ده پارێزن، ئه و جا حیساییان له لای خودایه خودا ده زانی ئاخۆ ئیمان هیئانه که یان به دل بووه یان نا؟

﴿الّا من تولّى و كفر ، فيعذبه الله العذاب الأكبر﴾ وهلى كه سيك
پشت له ناموژگارى ئيسلامى هه ل بكا به دل و به زويان كافري
ئه وه خودا له قيامهت دا عه زابى گه وره ي ده دا ، بو هه تا هه تا به
له ناو ئاگرى دۆزه خ دا ده به يلى ته وه ، ئه مه جگه له عه زابى دونيا
كه بري ته له كوشتن و به ديل گرتن و به غه نيمهت گرتنى مال و سامانى ،
چونكه ئه گه ر پيغه مبه ر ﷺ ده سه لاتى به سه ريان دا نه بى ئه وه خودا
ده سه لاتى ته واوى به سه ريان دا هه به ، له ده ست رق و قارى خودا
رزگاريان نابى .

ئه مجار له كو تا بى سوره ته كه دا جه خت له سه ر رابوونى
قيامهت و زيندوبوونه وه ده كاته وه ده فهرموى : ﴿انّ الينا ايا بهم ،
ثمّ انّ علينا حسابهم﴾ بيگومان سه ره نجام و گه رانه وه يان
بو لاي ئيمه به ، ئيمه حساب و ليكۆلينه وه يان له گه ل ده كه ين ،
له سه ر كرده وه ي چاك پاداشتيان ده ده ينه وه و له تو له ي خراپه
سزايان ده ده ين .

په ره ر دگار واده ي دا وه واده ي خوداش دي ته جى ، واته :
خودا حساب و ليكۆلينه وه ي له سه ر خو ي پتويست كرده و
به گو يره ي حيكهت و عه دالهت خوازي خو به تي ، چونكه ئه گه ر
له سه ر سته م و كوفر تو له له سته مكار و كافر نه ستي نى ، مانا ي ئه وه
ده گه به نى : كه خودا بو خو ي رازى بى به كوفر و سته م و خراپه كارى .
پاك و مونه زه هى بو خودا به و خودا هه رگيز رازى نيه به سته م و
كوفر و خراپه !

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الفجر)

ثم سورته مه کیه بیست و نو نایه ته ، ناو نراوه به سورته تی (الفجر) چونکه سهره تا به نایه تی ﴿والفجر و لیل عشر﴾ دهست پی ده کا .
 په یوه ندی ثم سورته به سورته تی پیشه وهی له چندر رویه که وه یه :
 ۱- سویتند خواردنی په روه ردگار له سهره تای ثم سورته دا وه کوو به لگه وایه له سهر کوتایی سورته تی پیشوو که فسر مووی :
 ﴿اِنَّ الینا ایا بهم ثم اِنَّ علینا حسابهم﴾ .

۲- له سورته تی پیشوودا ناده میزادی کردن به دوو بهش ؛ به دبه خت و به خته وهر . له سورته تهش دا باسی چهند تا قم و گهل و نه ته وه یه کی مله ورو سهر رقی کرد ، وه کوو گهل عا د و شمود و فیر عه ون و دارو دهسته کی . که نه مانه له به دبه خته کانن ، هه روه ها باسی کومه لی خودا پهرست و سواسگوزاری نیعمه ته کانی خودای کرد ، نه مانهش له پیرو کومه لی به خته وهر انن .

عه زابی خودا بو کافره کان شتیکی جه تمییه

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالْفَجْرِ ۝۱ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ۝۲ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ۝۳ وَالْأَيْلِ إِذَا يَسَّرَ ۝۴ هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ ۝۵ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ۝۶ إِرْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ۝۷ الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ۝۸

وَتَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ﴿٩﴾ وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْدَادِ ﴿١٠﴾
الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبَلَدِ ﴿١١﴾ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفُسَادَ ﴿١٢﴾ فَصَبَّ
عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ﴿١٣﴾ إِنَّ رَبَّكَ لِيَالْمِرْصَادِ ﴿١٤﴾

﴿والفجر و لیل عشر﴾ سویند به به یانی کاتیک رووناکی به که ناری
ناسمان دا بلاوده بیته وه، ئاسۆ روناک ده کاته وه و تاریکی شه و درده دا،
موژده ی روژتیک تری تازه ی پییه و سهر له نوی جم و جولی گیانله به ران
ده ست پی ده کاته وه و هدریه که یان ده چیتته وه سهر کاروباری خوی و به گورو
تینیکی تازه وه ده ست ده که نه وه به هه ول و ته قه لادان بو دایینکردنی
پیداویستی ژیانان .

﴿ولیل عشر﴾ سویند به (ده) روژی هه وه لی مانگ: که له گه ل شه به ق
دا وه ک یه ک وان، لهم روه وه که شه به ق ورده ورده تاریکایی شه و کز ده کاو
روناکی پهره ده سینئ، ئه و (ده) شه وه ش له سهره تای شه وه وه به هوی
روناکی مانگه وه تاریکایی شه و کزده که ن، ئه مجار ورده ورده تاریکایی
شه و پهره ده سینئ، تابه یه کجاری دنیا ده بیته تاریکستان و ده ق
پیچه وانیه به یانی ده وه ستی.

چهند ریوایه ت هه ن ده رباره ی دیاریکردنی ئه و (ده) شه وه: هه ندیک
پیان وایه: (ده) شه وی یه که می مانگی ذیلحیجه یه هه ندیکیش ده لئین
(ده) شه وی یه که می مانگی موحه رمه . کو مه لئیکیش ده لئین: (ده)
شه وی سهره تای مانگی ره مه زانن .

قورئان ده شه وه که ی دیاری نه کردوه و به موتله قی هیئانوی و به م
شیوه زیاتر له دل و ده روون دا کاریگهر ده بی. به هه ر حال خودا سویندی

بهو (ده) شهوه خواردوه بۆ خۆی ده زانی، به نیسبهت ئیسمه وه زانیانیان گرنګ نییه ۱ ته گهر گرنګ بوایه خودا بۆ خۆی دیاری ده کردن .

﴿و الشفع و الوتر﴾ سویند به هه موو تاک و جوتیک بهم ده شهوه شهوه واته: سویند بهم (ده) شهوه به سه رییه که وه هه به جیا جیا. یان سویند به نوێو به تاک و جوت.

﴿واللیل اذا یسر﴾ سویند به شهوه که دی و ده روا، بیگومان وه کوو چۆن له رۆیشتنی شهوه هاتنی رۆژدا سود و قازانجی بی شومار هه یه، له هاتنی شهویش سود و قازانجی بی ته ندازه هه یه. چونکه شهوه کاتی گوڤاوه بۆ حه سانه وه و پشودان، هه رچی ماندویو شه که ته یه که به رۆژ توشی ئاده میزادو باقی گیان له به رانی تر ده بی، به ماندوو حه سانه وه ی لاده چی و هیژ و وزه ی تازه ده بیته وه بۆ رۆژیکێ تر .

﴿هل في ذلك قسم لذي حجر﴾ ئایا له سویند خواردن به وشتانه ی باسکران سویند خواردنی بتمان به پیکراو هه یه بۆ ئاده میزادی عاقل و ژیر؟ واته: ئایا نهو شتانه شیای سویند پی خواردن بۆ ئاده میزادی ژیر؟ وه لامی سویند که ش له نیاز دایه (مقدر) ه واته: سویند به وشتانه ئیوه زیندو ده کرینه وه سزاو پاداش و هه ده گرنه وه .

ئه بچار په روه ردگار هه ندی سه رگوزه شته ی گهل و نه ته وه رابوو رده کان بۆ په ند لی و هه رگرتن باس ده کاو ده فه رموی: ﴿ألم تر كيف فعل ربك بعاد، إرم ذات العماد، التي لم يخلق مثلها في البلاد﴾ ئایا نازانی نه ی بیسه ر! خودای تۆ چۆن هۆزی عادی یه که می له ناو برد؛ نهو گهل و هۆزه ی: که له وه چه وه نه وه ی عادی کوپی (حوص) ی کوپی (إرم) ی کوپی (سام) ی کوپی نوح عليه السلام بوون . (إرم) ناوه بۆ هۆزی عادی یه که م .

وه کوو له شوینیکی تر دا ئاماژه به وه ده کاو ده فه رموی: ﴿وانه اهلك عاداً الاولى﴾ (الفجم/ ۵۰).

ئەم ئەتەو بەدبەختە هەموویان خاوەن ھێزو تواناو بالابەرزو لەشساغ و بەهەلمەت بوون، لە روژگاری خۆیان دا لەهەموو کەس بەتواناترو بەدەسلات ترو بالابەرتر بوون، خانوو بالەخانەکانیان زۆر قایم و پتەوو بەرزو بەرەونەق بوون، لەهەموو ولاتی ئێوە روژگاردەدا شارو گوندیک نەبوو بەئەندازەی شاری ئێوە تەلارسازیی تێدا بەرچاو گیرایی، بۆ خۆشیان لەهەموو کەس بەهێزتر و بالابەرتر بوون.

وہ کوو لەنایەتیکێ تردا دەفەرموی: ﴿واذکروا اذ جعلکم خلفاء من بعد قوم نوح و زادکم فی الخلق بسطة فاذکروا الاء الله و لا تعثوا فی الارض مفسدین﴾ (الاعراف/ ۶۹).

﴿وئھو﴾ الذین جابوا الصخر بالواد﴿ ھەروەھا نازانی ئایا خودای تۆ چی بەسەر گەلی ئەمەود ھینا؟ ئەم گەلە گەلیکی بەھێزو توانا بوون لەناوچە (الحجر) کە کەوتووەتە نێوان ولاتی شام و حیزازووە لە کێو شاخەکان خانوویان داتاشیبوون و تێیان دا نیشتەجێ بووبوون. شاخیان دەبڕی و دایاندەتاشی و دەیانکردە خانووی ھەڵاش بەرزو بەرفراوان، وەکوو لەنایەتیکێ تردا دەفەرموی: ﴿وكانوا یںحتون من الجبال بیوتا فارھین﴾ (الشعراء/ ۱۴۹) یان دەفەرموی: ﴿وكانوا یںحتون من الجبال بیوتا آمنین﴾ (الحجر/ ۸۲).

﴿وفرعون ذی الأوتاد﴾ ھەروەھا ئایا تۆ نازانیت خودای تۆ چی بەفیرەون کرد؟ ئەو فیرەونە فەرمانی وای میصر بوو خاوەن بیناو بالەخانە بەرزو چەشمەنداز بوو، ھەندیک لەو بیناو بالەخانانە ئەھرامەکانن: کە ئیستاش وەکوو خۆیان ماون کاتی خۆی فیرەونەکان بەمەبەستی ئەو دروستیان کردبوون بیانکەن بەقسن و گۆڕی خۆیان. بەبێگاری و زۆرە ملی ئێوە بالەخانەیان بەرەشە خەلکەو بۆرە پیاوێکانیان دروست دەکرد.

یان ﴿ذِي الْأَوْتَادِ﴾ به مانا نه وه یه: (خاوه نی سوپا و عهسکه ریکی زۆریو، هه موویان یاساؤل بوون و پارتیزگارییان له پاشایه تی فیرعه ون ده کرد).

به لām واپێده چی مه به ست به ﴿ذِي الْأَوْتَادِ﴾ نه هرامه کان بن: که وه کوو میخ به زهوی دا داکوتراون، له بناغه دا پان و هتا به رزبنه وه چن به چن تهسک بوونه وه، ده لای میخی سه به ره و خوار داکوتراون .
جۆریکیش له ته عذیبی فیرعه ون بو نه یاره کانی نه وه بوو میخه دی داده کوتان، ویده چی ﴿ذِي الْأَوْتَادِ﴾ ناماژه بی بو نه و جۆره ته عذیبه .

کاری نه م سی نه ته وه سته مکاره (گه لی عادو گه لی شه موودو گه لی فیرعه ون) ﴿الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ﴾ نه وانه بوون: که هه ریبه که بیان له ولات و رۆژگاری خۆیان دا له سته مکاری دا سنوریان به زاندبوو، یاخو سه رکهش بوون، فسادو ناشوییان له ولات دا به کوفرو سته مکاری زۆر کردبوو. به هیزو ده سه لاتی خۆیان ده نازین و بوغرابوون .

﴿فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ﴾ ئیتر خودای تۆ عه زابی سه خت و دژواری به سه ر نه وه سته مکارانه دا رشت، گورزی پۆلایینی عه زابی لی دان و به عه زابی ریشه کیشکه ره له ناوی بردن و بوونه په ندو عیبه تی رۆژگار .

﴿إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمُرْصَادِ﴾ بێگومان خودای تۆ نه دی موحه مه د! له که مین دایه بو سته مکاران، چاودیری کارو کرده وه ی هه موو که سیکه ، هه چی لی گوم نابێ، هه چ کرده وه یه ک پاشگویی ناخا ، رۆزی قیامت هه موو نه ده میزادیك سزاو پاداشتی کردارو گوشتاری خۆی وه رده گریته وه .

سه رزه نشتی کردنی ناده میزاد چونکه ی قیامت ی پاشگوی خستوه و
گرنگی به دونیا داوه

فَأَمَّا

الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْنَلَهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ
 ۱۵ وَأَمَّا إِذَا مَا ابْنَلَهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهْنَنِ ۱۶
 كَلَّا بَلْ لَا تَكْرُمُونَ الْيَتِيمَ ۱۷ وَلَا تَحْضُونَ عَلَى طَعَامِ
 الْمَسْكِينِ ۱۸ وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَمًّا ۱۹
 وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ۲۰

لهو پيش په روه ردگار نه وهی راگه یاند: که خوی له که مین دایه بو
 ناده میزاد، هه موویان به ته وای چاود تیری ده کریتن و هیچ کرده وهیه کیان
 له خودا گوم نابی. نه مجار سه رزه نشتیان ده کا له سر نه وه: که گرنگی
 به قیامت ناده و باوه شیان به دونیا دا کرده، واته: خودا فه رمانیان
 پی ده کا: که گرنگی به قیامت بده و توتیشوی باش بو نه و ژیا نه
 جاویدانه پيش خویان بنیرن ■ که چی نه وان به پیچه وانه وه دونیا یان له کول
 داوه و قیامت یان پاشگوی خستوه .

ده فه رموی: فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ: رَبِّي أَكْرَمَنِ
 وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ: رَبِّي أَهْنَنِ
 جا نه گه ناده میزاد تووشی خوشی و به خته وهی بوو ده لی: خودا ریزی

لی گرتووم . ئەگەر خوۆشی لە کیس چوو، کەوتە ناپەحەتیەوه ، دەلی: خودا ریسوای کردوم. ئەمەیه بیرو بۆچونی ئادەمیزاد، کاتیك خودا بە تاقی دەکاتەوه، دەولەمەندی دەکا، یان هەژاری دەکا، نەخوۆشی دەکا، یان لەشساغ دەبی .

کاتیك خودا نازو نیعمەتی بەسەردا دەپێژێ مال و سامان و پلەو پایە دەدات . هەست ناکا کە ئەوه تاقیکردنەوهیەو حیساب و لیکۆلینەوهی بەدوادا دێ. وادەزانێ ئەو رزق و پۆژیە ئەو پلەو پایە نیشانە ی رێزو نرخیه تی لای خودا و خودا هەلی بژاردووه . کاتیکیش بەپێچەوانەوه بوو کەوتە ناخوۆشی و تەنگانەوه بەریسوایی دەزانێ و پێیوایە لای خودا نرخێ نییه بۆیه هەژارو نەخۆشه !!!

بێگومان ئەو لەهەردوو حالە کەدا هەلەیه . بەلکوو هەردوو حالە کە بۆ تاقیکردنەوهو لەبۆتە دانن، بۆ ئەوهیه دەریکەوی ناخۆ بەخوۆشی و نازو نیعمەت لەخۆ بایی دەبی یان بەبەلاو هەژاری دەکەوێتە ناشکوری کردن و ناویمیدی . یان صەبر دەگری بێگومان ئادەمیزاد کاتی دلی لە ئیمان خالی بوو . هەست بەحیکەمەتی بەخشین و لێگرتنەوه ناکا ، نەیینی نازو نیعمەت پێدان و توشبوونی بەلاو ناخوۆشی نازانی .

رێژداری لای خودا بۆ کەسیکە: کە طاعت و خوداپەرستی بکا و بەدڵسۆزیی ئەرکی سەرشارنی بەرامبەر بەخودا ئەنجام بدات، ریسواکردن و سەرکۆنە کردنی خودا بۆ کەسیکە لە خودا یاخی بی و گوی بەقیامەت نەدا .

﴿ کَلَّا بَلْ لَا تَكْرَمُونَ الْيَتِيمَ، وَلَا تَحَاضُّونَ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴾
نەخەیر وانیه وەزە و حال وانیه: کە ئادەمیزادی بی دین لی حالی بووه، رزق و رۆژی زۆر و نازو نیعمەت پێدان نیشانە ی رێژداری ئەو کەسە بی لای خودا، هەر وەکوو چۆن هەژاری و نەخوۆشی نیشانە ی بی ریزی نیه،

بیگومان خودا مال ۱ سامان ددها بهو کهسهی خوشی دهوی بهو کهسهی خوشی ناوی ، دهستکورتی و کهم دهرامه تی ددها بهوانه ی خوشی دهوین بهوانه ی ناخوشی دهوین.

به لکوو خراپه ی شهوانه شهویه خودا رزق و رژی زورو زه وهنده ی بی به خشیون ۱ کهچی مافی خودای لی نادهن ، ریز له هه تیوو بی شه وایان ناگرن ، پیداو یستیه کانیا بۆ دابین ناکهن ، خویان و کهسانی دیکه ش هه لئاسن بۆ خۆراک دابه ش کردن به سهر هه ژاران دا ، به هانای فه قیرو بی دهره تانانه وه ناچن ۱ زه کاتی مائی خویان دهرناکهن ۱ خیرو خهیرات به لیتقه و ماوان ناکهن.

عه بدوللای کوری مبارکه له شه بهو هرهیره وه ۱ له پیغه مبه ره وه ۱ فرموده یه کی ریوایت کردوه ، دهرموی: (خیر بیت فی المسلمین بیت فی یه یتیم یحسن الیه ، وشر بیت فی المسلمین بیت فی یه یتیم یساء الیه ، ثم قال بأصبعیه : انا و کافل الیتیم فی الجنة هکذا) باشترین مال و خیزانیك له ناو کومه لگای موسولمانان دا مائیکه هه تیویکی تیدابی چاکه ی له گهل بکری ، خراپترین خیزانیش شه و خیزانه یه هه تیویکی تیدابی خراپه ی دهر باره بکری ، پاشان به دوو په نجه ی خوی نامازه ی کردو فرموی: (من و سهیره رشتیاری هه تیو له به هه شت دا تاوا جوتین و لیک نزیکین).

﴿وَتَأْكُلُونَ الثَّرَاثَ أَكْلًا لًّا، وَتَحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا﴾ تیوه به شه میراتی میراتگران به ناره وا ده خون ، به تایبه تی مافی ئافره تان فراموش ده کهن ، ههر له بهر به شه میراته کهیان ماره یان ده کهن بۆ شه ی به شه میراته کهیان بخون و مال و سامانتان خوش دهوی به جوریک هه میسه هه ول و تهقه لالا ددهن بۆ مال کۆکردنه وه به ههر شیوه یه ک بی ، کۆ له حه لال و حهرام ناکهن چاوچنۆک ۱ هه لپه کارن ، خوین مژو بی ویزدانن به داگیر کردن و

به سود و ریباو چه پاو کردن مال کۆده که نه وه. گوی ناده نه داد و نرای
 هه ژاران و فرمیسکی هه تیوان و هات و هاواری بی ته وایان داتان
 ناچله کینی: دونیاتان له باوهش گرتوو و قیامه تتان پاشگویی
 خستوو، نه مهش کاریکی خراپه و له وه به ولوه بۆتان دهرده که وی
 چه ند خه ساره تمه ندن.

حال و وه زعی ناده میزاده چاوچنۆ که کان ■ دویا نه ویسته کان
 له رۆزی قیامهت دا

كَلَّا اِذَا دُكَّتِ الْاَرْضُ دُكًّا
 دُكًّا ﴿٤١﴾ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٤٢﴾ وَجِئَ يَوْمَئِذٍ
 بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَنْذِكُرُ الْاِنْسَانَ وَاَنَّى لَهُ الَّذِي كُرِيَ ﴿٤٣﴾
 يَقُولُ يَلَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ﴿٤٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدًا ﴿٤٥﴾
 وَلَا يُؤْتِيكَ وَثَاقَهُ أَحَدٌ ﴿٤٦﴾ يَأْتِيهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٤٧﴾ اَرْجِعِي
 اِلَى رَبِّكَ رَاضِيَةً مُّرْضِيَةً ﴿٤٨﴾ فَاَدْخُلِي فِي عِبَادِي ﴿٤٩﴾ وَاَدْخُلِي جَنَّتِي ﴿٥٠﴾

له وه پیش په روهر دگار بیرو بۆچوونی ناده میزاده کانی دهر باره ی
 ده و له مه ندیو هه ژاری و له شساغی و نه خوشی و به هه له
 له قه له دا ■ سه رزه نشتی کردن له سه ر گرنگی دان به ژانی دویا و پاش
 گوی خستنی قیامهت، هه له کردن بۆ مال کۆکردنه وه به شیوه ی
 نااسایی، نه مجار هه والی قیامهت راده گه یه نی وه نه وه روون ده کاته وه

که ئەوانه پەشیمان دەبنه وه ، بەلام پەشیمانی سوودی نیه ، حال و
وه زعی موسولمانه خودا پەرسته دونیا نهویسته کان روون ده کاته وه
ئه وه راده گهیه نی: که ئەوانه له پیتری صالحان دا ده چنه ناو به هه شتی
راز او وه ، ده فرموی:

﴿كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا﴾ ئەی خه لکینه؛ واز له وه هه لۆیستی
ناشیرین و کرده وهی به د بێتن ، نابێ سووربین له سه ر ئه وه کرده وه خراپه
دزیوانه تان ، پێش ئه وهی رۆژێک بێ پەشیمان بینه وه ، ئه وه کاتهی زه وی
پاره پاره ده بی و راده تله قی و پێکدا ده درێ، هه رچی کێو شاخ و به رزایی
ههیه تێک ده روخێن و رووبه ری زه وی ده بیته سارایه کی کاکی به کاکی و
ته پ و تۆز بلاو ده بیته وه .

﴿وَجَاء رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا﴾ خودای تۆ دێ، واته: فه رمانی خودا
هاته خواره وه ، خودای بالاده ست و خاوه ن ده سه لات خۆ ده نوینی بۆ
دادا گایی کردن و حیساب و لیکۆلینه وه له گه ل به نده کانی، فه رمان و
برپاره کانی خۆی ئا راسته ده کا، دیارده کانی توانا و جه به روتی خودا
ده رده که وی. فریشته کان کۆمه ل کۆمه ل هاتن و ریزیان به ست و که وتنه
ئه نجامدانی ئه رکی سه رشانیان.

﴿وَجِيئَ يَوْمٌ لِّمَنْ يَجْهَنَّمُ﴾ دۆزه خ ده رکه وت بۆ ته ماشا که ران ،
دوای ئه وهی لییان شا راوه بوو ، یه کیێک بوو له غه بییات، وه کوو
له نایه تی کی تر دا ده فرموی: ﴿وَبَرَزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ﴾ (الشعراء/ ۹۱) یان
ده فرموی: ﴿وَبَرَزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَى﴾ (النازعات/ ۳۶).

له سه حیحی موسلیم دا فه رمووده یه که ههیه عه بدوللای کوری
مه سهوود ریوایه تی کردوه ده فرموی: پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (یؤتی
بجهتم يومئذ لها سبعون الف زمام، مع كل زمام سبعون ألف ملك

یجرونها^(۱) ئەو رۆژه دۆزهخ دهیتنری حەفتا هەزار لەغاو (قفل)ی هەیه،
هەر لەغاویکی حەفتا هەزار فریشتەیی لەگەڵدا یە رایده کێشن .

ئەبوسەعیدی خودری دەفەرموی: کاتیک ثایه تی ﴿وَجِئَیْ یَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ﴾
نازل بوو رەنگی روخساری پیتە مەبرک ﷺ گۆرا، بە تاشکرا دەم و چاوی
رەنگی گۆرانیان پپوه دیار بوو ، بە جۆریک هاو لەان کەوتنە ترسەوه لیتی،
پاشان فەرمووی: جوبرەئیل ئەم ثایە تانەیی بۆ خویندمەوه کە دەفەرموی:
﴿کَلَّا إِذَا دُکَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ، وَجَاءَ رَبُّکَ وَالْمَلِکُ صَفًّا صَفًّا
وَجِئَیْ یَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ﴾.

ئیمامی عەلی فەرمووی: ئەی پیتە مەبری خودا چۆن چۆناهی دۆزهخ
دەهیندری؟ لەو لەام دا پیتە مەبرک ﷺ فەرمووی: (یۆتی بها تقاد بسبعین
الف زمام یقود بکل زمام سبعون ألف ملک ، فتشرد شردة لو ترکت
لأحرقت أهل الجمع ، ثم تعرض علي جهنم فتقول: مالي و لك یامحمد، إن
الله قد حزم لحکم علي)^(۲) تیتەر هەموو ئەهلی سارای مەحشەر ترس
دایان دەگری دەکەونە گوتنی (نفسی نفسی) ییەوه جگە لە پیتە مەبرک ﷺ
ئەو دەفەرموی: (أمتی أمتی) .

﴿یَوْمَئِذٍ یَتَذَکَّرُ الْإِنْسَانُ وَ أَلِیْ لَهُ الذِّکْرُ﴾ جالەو رۆژه سەخت و
دژوارەدا ئادەمیزاد هەرچیەکی ئەنجامی دابی دیتەوه یادی و پەشیمان
دەبیتەوه لەهەلویست و بیروباوەرو کارو کردەوه کانی دونیای ، هەرچی
پیش خۆی ئاردویەتی لەکوفرو تاوان و کردەوهی خراب لێیان پەشیمان

(۱) - رواه مسلم في (۴۵) كتاب البرّ و الصلّة و الآداب (۱۳) باب فضل عیادة المريض
(الحديث ۲۵۶۹) .

(۲) رواه مسلم في كتاب الجنّة و صفة نعيمها و أهلها (۱۲) باب شدّة حرّ نار جهنّم و بعد
قعرها و ما تأخذ من المعذّبين (الحديث ۲۸۴۲) .

ده بیته وه، به لام کوا بیر که وتنه وه و په شیمان بوونه وه سوودی پی ده گه یه نی،
کات به سهر چو وه و په شیمانی و ته و به کردن دادی ناده ن کاتی به که لکی
ده هات که پیش مردنی دونیای په شیمان بوویا به وه.

﴿يقول ياليتني قدمت لحياتي﴾ له و کاته دا که په شیمان بوونه وه دادی
نادا به غم و په ژاره وه ده لی: بریا له ژیانی دونیام دا بیرو با وه ری باشم
بوایه و کرده و ی چاکم پیش خوم بخستایه، تازه هیچ شتیک دادم نادا و
په شیمان بوونه وه بی سووده.

﴿فيومئذ لا يعذب عذابه أحد ولا يوثق ثاقه أحد﴾ نه و روزه که س
سهر به رشتی سزادانی تا وانباران نا کا . خودا بو خوی جو ری سزایان بو
دیاری ده کا به هیچ که س ناتوانی و ه کوو خودا سزای تا وانباران بدا،
که س و ه کوو خودا ناتوانی تا وانبار کو و زنجیر بکا و ده ست
به مله وه شته کیان بدا.

نه مجار و ه زع و حالی نه وانه به یان ده کا: که له ژیانی دونیایان دا گرنگی
به قیامت ده دن و کرده و ی چاکه پیش خویان ده نی رن . ده فهر موی:
﴿يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً فَادْخُلِي فِي
عِبَادِي وَادْخُلِي جَنَّتِي﴾ په روه ردگار بو خوی یان له سهر زوبانی فریشته به
موسو لمانان ده فهر موی: نه ی نه فسی به نارام به هوی تیمان و
با وه ری راسته قینه ته وه به هوی کرده و ی باشته وه، به هوی رازی بونت
به قه زاو قه ده ری خودا و پابه ند بوونت به شه ریه تی ئیسلامه وه،
نه تو نه ی گیانی پاکی خودا په رست روژی قیامت دی بی بو سارای
مه حشر به دل نارامی و بی ترس .

ده تو بگه پتیه بو لای پاداشی خودای خوت ، بچوره ناو نه و به هه شته ی
که خودا پی پی به خشیوی، نه تو رازی به به و پاداشته و به و بریاره ی
خودا بو ی داوی ، خوداش له تو رازی به . بچو ناو پی پی به بنده راستال و

ریزداره کانه وه ۱ بیه بهیه کیك لهو کۆمه له بهخته وه ره ، له گهل نه وان دا
 بچۆره ناو به هه شتی رازاوه ی منه وه . بیگومان نه وه تهوپه ری
 به خته وه رییه ، موفه سسرین ده لێن: ئەم بانگکردنه له کاتی گیان ده رچون دا
 ده بی. یان پیش مردن به چهند ساتیک ده بی.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (البلد)

ئەم سوپه ته مه ککيه بیست نایه ته ناو نراوه سوپه تی (البلد) چونکه
 پهروه ردگار له سهرتای سوپه ته که دا سویتندی به شاری مه که خواردوه
 فەرموو یه تی: ﴿لَا أَسْمُ بِهِذَا الْبَلَدُ﴾.

په یوه ندی ئەم سوپه ته به سوپه تی پیشوو یه وه له دوو لایه نه وه یه :

۱- له سوپه تی پیشوودا پهروه ردگار سه رزه نشتی نه وانه ی کرد که مالی
 خه لگ ده خوڤن و له ریگه ی نااسایی یه وه مال و سامان
 کۆده که نه وه و یارمه تی بی ته وایان و هه ژاران ناده ن . له م سوپه ته دا
 نه و ره وشت ۱ هه لویستانه باس ده کا که پتویسته خاوه ن مال و
 سامان په یه وه بیان بکه ن. وه کوو نازاد کرنی کۆیله و مال به خشین
 به هه ژاران به تاییه تی له روژانی برسیه تی و گرانی دا.

۲- کۆتایی سوپه تی پیشوو ی به روونکردنه وه ی حال و وه زعی نه فسی
 به تارام و خودا په رست هینا. له م سوپه ته شدا ریگه ی دل تارام
 بوون روون ده کاته وه ۱ بهنده کانی ده ترسینی له کوفرو بی دینی و
 سه ریچیکردنی فەرمانی خودا .

میحوه رو ناوه روکی سووره ته که بریتیه له هۆکاری به خته وه ری و
 به ده ختی ئاده میزاد ۱ چۆنیه تی هه لباردنی ئاده میزاد بو یه کی له و دوو

رتبازه به ویستی خزی . سهرزه نشتی ئاده میزاد ده کا له سهر له خوبایی بوون و به خۆ نازین و ره تکرده وهی په یامی حهق، ئه مجار بری له نیعمه ته کانی خودا: که به خشیویه تی به ئاده میزاد راده نویسی، پاشان بری لهو تهنگ و چه له مانه ی که تووشی ئاده میزاد ده بی له قیامت دا ده خاته روو.

به تاقیکردنه وهی ئاده میزاد به تهنگ و چه له مه و له خوبایی بوون

بسم الله الرحمن الرحيم

لَا أَقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ ﴿١﴾ وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ ﴿٢﴾ وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ ﴿٣﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ ﴿٤﴾ أَيْحَسِبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ ﴿٥﴾ يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا لُبَدًا ﴿٦﴾ أَيْحَسِبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ ﴿٧﴾

﴿لَا أقسم بهذا البلد﴾ سویند ده خۆم به شاری مه که که که شاریکی ریزداره لای په روهردگار رووگهی موسولمانانی تیدایه پیغه مبه ری ﷺ تیدا له دایک بووه ، چرای ئیسلامه تی تیدا هه لکراوه .
﴿وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ﴾ وه لخال ئه تو ، ئه ی موحه ممه د؛ دانیشتوی ئه شو شاره پیروژه ی ، یان ئازاردانی تو ی تیدا ری دراوه له لایهن موشریکه کانه وه ، هه رکه سی بجیته ناوی دلتیا ده بی: که کوشتن و برینی تووش نابی ، شهرو جهنگی تیدا یاساغه ، به نیشته جی بی تو لهو شاره دا ریزی زیادی کردوه .

له فەرمووده ی صه حیحی پیغه مبه ردا هاتوه فەرموویه تی: (إِنَّ هَذَا الْبَلَدَ حَرَمٌ لِلَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ ، فَهُوَ حَرَامٌ بِحَرَمَةِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ

القیامة ، لا یعضد شجره ، ولا یختلی خلاه ، وإنما أحلت لی ساعة من نهار ،
وقد عادت حرمتها الیوم کحرمتها بالأمس الا فلیبلغ الشاهد الغائب)
مه به سته که نهویه شاری مه که که شاریکی ریژداره لهه موو کات و
زه مانیک دا . ته نانهت لهو حاله ش دا که موشریکه کان نازاردانی توئی
پیغه ممبر به روا ده زانن و هیچ ریژو نرخیکت بو دانانین...
﴿ووالد و ما ولد﴾ سویند بهه موو باوک و رو له یه که له ناده میزاد و
گیانله بهرانی تر و شینایی دا . نه مه ش ناماژیه به بو گه ورهیی و
به نرخیی زاووزی...
سویند بهو شتانه ﴿لقد خلقنا الإنسان فی کبد﴾ نیمه ناده میزادمان

دروست کردوه له پرنج و کیشه و ماندوو بوون ، لهو روژه وه دیته گوپه پانی
ژیانه وه تاروژی مردن هه موو ژیانی بریتیه له ماندوو بوون و رهنج کیشان ،
رهنجی پهره و ده بوون و پیگرتن و پیگه یشتن و قالبوون و ئه رک که وتنه
سهرشان و خزمهت کردنی ولات و مال و مندا ل و گهل و نه ته وه .
به تاییه تی پیاوانی بهرپرسی بالاو پیشه و او رابهر و هه لکه و تووی گهل :
که ده یانه وئی خزمه تی گهل و ولات بکه ن ، هه میشه وه کوو مؤم ده سوتین
بو رووناک کردنه وهی جیهانی میلله ته که یان و رزگار کردنی گهل و ولاتیان
له تاریکه شهوی نه زانی .

ههر لهو ده مه وه یه که م خانه ی تو م له مندا ل دان دا جیگیر ده بی ،
هه ولدان و خوچه سپاندن و په له قاژه بو بژیو ده ست پی ده کاو بهر ده وام ده بی
تا له نا کام دا له نه نجامی ئیش و نازارو ژان دا ، له دایک ده بی و رووناکی
جیهان ده بینن ، بهر و الهت لهو ته نگانه و زه همه ته رزگاری بووه به لام نه مجار
ئه رک و ماندوو بوونی زیاتر ده بی ، بو یه که مجار هه وایه که هه لدمژی که
له وه پیش پیتی ناشنا نه بووه . ده م سییه کانی ده کاته وه بو یه که مجار
دهنگی گریانی لی بهرز ده بیته وه . که له و اقیع دا سه ره تایه بو

دهستپیکردنی ئهرك و ماندویه تی ژیاننی دونه ، ئیتر جیهازی ههزم و جیهازی خوین سوړان بهشیویه کی تازه دهکونه کار ئهجار ئهركی دابینکردنی بژیوو چۆنیه تی ههزم کردن و راهاتنی ریخۆله کانی بۆ لیوه دهرجونی ئه و پیساییه .

ئیتتر ههرك جموجولیککی که دهیکا ماندوو بوونیکه ، ههرك ساتیکی شه کهت و زهحه ته . ههرك له و دههوه دانسی دهروین دوایی پی دهگری ، دوایی که قام دهکاته وه خه می خویندن و بیر و ئه ندیشه ی له لا پهیدا ده بی . ئهجار ئهرك و ماندووون پری پری ده بن ، ئه م ده که ویتته هه ولدان به ده ست و بازوو ، ئه و به بیرو ئه ندیشه ، یه کیکی تر به گیان ، ئه م ده یه وی پاره نانیك پهیدا بکا ، ئه و هه ول ده دا سه د بکا به دووسه د ، یه کیکی تر هه لپه ی کورسی و پله و پاییه تی ، کابرایه کی تر خۆ ماندوده کا بۆ ناو شوړه ت ، یان له پیناو عه قیده و باوه ردا خۆ ماندوو ده کا بۆ به ده سه ته ینانی ره زامه ندی خودا ، ئه م کار ده کا بۆ دۆزه خ ئه و بۆ به هه شته ، به لئی هه میشه ئاده میزاد له رهنج دان و ماندووون دایه ، تا ده گاته لای خودا و حیسابی له گه ل ده کری جا ئه و کاته یان دۆزه خیه و بۆ هه تا هه تایه ده که ویتته ماندووون و ئازاری بی وینه وه ، یان ده چیتته به هه شتی رازاوه ده که ویتته خۆشی و کامه رانی بی سنوره وه .

ژیاننی دونه هه مووی ئهرك و ماندووونه ، هه موو که س له ره نچدان و ناره حه تی دایه . وه لی خه ساره تمه ند ئه و که سه یه له ژیاننی دونه دا خۆ ماندوو بکا بۆ ئه وه ی له قیامه ت دا بکه ویتته ژیاننیککی پر ئازارتر و ناخۆشیه کی نه براوه . به خته وه ریش ئه و که سه یه له ژیاننی دونه دا خۆ ماندوبکا و ریباژیک بگریته بهر بیگه یه نی به ره زامه ندی خودا و له و دونه اش دا ژیاننی کامه رانی بۆ ده سه بهر بی .

﴿أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ﴾ ثایا ئاده میزاد پیی وایه: کس ده سلاتی به سهردا ناشکی و کس تۆلهی تاوانه کانی لی ناکاته وه؟ نانا با وانه زانی بیگومان خودا ناگای له هه موو جم و جولیکیه تی و تۆلهی لی ده سیئیه وه و به توندی سزای ده دا.

ریوایه ت کراوه که نهم نایه ته ده رباره ی (أبي الأسد)ی کوری که لده ی جومه حی نازل بووه، نهم کابرایه چوارشانه و تیکسمر او بوو، زۆر به هیژو توانای خۆی ده نازی زۆری دژایه تی پیغه مبه رﷺ ده کرد.

﴿يَقُولُ أَهْلَكَ مَا لَأَلْبَدَا﴾ ئاده میزاد رژدو چاوچنۆکه نه گهر داوای لی بکری یارمه تیه کی هه ژاران بدا، ده لی پاره و پولی زۆرم له ناو بردووه، ئیتر به سه و هیچی تر نابه خشم، نهمه چیه هه موو رۆژی نهم داوایه م لی ده کری؟!

﴿أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَرَىٰ أَحَدٌ﴾ ثایا ئهو ئاده میزاده پیی وایه کس نه ی بینیه ؟ واده زانی ئیمه ناگامان لی نه بووه چۆن ئهو مال و سامانه ی پهیدا کردووه و له چی دا خه رچی ده کا؟ لای وایه ئیمه رۆژی قیامت حیساب و لیکنۆلینه وه ی له گهل ناکه ین و سزای ناده یینه وه؟.

ئاده میزاد بوو خۆی ریبازی خۆی هه لده برژی ری

الْمَجْعَلِ لَهُ عَيْنَيْنِ ﴿٨﴾ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ﴿٩﴾ وَهَدَيْتَهُ
التَّجْدِينَ ﴿١٠﴾ فَلَا أَقْحَمَ الْعُقَبَةَ ﴿١١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعُقَبَةُ ﴿١٢﴾
فَكُرْبَةُ ﴿١٣﴾ أَوْ اطْعَمَ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ﴿١٤﴾ يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ
﴿١٥﴾ أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ﴿١٦﴾ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَصَّوْا

بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ﴿١٩﴾ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ ﴿٢٠﴾

لەو پەيش پەرەردگار سەر زەنشتى ئادەمىزادى كەرد لە سەر ھە ئۆستى
ناشیرىنى ، بە لگەى جۆر و جۆرى ھىنانەو لە سەر بە توانایى خودا بە سەر
ھەموو شتێك دا ، بپێك لەو بە لگانە دروستکردنى چاوو زوبان و
دوولێوى ئادەمىزادە ، پى بە خشینى عەقل و ھۆشە : كە بە ھۆیانەو
دەتوانى رىبازى چاكەو خراپە لێك جىابكاتەو ، بۆ خۆى رىبازى ژيانى
خۆى ھەلبژێرى . كە وابوو پێويستە ئادەمىزاد لە سەر ئەو نىعمەتانە
سوپاسى خودا بكا . رىبازى بە ختەو ھەرى ھەلبژێرى كەردەو ھى چاك
ئەنجام بدا ، بۆ ئەو ھى لە پێرى بە ھەشتیان بى .

دەفەرموى : ﴿أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ، وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ﴾ ئەرى ئادەمىزاد
بۆ لە خودا ياخى دەبى بۆچى بە ھێزو توانای خۆى لە خۆى بايى دەبى ؟ ئايا
من دوو چاوم پى ئە بە خشیون ؟ ھەموو شتێكى پى دەبينى ، زوبانم بۆ
دروست نە كەردووە قسەى پى بكا ؟ دوو لێوم بۆ دروست نە كەردون ھەتا
ددان و پۆكى داپۆشى و دەرگایەكى جوان و بە سودبى بۆ دەمى .
يارمەتیدەرى ددان و زوبانیەتى بۆ خواردن و قسە كردن ؟ بە كورتى خودا
دەفەرموى : من توانای دیتن و قسە كردن و ھەموو ھەست و ئامیرو
ئەندامى جەستەيىمان بە ئادەمىزاد بە خشیوہ .

﴿وھدیناہ النجدین﴾ ئايا ئیمە رێگای خێرو شەرمەمان بۆ روون
نە كەردونە تەرە ؟ واتە ئیمە ئادەمىزادمان لە جوانترین شێوہ و روخساردا
دروست كەردووە ، ئامیرى بیستن و دیتن و ھەست و شعورى پێويستمان
پى بە خشیوہ ، عەقلمان پێداوہ ئەمجار رێگەى چاكەو خراپەمان بۆ روون

کردۆتیه وه، ده توانی بهو نه ندام و عه قل و هه ست و هۆشه ی پیمان
به خشیوه ریبازی باش بۆ خۆی هه لێ بژێری!!

یاسای خوا و ابووه و هه رواش ده بی. هه رگیز زۆره ملی له بهنده کانی
ناکا بۆ گرتنه بهری ریبازیکی تایبه تی. به لکو ئاده میزاد بۆ خۆی ئازادو
سه ریه سه ته سه رپشک کراوه له رینگای چاکه و رینگای خراپه
کامیان هه لده بژێری هه لێ بژێری، هه ر له سه ر ئه م بنه ماو بنه رته یه که
په روه ردگار پیغه مبه رانی ناردون بۆ سه ر گه ل و نه ته وه کانیا ن و
رینگای راست و هه قیا ن بۆ له رینگای چه وت و خوار لێک جیا بکه نه وه،
باش و خراپیا ن بۆ رون بکه نه وه، واته: هه لێ بژاردنی ریبازیکی له و
ریبازانه ی خسته ته نه ستۆی مرۆقه که خۆی. هه رکه سه و به ویستی خۆی
ریبازی ژیا نی خۆی هه لده بژێری.

وه کوو له نایه تیکی تر دا ئاماژه به وه ده کاو ده فهرموی: ﴿إِنَّا هَدَيْنَا
السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾ (الإنسان/۳) واته: ئیمه ریبازی خێرو
ریبازی شه رما ن پیشانی مرۆف داوه، چۆنیه تی هه ردوو ریبازه کا ئمان بۆ
رون کردۆتیه وه. ئیتر خۆی به ئاره زوی خۆی کامیا ن په سه ند ده کا با بیکا،
وه کوو له نایه تیکی تر دا ئاماژه به م مانایه ده کاو ده فهرموی: ﴿وَقُلِ الْحَقُّ
مَنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفِرْ﴾ (الکھف/۲۹).

ئیتر سزاو پا داش له سه ر ئه وه یه: که کا برا به ویستی خۆی ریبازیکی
هه لده بژێری و په یه وه ی ده کا. ده ی با ئاده میزاد ریبازی خێرو چاکه بۆ
خۆی هه لێ بژێری سوپاسی ئه و خودایه بکا که ده ست و قاچ و چاو و
گوێچکه و عه قل و هۆشی پی یه خشیوه. پێویسته له سوپاسی ئه و به هه رانه ی
که خودا پێی به خشیوه، ریبازی چاکه بگری و هه موو هێزو توانای خۆی
بخاته گه ر بۆ یارمه تیدانی هه ژارا ن و ئازاد کرنی کۆیله و هه ولێ

به زکردنه وهی پلهی زانیاری و شارستانی تی بدا، کۆسپ و ته گهره له پیش
لیقه و ماوان لابه ری و گرتی ژیانان بۆ بکاته وه.

به تایبه تی ته نگه ی برسیایه تی و کۆیلایه تی: که دیارده یه کی ههره
دزیوی کۆمه لگای ئاده میزاده له میژوودا و پیش هاتنی ئیسلام سالتای
سال بوو ئاده میزاد به ده ده ستیه وه ده ینا لاند، نه یه توانیبوو به سه ریدا زال بی.
بۆیه ئاده میزاد هه لده نی بۆ هه ولدان و تی کۆشان له پینا و رامالینی نه و
دوو کۆسپه گرنگه و رزگار کردنی ئاده میزاد له ده ستی نه و دیوه زمه،

ده فه رموی: ﴿فلا اقتحم ما العقبة﴾ هیشتا ئاده میزاد کۆسپه
نه سه مه کانی دونیای نه بریون، به لی پرا نه وه په لاماری پله ی سه ختی
دونیای نه داوه بۆچی خۆی گورج ناکاته وه به ووزو نیشاتی باشه وه ده ست
ناکا به ململانی له گه ل نه و کۆسپه گه ورا نه دا.

﴿وما أدراك ما العقبة﴾ چی تو ی فی رکرد نه و کۆسپه چی یه، واته:
تۆ چوزانی نه و کۆسپه خه ته رناکه چی یه، که نا هیل ئاده میزاد پیش
بکه وی و به شیوه ی به خته وه ربی بژی؟!

ئه مجاره ده ستنیشانی چۆنیاتی به گژا چو نه وه ی نه و کۆسپا نه ده کاو
ده فه رموی: ﴿فك رقبة﴾ نازاد کردنی کۆیله یه، واته رامالینی کۆسپه
دزیوه کانی سه ر پێبازی ژیانان به خته وه ی نازاد کردنی کۆیله یه له زنجیرو
کۆتی کۆیلایه تی که به نا په وا له ملی نه م و نه و شه ته ک دراوه.

﴿أو أطعام في يوم ذي مسغبة﴾ نان دانه به هه ژارو برسی و لیقه و ماوان
له رۆژی برسی تی دا، مالبه خشینه له کاتی گرانی و نه هاتی دا، بیدا به کی؟
﴿یتیمًا ذا مقربة﴾ به هه تیوی خزم ﴿أو مسکینًا ذا مقربة﴾ یان
به هه ژارو بی نه وایه کی په ککه وته: که له بهر بی هیژی و که فته کاری
له سه ر زه وی که وتبی، توانای کاسبی و وه ده سه ته ینانی بژیوی خۆی نه بی.

وہ کو دھرم مووی: (ثم کان من الذین آمنوا) پاشان سەرەرای کردوہی باش و پەسەندی لە پێری خودا پەرستان بێ، برۆای بە تاک و تەنھایی خودا ھەبێ، شوین پەيامی پێغەمبەر کەوتبێ، برۆای بە نامە ئاسمانییەکان ھەبێ؛ کە پوختەى ئەو نامانە لە قورئانی پیرۆزدا پەنگی داوہ تەوہ، برۆای بە ھاتنی رۆژی قیامت ھەبێ، چونکە بەبێ برۆابوون بەو بنەما سەرەکیانەى ئاین ھیچ کردوہ یەك سودى نییە.

﴿وتواصوا بالصبر﴾ ئەجار لەوانەبێ کە ئامۆژگاری یەکتریان کردوہ بو ئەنجامدانی کاری باش و خۆراگری لە بەرامبەر پووداوو ئاستەنگی ژیان دا.

﴿وتواصوا بالرحمة﴾ لەو پێرو کۆمەڵەبێ کە ئامۆژگاری یەکتریان کردوہ بە بەزەیی ھاتنەو بە یەکتەدا، دڵنەرم و میھرەبان بێ لە گەل بەندەکانی خودادا، پێغەمبەر ﷺ لە فرمودە یە کدا دھرم مووی: (الراحمون یرحمهم الرحمن، ارحموا من فی الأرض یرحمکم من فی السماء)^(۱). ئەوانەى بەزەییان بەبێ ئەوایاندا دیتەوہ و سیلەى پەحم بەجێ دیتن، خودا پەحمیان پێ دەکا.

پەحم بەدانیشتوانی سەر زەوی بکەن خوداش پەحمتان پێ دەکا، صەبرو خۆراگری زۆر لایەنی ھەیە: صەبرو پشودریژی لەسەر تاعەت و خوداپەرستی، خۆگرتنەوہ و خۆپاریژی لە تاوان، خۆراگری لەسەر بەلاو کارەسات، ھەر کۆمەڵ و تاقمێک ئامۆژگاری یەکتەر بکەن بۆ صەبرو خۆراگری و بەزەیی ھاتنەو دەبنە کۆمەڵێکی تۆکمەو پتەوو لە بەرامبەر بەلاو کارەساتدا ناروختن و لەشکریان ناشکی.. لەناو خۆیان یەکتریان خۆش دەوی و بۆیەکتەری بەپەرۆش دەبن.

(۱) رواہ أحمد و أبوداود و الترمیذی و الحاکم عن ابن عمر

﴿أولئك أصحاب الميمنة﴾ نهوانه ی که نهو رهوشته بهرزانه یان تییدا هه ن، یارانی دهسته راستن و بههشت جیگایانه، کۆمه لّی بهخته وهرن و خۆزگیان پی دهخواری و بۆ ههتا ههتایه لهناو بههشتی پازاوه دا پاده بویرن.

﴿والذين كفروا بآياتنا﴾ نهوانه ی نایه تی قورئان رهتده که نهوهو گوی بۆ نهو په یامه پیروژه پاناکرن و نایاته که ونیه کان ناکه نه به لگه له سه ره به بوونی خوداو تاك و ته نهایی له زات و له صیفات ی دا، واته: له بونه وهر ورد نابنده و تا دیارده کانی بکه نه نیشانه ی خودای به دیه یته رو خاوه ن توانا ﴿هم أصحاب المشأمة﴾ نهوانه یارانی دهسته چه بن، به دبهخت و چاره رهشن، نه هلی دۆزه خن.

﴿عليهم نار مؤصدة﴾ ئاگریکی ده رگا داخراو له سه ریانه و له خۆی گرتوون، نه بلیسه ی ده رده چی نه دوو که لّی ده ره ده چی، ئاگرو دو که ل و تاوانباران تییدا په نگ ده خۆنه وه.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الشمس)

ئه م سووره ته مه ککیه و پانز ئایه ته، ناوی نراوه سووره تی (والشمس) چونکه له سه ره تای دا خودا سویندی به خۆر خواردووه و فرموویه تی: (والشمس...).

په یوه ندی ئه م سووره ته به سوهرتی پیتشه وه لهم ره وه وه یه:

که کۆتایی سوهرتی پیتشووی به وه هیئا، که تیکرا ئاده میزادی کردنه دوو تاqm (أصحاب الميمنة) و (أصحاب المشأمة) ئه مجار لهم سوهرته دا

مه به ست له هه ردوو تاقمه که باس ده کا، به وه: که ده فه رمووی: ﴿قَدْ أَفْلَحَ
مَنْ زَكَّاهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا﴾.

می جو هه رو ناوه پوکی سوره ته که دوو سه ره باسی سه ره کین:

۱- سویند خواردن به دیار ده کانی بونه وهر له جیهانی بالاو پایین ده ست
نیشان کردنی نه وانه ی به خته وهرن و دیار یکردنی به دبه خت و چاره
ره شه کان.

۲- به غمونه و بو په ندو عیبه ت لی وهر گرتنه ئامازه به چیروکی قهومی
سه مو ده کا: که چۆن له تۆله ی تاوانه کانیان خودا له ناوی بردن.
به کورتی مه به ستی سوره ته که هه ئنانی ئاده میزاده بو خودا په رستی
ترساندنیانه له نه نجامدانی تاوان.

ئاکامی چاک په روه رده کردنی نه فس و پاشگویی خستنی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا ﴿١﴾ وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّهَا ﴿٢﴾ وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّهَا ﴿٣﴾
وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَاهَا ﴿٤﴾ وَالسَّمَاءُ وَمَا بَنَاهَا ﴿٥﴾ وَالْأَرْضُ وَمَا طَحَاهَا
﴿٦﴾ وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ﴿٧﴾ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ﴿٨﴾ قَدْ
أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ﴿٩﴾ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ﴿١٠﴾

﴿والشمس وضحاها﴾ سویند به خۆرو پوناکیه کدی که هه می شه
پوناکی ده به خشی و بونه وهر پوناک ده کاته وه، هیژو وزه ده به خشی
به گیانه به ران و روه ک و دره خت، خۆر نه ستیره یه کی گه وره و زه به للاح و

سهر سورپهینه ره مه لاین سالا نه م وزهیه ده به خشیته بونه وهر و زه ی
لی نابری و ساته وه ختیك نه وه ستاوه و ناوهستی تا ده گاته نه و کاته ی
خودا دایناوه بو وه ستان و کو تایی هاتنی ته مه نی.

﴿والقمر إذا تلاها﴾ سویند به مانگی خاوه ن نورو ورشه کاتیك به دوا
خوردا دی، به تاییه تی له شه وانی سیانزه تا شانزه که له م شه وانه دا مانگ
خوی ته و او ده کاو جوانی خوی ده نوینی.

﴿والنهار إذا جلاها، واللیل إذا یغشاها﴾ سویند به پرژو پوناکی
له کاتیك دا خور له تاسو ده ده که وی و سروشت پوناك ده بیته وه و
گیانله به ران له جم و جولدان، سویند ده خوم به شه و: که به تاریکایی
خوی خور داده پووشی و پوناکایی به که ی ناهیتی، نیوه کوره ی
زه ی ده که ویتته تاریکیه وه و نیوه که ی تری له پوناکی دا ده بی، به م
گوپرانکاری و ناوابون و هه لاتنه ی خورو مانگ، په دی نه و موشریکانه
ده داته وه، که نه سستیره یان به خودا زانیوه، هه روه ها په تی نه وانه ش
ده داته وه که دوو خودایان به په و ده زانین بو بونه وهر (خودای پوناکی و
خودای تاریکی) چونکه خودا نابی گوپرانی به سه ردابی و ناوابی و
ده رکه وی و ون بیته وه..

﴿والسماء وما بناها﴾ سویند به تاسمان و نه و که سه ی دروستی کردوه،
تاسمان نه و دیمه نه شینه پان و پوره یه له ژوور سه رمانه وه ده بیبنین و نازانین
چی، به هه زاران هه زار ملیون مانگ و خورو نه سستیره ی تیدا دی و ده چن،
تا ئیستا زانیاری مرؤف نه میتوانیو نه ندازه ی پان و پوری تاسمان و
ژماره ی نه سستیره کان بزانی، له وه به ولاره ش ناتوانی، چونکه قورنان دیاری
نه کردوه و له توانای ئاده میزادیشدا نه نه و زانیاریه وه ده ست بینی.
﴿وسع کرسیه السموات والأرض﴾

پەرۋەردگار ئەم ھەمكە ئەستىرەي لەو بۆشايىيە بەر فراوانەدا بەھىزى
كىشندە بەيەكەو بەستۆتەوۋە بۆ ھەريەكەيان شوئىن و مەدارى تايىبەتى
دىارى كردوۋە، مەلەين ساللە لەھاتوچۆ ھەلسوران دان و ھىچيان مەدارو
رېرەوى خۆي ھەلە ناكاو نزيكى و دووريان لەيەكتى نەگۆراۋە. چركەيەك
ھەلاتن و ئاۋابونيان پاش و پىشى نەكردوۋە.

﴿وَالْأَرْضُ وَمَا طَحَاها﴾ سۆيىد بەزەوى، ئەو ئەستىرەي بوۋەتە شوئىن
تېدا ژيانى ئادەمىزادو گيانلەبەرانى تىرش، خودا بەدەسەلاتى خۆي
رايخستوۋە، واى لى كردوۋە بگۇنجى بۆ تېدا ژيان و لەسەر ژيان،
لەئايەتتىكى تردا دەفەرموى ﴿وَالْأَرْضُ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاها﴾ (النازعات/۳۰).
ۋشەي (طحو، دحو) ھەردووكيان بەمانا راخستەن، واتە: بەروالەت
ۋادىتە بەرچاۋ راخراپى، ئەگىنا لەپاستىدا گۆي زەوى ھىلكەيىيە و خىرە
نەك راخراۋە، لەبەر گەورەيى ئەوۋ بچوكى ئىمە، بەراخراۋى
دېتە بەرچاۋمان.

﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا﴾ سۆيىد بە نەفسى ئادەمىزادو ئەو كەسەي رېكى
خستوۋە، ھىزو تواناي داۋەتى پىداۋىستىيەكانى خى دابىن بكا، ئامىرى
بىستن و دىتن و عەقل و ھۆشى پىداۋن، ئەندامەكانى جەستەيانى رېك و
پىك كردوۋە و ھىزو تواناي جۆراۋجۆرى پى بەخشيون و ئەركى ھەر
ئەندامىكى بۆ دىارى كردوۋە.

﴿فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ ئەبجار پەرۋەردگار رېگاي چاك و خراپى بۆ
دىارى كردوۋە، لەو نەفسەي گەياندوۋە ئەو چاكە و ئەمە خراپە، ئەو
پەسەندە و ئەو ناپەسەندە.

بۆ ئەۋەي خىرو شەرپ لىك جيا بكاتەۋە، ۋەكو لەئايەتتىكى تردا
دەفەرموى: ﴿وَهْدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾ (البلد/۱۰) واتە: فېرمان كردوۋە رېگاي
خىرو شەرپ بگىتتەبەر، بۆ خۆي بەۋىستى خۆي رېگايەكيان ھەلبۇيرى.

﴿قد أفلح من زكاه، وقد خاب من دساها﴾ بیگومان پرگاری بوو بهخته وهر بوو نهو نهفسه ی خودا پاکی کرده وه، به پاکی دروستی کرد، ریسو ابوو نهو نهفسه ی خودا به کافری دروستی کرد، یان هه موو ئاواته کانی هاتنه دی و به مرز گه یشت که سیټک نهفسی خوئی له بیټدینی پاک کرده وه و به ته قواو خواپه رستی گه شه ی پی کرد، خه ساره تمه ندبوو که سیټک نهفسی خوئی گومرا کردو به خراپی په روه رده ی کرد، رامی نه کرد بو خودا په رستی و کرده وه ی چاک.

ته به رانی له نیبنو عه بیاسه و ﴿ریوایه ت ده کا ده فهرمووی﴾ پیغه مبه ر ﴿هه رکاتی نه م نایه ته ی بخویندایه﴾ و نفس و ما سواها فالهمها فجورها و تقواها ﴿پاده وه ستاو ده ی فهرموو﴾ (اللهم آت نفسي تقواها انت وليها و مولاها و خير من زكاه).

نیبنو نه بی حاته میښ له نه بو هوره ی ره وه هه مان ریوایه ت ده کا. نیمام نه حمده له خاتو عاتیشه وه ریوایه ت ده کا ده فهرمووی: شه ویټک پیغه مبه ر ﴿له شوینی نووستنی دا دیار نه بوو ده ستم لی گټرا له ژوره که دا ده ستم لی تی که وت، له سوژده دابوو، گویم لی بوو ده ی فهرموو: (رب اعط نفسي تقواها، وزكها وانت خير من زكاه، انت وليها و مولاها).

نیمام نه حمده دو موسلیم له زهیدی کوری نه رقه مه وه ده لی: پیغه مبه ر ﴿نه م دوو عایه ی ده کر﴾ (اللهم أعوذ بك من العجز والكسل، والهزم والجبن والبخل وعذاب القبر، اللهم أنت تقواها وزكها انت خير من زكاه انت وليها و مولاها، اللهم أني أعوذ بك من قبح لا يفتح، ومن نفس لا تشيع، وعلم لا ينفع ودعوة لا يستجاب لها)^(۱). زهید ده لی پیغه مبه ر ﴿نه م وشانه ی فیتر ده کردین، نیمه ش فیتری که سانی دیکه مان ده کرد.

(۱) ته فسیری نیبنو که ټیر ج ۲۰۳۶/۴ طبعه دار الفکر سالی ۱۴۲۰ هـ.

په‌ند وه‌رگرتن له‌سهر گورشته‌ی گه‌لی شه‌موود

كَذَبَتْ ثُمَّ

يَطْغَوْنَهَا ﴿١١﴾ إِذْ أَنْبَعَثَ أَشْقَاهَا ﴿١٢﴾ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ

نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقِّيَهَا ﴿١٣﴾ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ

عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ يَذَّيْبُهُمْ فَمَنْ يَصْوْنَهَا ﴿١٤﴾ وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ﴿١٥﴾

له‌وهو پیتش په‌روه‌دگار سویندی به‌حه‌وت شتی بایه‌خدار خواردو
جه‌ختی له‌سهر شه‌وه‌کرده‌وه: که‌ههر که‌سیک نه‌فسی خو‌ی جوان رام بکاو
له‌تاوان پاکی بکاته‌وه به‌مرازگه‌یشتوه، ههرکه‌سیک ئیه‌مالی بکاو
جله‌وی بو به‌ره‌للابکا خه‌ساره‌تمه‌نده.

شه‌بحار په‌روه‌دگار سه‌رگورشته‌ی گه‌لی شه‌موود ده‌گیریتته‌وه بو شه‌وه‌ی
قوره‌یشیه‌کان و هه‌موو که‌سیکی تر په‌ندی لی و. بگرن به‌تاییه‌تی
که‌شارو گونده‌روخواه‌کانی شه‌وه‌گه‌له‌له‌ناوبراوه‌نزیك ولاتی مه‌ککه‌یه.
عه‌ره‌به‌کان که‌ده‌چون بو کاروان و گه‌شت به‌سهر که‌لاوه‌روخواه‌کانی
شه‌وه‌گه‌له‌به‌دبه‌خته‌دا تیپه‌ر ده‌بوون، قوره‌یشیه‌کان ده‌ترسینی
له‌وه‌که‌سه‌ریچی په‌یامی پیغه‌مبه‌ر نه‌کن نه‌بادا هه‌مان عه‌زاب و
کاره‌ساتی به‌سهر گه‌لی شه‌موود هات به‌سهر شه‌وانیش بی، شه‌وه‌تا
له‌م کو‌مه‌له‌ثایه‌ته‌دا په‌روه‌دگار شه‌وه‌را ده‌گه‌یه‌نی که‌گه‌لی شه‌موود
پیغه‌مبه‌ری خو‌یان به‌درو خسته‌وه، به‌ه‌وی بوغراییی و سه‌ر ره‌قی
خو‌یان، ده‌فه‌رموی:

﴿كذبت ثمود بطغواها، اذ انبعث اشقاها﴾ هۆزی ثمود پیغه مبهری
خۆیان : که حه زه تی صالح بوو- به درۆیان خسته وه، به هۆی بوغراییی و
یاخی بوون و سه ره قی خۆیان زیده ره وییان کرد له به رنگار بوونه وهی
پیغه مبه ره که یاندا. ئه مه ش کاتیک تاوانبارترین که سیان که (قوداری
کۆری سالف) بوو پیاویکی بی عه قلی قهومی ئه مو^۱ بوو، به ده نه ده نه وه
هه ئنانی گه له که ی حوشره که ی سه ره پری؛ نه حوشره ی به مو عجیزه خودا
خوئقاند بووی. سه ره پینی ئه وه حوشره وه و پازی بوونی گه له که به وه کاره
ناشیرینه نیشانه ی ئه وه بوو که هه موویان تاوانبارن و هه موویان حه زه تی
(صالح) یان به درۆ خسته وه.

وه کو له نایه تیکی تر دا ئا مازه به وه ده کاو ده فرموی: ﴿فنادوا
صاحبهم فتعاطى فعقر﴾ (القمر/ ۲۹) له هه مان کات دانیشانه ی راستی
پیغه مبه رایه تی حه زه تی صالح بوو، چونکه ئه وه عه زابه ی هه ره شه ی پی
لی کردن هاته دی و له ناوی بردن.

وه کوو ریوایه تکراره ئه م کابرا به ده به خته ی حوشره که ی سه ره پری
پیاو ماقو لی گه له که ی بوو، له بنه ماله یه کی خانه دانی ئه وه گه له بوو،
قه سه رۆیشتوو خاوه ن که س و کار بوو.

بوخاری و موسلیم و تیرمیزی و نه سائی له عه بدوللای کۆری زه معه وه
ریوایه تیان کردوه ده ئی: پیغه مبه ره^۲ و تاری دا، باس حوشری حه زه تی
صالحی کردو باسی ئه وه تاوانباره ی کرد که سه ری بری، فرموی:
پیاویک هه ئسا بۆ سه ره پینی حوشره که پیاو ماقول بوو، خاوه ن قسه و
ده ست رۆیشتوو له ناو گه له که ی دا^(۱).

(۱) رواه البخاری في (۶۵) كتاب التفسير (۹۱) باب والشمس و ضحاها الحديث
(۴۹۴۲) و رواه مسلم في (۵۱) كتاب الجنة ۱ ضفة نعيمها وأهلها (۱۳)
الحديث (۲۸۵۵).

﴿فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ: فَاقَةَ اللَّهِ، وَسَقِيَاهَا﴾ پىغەمبەرە كەيان
(حەزرەتى صالح) پىي فەرمون: ۋاز لەو حوشترە بەيىنى، دەستدەرىژى
مەكەنە سەر، لىي بگەرتىن بانوبە ناوى خۆى بخواتەو، ئەگەر دەستدەرىژى
پەكەنە سەر، خودا بەعەزىبى كۆ كۆز لەناو تان دەبا.

﴿فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهُ﴾ پىغەمبەرە كەيان بە درۆ خستەو، گويايان
بەھەرەشەكەى نەدا، تاوانبار ترينيان (قىدار) بەرەزامەندى ھەموو
قەومەكە حوشترەكەى سەر برى و گەورەترين تاوانى ئەنجام دا.

﴿فَدَمَدَمَ عَلَيْهِمُ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوَّاهَا، وَلَا يَخَافُ عَقْبَاهَا﴾
خودا عەزىبى سەختى خۆى بەسەردا رشتن و لەناوى بردن، قارى لى گرتن
و بەتەواوى بە عەزىبى كۆكۆز داپۆشين و وردو درشتى تىكرا لەناو بردن و
كەسيان لى قوتار نەبوو. خوا لەسەرەنجامى ئەو تۆلەستاندە ناترسى،
چونكە خودا ھەرچى بىكا عەدالەت و ھىكمەتە، كەس رايەى ناكەوى
بلى بۆ چى ئەووت كرد ستەمكارىش نىيە تابترسى لە ئاكامى ستەم، بى
دەسەلاتىش نىيە بترسى كەسانى دىكە زيانى پى بگەيەنن.

مانايەكى تريس ھەلدەگرى بەم جەزە (عەيلى) (بخاف)
قودارى حوشتر سەربرى. واتە: پركىشى سەربرىنى حوشترەكەى كرد بە
بى ئەوەى سل لە ھەرەشەكانى حەزرەتى صالح بكاتەو و ترسى
سەرەنجامى كەردەو ھەيلا كچوونى خۆى ھەبى. بەچاوە ترساوى و
بى پەروا، بى ئەوەى ترسى بەھىلا كچوونى خۆى و گەلەكەى ھەبى
حوشترەكەى سەربرى.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (اللیل)

نهم سوره ته مه ککیده بیست و یدک نایه ته. ناو نراوه سوره تی (لهیل)
 چونکه خودا له سه ره تای دا، سویندی به ﴿اللیل﴾ خواردوه و فه موویه تی:
 ﴿واللیل اذا یغشی﴾ سویند به شه و کاتیک بونه وهر داده پوژی.
 په یوه ندی نهم سوره ته به سوره تی پیشه وه له و پوه وه به:
 که له سوره تی پیشه ودا فرمووی: ﴿قد أفلح من زکاه و قد خاب من
 دساها﴾ نه بچار له م سوره ته دا نه و رهوشتانه دیاری کردن: که فه لاح و
 خه ساره ته ندیان لی وهری دی... فرمووی: ﴿فأما من أعطی واتقى﴾...
 ﴿و أما من بخل و استغنى﴾
 میحوهری سوره ته که و ناوهری کی برتیه له هه ول و تیکوژشانی
 ناده میزاد و سزاو پاداشتی.

جوداو وازی هه ول و تیکوژشانی ناده میزاد

بسم الله الرحمن الرحيم

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ۝ ۱ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ۝ ۲ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ۝ ۳
 إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى ۝ ۴ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ۝ ۵ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ۝ ۶
 فَسَنِيَرُهُ لِلْعُسْرَى ۝ ۷ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ۝ ۸ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ۝ ۹
 فَسَنِيَرُهُ لِلْعُسْرَى ۝ ۱۰ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ۝ ۱۱

دهرباره ی سه به ب نزولی نایه تی ﴿فأما من أعطى واتقى...﴾
 ئیبنو جهریرو حاکم له عامیری کوری عه بدولائی کوری زوبهیره وه ریوایدت
 ده کهن، ده لئی: حه زره تی نه بویه کر: له مه که هه رکه سی کۆیله بویه و
 موسولمان بویه ده یگیری و نازادی ده کردو، به زۆری پیرو ئافره تی
 نازاد ده کردن که ئیمانیان ده هیئا، نه بو قوحافه ی باوکی، وتی:
 پۆله: ده بینم پیرو په که ه و ته نازاد ده که ی؟ بو پیاوی نازاو گهنج و
 گورج و گۆل ناکری و نازادیان ناکه ی؟ تادوایی یارمه تیت بدهن و
 بهرگرت لی بکه ن؟ حه زره تی نه بو بهر فهرمووی: من له بهر
 خودا نازادیان ده که م.

ئیت نایه تی ﴿فأما من أعطى واتقى...﴾ تاکۆتایی سوره ته که
 نازل بوو. نایه تی ﴿وأما من بخل واستغنى﴾ ده رحه ق به ئوممه یه ی کوری
 خه له ف نازل بووه.

﴿واللیل اذا یغشی﴾ سویند به شه و که به تاریکایی خۆی هه رچی
 روناکی هه یه دایده پۆشی و په رده به سه ر بونه وه ردا ده دا.

﴿والنهار اذا تجلی﴾ سویند ده خۆم پۆژ هه رکه ت ده رکه وت تاریکی
 نه ماو بوونه وه ر پوناك بووه.

﴿وما خلق الذکر والأنثی﴾ سویند به وکه سه ی نیرو می ی له هه موو
 په گه زیك دروست کردوه، له ناده میزادو هه موو گیانله بهرانی تر و په وک و
 شتی تریش، وه کوو له نایه تیکی تر دا ده فهرمووی: ﴿وخلقناکم ازواجاً﴾
 (النبا/ ۸).

نه بچار وه لآمی سوینده که ده هیئی و ده فهرمووی: ﴿إنّ سعیمکم لشتی﴾
 بیگومان هه ول و تیگۆشانتان جیا جیا یه، هه تانه چاکه کاره و هه تانه
 خراپه کاره، بریگۆشانتان هیدایه ت دراون و هه ندیگۆشانتان گومران، کۆمه لیگۆشانتان
 به هه شتین و تاقمیگۆشانتان دۆزه خین، هه ریه که تان ئاواتیکی هه یه و بو

مه به ستيك كار هكا، همر كه سه يرو باوه ريكي ههيه و ريپازيكي هه لبراردوه، جا ﴿فأما من اعطى واتقى و صدق بالحسنى فسنيسره لليسرى﴾ كه سيك مال و سامانى خوى ببه خشى له ريگه ي خيڙدا، خۆله كارى حدرام بپاريڙي و توخنى نهوشتانه نه كه وي: كه خودا نه هى لى كردوه، برواي به واده ي خودا هه بى و چاوهروانى پاداشى كرده وه ي چاكي خوى بى، نه وه باد لنيابى: كه تيمه هيدايه تي ده دهين بو ريپازى سه هل و ئاسان نه و نهركانه ي خراوته سهرشانى به ئاسانى نه نجاميان ده دا.

﴿واما من بخل واستغنى، و كذب بالحسنى فسنيسره للعسرى و ما يغنى عنه ماله اذا تردى﴾ به لام نه و كه سه ي رڙدى و چرۆكى له مال و سامانى خوى دابكا، دلئى نهيه لئى ببه خشى و يارمه تي هه ژاراني لى بدا، يامالئى خوى له ريگاي ئاره زوڭبازى داخه رج بكا، به رابواردنى دونيا و خۆشى ژيان خوى به بى ناتاج بزاني له ژياني خۆشى قيامه ت، بى منه ت بى له خوداو پاداشى به هه شتى، رابوونى قيامه ت و حيساب و ليكۆلينه وه به درۆ بزاني. نه وه ريگاي بو خوش ده كه ين بكه ويته ناو تهنگ و چه له مه وه، توشى مه ينه تي و ناخۆشى ببى، به هيچ شيوه يه ك ريگاي خير نه دۆزيتته وه ده ستي نه چيته كاريكي خيڙه وه، تاتوشى ده بى به توشى دۆزه خه وه، نه مجار نه وكاته مال و سامانى دونيا ي كه رڙدى چرۆكى تيدا ده كرد هيچ فرياي نه كه وي، به لئى نه وكاته ي تور ده دريته دۆزه خه وه هيچ شتيك فرياي ناكه وي، هه رله وكاته وه كه مه رگ يه خه ي ده گري ئيتر هيچ شتيك دادى ناداو ده ستي له هه مبانه كه ده رده چى.

بوخارى و موسليم له عه لى كورپى نه بوتاليبه وه ريوايه ت ده كه نه ده فهرموي: له گه ل پيغه مبه ردا بووين، له گۆرستانى به قيع خه ريكي ناشتنى تهرمينك بووين، له وكاته دا پيغه مبه ر ﴿فهرموى: (ما منكم من احد الا وقد كتب مقعده من الجنة ومقعه من النار)﴾ هيچ كه س نيه

له ئیوه ئیلا شوینی له به ههشت دابودیاری کراوه و له دۆزه خیش دا شوینی بۆ دیاری کراوه، هاوه لآن وتیان: ئه پیغه مبهری خودا ئیتر بۆ پالتی لی نه دینه وه؟ پیغه مبهر ﷺ فهرمووی: (اعملوا فکل میسر لما خلق له) تییکۆشن، هه ریه که تان پێگهی بۆخۆش کراوه بۆ ئه و سه ره نجامه ی بۆی دروست کراوه، نه مجار نایه تی ﴿فأما من أعطى... الذریات﴾ خۆینده وه^(۱).

ئاده میزا|| بۆ خۆی به ره برسیاره له کرده وه کانی

إِنَّ عَلَيْنَا

لِلْهُدَىٰ ۝۱۲۝ وَإِنَّا لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَىٰ ۝۱۳۝ فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ۝۱۴۝
لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى ۝۱۵۝ الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى ۝۱۶۝ وَسَيُجَنَّبُهَا
الْأَتْقَى ۝۱۷۝ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ۝۱۸۝ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدُ مَنْ
نِعْمَةٍ تُجْزَىٰ ۝۱۹۝ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَىٰ ۝۲۰۝ وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ ۝۲۱۝

له وه پێش نه وه ی راگه یاند: که هه ول و تییکۆشانی ئاده میزاده کان جیا جیا یه، هه رکه سه و نامانجیکێ تایبه تی خۆی هه یه؛ هه ولێ چاکه ده دا و هه یه روو له خراپه ده کا چاکه کار ریی بۆ خۆش ده کری بۆ زیده کاری چاک و هه خراپه کار پتر پێبازی گوهرایی بۆ خۆش ده کری، نه مجار نه و ده گه یه نێ که په ره و ده ردار پێگای چاک و پێگای خراپای پون کردۆته وه،

(۱) ته فسیری ابن کثیر ج ۴/ ۳۹-۲۰ ته م فهرموده به چه ندریوایه تیکی جۆراو جۆر هاتوه به لām هه موو ریوایه ته کان یه ک مانایان هه یه رواه البخاری فی (۶۵) کتاب التفسیر (۹۲) الحدیث (۴۹۴۸) و رواه مسلم فی (۴۶) کتاب القدر (۱) الحدیث (۲۶۴۸).

هه ره شهی له خراپه کاران کردوه و موژدهی به چاکه کاران داوه، هه ره خویشی خاونی دونیا و قیامه ته و له هه موو کهس بی ئاتاجه، نه گهر هه موو شیان کافرین له خودایه تی ئەو کهم نابیی.

ده فهرموی: ﴿ان علینا للهدی﴾ حیکمه تی خودایه تی ئیمه واداخواز بوو: که ڕینگه ی هیدایه ت و ڕینگه ی گومرایی بو بهنده کامان ڕون بکهینه وه، حه لال و حه رامیان بو دیاری بکهین، حه ق و به تالیان بو لیك جیا بکهینه وه، پیغه مبه رانیان بو سه ر بنیترین، نامه ی ئاسمانیان بو نازل بکهین، نه حکامی عیباده ت و بیروبا وه ڕو مامه له و بازرگانی و ئاداب و ره وشتیان بو شی بکهینه وه.

﴿وان لنا للآخرة و الأولى﴾ هه رچی له قیامه ت دایه وه هه چی له دونیا دایه هی، ئیمه یه، ملکایه تی و ته سه رف تیدا کردنی به ده ست ئیمه یه چۆنمان بوئ ناوا کاره کان هه لده سو ڕینین، هه ر که سی داوایه کی هیه، باله ئیمه داوا بکا چیمان بوئ پی تی ده به خشین، چه ندیک به به خشین له گه نجینه مان کهم ناکا، نه گهر هه موو ئاده میزاد و جنو که هیدایه ت وه ڕبگرن له خودایه تی ئیمه زیاده نابیی، خو نه گهر هه موشیان کافرین له خودایه تی ئیمه کهم نابیی، قازانجی خودا په رستی و زیانی کوفرو بییدینی خو یان بو خو یانه و بو خو یان ده گه ریتته وه.

نه مجار په ره دگار بهنده کانی له ناگری دۆزه خ ده ترسی ئینی و ده فهرموی: ﴿فانذرکم نارا تلظى﴾ ئەی ئاده میزادینه! ئەمن ئیوه م ترساندو له عه زابی ناگریکی گه وه ره که هه لگه ڕسا وه له کل و گره گره دایه، نه ویش ناگری دۆزه خه و بی ئامانه.

﴿لا یصلاها إلا الاشقی الذی کذب وتولى﴾ ناچیتته ناو دۆزه خه وه و عه زابی سوتان و گه رما و هه لاوی دۆزه خ نا چیتژی مه گهر ئەو کافره بی با وه ره نه بی: که ئەو حه قه ی پیغه مبه ران هی ناویانه به درۆی بزانی و

يېغەمبەرى ئىسلام بە درۆبخاتەو، پىشت لەئىمان ھەلبکا و شوین
پەيامى پىرۆزى خودا نەكەوئ و پابەندى فەرمان و جلەو گىرىيەكانى
شەرىعەتى خودانەبى.

﴿وسيجنبها الأتقى، الذى يؤتى ماله يتزكى﴾ خۆ لەناگرى دۆزەخ
دوور دەخاتەو، كەسىك خۆلەكوفردوور بگرئ و بە ھىچ شىئەيەك خۆ
لەوبوارانە نزيك ناخاتەو: كە بەلای كوفردا مەيلى ھەيە. بە دئسۆزى
خوداپەرستى دەكاو بەجىدى دەيەوئ خۆ لەعەزابى خودا پىارىزئ.
ئەم تەقوا كارە وئىراي خوداپەرستى مال و سامانىشى دەبەخشئ لە بواری
خىردا، بۆ ئەوئ لەچلكى تاوان پاك يېتەو، مالبەخشىنەكەى بۆ رېئىازى
نيە، بۆ ئەوئ نيە مال پى بەخشراو، كان سوپاسى بكن.

ئەحمەدو بوخارى لە ئەبو ھورەيرەو: كە رىوايەت دەكا دەئى:
يېغەمبەر ﷺ فەرموئ: (كل امتى تدخل الجنة يوم القيامة الا من أبى،
قالوا ومن أبى يارسول الله؟ قال: من اطاعنى دخل الجنة، ومن عصانى
فقد أبى) ھەموو ئومەتى من دەچنە بەھەشتەو، مەگەر كەسىك
ياخى بئ، ھاو، لآن وتيان: كئ ياخى دەبئ ئەى يېغەمبەرى خودا؟
فەرموئ كەسىك پايەندى شەرىعەتم بئ دەچئتە بەھەشتەو، كەسىك
سەرپىچى فەرمانەكانم بئ ئەو، ياخى يە.

﴿وما لإحد عندہ من نعمة تجزى الا ابتغاء و جه ربه الأعلى
ولسوف يرضى﴾ ئەومالو سامانەى دەيبەخشئ بۆ ئەو، نيە پىاوەتى
كەسانى دىكەى بەسەرەو بئ و پاداشتىيان بداتەو، بەلكوو ئەو
مالبەخشىنەى تەنھا بۆ و دەستھىئانى رەزامەندى خودايە، دەيەوئ خودا
لەخۆى رازى بكا، بئىگومان لەوبەولاولە لەقيامەت داخودا ئەو، ئەندەى نازو
نيعمەت پى دەبەخشئ كەرازى.

ئیمام نه حمده و ئیبنو ماجه و ئیبنو مبرده و هیله له نه بهرهوره یهوه»
 ریوایه ت ده که ن : که ده ئی : پیغه مبر ۷ فهرمووی : ناچیتته ناو
 دۆزه خه وه مه گهر که سیک به دبه خت بی، و ترا : کی شهقی و به دبه خته ؟
 فهرمووی : که سیک تاعه تی خودا نه کا، کاریک نه کا مه به سستی
 نه کردنه که ی به ندایه تی کردنی خودایی، واز له تاوانیک نه هیتی له بهر
 خاتری خودا . واته : تاوانکاری بی خو نه گهر خو ی له تاوان پاراست و
 خو پارستننه که ی له بهر خودا نه بی.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الضحی)

ئهم سوره ته مه ککیه و یازده نایه ته . ناوی نراوه سوره تی
 ﴿والضحی﴾ چونکه له سهره تای سوره ته که دا خودا سویندی به (الضحی =
 چیشته نگاو) خواردوه، سوره ته که ده رباره ی حال و وه زعی پیغه مبر ۷
 نازل بووه، بۆیه سهره تاکه ی به سویند خواردن به و کاته روناک و
 گرنگه ده ست پی ده کا .

په یوه ندای ئهم سوره ته به سوره تی پیتشوویه وه له دوو پوهویه به :

۱- سوره تی (اللیل) کۆتایی پی هاتوه به وه : که خودا واده ی
 به ته قواکاران داوه : که به فزله نیعمه تی خو ی رازیان بکا
 له سوره تی ﴿والضحی﴾ ش دا جهخت له سهر ئه وه ده کاته وه
 که له وه به ولای خودا به نازو نیعمه تی مادی و مه عنه وی پیغه مبر
 رازی ده کا . ده فهرمووی ﴿ولسوف يعطيك ربك فترضى﴾.

۲- له سوره تی پیشوودا فەرمووی ﴿وَسِيجْنَهَا الْأَتَقَى﴾ لەم سوره تەش دا نێعمەتەکانی خۆی باس دەکا کە بە پێغەمبەری بەخشیون. ئەو پێغەمبەری کە سەرداری تەقوا کارانە .

ناوەڕۆکی سوره تە کە بریتیه له باسکردنی کەسایەتی پێغەمبەر ﷺ و واقعی وەزە و حالی ئەو ئادەمیزادە بە پێزە و چۆنیەتی پەرورەدە بوونی و سەرەنجامی ژیان و پەيامی.

نیمامی شافیعی دەفەرموی: سوننەتە دوا سوره تی (الضحی) (الله اکبر) بکری، واتە: بگوتری: (الله اکبر: لا اله الا الله والله اکبر) هەر و هە تاکۆتایی قورئان ئاخری هەموو سورەتەکان دا سوننەتە ئەو تەکبیرە بکری، زانایانی ئیسلام لەم بارەو فەرموویانە:

یە کە بجا کە پێغەمبەر ﷺ سروشی بۆ هات لە ئەشکەوتی (حیراء) زۆر ترسا. لەرز دایگرتوو گەرایەو بە مال و دایان پۆشی، ماوێهە بە دەم بێداری و نوستویی دا مایەو، تاسروشیکی تری ئاراستە کراو هێندە تر ترس و سامی لی نیشیت، سروشە کە نیشانە ی ئەو ی تێدابوو کە ئەرکیکی قورسی دەخریته سەر شان و ماندو بوونی زۆری گەرەم ..

ئە بجا ماوێهە کی زۆری پی چوو نیگا و سروش لە پێغەمبەر بپرا، وردە وردە سام و هەببەت لە پێغەمبەر ﷺ ڕەوییه و هەز ی لی بوو سروشی بۆی، بە ڕۆژ دەچوو بۆ ئەشکەوتی (حیراء) چاوەروانی نیگا بوو، بە لام نیگا دواکەوت و پێغەمبەر ﷺ بی هیوابوو، وای زانی خودا دەست بەرداری بوو، دلی تەنگ بوو، غەم و خەفەت دایگرت، ئە بجا پەرورەدگار ویستی ئەو چاوەروانی یە ی پێغەمبەر بە کۆتا بێنی و سوره تی (الضحی) ی بۆ نارد، ئیتر پێغەمبەر ﷺ هێندە ی پی خۆش بوو لە خۆشیان دا تەکبیری کرد ..

نیعمه ته کانی خودا به سهر پیغه مبه ردا

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالضُّحَى ﴿١﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى ﴿٢﴾ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى ﴿٣﴾
وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى ﴿٤﴾ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ
فَتَرْضَى ﴿٥﴾ أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى ﴿٦﴾ وَوَجَدَكَ ضَالًّا
فَهَدَى ﴿٧﴾ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى ﴿٨﴾ فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ
﴿٩﴾ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ﴿١٠﴾ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ﴿١١﴾

موسلیم بوخاری له جوندو به وه ریوایت ده کهن: ده لی: پیغه مبه ردا
نازار یکی هه بوو شهو یك یان دووشه له جیگا دا كهوت و هه لئه ستا
تافره تیک هات بو لای وتی: شهی موحده دئه وه چیته، ده لیسی
شهیتانه كهت وازی لی هیئاوی؟

نیتر په روه ردگار سوره تی ﴿والضحی واللیل اذا سجدی، ما ودعك ربك و ماقلی﴾ بهی بو نازل کرد.

ده فهرموی: ﴿والضحی﴾ سویند به کاتی چیشه نگاو: كه جوانترین
کاته و خۆر به تیشکی خوی بونه وهر ده رازینیتته وه، هه موو کون و قوژینیک
رونك ده کاته وه هه په تی جم و جول و ده ست به کاربوونی گیانه به ران و
ناده میزاده بو وه ده ستهینانی بیووو سه ره تای نیش و جولانه وه یه بو
ژیانیک تازو له پوژتیک تازو ده.

﴿واللیل اذا سجد﴾ سویند به شهو کاتیک ده زینگیته وهو به تاریکی
خوی پوناکی رۆژ داده پۆشی وه کوو چۆن ئاده می به لیفهو به تانی خو
داده پۆشی! ﴿ما ودعك ربك وما قلى﴾ خودای تو ده سته ردارت نه بوو
وازی لی نه هیناوی، نیگای لی نه بریوی، رقی لیته هه لئه ساوه خه شم و
قاری لی هه لئه گرتووی.

ئه جار مزگینی به پیغه مبه ر ﷺ ده داو ده فهرمووی: ﴿وللاخرة خير لك
من الاولى﴾ به ته نکید داهاتوت باشت ده بی له رابردوت، قیامهتت باشته
له دونیات، رۆژبه رۆژ له به رزی و شکۆمه ندی داده بی.

ئیمام ئه جمه دو تیرمیزی و ئیبنو ماجه له ئیبنو مه سعوده وه رپوایهت
ده کهن ده فهرمووی: پیغه مبه رم بینى له سه ر هه سیریک پاكشابوو چال و
چوئلی هه سیره که به لاپه راسوودیه وه دیار بوو شوینی لی کردبوو، جاکه
به خه به ر هات ده ستم له په راسوه کانی داو دوسی جار ده ستم پێدا هیئا، وتم
ئه ی پیغه مبه ری خودا، ئه و بۆرپگه ئاده ی له سه ر هه سیره که و شتیکی
نه رم ت بۆ رانجه ن؟ پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: ئه وه نده م دونیا مه به ست نه،
فونه ی من و دونیا وه کو سواریک رپسوار وابه، تاویک لاده داته بن
سیبه ری دره ختیک و دواى ده رواو به جیی دیلی.

﴿ولسوف يعطيك ربك فترضى﴾ له وه به ولاره خودا به فه زلو گه وره یی
خوی پله و پایه و نازو نیعمهتت ئه وه نده پی ده به خشی پازی بی. له دونیا دا
بالا ده ست و سه رکه وتوت ده کا به سه ر دوژمه کانت دا له قیامه تیش دا
پاداش و پله ی به رزت پی ده به خشی، هه وزی که وسه رت خه لات ده کا،
ده بیته شه فاعه تکار بۆ ئومه ته که ت و تکات وه رده گیرى. له دونیا دا
نایینه که ت بالا ده ست ده بی و رپزو قه درت زیاده ده کا.

ئه جار په رده رگار نیعمه ته کانی خوی که پیش پیغه مبه ریته به
هه زه ته ی موحه مده ی به خشیون راده نوینی و ده فهرمووی: ﴿ألم یجدک یتیمًا

فآوی ﴿ نهی موحه مه د نایا خودای تۆ تۆی نه بینی به هه تیوی و
 حه وانیدیته و؟؟ تۆ هیشتا له سکی دایکت دابوی باوکت له دونیا ده رچوو،
 نیتر خودا شوینی حه وانیه و پهروه رده کردنی بۆ په خساندی، له مالی
 عه بدولوته لیبی باپیرت داو مالی نه بوتالیبی مامت دا پینگه یشتی.
 نه وه بوو هیشتا پیغه مبه ر له سکی دایکی دابوو باوکی له دونیا ده رچوو،
 پاشان (خاتو نامینه) ی دایکی له دونیا ده رچوو، نه و کاته
 پیغه مبه ر ﷺ ته مه نی شهش سال بووه. نه جار کهوته ژیر سه ره رشتی
 عه بدولوته لیبی باپیری.

هیشتا پیغه مبه ر ته مه نی ههشت سال بوو: که باپیریشی له دونیا
 ده رچوو، نه جار نه بوتالیبی مامی له خۆی گرت به رده وام بوو
 له یارمه تیدانی تا ته مه نی گه یشته چل سالی و بوویه پیغه مبه ر ﷺ.

﴿ووجدك ضالاً فهدی﴾ نهی موحه مه د خودای تۆ، تۆی بینی بی
 ئاگابوی له نه حکامه شه رعیه کان و نه تده زانی بیرو باوه پری راست و حه ق
 چیه، نیتر خودا هیدایه تی دای و په یامی پیروزی ئیسلامی بۆ ناردی.

وه کوو له نایه تیکی تر دا ئامازه بۆ نه وه ده کا و ده فره موی: ﴿وكذلك
 اوحينا اليك روحا من امرنا ما كنْتَ تدري مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ وَلَكِنْ
 جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا﴾ (الشوری/ ۵۲).

﴿ووجدك عائلاً فأغنی﴾ نه تۆی بینی هه ژار و بی مال و سامان بوی
 ده وه له مه ندی کردی به قازانجی مامه له و بازرگانی کردن به مالی خاتو
 خه دیجه، ههروه ها به هۆی نه و خیر و فره ی خسته بویه ناو
 مال و سامانتیه، به هۆی نه و دلقراوانی و قه ناعه ته وه که خودای
 پیی به خشیبوی.

هه ردوو پیری فره مووده (بوخاری و موسلیم) فره مووده یه کیان
 له نه بوه وره یه وه ریوایه ت کردوه ده لی: پیغه مبه ر ﷺ فره مویه تی:

(ليس الغنى عن كثرة العرض ولكن الغنى غنى النفس) دهوله مهندي بهزوری کالانیه، بهلکوو دهوله مهندي نهویه دل و دهرن دهوله مهندي بی هره له صه حی موسلیم دا فهرموده یه که هیه له عه بدوللای کوری عومهره وه ریوایه ت کراوه دهلی: پیغه مبه رﷺ فهرمووی: (قد أفلح من أسلم، و رزق كفافا وقنعه الله بما آتاه) رزگاری بوو، که سییک موسولمان بی و بژیویکی مام ناوه ندی پیدرابی، خودا قه ناعه تی پی به خشیبی و رازی بی به بهشی خوی .

نه جار خودا فهرمانی پی ده کا به چهند ره وشتیکی کومه لایه تی و ویژدانی فهرمانی پی ده کا که سوپاسگوزاری نیعمه ته کانی خودابی. ده فهرمووی: ﴿فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ﴾ جا که خودا توی به هه تیوی پیگه یاندو حه واندیتی وه، نه توش دلی هه تیومه شکینه، سوکایه تی پی مه که، بهزه بیت پیدا بیت وه، مافی خوی بدهیه، چاکهی له گهل بکه، به نهرم و نیانی له گهل دایجو لیره وه، هه مووکات یادی هه تیوی خوت بکه ره وه، بویه پیغه مبه رﷺ زور چاکهی له گهل هه تیوان ده کرد، فهرمانیشی به هاوه لانی ده کرد که چاکه له گهل ده تیوان بکه ن.

﴿وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ﴾ له پاساوی نه وه دا: که له پیش دا سه ر لی شیواو بووی و خودا هیدایه تی دای، له سوالکهر تورپه مبه به پروگرژی و تورپه بوونه وه ده ست به روی نه وکه سانه وه مهنی که داوای زانیاریه کت لی ده که ن، یان داوای شتیک ده که ن پییان ببه خشن، بهلکو هره داوایه کیان لی کردی به شیویه کی جوان و نهرم و نیان وه لایان بده ره وه .

﴿وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ﴾ باسی نه و نیعمه تانه بکه: که خودا پیی به خشیبوی، شوکرو سوپاسی پهروه ردگارت بکه له سه ر نیعمه تی پیغه مبه رایه تی و په یامی قورئان، هه میشه نیعمه ته کانی خودا بخهره بهرچاوت و باسیان بکه و سوپاسی خودا بکه .

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الأنشراح)

مه ککیه و هشت نایه ته. ناوی نراوه سوره تی (الشرح) یان (الإنشراح) چونکه سهره تابه باسی دل روشنکردنی پیغه مبه ر ۱ ده ست پی ده کا.

په یوه ندی نهم سوره ته به سوره تی پی شه وه:

په یوه ندی نهم سوره ته به سوره تی پی شه وه زور ناشکراو نمایانه، چونکه ناوه ر ۲ و رسته کانیان لیک ده چن، هه ردوکیان رانواندنی نیعمه ته کانی خودا: که به پیغه مبه ری به خشیون له خو گرتون، بویه هه ندی له زانیانی سه له ف پیان وایه: هه ردوو سوپه ته که یه ک سورتن، نابی له ناوانیان (بسم الله الرحمن الرحيم) هه بی، به لام جه ماوه ری زانیان پیان وایه دوو سوره تن.

سوره تی (الأنشراح)

بسم الله الرحمن الرحيم

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ۝ وَوَضَعْنَا عَنَّا وِزْرَكَ ۝
أَلَمْ نَقْضِ ظَهْرَكَ ۝ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۝ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝
إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝ فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ۝ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ ۝

ده فهرموی: (الم نشرح لك صدرك) نایا ئیمه دل و دهروغان فراوان و روشن نه کردوی؟ واته: بیگومان سنگ و دل و دهرونی تو مان فراوان کردوه

بۆ ئه وه ی نووری پیغه مبه ری تی تیوه بچی و تییدا جی بیته وه و بتوانی
ئه رک ی پیغه مبه رای به تی هه لگری . نیگا و سروش حیفز بکا . وه کوو
له نایه تی کی تر دا ده فره مو ی: ﴿فمن یرد الله ان یهدیه یشرح صدره
للاسلام﴾ (الانعام/۱۲۵).

جا وه کوو خودا دلی فراوان کردوه ، شه ریعه ته که شی به رفراوان و
ئاسان کردوه ، بۆ هه موو کاتی ک گونجاوه و به که لکی هه موو گه ل و
نه ته وه یه ک دی .

هه ندیک پێیان وایه : مه به ست به و گوشاد کردنه ی سنگی پیغه مبه ره
ئه و روداوو گۆرانکار بیانه ن که شه وی میعراج به سه ر دل و ده روونی
پیغه مبه رد ا هیئران له هه موو رویه که وه ، له فره مووده ی سه حیحدا
هاتوه ئه نه سی کوپی مالیک له مالیکی کوپی سه عسه عه وه ریوایه ت
ده کا ده لێ پیغه مبه ره فره مووی :

(له کاتی ک دامن له لای که عبه وه چاوم چوبوه بیره خه و ، له ناکاوی ک
گویم لی بۆ یه کیکیان ده یگوت : یه کی له و سییانه که له نیوان دوو پیساو
دایه ، ئیتر ته شتیکی زیرینیان هیئا ، ئاوی زه مزه می تیدا بوو ، سینگیان
شه ق کردم لی زه وه تائه وی) ، قه تاده ده لێ : مه به ست (به لی زه وه تا ئه وی)
چی ه ؟ فره مووی : واته : تا خوار سکمه وه . ئیتر دلیان ده ره یئام
به ئاوی زمزم شتیان نه مجاره خستیانه وه شوینی خۆی . پاشان پر کرا
له ئیمان و حیکمه ت .

پوخته ی فره مووده ی (شه قکردنی سینگ) ئه وه یه هیشتا پیغه مبه ره
مندال بووه ، هه زه ته ی جو برائیل هاتوه سینگی شه ق کردوه و دلی
ده ره یئاوه و شتویه تی و پاکی کردۆته وه ، پاشان پری کردوه له زانیاری و
ئیمان و خستویه تی وه شوینی خۆی .

هه ندی له زانیان ره خه یان له م ریوایه ته گرتووه، ده ئین:
 ئه م روداوه له کاتی مندالی پیغه مبه ر دابووه، ئه مه موعجیزه یه و
 نابی پیش پیغه مبه ریتی بی، پیوسته موعجیزه دوا ی بوون
 به پیغه مبه رکی.

له لایه کی تره وه کاریگه ری شتن به ناو بو لابرندی چلکی جهسته یه،
 خۆتاوان قه باره ی نیه و شتیکی مه عنه ویه ششتی کاریگه ری تیدا نیه،
 ئه جار دل پرناکری له زانیاری به لکو خودا زانیاری تیدا دروست ده کا.

نیمام (فخرالدین) ی رازی له وه لامی ئه م ره خه یه دا ده فرموی:
 ئه وه جوړیکه له مزگینی و ئیرهاصات ریخۆشکه ره و پییشه تای
 فهیزی پیغه مبه ریه تین، ئه م جوړه مژده و سه رتاو ریخۆشکه رانه بو
 پیغه مبه ری ئیسلام زۆرن، دوریش نیه: که شتنی دلی پیغه مبه رو لابرندی
 ئه و خوینه ره شه لی بۆ ئه وه بی مه یلی تاوان نه کا. نیشانه ی ئه وه بی:
 که دووره له تاوان و مه عصومه. له لایه کی تره وه ئه وه کاری خودایه و
 چی بو بیکا ده یکا.

﴿ووضعنا عنك وزرك الذي انقض ظهرك﴾ هه لمان گرت له سه رت
 ئه و ئه رکه گرانه پشته ماندو کرد بووی و برستی لی بری بووی؟ ئه و شتانه ی
 پیت وابوو تاوانن و ته نجامت دابوون و پیتان خه فه تبار بوو بووی، له سه ر
 شانمان لابردی، پیغه مبه ر ﷺ ئه وه نده پایه ی بهرز بووه، زۆر کارو کرده وه:
 که بو که سانی دیکه مو یاح بووه، بو ئه و به تاوانۆ که (خلاف الأولى)
 حیساب کراوه، خودا عیتابی لی گرتووه، بو نمونه: روخسه تدان ی
 بو هه ندی له دوو پرووه کان که هاویه شی غه زای ته بوک نه که ن، فیدییه
 وه رگرتن له دیله کانی جهنگی به در، روگژ کردن له پوی عه بدوللا کوری
 نومی مه کتوم دا.

ئه مانه و چه ند شتی تری لهو جوړه پیغه مبهړ ﷺ ئه نجامی دان و خودا
 ره خنه ی لی گرت، پیغه مبهړ ﷺ دواپی خفه تبار بوو، چونکه له سهر خوئی
 به تاوانی له قه لثم دان و بوئی ده رکه وت نه ده بوو ئه و جوړه هه لئس و که وتانه
 بکا، چونکه دهیتوانی کاری له وه باشتر بکا، به لثم خوا لیئی خوئش بوو،
 باری شانی سوک کرد، یان ده گونجی ماناکه به م جوړه ی بی، قورسایی
 ئه رکی پیغه مبهړه تیمان له سهر شان سوک کردی و وزه و توانایه کمان
 پی به خشیت بتوانی ئه نجامی بده ی.

﴿ورفعنا لك ذكرك﴾ ناوی تۆمان به مرز کرده وه، له دنیا و قیامت دا
 ناوت به رزو پیروژه به هوئی روتبه ی پیغه مبهړیت و سهر موړکردنی زنجیره ی
 پیغه مبهړان به ره وانه کردنی تۆ، بویته سهر داری پیغه مبهړان و په یامی
 هه موو نامه ئسمانییه کان له په یامی تۆدا رهنگی داوه ته وه.

ده بی چ پله و پایه یه که له وه به رز تربی. له هه موو چرکه و ساتیکی
 میژوودا ناوی پیغه مبهړ ﷺ له دواناوی خودا وه ده هیئری و به سهر زاری
 ملیونه ها موسولمانه وه له بانگ و قامه ت و ته حیاتی نویژو ویرده کاند
 ده گوئری و ده گوئری ته وه. بانگده رو و تارخوین و نویژه کهر، رۆژانه
 رسته ی (اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمد رسول الله) دوباره و سی
 باره ی ده که نه وه.

ده بی چ ناویک له وه به رز تربی: که خودا پیویستی کردوه له سهر
 موسولمانان رۆژانه پینج فرهزه له نویژه کانیان له بانگ قامه ت دا دواناوی
 خودا ناوی پیغه مبهړیش بهیئری؟

به راستی ئه مهش موعجیزه یه کی تری قورئانه ئه وه هه زارو چوار سه دو
 بیست و پینج ساله ئه م نایه ته نازل بووه، سال دوا ی سال و سات دوا ی
 سات ناوی پیغه مبهړ ﷺ له دواناوی خودا له ناوی هه موو که سیکی تر پتر
 به سهر دهم زوبانی ئاده میزادانه وه یه.

به راستی نه مهش موعجیزه یه کی تری قورئانه نهو ههزارو چوار سه دو بیست و پینج ساله نه ثایه ته نازل بووه، سال دوا و سات دوا و سات ناوی پیغه مبهرد (سید الخلق) له دواناوی خودا له ناوی هه موو که سیکی تر پتر به سهر دهم زوبانی ناده میزادانه وهیه.

هیچ چرکه یه که له ژبانی ناده میزاد تینا پیری ئیلا به سه دان ملیون جار ناوی پیغه مبهرد (سید الخلق) گوتی و ده بیستری، به پیره وه ناوی ده بری و ناوه یینانو شایه تیدان له سهر پیغه مبهردی نهو زاته پیروژه پیناسه موسولمانانه، ههر که سی له شایه تومان دا له بانگ و قامهت دا له نویژ و وتاری ثابینی دا، ناوی پیغه مبهرد نه هیئت و شایه تی خوی له سهر پیغه مبهردیسه تی حه زه تی موحه ممد (سید الخلق) تازه نه کاته وه، تاعه ته که ی قبول نیه، به موسولمان حسیب ناکری. به لکو ناو هیئانی و سه لاوه تدان لی به خودا پهرستی له قه له دهری.

نه که ههر نه وهنده به لکو ناوی پیروژی پیغه مبهرد (سید الخلق) له عاله می بالاش دا بهرز راگرتووه؛ له له و حوله حفوزدا بهرز کراوه ته وه، له سهر زوبانی فریشته کان سه لاواتی لی دهری و ناوی پیروژی ده هیئری.

وه کوو له ثایه تیکی تر دا ئامازه بو نه وه ده کاو ده فرموی: ﴿ان الله و ملائکته یصلون علی النبی یا ایها الذین آمنوا صلوا علیه و سلموا تسلیما﴾ (الاحزاب/ ۵۶). دهی ده بی چ بهرزیه که بگاته نهو بهرزیه ی پیغه مبهرد (سید الخلق) پی گیش تووه؟ بیگومان پیغه مبهرد (سید الخلق) خۆشه و یسترین مه خلوقه لای خودا ناوی بهرزترین ناوه لای خودا، زۆرترین ناوی که به سهر دهم و زوبانی ناده میزاد دابی ناوی (موحه ممد) ده.

دوا و پانواندنو بیر خستنه وهی نهو نیعمه تانه، پهروهردگار نهو په راده گیه نی؛ که نهو گۆرانکاریه ی له ژبان دا پوده دهن خوشی دوانا خوشی و فره حی دواته نگانه، هه مووی به گویره ی داب و نه ریتی پهروهردگار له بوونه وهردا، بویه بو ده مکوت کردنی موشریکه کان: که پیغه مبهردیان بهو له که که دار ده کرد: که هه زاره فرموی: ﴿فإن مع العسر یسراً﴾ بیگومان له گه ل خوشی

ئەو تەنگانەو ناخۆشیانە ی لەو پێش هاتوونە پێت فەرەحی و خۆشی
هەیه، لە دوا تەنگانە، ئازادی و خۆشی هەیه. بێگومان لە دوا ناخۆشی
خۆشی هەیه.

ئەمەش دلدانەو و تەسەللا دانەو و پێغەمبەرە ۞ مەگێنی یە بۆی: کە لەو
بەو لاوێ خودا حال و وەزعی لە هەژارییەو دەگۆڕێ بۆ دەوڵەمەندی،
لە بێ هێزییەو ۞ بۆ بە هێزی، دژایەتی گەلە کە ی بۆ دەکاتە
خۆشەویستی و تەبایی.

هەرچەندە خێتابە کە بۆ پێغەمبەر ۞ بەلام وادەکە بۆ هەموو
ئومەتە کە یەتی لە هەموو چاخ و پوژ گاریک دا؛ ئەمە باوی پەروردگارە لە
جیهان دا، هەر حالە تێک لە تەنگانە و هەژاری، لە ترس و خۆف و
نا ئارامی، لە زەبوونی و نەفامی، توشی هەر گەل ۞ نەتەوێک بێ
بە تاك و کۆیانەو، بە تاییبەتی کە ئەو گەلە دوژمنەکانی بە هێز و
لەخۆشی دابن.

ئەجار ئەو گەلە کۆس کە وتووێ بیهوی خۆ لەو تەنگانە پزگار بکا،
بیر بکاتەو و پلان دانێ و هەول و تەق ئلا بدو کۆل ئەدا، پشتیشی بە خودا
بە هێزی، وێرای هەول و تێکۆشانی خۆی، تەوێ ککولی بە خودا بێ،
حەقمن سەرەنجامی تێکۆشانیان بەردار دەبێ و لەو تەنگانە و ناخۆشی و
ژێر دەستەیی و چەوساندنەوێه پزگاریان دەبێ.

ئەجار کە سەرکەوتن و پزگاریان بوو، پێویستە سوپاسی خودا بکەن و
هەول بدەن لەو ناز و نیعمەتە زیاد بکەن، شانی بەربدەن و بە بژۆلی چاو
دەستکەو تەکانیان بپارێزن، بە دڵسۆزی و خودا پەرستی ۞ بە شوکرانە
ژمیری پوژ بە پوژ هەول بدەن زیاتر خودا لەخۆیان پازی بکەن و ولات و
گەلیان بەرەو پێشکەوتن و سەر بەرز ی بەرن. ئەک سەپلە و پێنەزان بن و
خودایان لە بیر بجێتەو، سەر تە پۆل و گەلۆر بن و پالێ

لی بده‌نه‌وه، کاتیک به‌خویان بزائن به‌ریان له ژیرپی دهر هیندر اووه
که له پورو میراتی بنیات نراوی باوک و با پیرانیان له ده‌ست داوه و
خودایان لی ره‌نجاوه و که وتوتونه په‌راویزی میژووه‌وه و کهس حیسیایان
بو ناکا. خه‌ساره‌ته‌ندی دونیاو قیامت بوون.

هه‌روه‌کوو چۆن ناوه جاخزا ده‌یه‌ک که ریز له‌بنه‌ماله‌که‌ی خۆی نه‌گری و
پابه‌ندی داب و نه‌ریتی باوک و باپیری نه‌بی، هه‌ر له‌گه‌ل باوکی مردو
ده‌سه‌لاتی که‌وته ده‌ست، له‌ماوه‌یه‌کی که‌م دا سه‌روه‌ت و سامانی بو
به‌جیماوی له‌ده‌ست ده‌داو خۆی خیزان و بنه‌ماله‌که‌ی ده‌خاته سه‌ر ساجی
عه‌لی. نه‌جار بو خۆی ده‌سته‌وه‌سان و دابینیشی و نه‌توانی خۆی به‌خیتو
بکاو ده‌ست له‌خه‌لک پان بکاته‌وه، یان بییته ره‌نجبه‌رو و خزمه‌تکاری
نه‌وانه‌ی کاتی خۆی خزمه‌تکاری باوکی نه‌و بوون.

به‌راستی نه‌م نایه‌ته‌ گه‌وره‌ترین نامۆزگاری و په‌ندو عیبه‌ته‌ بو
موسولمانان چونکه‌ نایینی ئیسلام نایینی هه‌لبژارده‌ی په‌روه‌ردگاره،
قورئان به‌رنامه‌و په‌یره‌و پرۆگراگرمیه‌تی.

هه‌ر له‌و پرۆژه‌وه نه‌م نایینه‌ بلاو بوته‌وه، لایه‌نگرو پابه‌ند بوانی په‌یدا
بون، وه‌کوو یاسایه‌کی هه‌میشه‌یی « نه‌گور، چه‌ندیک موسولمانان پابه‌ندی
به‌رنامه‌ی ناین بووبن و ده‌ستیان به‌قورئان گرتبی، نه‌وه‌نده‌ خودا عه‌زیزو
بالا ده‌ستی کردون، چه‌ندیک قورئانیان پاشگوێ خستبی و له‌ئیسلام و
دوورکه‌وتبهنه‌وه نه‌وه‌نده‌ زه‌لیل و ژیر ده‌سته‌بون.

هه‌رکاتیک موسولمانان وه‌ هۆش خو هاتبهنه‌وه‌و به‌لای ئیسلام دا
بایان دایته‌وه‌و به‌ پی‌ده‌ستوری قورئان جولابنه‌وه، خودا رکیفی
فرمان‌په‌وایی پی داونه‌وه و سه‌روه‌رییان به‌ده‌ست هیئاوه‌ته‌وه. له‌ته‌نگانه‌و
ژیره‌سته‌یی رزگاریان بووه. نه‌گه‌ر سه‌ریری میژووی ئیسلامی بکه‌ین

زۆر نمونهی ئاشکراو زهق له سهركهوتن و ژێرکهوتنی موسولمانان ده بینین
ئهوه میژووو بیخویننهوه!!

ئهجار پهروهردگار فرمان به پیغه مبه ر^ﷺ ده کا که ئه و کارانه
ته نجام بدا: که شایه نی پله و پایه ی ئه وه، ده فهرموی:

﴿فاذا فرغت فانصب﴾ هه رکاتیک له راگه یانندی بانگه وازی
بویته وه، یان جیهادو تیکۆشان و کاروباری خۆت ته نجام دا، روبکه ره
عیبادهت کردن و له خودا پارانه وه و داوا له خودا بکه کاره کانت بو
هه لسه وری، به راستایی و دلتسۆزی روبکه ره خودا و نیازو مه به ست
پاک و خاوین بکه ره وه، هه میشه له خوا بیارپیره وه، توفیقت بدا بوکاری
خێرو بهر ده وامبوون له سهرخودا په رستی. کاتی خۆت له لابه نرخ بی و
مه هیله ساته وه ختتیک له ژیا نته به فیرۆ مده ده، رینگه مده ده هه لت له کیس
بچی، پهروهردگار بهنده ی بی ئیشی خۆش ناوی!!

﴿والی ربك فارغب﴾ روبکه ره خودا و هه موو نیازو مه به ستیک
ناراسته ی خودای خۆت بکه، نزا بو خودا بکه و لێی بیارپیره وه ترست
له دۆزه خی بی و به ته ما به هه شتی رازاوه ی به، پاداشی ماندو بون و
هه ول و تهقه للا ی به رده وامت هه ر له خودا داوا بکه، هه رخودا
شیاوی ئه وه یه روی تیبکه ی و لێی بیارپیره وه و پشتی پی بهستی و
به ندایه تی بکه ی.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (التین)

ئه م سوره ته مه ککیه و هه شت ئایه ته، ناوی نراوه سوره تی (التین)
چونکه پهروهردگار له سه ره تای سوره ته که وه سویندی به ﴿التین﴾ و

﴿الزیتون﴾ خواردوه و گرنگی بهم دوو دره خسته بهرداره داوه، لهم پروهوه:
که خیر و فیریان زوره و بهسودن..

ناوه پوکس نهم سوره ته مه ککیه بریتیه له سن شتنی په یوه ست
به ناده میز دادو بیرو باوه په کس:

- ۱- ریزگرتن له ناده میزاد لهم پروهوه: که خدا له جوانترین شیوه و پوخساردا
خولقاندویه تی، قه دو بالای راست و جوان، نه ندایمی ریک و پیک!
- ۲- وپرای به لگهی جؤراو جؤر له سهر هه بوونی خدا له خودی بونه وهردا.
نه گهر لیان وردیته وه، که چی ناده میزاد خویان لی گیل ده کاو
له ناستی ناده میزادی خوی داده بهزی و خوی گیرو دهی دوزه خ ده کا.
به هوی نه وه وهرای به خودا و به پیغه مبهری خودا نیه، ینکاری
زیندو بوونه وه و حیساب و لیکولینه وه ده کا.
- ۳- خالی سیبهم راگه یاندنی بنه مای عه داله تکاری پهروه ردگاره دهرباره ی
به نده کانی: که به گویره ی نهو عه داله تکاری به ره هایه ی پاداشی خودا
په رستان ده داته وه و سزای تاوانباران ده دا.

سوره تی (التین)

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالَّتَيْنِ وَالزَّيْتُونَ ﴿١﴾ وَطُورِ سِينِينَ ﴿٢﴾ وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ﴿٣﴾
لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿٥﴾
إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾
فَمَا يَكْذِبُكَ بَعْدَ بِالْدِّينِ ﴿٧﴾ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ ﴿٨﴾

دەفەرموى ﴿والتين و الزيتون﴾ سۆيىد بە ھەنجىر: كە ميوەيەكى
خۆشەو ئادەمىزاد دەيخۆن، سۆيىد بە زەيتون كە دەيگوشن زەيتى
لى دەردەھيىنن و بۆ زۆر شتى تىرىش سودى لى دەيىنن.

ئىبىنو غەبباس لە تەفسىرى ئەم ئايەتەدا فەرموى: ھەنجىر ئەو
ھەنجىرەيە كە دەيزانن، زەيتون ئەو زەيتونەيە كە دەزانن.

ناوھيىنانى ئەو دووبەرو ميوەيە دركەو ئاماژە يە بۆ خاكى پىرۆزى
قودس و دەوروبەرى كە بەو دوو دەرختە ناو بانگى دەر كىردو.
پەروەردگار سۆيىدى بەھەنجىر خوارد، چونكە بۆيىو ميوەو دەرمانە،
خواردەمەنىيەكى بەتام و لەزەتە، زوو ھەزم دەبى لەگەدەدا، تەبىياتى
ئادەمىزاد نەرم دەكا، بەلغەم كەم دەكا، گورچىلە پاك دەكاتەو. زىخ و
بەردوچكەي مىزەلەن لادەبا، جەستە قەلەو دەكا، كۈنۈچكەكانى جەرگ و
سپل دەكاتەو، بۆ زۆر نەخۆشى بەسودە.

زەيتونىش ميوەيە و بۆيىو دەرمانە، دەيگوشن پۆن زەيتى
لى دەردىنن و دەكرىتە ناو زۆر خواردەمەنىيەو، تىكەل بەزۆر دەرمان
دەكرى و بە تەنىش دەرمانى زۆر دەردانە.

﴿وطور سينين﴾ سۆيىد بەو كىتوۋى پەروەردگار لەنزىكىەو ئاخاوتنى
لەگەل مۇسادا كىردى بە پىغەمبەرو پەيامى پىرۆزى ئاراستە كىرد.

﴿وهذا البلد الأمين﴾ سۆيىد بەم شارە ئارامە كەشارى مەككەي
پىرۆزە، شۆيىنى لەدايكبوونى پىغەمبەره، شارىكە بانگەوازى ئىسلامى
تىدا سەرى ھەلداو. شارىكە ھەركەسى بچىتە ناوى دۇنيا دەبى
لەدەستدرىژىكرىد بۆ سەرى. وەكوو لەئايەتىكى تردا ئاماژە بۆ ئەو
دەكاو دەفەرموى: ﴿ومن دخله كان آمناً﴾ (آل عمران/۹۷).

پەروەردگار لەم ئايەتەتەدا سۆيىدى بەچوار شت خوارد:

﴿طور سينين﴾ و ﴿بلد الأمين﴾ ئاشكران يەكەمىيان: ئەو كىتوۋەيە خۇدا

له نزیکیه وه ئاخاوتنى له گه‌لّ حه‌زه‌تى موسادا ته‌نجام دا، دووه‌میان: شارى مه‌ککه‌ی پیرۆزه، به‌لام مه‌به‌ست به‌ ﴿تین﴾ و ﴿زیتون﴾ لیره‌دا چیه؟ نه‌مه جیگای قسه‌یه و زۆر ریوایه‌تى جوړاو جوړ ده‌رباره‌یان هه‌ن.

هه‌ندیک ده‌لّین: ﴿التین﴾ ئاماژه‌یه بۆ (طوری ته‌نیا): که‌ له‌ته‌نیشت دیشقه، هه‌ندیکى تر وتویانه ئاماژه‌یه بۆ ئه‌و دار هه‌نجیره‌ی: که‌ ئاده‌م و حه‌وا له‌ کاتى ده‌رکه‌وتنى شه‌رمگایان دا گه‌لاک‌ه‌یان لی‌ کرده‌وه‌و شه‌رمگای خۆیانیان پی‌ داپۆشى. بریکى ترپێیان وایه: مه‌به‌ست ئه‌وشوینه‌یه که‌ دره‌ختى هه‌نجیری لی‌ پراوه‌ له‌سه‌ر ئه‌و کتیه‌ی که‌ شتییه‌که‌ی حه‌زه‌تى نوح له‌نگه‌رى گرت.

مه‌به‌ست به‌زه‌یتون ئاماژه‌یه بۆ (طوری زه‌ینا) له‌ به‌یتوله‌قدیس هه‌ندیک پێیان وایه مه‌به‌ست خودی به‌یتوله‌قدیس، بریکى تر پێیان وایه: ئاماژه‌یه بۆ ئه‌ولقه‌زه‌یتونه‌ی که‌ ئه‌و کۆتره‌ی حه‌زه‌تى نوح له‌ که‌شتیه‌که‌وه هه‌لیفران بۆ ئه‌وه‌ی بزانی‌ حاله‌تى تۆفان به‌ج گه‌یشته‌وه . جا که‌ کۆتره‌که‌ گه‌رايه‌وه لقیکی دارى زه‌یتونى پی‌ بوو، ئیتر به‌وه‌زانده‌را: که‌ لافاوه‌که‌ نیشته‌وتنه‌وه‌و زه‌وى ده‌رکه‌وتنه‌وه‌.

مامۆستا - سه‌یید - ده‌فه‌رموی: نزیکترین مانا له‌پراستییه‌وه ئه‌وه‌یه بلیین: مه‌به‌ست به‌هه‌نجیره‌و زه‌یتون ئاماژه‌یه بۆ ئه‌و شوین و بیره‌وه‌رى یانه‌ی په‌یوه‌ندیان به‌ ئایینه‌وه هه‌یه که‌کتوى طورو به‌یتوله‌قدیس و مه‌ککه‌ی پیرۆزن.

په‌روه‌ردگار سویندى به‌وسى شوینه‌ خوارد چونکه‌ شوینی نازل‌بوونی نیگا و سروشن له‌خوداوه بۆ سه‌ردلی پیغه‌مبه‌ره ئولولعه‌زمه‌کان، له‌م جیگایانه‌دا چرای هیدایه‌ت بۆ ئاده‌میزاد هه‌لکرا. له‌ کۆتایی ته‌ورات دا هاتوه‌ ده‌لّی: په‌روه‌ردگار پورته‌وى دا له‌ طورى سه‌یناء واته: له‌وى نیگای بۆ حه‌زه‌تى موسا کرد. پاشان له‌شاخی ساعیر پوناکی دایه‌وه،

واته: ئەو کێوهی خودای مهزن ههزره تی عیسای تێدا کرده پیغه مبهه،
 دوا بی ئەو نوورهی له سهه کێوه کانی فاران ئیعلان کرد، واته کێوه کانی
 مه ککه: که پیغه مبهه ری ئیسلامی تێدا کراوه به پیغه مبهه. پیده چی ئەمه
 موژده دان بی به موسولمانان: که له دوا پوژیکی نزیکدا ئەهوشوینانه
 ده که ونه ژێر دهستیان و خۆیان تییان دا بالا دهست ده بن، بهو
 سویند خواردنه پێیان، ناماژه بۆ گرنگی و پیرۆزی ئەهوشوینانه
 ده کاو موسولمانان هه لده نی: که پارێزگاریان بکهن و نه هیلن
 له دهستیان ده ریجن.

گرنگی ئەم شوینانه ه له پووی جوگرافیاوه، له پووی سهه بازیه وه، له پووی
 بازرگانیه وه خۆره لاتی ناوه راسته و ناو جههرگی و لاتی ئیسلامه
 به تاییه تی بۆ پارێزگاری له مه ککه ی پیرۆز که پوگی موسولمانانه، هه
 له بهر گرنگی و پیرۆزی فه له ستینه: که قودس کراوه به شوینی شه وره ی
 پیغه مبهه ری ئیسلام ﷺ | هه لبه ته موسولمانان ههستیان به م گرنگیه
 کردوه له ناماژه پێکردن و سویند خواردنه ی خودا بهوشوینانه
 حالێ بوون، خۆشه ویستی فه له ستین و به تاییه تی شاری، قودسیان له دل دا
 جیگری بووه، هه رکاتی هێرش کرا بیته سه ری و دوژمن ویستبیه تی
 داگیری بکا، موسولمانان به سه رو مال بهرگریان لی کردوه.

سال (۱۵) ی کۆچی (۶۲۶) ی ز که موسولمانه کان گه مارۆی
 بهیتوله قدیسیان دا، پۆمه کان ناچار بوون خۆیان به دهسته وه بدهن، به لām
 مه رجیان دانا که ده بی فرمانه وای موسولمانان بی و له سه ره دهستی
 ئەهوشوینان ته سلیم ده کهن، ئیتر فه رمانده ی له شکر ی ئیسلام:
 که ئەهوشوینه یه جه راح بوو، هه والێ نارد بۆ خه لیفه ی موسولمانان
 (تیمامی عومه ر) و داوای لی کرد: که ته شریفی بجی بۆ فه له ستین،
 هه زره تی عومه ر له مه دینه وه چو بۆ فه له ستین و له سه ره دهستی ئەهوشوینان

فله کان خوځان ته سلیم کر. هزره تی عومهر ته و پهری پیزی لی گرتن و هیچ خراپه کی له گهل نه کردن.

هر له و روزه و تاهمپو فله ستین بووه ته هوکاریکی سهره کی کئی برکیی نیوان هیزی حق و هیزی به تال، هر که موسولمانان له قورئانه کیان دوور که وتونه و بی هیزیوون، هیزی کوفر شالوویان هیناوه و قودسیان له موسولمانان داگیر کرده، خاچپرسته کان که قودسیان گرتوه چی موسولمانی تیدا بوو بهرده ستیان که وتن سهریان برین، جوله که کانیش کاتی چونه قودسه وه موسولمانه کانیان سوتاند.

نه گهر میژووی گرتنه وهی قودس له لایه ن خاچ پرستانه وه سهر بکهین رودای وا دهینی: که ته و کافرانه دژی موسولمانان نه نجامیان داوه سهرت سوپ ده مینی، نه مانه چ درنده یه ک بوون، چ رق و کینه یه کیان بهرامبر موسولمانان هه بووه، که چی دواپی که سولتان (صلاح الدین) ی نه یوبی په لاماری دان و له هه موو شهرو نه بهرده کان دا به سهریان دا زال بوو، به ته و پهری پیاو ته تی و مهرانه په فتاری له گهل کردن، هینده ی پیاو ته تی له گهل کردن، نه وه نده به عه داله تکاری له گهل یان جوولایه وه، میژوونوسه کانیان به شهرمه وه تواریان کرده، له نامردی خاچپرستان و پیاو ته تی (صلاح الدین) و ده ستو دایره که ی سهریان سوپماوه!

به لام به داخه و به لاواز بوونی خه لافه تی عوسمانی و گهنده لبونی فرمانپه وایی یه کیان و دواپی روخانی خه لافه ت به ته وای و پارچه پارچه بوونی عاله می نیسلامی و دوور که وتنه وهی موسولمانان له ناینه کیان، به ته حدید دوی شهری دووه می جیهانی، سال (۱۹۴۸) ی ز هیزی کوفر له سهر خاکی پیروزی فله ستین دهوله تی نیسرائیلیان دروست کرد و کردویانه به سه نگرکی ستراتیجی خوځان دژی عاله می نیسلامی و بهرده وام تیری ژهراوی خوځان ناراسته ی موسولمانان ده که ن،

ئەوێندە یان فیتنەو ناشوب لەنیوانیان دا نراونەو و هیئەندە لەئیسلا م دوورکەوتونەو مەگەر خودا (صلاح الدین) یکی تر برەخسیتی و جارێکی تر سوپای کوردان پێک بجاتەو، لەژێر ئالای ئیسلا م دا قودس پزگار بکاتەو، ئەگینا تازە فەلەستین لەدەست موسوڵمانان دەرچوو!! بەبانگەشە عورو بەو عەفەلقیەت و دیموقراتیەت و شیوعیەت.. هتد فەلەستین وەر ناگیریتەو !!!

﴿لقد خلقنا الإنسان في أحسن تقويم﴾ سۆتێند بەو سۆ شوینانە ی لەو و پێش باسکران ئیمە ئادەمیزادمان لەجوانترین شیوەو شەکل و پوخساردا دروست کردووە، قەدو بالا پاست و شوخ و شەنگ، ئەندام و جەستە ی پێک و پێک، شیوە ی ناغواردن و خواردنەو و خەوتن و دانێشتن و پاوەستان و پۆیشتن... هتد لەو پەری جوانی و شیرینی دان، جودا وازی لەگیانلەبەرانی تر لەبارە ی زانست و بیرکردنەو و قسەکردن و نەخشە کێشان بۆ ژیان و حیکمەت و دانایی لەهەلس و کەوتی دا، بەجۆرێک گونجاو بپێتە جێ نشین لەسەر زەوی.

دەگیرنەو لەپڕۆژگاری خەلیفە مەنصور ی عەباسی دا، کابرایە کە ناوی عیسا ی کوپی موسا ی (الهاشمی) بوو زۆری خێزانە کە ی خۆی خوش دەویست، پڕۆژێک بەژنە کە ی خۆی گوت: ئەگەر لەمانگ جوانتر نەبی تەلەقت بکەوئ سۆ بەسۆ.

ژنە کە خێرا لای هەلسا و پۆی و خۆی لەمێردە کە ی گوم کرد.

وتی: مێردە کەم تەلەقی داوم، ئەو شەو بەناپەحەتی و ناخۆشی پڕۆژی کردەو، کە پڕۆژی لی بوووەو چو بۆ بارە گای خەلیفە مەنصور و هەوالی پروداوی بۆ گێژپایەو و زۆر ناپەحەتی و خەفەتی خۆی بۆ خەلیفە هەلپشت، خەلیفە فەرمانی دا شەرعزانان کۆبونەو و داوای فتوایان لەم بارەو

لى كرا، ھەموو زاناكان وتيان تەلاقتى كەوتوو، جگە لە قوتاييەكى ئەبو حەنەيفە كە بىدەنگ بوو.

خەلىفە مەنصور وتى: ئەو تۆ بۆ بىدەنگى؟ كابرا ھاتە قسەو لەسەرەتاو ھە بۆ كۆتايى سورەتى (التين)ى خويندەو، ئەجار وتى: ئەى فەرمانرەوای موسولمانان، ئادەمىزاد جوانترىن مەخلوقى خودايە، ھىچ شتەك نىيە لە ئادەمىزاد جوانترى، مەنصور بە عىساي كورپى موساي گوت: قسەى ئەم زانايە راستەو باشى بۆ چوو، خىزانى خۆت بىنەو لاي خۆت و تەلاقت نەكەوتوو، ئەجار خەلىفە مەنصور ناردى بۆلای ئافرەتەكەو پرايسپارد كە بچىتەو لاي مېردەكەى و تەلاقتى نەكەوتوو^(۱).

﴿ثم ردناه أسفل سافلين﴾ پاشان ھەندى ئادەمىزادمان گىپراو تەو بۆ تەمەنى پىرى و بى ھىزى و خەرەفاوى، پشتى دەكۆمىتەو، چاوى نايىنى، گوئى نايىسى، عقل و ھۆشى لەدەست دەدا! ئەمە تەفسىرى ئىبنو عەبباس و عىكرىمەو ضەحەك ۋ نەخەعەيە ...

يان پاشان گىپراومانەتەو بۆ ناوئاگر، بۆ قولايى دۆزەخ، چونكە بەگوئىرەى ھەست و شعور و عقل و بىرو زانىارى خۆى ھەلسوكەوتى نەكردوو، بەدلى كراو و چاوى پونەو لەنیشانەكانى ھەبوونى خودا ورد نەبۆتەو و تىنى نەروانىون، پابەندى فەرمانى خودا نەبوو و شوپن پەيامى پىغەمبەر نەكەوتوو، ئەمە پاي ھەسەن و موحاھىدو نەبولعاليەو ئىبنو زەيدو قەتادەيە.

جا بەگوئىرەى تەفسىرى ئىبنو عەبباس و جەماعەتەكەى چەرت (استثناء)كەى دوايى (منقطع)ە. بەگوئىرەى تەفسىرى ھەسەن و جەماعەتەكەى (استثناء)كە (متصل)ە.

(۱) تەفسىرى طەبەرى ج ۱۰/۵۴۹۸ (۸۲).

جا نه گهر بلّین: (استثناء) ه که مونقه طعه نه و کات، مانای ﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ به م جوړه یه: وه لی نه وانه ی ئیمانیان هی ناوه و تا عه تکارو خودا په رستن نه وه خودا پاداشتی نه بر او هیان ده داته وه، ده یا نخته ناو به هه شتی جوان و رازاوه وه، چونکه به نارام بوون له سهر به لاو ناخو شتی و حاله تی پیری، به رده وام بوون له سهر تا عه ت و خودا په رستی، به گویره ی توانا خودا په رستی خو یان نه نجام داوه، واته: هر چه نده خودا په رستایش جاری واده بی ده که ونه حاله تی پیری و زه بونی وه، به لام پاداشتی به رده وامیان هه یه له سهر کرده وه کانیان.

نه گهر بلّین: (استثناء) ه که (متصل) ه نه و کاته مانای ﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ به م جوړه ده بی: مه گهر نه وانه نه بی که ئیمانیان هی ناوه و کرده وه ی باشیان نه نجام داوه له کاتی تواناو به هیزیان دا، نه وانه پاداشتی باشیان ده دریتتی و له ناگر رزگاریان ده بی.

نالوسی ده فهرمووی^(۱): سییاقی نایه ته کان نه ره یا ز لی وهرده گیری که مه به ست به ﴿ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ﴾ حال و وه زعی کافره کان بی له قیامت دا، چونکه له و رژه دا نه و به دبه ختانه له سهر ناشیرین تر شیوه دهن، دوی نه وه ی له دونیادا جوانترین شیوه و روخساریان هه بووه، چونکه سوپاسی نیعمه ته کانی خودایان نه کردووه، نه ندامی جهسته ی خو یان له خودا په رستی دا ماندوو نه کردووه.

نه همدو بوخاری و ئیبنو حیبان له ئه بو موسای نه شعهرییه وه رپوایه تیان کردووه، ده لی: پیغه مبه ر ﴿فَهَرَمُوهُ﴾ (إذا مرض العبد أو سافر كتب الله تعالى له من الأجر مثلاً ما كان يعمل صحيحاً مقيماً)

(۱) ته فسیری روح المعانی (ج ۳/۴۷۶).

ههركاتى بهندهى خودا نهخۆش كهوت، يان سهفهري كرد، خودا خيرو پاداشى نهو تاعه تانهى بۆ ده نووسى كه به له شساغى و له حاله تى ناسايى له ماله وه كردونى.

ئيبينو نهبو حاتم له ئيبينو عه بياسه وه رپوايه ت ده كا: كه له ته فسيري نهم نايه ته دا فدرموويه تى: ههركاتى ناده ميزاد پيرو لاواز بوو نه يتوانى نهو كرداره چاكانه ي به گه نجى ده ي كردن بيانكا، خودا پاداشى كرده وه ي حاله تى گه نجى بۆ ده نووسى.

﴿فما يكذبك بعد بالدين﴾ وپراى نهم هه موو به لگه و ده ليلانه له سه ر ده سه لاتى خودا به سه ر هه موو شتيك دا، چى وا له تو ده كا نه ي ناده ميزاد كه هاتنى قيامه ت به درۆ به يه وه؟ نه ي ناده ميزاد نه تو به چاوى خوت ده بينى سه ره تاي ناده ميزاد چۆنه و چۆن پى ده گاو هيژو توانا پهيدا ده كاو دوايى چۆن پير ده بى و هيژو تواناي ناميئى، ده ي كه سيك بتوانى ناده ميزاد له نه بو وه بيتي ته وجود و نهو هه موو گۆرانكار ييانه به سه ر ژياندا بيتى، بيگومان ده توانى دواى مردن يشى جاريكى تر زيندووى بكاته وهو كيشى بكا بۆ ساراي مه حشه ر حيساب و ليكۆلينه وه ي له گه ل بكا، كه وابى ده بى چ شتيك هه بى تو هه لئى بۆ نه وه ي پروا به رابوونى قيامه ت نه كه ي؟

﴿اليس الله بأحكم الحاكمين﴾ نايه خودا باشترين و دادوه رترين حاكم نيه؟ بريارو حوكمه كانى هه موو عه داله تكارى نين؟

ده ي عه داله تكارى خودا داخوازي نه وه يه كه قيامه ت بيتى بۆ نه وه ي تو له ي سته م ليكراو له سته مكار بسيتى!! هه موو كه س سزاو پاداشى خوى وه ربگرپته وه. تيرمزي فدرمووده يه كى له نه بو هوره يره وه (به مه رفوعى) رپوايه ت كردوه: ده لى هه ريه كى له نيو سوره تى ﴿والتين﴾ خويندو گه يشته كۆتابى سوره ته كه با بلى: ﴿بلى وأنا على ذلك من الشاهدين﴾.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (العلق)

نهم سووره ته مه ککیه و بیست نایه ته، ناو نراوه سووره تی (عه له ق) یان سووره تی (اقرأ) یان سووره تی (قه له م).

په یوه ندای نهم سووره ته به سووره تی پیشه وه له ۷ پوه وه یه :

له سووره تی پیشو دا نه وه ی به یان کره که په روه ردگار ناده میزادی له جوانترین شیوه و پوخساردا دروست کردوه، له سووره ته شدا نه وه پوون ده کاته وه که ناده میزادی دروست کردوه له خوینپاره، واته له سووره تی پیشو دا شیوه و پوخساری به یان کرد، له سووره ته ش دا نه وه ماده یه ی به یان کرد که ناده میزادی لی دروست ده بی.

سهره تای نهم سووره ته یه که م شتی که که له قورثان نازل بووه.

واته: له سهره تای سووره ته که وه تا ده گاته ﴿ما لم یعلم﴾ یه که م وه جبه ی قورثانی نازل کراوه. به لام به شه کانی تری سووره ته که له وه دوا هاتونه ته خوار ی.

نیمام نه حمه دو هه ردو و پیری فهرمووده (موسلیم و بوخاری) له خاتو عانی شه و ۷ ریوایه ت ده که ن ده فهرمووی: سهره تای ده ست پیگردنی ناردنی نیگای خودا بو پیغه مبر ۷ له شیوه ی خه ون بینینی باش بوو، هه ر خه ون یکی بدیبایه وه ک دوخ راست دهر ده چوو، به پره نگ ی سپیای به یان ده دروشایه وه پاشان پیغه مبر حه زی له گۆشه نشینی و داپران له کۆمه ل ده کرد، رۆژانه به ته نیا ده چوو بو نه شه که وتی (حه را) تویشووی له گمل خۆی ده برد، واده بوو چند شه ویک ده مایه وه، خودا په رستی ده کرد، که تویشووه که ی ته و او ده بوو ده هاته وه بو مال و هه ندیکی تری ده برده وه.

ههتا رۆژتیک بۆیه که مجار و له نکاو نیگای بۆ هات. فریشتهی نیگا
 له نهشکهوتی ههرا دا ههته لای و فهرمووی (أقرأ) بخوینه. پێغه مبه‌ر ﷺ
 ده فهرمووی به فریشتهی نیگام وت: من خوینده وارم نیم. ئیتر فریشته که
 به خۆیه وه گوшим به جۆرتیک زۆرم تین پێگهیی. ئه مجار به ره‌للای کردم و
 وتی: بخوینه. وتم: خوینده وار نیم، دوباره جاریکی تر به خۆیه وه گوшим و
 به ته‌واوی تینم بۆهات، ئه مجار به ره‌للای کردمه وه وتی: بخوینه، وتم:
 خوینده وار نیم، بۆ جاری سییه‌م به خۆیه وه گوшим و پاشان به ره‌للای کردم و
 وتی: ﴿أقرأ بسم ربك الذي خلق، خلق الإنسان من علق، اقرأ وربك
 الأكرم، الذي علم بالقلم، علم الإنسان ما لم يعلم﴾

ئیت پێغه مبه‌ر ﷺ به‌تاساوی و ترساوی گه‌رایه وه بۆ مائه وه و
 به‌خه‌دیجی خێزانی فهرموو: دامپۆشن دامپۆشن، دیانپۆشی ورده ورده
 ترسه که‌ی لی‌ پوهییه وه، دوا‌یی فهرمووی: ئه‌ی خه‌دیج: ده‌بی چیم بێ و
 چیم لی‌ پو درابی؟ ئیت روداوه که‌ی خۆی بۆ گێپرایه وه، فهرمووی: ته‌نانه‌ت
 له‌گیانی خۆم ترسام و به‌ته‌ماخۆم نه‌مام.

خه‌دیج که‌وته دل‌خۆشی دانه‌هوی وتی: نه‌خه‌یر مه‌ترسه و مژده‌ت لی‌ بێ
 خودا تۆ ریسوا نا‌کا. ئه‌تۆ سیله‌ی په‌حم به‌جی دێنی، پاستگۆی
 یارمه‌تی بێ نه‌وايان ده‌ده‌ی، میوانداری میوان ده‌که‌ی، یارمه‌تیده‌ری
 حق و پاستی.

ئه‌مجار خه‌دیج پێغه مبه‌ری برد بۆ لای وه‌ره‌قه‌ی کورپی نه‌وفه‌لی
 نه‌سه‌دی: که‌ کورپی مامی خه‌یج بوو، له‌کاتی خۆی دا ئایینی مه‌سیحی
 وه‌رگرتبوو له‌نووسینی عه‌ره‌بی دا به‌هره‌دار بوو، زۆر نوسخه‌ی (ئینجیل) ی
 نووسی بونه‌وه. پیر بوو بوو چاوی له‌ده‌ست دا‌بوون، خه‌دیج وتی: ئه‌ی
 ئامۆزای خۆم، گوێ پابگره‌ برازا که‌ت چی به‌سه‌ر هاتوه‌وه. وه‌ره‌قه‌ وتی:

دەى برازاي خۆم بزائىم چىت بەسەر ھاتوۋە، ئىتر پىغەمبەر ﷺ بەسەر ھاتى خۆى بۆ ۋەرەقە گىپرايەۋە.

ۋەرەقە ۋتى: ئەۋەى تۆ دىۋتە ۋ ھاتۆ تەلات ئەۋە فرىشتەى نىگا ھىنە بۆ پىغەمبەر، بۆ سەر موساۋ عىسا، خۆزگە ئەۋ كاتەى نەتەۋەكت دەرەت دەكەن مەن زىندو بومايە يارمەتىم بىدائىيە، پىغەمبەر ﷺ فەرموۋى: ئايا ئەۋان مەن دەرەدەكەن؟

ۋەرەقە ۋتى: بەلى: ھەرىپاۋىك بانگەۋازى ۋەكوۋ بانگەۋازى تۆى بلاۋكردىتتەۋە پەيامى ۋەكوۋ پەيامى تۆ ھىنابى ئىللا دژايەتى كراۋە، ۋەللەھى ئەگەر نەمرم ۋ بگەمە ئەۋ رۆژە بەھەموۋ ھىزو توانايەكم يارمەتتە دەدەم. بەلام ھىندەى پى نەچۋو ۋەرەقە لە دونىا دەرچۋو نىگاش ۋەستا فرىشتەى نىگا ھىنەن پى لى بىرى ۋ نەھات بۆلاى.

ئىتر پىغەمبەر ﷺ بەم سەر لى ئەدان ۋ نەھاتنى نىگا بۆى زۆر بى تاقەت بو، چونكە لە لايەكەۋە دەيزانى بوۋە تە پىغەمبەرۋ دەبى شان بىداتە بەر ئەۋ بارە گرانە، لە لايەكى ترەۋە نىگى لى بىراۋە ھىچ پەيك ۋ پەيامىك نابىنى. ئەۋەندە خەفەتبارو غەمگىن بو دىۋىست بچىتە سەر شاخىكى بەرزو خۆى ھەلدېرى ۋ لەم مەينەتى ۋ ناپرەھەتىە رىزگارى بىى، ھەركە خەيالىكى لەۋ جۆرەى بەدل دا دەھات، خىرا جوبرائىل خۆى پىشان دەداۋ پى دەفەرموۋ: ئەى موحەممەد! ئەتۆ پىغەمبەرۋ خودايت، ئىتر پىغەمبەر ﷺ بەۋەفەرامۆشى دەھات ۋ ۋازى لەخەيالىكەى خۆى دەھىنا.

ئىتر ئەم ماۋەيە (ماۋەى لى بىرانى نىگا)كەمى خاياند يازۆر، رۆژىك جوبرائىل ھات ۋ سورەتى ﴿والضحى﴾ بۆھىنا...! ۋەكوۋ رىۋايەتكرۋە دەلئىن: لەكاتى ۋەستانى نىگابۆ پىغەمبەر ﷺ موشرىكەكانى قورەيش ۋ تىان: موحەممەد خوداكەى لى تۆرە بوۋە، ۋازى لى ھىناۋە، پەرۋەردگار

سورەتى ﴿والضحى﴾ بۇ نارد و دۇنيای کرد که خود لىتى تورپ نەبوە وازى لى نەھىناوہو پاشە پۇژىكى پەوشەن پىرۇز چاوەپروانى دەکا، پىتى دەفەرموى: خودا ئەوئەندە نىعمەتى گەورەو بەنرخت پىتى دەدا، بەئارەزوى خۇت رازىت دەکا. ئىتر لەوہ بەولاولە نىگا ھاتن بۇيىغەمبەر ﷺ بەردەوام بوو، بەگوڭرەي پىتويست و روداو وەجبە وەجبە لەماوہى (۲۳) سال دا سەرچەم قورئان نازل بوو.

لەراستى دا وەکوو مامۇستا سەيىد دەفەرموى ئەم ماوہى (۲۳) سالەي ھاتنى نىگا بۇ پىغەمبەرى ئىسلام ماوہىەكى زۆر گرنگ و گەورەيە، فەترەيەكە لە مېژووى ئادەمىزاد دا جارىكى تر دووبارە نايىتەوہ، ئەو دەمەي يەكەجار نىگاھاتن بۇ پىغەمبەر ﷺ دەستى پىکرد گەورە ترين و بەنرخترين كات بوو: كە بەسەر زەوى و مېژووى ئادەمىزاد داتىپەرى، روداوہكە گەورەو بەنرخە، چونكە ئەوہى تىيدانىشان دراو گەيەندرا گەورەو بەنرخ بوو.

بەئى خوداى پەرورەدگار؛ خاوەنى بوونەوہر و بالا دەست بە سەر ھەموو شتىك دا، بى نيازو بى ئاتاج لەھەموو شتىك، پوى پەحم و بەزەيى خۆي كرده ئادەمىزاد: كە لەبەشىكى بوونەوہردا ژيان بەسەر دەبا، پىزى لىنا بەوہ: كەيەكىكى لى ھەلبىژارد بۇ ئەوہى نىگاي خۆي ئاراستە بكاو بىيىتە جىگاي تىشك و پوناكى خوداى مېھربان، بىيى بە كان و گەنجىنەي حىكمەت و دانايى خۆي، بىيىتە مەركەزى فەرموودەو فەرمانى خودا بۇ جىھانىيان، ھەلبىژارد بۇ ئەوہى بىكاتە پىغەمبەر و فروستادەي خۆي و راگەيانەرى برىسارو فەرمان و نيازى خودا بۇ دانىشتوانى سەرزەوى.

ھەر لەم ساتە وەختەوہ ئىتر دانىشتوانى سەرزەوى؛ ئەوانەي: كە حەقىقەتى ئەم نىگا و سروشە لەگيان و كيانيان دا جىگىر بوو، ژيانيان

گۆرا، همیشه په یوه ست بوون به خوداوه، هستیان ده کرد: که هم موو
هه لئس و کهوتیکیان له ژیر چاو دیری خودا دایه وایان ده زانی دهستی
قودره ت به پشتیانوهیه و ههنگاو به ههنگاو به ره و سهر فرازی و
به خته وهری ده یانبا.

هم موو ساته وه ختیک له ماوهی ئه و بیست و سی سالة دا به شه وو
به رۆژ چاوه پروانی دابه زینی نیگا بوون، بویه کالاکردنه وهی موشکیله و
روداوه کان، به راستی سهرده م و رۆژگاریکی سهیرو به رزو پیرۆز
بوو، فته ریه ک بوو، ئاده میزاده کان په یوه ست بوون به عالمی بالآوه،
سهرده میک بوو چیژی حقیقه ته کهی ناکا مه گهر ئه وانهی تییدا ژیاون،
ئاگایان له سهره تاوکۆتاییه کهی بووه، له زه تی ئه م په یوه ست
بوونه یان چه شتووه، ئازاری نه مانه که یان بینیه به له دونیا
دهرچوونی پیغه مبه ر.

ئه نه س ده گپرتیه وه ده لی: دواي له دونیا دهرچوونی پیغه مبه ر
ئه بویه کر به عومهری فهرموو: بابچین دیده نی (أم یمن) بکهین وه کوو چۆن
پیغه مبه ر له ژیا نی دا سهردانی ده کرد، که هاتن سۆلای ئه مو ئه یه ن
دهستی کرد به گریان، ئه بویه کر و عومهر وتیان بۆچی ده گری ئه ی نازانی
ئه وهی لای خودایه خوشتره بۆ پیغه مبه ر؟! وتی: به لی ده زانم:
که پیغه مبه ر ئه و ژیا نه ی له ژیا نی دونیا ی خوشتره، وه لی من بۆ
برانه وهی نیگا ده گریم، ئیتر له ئاسمانه وه سروشی نایه ته خواری، ئیتر وای
لی کردن ههردوکیان ده ستیان کرد به گریان^(۱).

به لی ئه و (۲۳) سالة سهرده می: بوو به سهر ئاده میزاد دا هاتو
تیپه ری و دوباره ی ناییه وه، به لام تادونیا دونیا یه کاریگه ری خو ی

(۱) أخرجه مسلم .

له ژيانی ناده میزادو جندو که دا هه یه و کۆمه لیک له بهنده کانی خودا نهو
 ریبازه حق و راسته ده گرنه بهرو پهیره وی ده کهن، شوین که وتوو قورنان
 ده بن و نهو په یامه پیروژه له هه لسو کهوت و نا کارو په فتاریان دا په نگ
 ده داتهوه.

سوره تی (العلق)

بسم الله الرحمن الرحيم

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾ اقْرَأْ وَرَبُّكَ
 الْأَكْرَمُ ﴿٣﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾ كَلَّا إِنَّ
 الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ ﴿٦﴾ أَن رَّاهُ اسْتَغْنَى ﴿٧﴾ إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ ﴿٨﴾ أَرَأَيْتَ
 الَّذِي يَنْهَىٰ ﴿٩﴾ عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ ﴿١٠﴾ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَىٰ الْهُدَىٰ ﴿١١﴾ أَوْ أَمَرَ
 بِالْتَّقَىٰ ﴿١٢﴾ أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿١٣﴾ أَلَمْ يَعْلَمِ بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ ﴿١٤﴾ كَلَّا لَئِنْ
 لَّمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ﴿١٥﴾ نَاصِيَةٍ كَذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ﴿١٦﴾ فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ﴿١٧﴾
 سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ﴿١٨﴾ كَلَّا لَا تُطِيعُهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ﴿١٩﴾

(اقرا باسم ربك الذي خلق) نهی موحه مه د بخویننه به ناو خودای
 خۆت، نهو خودایه ی هه موو شتیکی به دی هیناوه، هه موو شتیکی
 دروست کردوه، له م نایه ته دا په روه ردگار فرمان به پیغه مبه ر ده کا: که
 ببیسته خوینده وار، هه رچه نه ده له وه پیش خویندنه وه نووسینی نه زانیوه،

كەسى: بونەۋەرى دروست كىردى، دەتوانى پەۋشەتتى خويندەۋارى
لەپىغە مېۋە دابەدى بەيتى.

﴿خلق الانسان من علق﴾ ئادەمىزادى دروست كىردە لەخوينى
تۈندۈۋ (خوينپارە) مەبەستى ئەۋەيە بلى: خۇدايەك بتوانى لەخوينپارە
ئادەمى زىرەك و عاقل و خاۋەن بىرۈ ژىر دروست بىكا، ئەۋ ئادەمىزادە
لېھاتۈي بىگاتە ئاستىك زۆر شتى ناۋ ئاسمان و زەۋى بۆ خۇي پام بىكاۋ
سۇدىان لى ۋەر بىگرى، چۈن ناتوانى ئادەمىزادىكى لېھاتۈي ۋەكۈۋ
ھەزەرەتى مۇھەممەد بىگاتە خويندەۋارۋاى لى بىكا ھەرچى بەسەرى دا
خويندرايەۋە يەكسەر لەبەرى بىكا!

بىگومان قۇناغى خوينپارەيى، قۇناغىكە بەسەر كۆرپەلەدا تىپەر
دەبى، سەرەتا كۆرپەلە دۆپە تۆماۋىكە، ھەيۋاننىكى مەنەۋىيە ماۋەيەك
لەمنداۋان دا دەمىنىتەۋە، پاشان بەقۇدرەتى خۇدا دەبىتە خوينپارە،
پاشان دەبىتە گۆشتپارە، ئەبجار دەچىتە قۇناغى ئىسقانىۋە، واتە:
پەيكەرى ئىسقانى پىك دى ئەبجار بەگۆشت دادەپۆشرى و ئىتر جەستەي
ئادەمىزادى تىدا بەرجەستە دەبى.

﴿اقرا وربك الاكرم﴾ ئەۋەي فەرمانت پى كراۋە لە خويندەۋە
ئەنجامى بە، خۇداي تۆ: كە فەرمانى پى كىردۈي بەخويندەۋە لە ھەموۋ
كەسىك بەخىشندە ترە، بەخىشندەيەكى ۋەھايە ئەتۋ والى دەكا بتوانى
قۇرئان بىخوينىتەۋە، ھەرچەندە لەۋەۋ پىش تۆ نەخويندەۋار بۈۋى.

﴿الذي علم بالقلم﴾ خۇدايەكى ۋەھايە بەھۋى قەلەمىكى
بى گىيانى رەق و تەقەۋە ئادەمىزادى فىرى خويندەۋارى كىردە،
ۋاتە: خۇدايەك بتوانى قەلەمىكى بى گىيانى وشك بىكاتە ھۋى
تىگەياندن و فىرۋون لەناۋ ئادەمىزاد دا، چۈن ناتوانى تۆ بىكات
بە خويندەۋار؟!

له راستی دا فیژیوونی ئاده میزاد بۆ نووسین به قه لیم نیعمه تیکی
 فره مه زنه و خودا به بهنده کانی به خشیوه، نووسین به قه لیم هۆکاری
 لیک تیگه یشتن و بیرو پا گۆرینه وه یه وه کوو زویان بیرو پای پی
 ده رده بری، نه گهر نووسین نه بوایه زۆر زانست و زانیاری ده فوتان، زۆر
 ده قی ئاینی و شتی تر به تیمه نه ده گه یشتن و لییان بی ئاگا ده بووین،
 ژیان به پتوه نه ده چوو، یاسا پایه دارنه ده بوو..

به کورتی نووسین، زانیاری و زانست زنجیر ده کاو ناهیتلی پهرته وازه بی
 هۆکاری کۆنترۆل کردنی همالی پرودای رابردوانه و ئامیزکی گرنگ و
 بهرچاوه بۆ گواستنوهی زانیاری و زانسته کان له نیوان نه ته وه کان دا،
 به نووسین زانیاریه کان ده چه سپیندرین و لییان زیاد ده کری، پهیتا پهیتا
 زانیاری تازه ده خرته سهر زانیاری پیتشو سات دوی سات گه شه
 ده کات، ئیتر ژیا ره کان و بیرو بۆ چون و تیوهره کان نه ش و غا ده کمن،
 ئایینه کان پارێزگاری ده کرین و هیدایهت و ریتنمایی کردنی ئاده میزاد
 بلا ده بیتتوه .

به راستی جیگای سهرنجه: که به کهم نایه تی نازلبووی قورئان فرمان به
 خویندنه وه نووسین بکا، ئاده میزاده کان هه لنی بۆ هه ولدان و تیکۆشان
 له پیتناو وه ده سته پیتانی خویندن و نووسین دا، لایه نی: له ره چه تی خودا
 به بهنده کانی ته وه یه: که موعجیزه ی هه زره تی موحه مده ﷺ قورئانیک بی
 بخویندریتتوه و نامه یه ک بی بنوسریتتوه، به مه رجیک له وه و پیتش
 نه و پیتغه مبه ره نه خویندن زانیوه نه نووسین! شه و پیتغه مبه ره به ریتزه
 به هۆی کاریگهری په یامی پیروزیسه وه ئومه ته که ی له حاله تی
 نه خوینده واری یه وه گواسته وه بۆ ناو رۆشنایی زانست و زانیاری، شان
 به شانی بلا بوونوه ی ئاینی ئیسلام به ناو ولاتان دا زانست و زانیاری و
 نووسین و خویندنه وه ش بلا بووه وه .

وه کوو له ئایه تی کی تر دا قورئان ئاماژه بو ئه وه ده کات ده فره موئ: ﴿هو الذي بعث في الامين رسولا منهم، يتلو عليهم آياته ويزكيهم و يعلمهم الكتاب والحكمة وإن كانوا من قبل لفي ضلال مبين﴾ (الجمعة/۲) پهروه ردگار خودایه کی وه هایه ﴿علم الانسان ما لم يعلم﴾ ئاده میزادی فیتری بیرى ئه و شتانه کردوه: که له وه و پیش نهیده زانین، که واته ئه وه خودایه کی که بریاری داوه تو ببیته خوینده وار، هر ئه وه خودایه یه: که ئاده میزادی له حاله تی هیچ نه زانینه وه گواستوته وه بو حاله تی زانین و زانیاری، دواى ئه وه ی هیچی نه زانیوه فیتری ئه و شتانه ی کردوه له دونیادا پیداویستی یه کانی خۆی دابین بکاو سروشت بو خۆی رام بکاو سودی لی وهر بگری، ده ی که وایی به دووری مه زانه: که ئه وه خودایه تو فیتری خویندنه وه بکا!

﴿کلا﴾ ئه ی ئاده میزاد واز له سه ره قی و سپله یی بینه، ئه وه له گه ل سروشتی تو دا ناگوئیی، ﴿إن الانسان ليطغى، أن رآه استغنى﴾ بیگو مان ئاده میزاد له خۆی بایی ده بی و یاخی ده بی، بهرام بهر، نیعمه ته کانی خودا کافرو سپله یه، له تاوانکاری دا زیاده ره وی ده کات، ئه مه ش هر کاتی خۆی به هه بوو بی ئاتاج زانی.

یان وشه ی ﴿کلا﴾ بو ره د نه بی، به لکوو به مانا (حقا) بی، ئه وه کاته، مانای ئایه ته که به م جوړه ده کری: به راستی ئیش و کارو هه لوئستی ئاده میزاد سه یرو سه مه ره یه، له کاتی زه بوونی و لی قه ومان دا ده ست ده کا به لالا نه وه وه ده پار پته وه، کاتی کیش هه ستی به تواناو ده سه لاتی خۆی کردو خۆی به بی ئاتاج زانی، ئیتر بوغرا ده بی و له خۆی بایی ده بی و لوت به رزو فیزه ون خۆی ده نوینی، ئه وی خودا پی ئی ناخۆش بی ئه نجامی ده دا.

زۆر بهی موفه سرین پیان وایه، ئەم نایه ته ده رحه ق به ئە بوجه هل و
هاووینه کانی نازل بووه، به لام هه رکه سی: ئەو رهوشتانهی
تیدا بن ده یگرته وه، چونکه عیبهت به (عموم) ی له فظه نهک به
(خصوص) ی سه بهب.

ئه مجار پهروه ردگار هه ره شهی توندیان لی ده کاو ده فرموی:
﴿إِن إِلَى رَبِّكَ الرَّجْعِي﴾ بێگومان سه ره نجام و گه رانه وهی هه موو
ناده میزاد بۆلای خودایه، ئەو حیساب و لی کۆلینه وه یان له گه ل ده کا
هه موو که سی که پرسیاری لی ده کری چۆن مال و سامانی کۆکردۆته وه
له چی دا خه رچی کردوه!

ئیبنو ئەبی حاتم له عه بدوللای کورپی مه سه وه وه ریوایهت ده کا
ده لی: دو چلیس تیر ناخۆن، عه ودال به دوا زانیاری داو عه ودال به دوا
دونیا دا، به لام ئەم دوو پی ره چون یهک نین، چونکه عه ودالی زانیاری سات
دوا سات ره زامه ندی خودا به ده ست دین. به لام دونیا ویست پتر
سه رکه ش و گو مری ده بی.

ئه مجار پهروه ردگار چه ند حاله تیکی ناشیرین و دزیوی مله ور و
له خودا یاخی بووان راده نوینی و ده فرموی: ﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى عَبْدًا
إِذَا صَلَّى﴾ هه وائم پی بده ده رباره ی حال و وه زعی ئەو مله وره
سته مکاره: که ئە بوجه هل و هاو وینه کانیه تی پیم بلی: چۆن جورته
ده کا ریگری له به نده یه کی خو شه ویستی من بکا: که موحه مده وه ده یه وی
نوێژ بکا؟ چۆن پرکیشی نه وه ده کانه هیلی پیغه مبه ر و شوێنکه وتوانی
نوێژ بکه ن؟ ریگری خودا په رستیان لی ده کاو ده یه وی بته رستی بکه ن!
ئای! که تاوانی کی گه وره یه، که نه فامیه کی که م وینه یه؟! ریگری
نوێژ کردن له که سی که بکه ی که له هه موو که س زیاتر پابه ندی نوێژ کردن
بی و فینکایی چاوی له نوێژ کردن دا بۆ ده سه به ربی، نوێژ کردنی پی له

هه موو شتیك خوشتَر بی! ریوایه تکراره نیمامی عه لی کۆمه لئیکی
موسولمان بینی له پیش نوێژی جهژن دا نوێژی سونه تیان ده کرد، وتی :
من نه مدیوه پیغه مبه ر شتی وای کردبی، پێیان گوت: ئه ی بۆ
جله و گیرییان لی ناکه ی؟ وتی ده ترسم به رئه و نایه ته بکه وم: که ده فهرموی:
﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى عَبْدًا إِذَا صَلَّى﴾.

به کورتی: ئه ی پیغه مبه ر! بپروانه ئه و جوړه که سانه: که به مال و سامان
و له شساغی له خوێان بایی ده بن و له خودا یاخی ده بن، ته نانه ت جلّه و
گیری نوێژ کردن و خودا په رستی له موسولمانانیش ده که ن، بۆ ئه وه ی
بزانئ: که چه ند دلّپه ق و سته مکارن به رامبه ر خودا په رستان و چه ند
خراپ و خائین و داخ له دلّن...!!

هه لبه ته ئه م نایه ته گشتی یه و هه موو ئه وانه ده گرێته وه: که
مزگه وته کان کونترۆل ده که ن و جوړه ها له مپه رو ریگری له به ر ده م
نوێژ که ران دا دروست ده که ن، به بیانووی جیا جیا وه زۆریه ی کات ده رگای
مزگه وته کان دا ده خه ن، ده رس گوته وه ی ئاینی له مزگه وته کان دا مه نع
ده که ن، شه و نوێژ و قورئان خوێندن له مزگه وته کان دا یاساغ ده که ن،
بۆ هه موو ئه و مه نع کردن و یاساگر دهنه ش بیانوویان هه ن و بیانوو
ده دۆزنه وه. بانیکه و دوو هه وایه !!

﴿أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى﴾ هه وائم بده ری و پیم بلی: ئه و
یاخی بووه و سته مکاره، ئه گه ر له سه ر ریپازی چاکه بوایه.

﴿أَوْ أَمَرَ بِالْتَّقَى﴾ یان ئامۆژگاری ئاده میزادانی بکر دایه بۆ
خودا په رستی، ئایا ئه و حاله ی باشت نه بوو له و حاله ی، که ئیستا تییدا یه و
نایه لی به نده ی راستالی خودا نوێژ بکا.

یان پێده چی خطابه که ئاراسته ی کابرای کافرو سته مکار کرابی، واته:
ئه ی بابای کافر، ئایا پیم نالئ ی: ئه گه ر نوێژی ئه و به نده یه ی که ناهیلئ

نویژه که ی بکا هیدایه تی بی و بانگه وازی یه که ی فەرمانکردن به ته قوا بی،
 نایا هەر جله وگیری نویژ کردنی لی ده که ی؟ نه مه ته صویره که ی به مجۆره یه:
 سته مکار سته ملیکراو هەر دووکیان لای حاکم ئاماده کرابن، نه مجار
 دادوهر هەر جاره روی خیطاب ئاراسته ی یه کیکیان بکا!!

﴿أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى﴾ نایا تو نابینی نه ی موحه مه د؟ واته:
 هه وائم بده ری دهر باره ی حال و وه زعی نه و کافره: که نه بو جه هل و هاو
 وینه کانی، نه گهر به لگه و نیشانه کانی تاك و ته نهایی خودا و دیارده کانی
 تواناو ده سه لاتی سهر سوپه ی نه ری به درۆ بخته وه، په یامی پیغه مبه ره که ی
 ره ت بکاته وه و پشت له ئیمان نه یان به خوداو به پیغه مبه ره هه ل بکا.

﴿أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى﴾ نایا نه و کافره نازانی: که خودا ده یینی و
 ناگای له هه لئس و که وتیه تی و نیازو مه به ستی ده زانی و له وه دوا پراو
 پر سزای ده داته وه؟ ده ی چۆن جور نه تی نه وه ده کاو به چ عه قلیك
 هه لویستی ناوا ده نویژی؟

﴿كَلَّا﴾ بانه و بی پروا سته مکاره دل په وه واز له وه هه لویسته دزیوو
 ناشرینه ی خۆی بیینی! باچی تر جله وگیری له به نه ده ی خوشه ویستی
 خودا نه کا: که نویژ ده کا.

﴿لَنْ لَمْ يَنْتَهِ لَنْسَفَعَنَّ بِالْناصِيَةِ ناصِيَةٍ كاذِبَةٍ خاطئة﴾ سویند به خودا
 نه گهر واز له هه لویستی به دکارانه ی خۆی نه هیینی و به رده وام بی له سهر
 نه زیه تدانی پیغه مبه ره شوینکه وتوانی، ناو چه وانی ده گرین، واته:
 به قژی پیشه سهری کیشی ده که یین بو ناو ئاگری دۆزه خ، ناو چه وانیك:
 که خاوه نه که ی درۆزن و تاوانباره، گالته ی به تاوانکردن دی و به شتیکی
 ئاسایی ده زانی.

ئه هلی نادى و خزم و عه شیره تی بکا بۆ یارمه تیدانى و پرزگار کردنى له عه زابى خودا، ئیمه ش فریشته زه بر به ده ست و تورپه و رق ئه ستوره کانى دۆزه خ بانگ ده که یه بۆ ئه وه ی با لبه ستى بکه ن و به قژى پيشه سه رى به ره و دۆزه خ پايکيشن .

ئه محار بايزان دى کام لایه نيان سه رکه وتوو ده بن؟!

بۆخارى و تيرمیزی و نه سائى و ئیبنو جه ریر له ئیبنو عه بباسه وه رىوايه ت ده که ن، ده فەرمو ی که ئه بوجه هل وتی: ئه گه ر موحه ممد ببینم نو یژ بکا، قاچم ده خه مه سه ر گیزه ره ی ملی. ئه م قسه یه به پیغه مبه ر ﷺ گه یشت، فەرمو ی: ئه گه ر واکا فریشته ده یگرن و ده ی پیچنه وه .

﴿کلا، لا تطعه، واسجد و اقرب﴾ ئه ی موحه ممد نه که ی کارسازى له گه ل ئه و کافره دلپه قه بکه ی، نه که ی گو یى بۆ پابگرى و به قسه ی بکه ی، ئه وه ده ورژمن و ناحه زته، پابه ندی فەرمانى خودابه و هه ول بده به تاعه ت و به ندایه تی خۆت له خودا نزیک بکه یته وه، ئه وه ده بیته هو ی شکۆمه ندی و سه ربه رزى تۆ له دونیا و قیامه تدا، چه ندیک خۆت له خودا نزیک بکه یته وه سام هه یبه تت له دلى دوژمه نه ک انت دا زیاد ده بی، عیباده ت و خوداپه رتستى شورا ی پۆلاین و ریبازى پرزگار بوون.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (القدر)

ئه م سوره ته مه ککیه و پینج ئایه ته . ناوی نراوه سوره تی (القدر) به ناوی ئه و شه وه ریزداره ی: که قورئانى تیدا نازل کراوه .
له م سوره ته پیرۆزه مه ککیه دا میژووی سه ره تای نازل بوونی قورئان باس ده کا، باسی ریزو پیرۆزی شه وى قه در ده کا، که شه ویکى گه وره و ریزداره ،

لەباقى شەھو رۆژەكانى سال پىرۆزترە، چونكە ئەو شەھو فرىشتەو
جوبرائىل قورئانيان ھىتاۋەتە خوار، جۆرەھا نورو رەھمەت و بەرەكەت،
خىرو فەر نازل بوون و نازل دەبنە سەررەھو. رەھمەت بەندە
موسولمانەكانى خودا دادەپۆشى.

ئەھوئى ئاشكراو چەسپاۋە ئەھوئە: قورئان وەجىبە وەجىبە لە ماھوئى
بىست و سى سال دا نازل بوو، كەواتە: كە دەفەرموى: قورئانمان لەشەھوئى
قەدر دا نازل كىردو، مەبەستە كە ئەھوئە سەرەتاي نازل بوونى قورئان لەو
شەھو پىرۆزەدا ھاتۇ تەخوارى، چونكە ھەزەرەتى موحەممەد ﷺ لەمانگى
رەھەزان دا پلەي پىغەمبەرئىتى پى بەخشاۋە.

ھەندىك پىيان وايە: لەشەھوئى قەدردا قورئان ھەموئى نازل كراۋە بۇ
ئاسمانى دونيا، ئەجار لەوتوۋە بەگوتىرەي پتويست لەماوى بىست و سى سال
دا نازل كراۋە بۇ پىغەمبەر ﷺ.

سورەتى (القدر)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ﴿٢﴾
لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾ نَزَّلَ الْمَلَكُ الْكَوْثُ وَالرُّوحُ
فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ ﴿٤﴾ سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ﴿٥﴾

دەفەرموى: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾ ئىمە لەشەھوئى قەدردا دەستمان
كىردو بەناردنى قورئان، شەھوئى قەدر شەھوئىكى پىر فەرپو بەرەكەتە، وەكوو
لە ئايەتتىكى تردا دەفەرموى: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مَبَارَكَةٍ﴾ (الدخان/۳)

هه لیه ته نهو شهوه پیروژه له مانگی ره مه زان دایه، ئاماژه به وه: که له نایه تی کی تر دا ده فهرموی: ﴿شهر رمضان الذي انزل فيه القرآن﴾ (البقرة/۸۵) واته: له شهوی قه دردا له مانگی ره مه زان سه ره تای نازل کردنی قورئانمان ده ست پی کرد، نه مجار به گویره ی روداوو پیویست له ماوه ی (۲۳) سال دا پارچه پارچه نایه ت نایه ت و سوره ت سوره ت هه موو قورئانمان بو پیغه مبه ر ناردو ته خواری.

له شوینیتی کی تر دا ده فهرموی: ﴿حم: والكتاب المبين انا انزلناه في ليلة مباركة انا كنا منذرين فيها يفرق كل امرحکیم﴾ (الدخان/۱-۳). نه مجار پهروه ردگار ریژو نرخ ی نهو شهوه پیروژه به بیان ده کاو ده فهرموی: ﴿وما ادراك ما ليلة القدر؟ ليلة القدر خير من ألف شهر﴾ نه تو چوزانی شهوی قه در چی یه؟ چوزانی نهو شهوه چهند گه وره و ریژو داره له لای پهروه ردگار، شهوی قه در کرده وه ی چاک و عیباده تکردن تییدا له تاعه ت و عیباده تی هزار مانگ باشته که شهوی قه دریان تییدا نه بی.

ناوی قه دری لی نراوه، چونکه پهوره ردگار نهو شهوه دا هه موو شتیك تا سالیکی تر مه زنده ده کا، ته مه ن و پزق و پژی هه موو گیانله به ریک له ماوه ی نهو سالد، هه روه ها هه موو روداوو جم و جولیک دیاری ده کا..

یان ناوی قه دری لی نراوه له بهر ریژو نرخ و فیهرو بهر که تی، زومه خشهری ده فهرمووی: مانای شهوی قه در واته: شهوی مه زنده کردنی کارو بارو روداو، ئاماژه به وه: که قورئان له شوینیتی کی تر دا ده فهرموی: ﴿فيها يفرق كل امرحکیم﴾ (الدخان/۴).

ویده چی مه زنده کردن تییدا، نه وه بی: که تاعه تکردن تییدا باشته له تاعه تکردنی هزار مانگ.

ئیمام نه حمه دو نه سائی له نه بوهوره یه وه ریوایه ت ده کهن ده لئی: که مانگی ره مه زان هات پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: نه وه مانگی ره مه زان هات مانگیکی پیروژه، خودا له سه ری پیویست کردون پروژه کانی به پروژو بن. ده رگا کانی به هه شتی تیدا ده کریته وه، ده رگای دۆزه خی تیدا داده خرین. شه یاتینی تیدا زنجیر ده کریت، له شه ویتکی پر فهره به ره کت دا: که له هه زار مانگ باشته، که سیک له و خیرو بیتره بی بهش بکری نه وه بی بهش کراوه .

له سه حیحی موسلیم و بوخاری دا فهرموده یه که هه یه نه بوهوره یه ریوایه تی کردوه، ده لئی: پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: (من قام ليلة القدر ايمانا و احتسابا، غفر له ما تقدم من ذنبه) که سیک شه وی قدر خه ریکی عیباده ت و خودا به رستی بی، پروای به پاداش و سزا هه بی و به ته مای نه وه بی خودا پاداشی ده داته وه، له تاوانی رابردوی چاوپوشی ده کری. ﴿تنزل الملائكة و الروح فيها ياذن ربهم من كل امر﴾ له و شه وه پیروژه دا فریشته کان و جوا برائیلیش له گه لیان دا له ئاسمانه کانه وه. داده به زنه سه ر زه وی، هه رچی بریارو کاروباریکی دونیا هه یه تا سالی داهاتوو، له گه ل خویان ده یه یتنن.

پیغه مبه ر ﷺ فهرموویه تی: (ان الله يقدر المقدر في ليلة البراءة فاذا كان ليلة القدر يسلمها إلى اربابها) پهروه ردگار له شه وی به رات داشته کان مه زنده ده کا، که شه وی قدر هات نیت فهرمان و بریاره کانی ده دا به فریشته به رپر سه کان هه ر فریشته یه و نه رکی خووی پی ده سپیتردری، چونکه به بی ئیزنی خودا هه یج کاریک نه نجام ناده ن. وه کو له نایه تیکی تر دا ده فهرمووی: ﴿وما ننزل إلا بأمر ربك﴾ (مریم/۶۴).

مه به ست به وشه ی (الروح) له نایه ته که دا هه زه ته جوبرائیله، هینانی ناوی نه و به دوا ناوه یتنانی فریشته کاند (عه طفی خاصه بۆ سه ر عام) و

جۆره رپژ دانیکه بهو فریشته پایه بهرزه، سودی نازل بوونی فریشته کان به جویرائیلیشه وه لهو شه وهدا له ئاسمانه کانه وه بۆ سه رزه وی، ئه وه یه ئه وان لهو شه وهدا جۆره ها تا عهت و خودا په رستی ئاده میزا ده کان ده بینن، گوئیان له جۆره ها نزاو پارانه وه ی تاوانبارانی تۆ به کار ده بی، که ئه وجۆره پارانه وانه لای خودا له ته سبیحاتی فریشته کان خو شتره، ده لئین وهرن ئه م ده نگه بیسن: که لای خودا له ته سبیحاتی ئیمه خو شتره.

﴿سلام هی حتی مطلع الفجر﴾ ئه وه شه وه پیروژه پر خیرو فه ره هه مووی ئه من و ئاسایش و خیرو بیتره، هه ر له خو ر ئاوابوونه و تاده رکه وتنی سپیده ی به ره به یان به ره که ت و په حه مت ده باری، فریشته کان پۆل پۆل دینه خواری، لهو شه وهدا خودا هه ر خیر ده باریتی، هه ر خیرو فه رو په حه مت مه زنده ده کا به سه ر خودا په رستاندا، شه ویکه شه یاتینی ده سه لات و توانایان به سه ر موسو لماناندا نیه، شه ویکه هه مووی پیروژه، په حه مته، ئاسایشه، سودو قازانجی دین و دونیای تیدایه.

هه ندیک پئیان وایه: شه وی قه در ته صادوفی شه وی بیست و حه وتی په مه زان ده کا، هه ندیک ده لئین: شه وی بیست و به که، هه ندیکی ترده لئین: ده که ویتته (ده) پروژی کوتایی په مه زان.

هه ندیکیش ده لئین: له مانگی په مه زان دایه و به ره های هیشتویانه ته وه. حیکه مت له نه یینی کردی شه وی قه درو دیاری نه کردنی، ده ق وه کوو نه یینی کردنی کاتی مردن و کاتی رابوونی قیامه ته، بۆ ئه وه یه به نده کان زۆر خودا په رستی بکه ن و هه میشه له هه ول و تیکۆشان دا بن و هیچ کاتیک له خودا غافل نه بن، فیتری ته مبه لئ نه بن و پالئ لی نه ده نه وه، نه گه ر ئاده میزاد هه ولئ دا ئه وشه وانه زیندو بکاته وه که پیتی وایه ته صادوفی شه وی قه در ده که ن، په ره وردگار شانازی ده کا به سه ر فریشته کانی داو پئیان ده فه رموی: ئاها سه یر بکه ن ئاده میزاده کان چۆن

سەرگه رمی خودا پهرستین له کاتی کا دلنیاش نین که ئه وشه وه شهوی قه دره، ده بی ئه گهر دلنیا بوونایه که ئه وشه وه قه دره چییان بکرایه؟ ئه م به ندانه م ئه واننه م که کاتی خۆی ئیوه ده رباره یان گوستان ﴿انجعل فیها من یفسد فیها ویسفک الدماء﴾ (البقرة/۳۰).

شهوی قه در ئه وه نده به رزو پیرۆزو به نرخه، زانیاری ئاده میزاد ده رکی حه قیقه تی ناکا، شهوی که گه وه ره پیرۆز بووه خودا هه لی بژاردوه بۆ ئه وه ی بپیته کاتی سه ره تای نازل بوونی قورئان و پڑانی ئه و فه یض و به ره که ت به سه ر زهوی دا، ناردنه خواره وه ی ناشتی و ئاسایش: که له روحی خودا وه پڑایه سه ر و یژدانی ئاده میزاد.

به داخه وه ئاده میزاد به گشتی له بهر نه زانی و نه فامی خۆی له پیرۆز گه وه یی شهوی قه در بی ناگابوون، حه قیقه تی ئه و پودا وه گه وه ره یی له وه شه وه دا روی دا باشگۆی خستوه.

به پراستی له و کاته وه ئاده میزاد ناوه پڕۆکی ئه و حه قیقه ته ی پاشگۆی خستوه، پیرۆز ترین و گه وه ره ترین نيعمه تی خودایان له کیس چوه، ناشتی و ئارامی له ده ست دا، ناشتی و یژدان و ناشتی تاک و کۆمه ل و ناشتی خیزان و ناشتی ئاده میزاد به گشتی له ده ست دا وه و خه ساره تمه ندی دونیا و قیامه ت بوون. هیه ک کامیك له پیشکه وتنی مادی و ژیا ری و بیناسازی هتد.. قه ره بووی ئه و زیانه ی بۆ نه کردنه وه.

چه ندیک ئاده میزاد ئه مپڕۆشی له گه ل دابی له به واری ماددی دا پیشکه وتنی به ده ست هینا وه ههنگاوی سه ر سوپهینه ری ناوه قۆناغی به رچاوی برپوه. به لام چونکه به رنامه ی خودای پاشگۆی خستوه توشی ته نگ و چه له مه و ناشوب و قه له ق و دله پاوکیك بووه ژیا نی شیرینی لی تال بووه و خوشی له ژیا نی دنیا ی نابینی و قیامه تیشی له کیس چوه!!

ئىمەى موسولمان نابى ئەوردادە گەورەيەى لە شەوى قەدردا پرى دا
پاشگۆى بىخەين. پىويستە ھەموو كاتى ئەو يادە بىكىنە بەرپىزە ۋە لىى
بروانىن، بەتايىبەتى: كە ھەزەرەتى پىغەمبەر ﷺ رىگەى ئاسانى بۆ دىارى
كردوين بۆ زىندو كىردنەۋەى ئەو يادە پىرۆزە لەناخمان دا بۆ ئەۋەى گىانە
كانمان پەيۋەست بن بەناۋەرۆكى ئەو پودادە گەورەۋە كەلەشەوى قەدردا
پرى دا ئەۋەتا پىغەمبەر ﷺ ھەلمان دەنى بۆ ئەۋەى ھەموو سالىك لە (دە)
شەوى كۆتايى رەمەزان دا لەشەوى قەدر بۆلۈنەۋەو خوداپەرستى زۆرى
تېدا بىكىن.

بسم الله الرحمن الرحيم

سورەتى (البىئە)

ئەم سورەتە مەدەنىيەۋ ھەشت ئايەتە. ناۋى نراۋە سورەتى (البىئە)
چونكى بە ئايەتى ﴿لَمْ يَكُنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ
مُنْفَكِينَ، حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ﴾ دەستى پى كراۋە.

دەگوتى: ئەم سورەتە ۋەكوو ھۆكار (العلە)ۋايە بۆ سورەتى پىشوو،
لەم پۈۋەۋە: كە لەسورەتى پىشوۋدا فەرموۋى: ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي الْيَلَةِ الْقَدْرِ﴾
ۋەكوو بلى گوتراۋە بۆچى قورئانى نازل كىردەۋە؟ دەفەرموۋى: چونكى
كافىرەكان ۋاز لەكوفرو بىدىنى خۆيان ناھىتن ھەتا بەلگەى ئاشكرايان
بۆ نەيە. كەۋابى سەرەتاي ئەم سورەتە ۋەكوو عىللەت ۋە بايىس ۋايە بۆ
سەرەتاي سورەتى پىشوو.

زۆر فەرموۋدەۋ پىۋايەت ھەن دەربارەى گەۋەرىى ئەم سورەتە، لەۋانە:
ئەھمەدو بوخارىو موسلىم و تىرمىزىو نەسائى لە ئەنەسى كوپى مالىكەۋە
رىۋايەتيان كىردەۋە دەفەرموۋى: پىغەمبەر ﷺ بە توبەى كوپى كەعبى

فهرموو: (ان الله أمرني أن أقرا عليك: ﴿لم يكن الذين كفروا من أهل الكتاب﴾) ئوبه ی وتی: بۆ چی به تاییه ت خودا ناوی منی هیئا؟ پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: به لی، ئیتر ئوبه ی دهستی کرد به گریان^(۱).

ئیمام نه حممه له مالیکی کوری عه مری کوری تابیتی نه نصارییه وه به هه مان مانا فهرمووده یه کی تری ریوایه ت کردوه. ویرای خویندنه وه ی سوره ته که، پیغه مبه ر ﷺ نه مه شی فهرمووه: نه گهر ئاده میزاد پر به شیویک مال و سامانی بدریتی داوای شیویکی ترده کا، نه گهر شیوی دووه می بدریتی داوای شیویکی ترده کا، گل نه بی هیچی تر ئاده میزاد تیر ناکا. هه رکه سی تو به بکا خودا توبه ی لی وهرده گری.

ئایینی راست لای خودا ئایینی به کتاپه رستی و خاوینه، ئایینیکه هاوه لی تیدا به ره وا نه زانری بۆ خودا، ئایینی جوله که وه مه سیحی نه بی.

سوره تی (البینه)

بسم الله الرحمن الرحيم

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ
حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿١﴾ رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً ﴿٢﴾
فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ ﴿٣﴾ وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ
بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿٤﴾ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ
لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ

(۱) رواه مسلم في (۶) كتاب صلاة المسافرين، باب استحباب قراءة القرآن على أهل الفضل (حدیث ۷۷۹) له نه نه سی کوری مالیکه وه.

الْقِيَمَةِ ﴿٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ
 فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ﴿٦﴾ إِنَّ
 الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾
 جَزَاءُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
 فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴿٨﴾

ده فەرموی: ﴿لم يكن الذين كفروا من أهل الكتاب والمشرکین منفکین حتی تأتیهم البینه﴾ ئەوانە ی بێ پروا بوون لە ئەهلی کتێاب و بێهەرسته کان، جێانە بوونە وەر وازیان لە بێ و باوەری بەتالی خۆیان نەهێنا تابه‌لگە ی ئاشکرایان بۆنەهات: کە بریتی بوو لە پەوانە ی کردنی پیغه‌مبەر یان نازلکردنی قورئانی پیروز.

واته: کافرە کان وازیان لە کۆوفرو شیرکی خۆیان نەهێنا هەتا پیغه‌مبەر هاته سەریان و گومرایی و سەر ئی شیواوی خۆیان ی بۆ پون کردنەوه بانگەوازی کردن بۆ ئیما نەهێنان و خودا پەرستی.

ئەجار مەبەست له (البینه) دیاری دەکاو ده‌فەرموی: ﴿رسول من الله يتلو صحفاً مطهرة﴾، فیه‌ا کتب قیمه ﴿ئەو بەلگە و نیشانە ئاشکرایه پیغه‌مبەر ی که له خوداوه پەوانە کراوه بۆ سەر هەموو ئاده‌میزاد و جندۆکه، پەههت و هیدایهت بۆیان، نایه تی قورئانیان بۆ ده‌خوینیتەوه، قورئانی که پاک و خاوینه له‌هەموو عەیب و نەقصیک، هیچ درۆ و شوبهه ی له‌خۆ نه‌گرتوون، گۆرانکاری و تیکه‌لاوی و وته ی بێ سەرو به‌رو بێ مانای تیدا نین، بەلکو حقو راستی له‌خۆ گرتووه، پێبازی راست و

حق نىشانى موشرىكەكان و خاۋەن نامەكان دەدا، ئەۋەي لىيان شىۋاۋە و سەريان لى تىكچۈە بۆيان راست دەكاتەۋە، ئەحكام و بېياری موھكەم و پېرۋ قازانچ بۆ دىن و دونىايان بۆ پون دەكاتەۋە.

بېگومان پېش ناردنى پېغەمبەرى ئىسلام سەرزەۋى ئەۋ پەرى پېۋىستى ھەبۋ بە پەيامىكى تى ئاسمانى، ئاشوب و فېتنەۋ فەسادو داۋەشان ھەموو سەرزەۋى داگىر كىرەبۋ، ئەتەۋەيەك نەبۋ ئاينىكى راستى ھەبى، كۆمەلەك نەدەبىنرا پېيازىكى خودا پەرستى گىرتبېتە بەر، فەرمانپەرۋا يەك نەبۋ لەسەر بىنەماي دادو خوداناسى دروست بوۋى ..

دژايەتى و دوزمنايەتى لەناۋ دلى ئادەمىزادەكان دا پروابو، خوینى خەلگ بە نارەۋا دەرژىنرا، مالى ئەم و ئەۋ بەخۇرايى دەبىراۋ دەخورا، كەس لە تاۋان نەدەگەرپا يەۋە، ھەرچى دەستى بىرۋىشتايە كۆى لە سىتەم نەدەكرد، چاۋەرۋان نەدەكرا بەبى ناردنى پېغەمبەرىكى ۋەكوو پېغەمبەرى ئىسلام و پەيامىكى تى ۋەكوو پەيامى قورئان چارەسەرى ئەۋ ھەموو فەسادو خراپەكارىانە بىرى، كوفرو بېدىنى چوبوۋە ناخ و دەرۋونى ھەموو كەسەكەۋە.

خاۋەن نامە ئاسمانىيەكانىش ئاينەكەيان لى گۆرا بوو يەكتاپەرستى نەدەكرا، ئاينى حق و راستى ئاسمانى لەيادى خەلگەكە چوۋ بوۋەۋە، بىتەرستى لەنىۋە دورگەي غەرەبى و دەرەۋەي دا پەگى داکوتا بوو، بەجۆرىك تەسۋور نەدەكرا ئەۋانە ۋاز لەكوفرو بېدىنى خۇيان بىنن ئىلا بىم پەيامە تازە نەبى: كە پەيامى ئىسلامو دەبۋايە لەسەر دەستى ئەۋ پېغەمبەرى: كە قورئان پەيامىدىتى و ناۋو نىشانەي ئاشكراۋ نىمايانە بەكۆتا بى...

بۆيە ئەۋ پېغەمبەرە سەردارە بەرپىزە لە كاتى خۇي دا رەۋانە كراۋ قورئان لەكاتى پېۋىستى خۇي دا نازل بوو، بۆ ئەۋەي كارىگەرى خۇي

لهزه‌وی دا بنوینن و پۆلی خۆی بگێرێ، کاریگه‌ری و پۆلیك كه به‌و جووره نه‌بوايه سه‌رزه‌وی ئیصلاح نه‌ده‌بوو.

بئىگومان سەدەي شەشەم و ھەوتەمى زايىنى دارپاوترىن پۇژگارو خراپترىن سەردەم بوو، مۇقايەتى چەند سەدەيەك بەرەو دواوہ گەرابوہو، پۇژ بەرۇيش بەرەو روخان و تىدا چون ھەنگاوى دەنا .
ھىزىكى مەعنەوہى نەبوو بتوانى بەرگري لە تىکروخانى مۇقايەتى بکا، بەلکو پۇژ گار بە پەلە ئادەمىزادى بەرەو ھەلدىر دەبردو خەم خۆرکە لەھەموو لایەکەوہ کەنى لى دەکردن، ئادەمىزاد لەوکات سەردەمانەدا خودايان لە بىر چوبوہو، خۆشيان لە بىر چوبوہو و نەياندەزانی بەرەو وکوى دەپۇن، کەس چاک و خراپى خوى نەدەزانی و نەيدەتوانى خىرو شەرلىک ھەلاو وىرى و جو داوازی بخاتە نيوان بەسند و ناہەسندەوہ ..

زه مانيتك بوو بانگه وازی پيښه مېهران کپ بويوون، پوناکی
چرا داگير ساوه کانی کوژ ابوونه وه، يان تروسکايه کی کم و بی هیزيان
مابوو، دلّه کانی پوناك نه ده کرده وه، ج جايو، بتوانن ناو مالّه کانيان
روناك بکاته وه.

پیاوه ئایینیەکان گۆرەپانی بانگەوازی و خەباتیان چۆل کردبوو، پەنایان بردبوو بەر دێرو کلیسەو خەڵوەتگا و چۆلەوانیەکان، بۆ ئەوێی بتوانن پارێزگاری ئایینی خۆیان بکەن و خۆیان لە فیتنە و ئاشوب بدزنەو، یان حەزیان لە تێکۆشان و بانگەوازی بۆ دین نەما بوو، حەزیان لە تەمبەلی و پالدانەو بوو، نەیان دەتوانی لە گەڵ ژێانە کە هەڵبکەن، یان بلی: لە بواری جیهاد و تێکۆشان و ڕووبەروو نەوێدا شکستیان هێنا بوو، نەیان دەتوانی پەرور دەوێ جەستە و گیان بەیە کەوێ بکەن، گیان و ماددەیان لێک جیا کردبوو، بە خەبالی خۆیان وازیان لە ماددە

پهرستی هینابوو، خهریکی پهروره دهی گیانیان بوون، خویان کردبوه ره بهن و خه لوه کیش!!

هه ندیکیش له پیاوه نایینه کان که له ناو کۆمه لگا کادا مابوونه وه و که نارگیر نه بو بوون، له گه ل پاشاو فرمانر ه واده ره به گ و دونیا ویسته کان دا تیکه لاو بو بوون، یارمه تیده ریان بوون بو دست درێژی و سته مکاری و مال خواردنی خه لک به ناحق.

نایینه ناسمانیه کان بو بوونه گالته جاری کار به ده ست و دام وده زگا کانی قه یسه رو پاشاکان، تاوانباران به ناره زوی خویان ده ستکاریان ده کردن، هه تاوای لی هاتبوو ناوه پۆکی نایینه کان نه مابوو؛ به لکرو په یکه رو شیوازیشیان شیوتندرا بوو، نه گهر هه لگرانی پیتشووی نایینه کان زیندو بکرانایه وه هیتچیان نهیده زانی کامه نایینه که یانه.

مه رکه زو پایته ختی ژیارو پۆشنیری و فرمانر ه وای و پامیاری بو بوونه شانۆی ناشوب و فیتنه و دارزان و داوه شان و نا تارامی و بشیوی و فه ساد، وه ها به خویانه و هه له و گیر بو بوون نه یانده توانی نیصلاهی ناو خویان بکه ن چ جایی ده ورو بهر چاک بکه ن، له بواری مه عنه وی نیفلاسیان کردبوو، سه رچاوه ی گیانیان وشک بو بوو، شه ریه تیکی ناسمانی نه مابوو به صافی و بینگهردی، پۆتیمیکی یاسا په روه ره له سه رزه وی نه بوو. نه مه بوو حال و وه زعی مرۆفایه تی و نایینه ناسمانیه کان و پیاوه نایینه کان له پیش روانه کردنی هه زه تی موحه مه ددا.

بۆیه فه زل په همه تی خودا داخوازی نه وه بوو پیغه مبه ریک بنیری بوو پزگار کردنی ناده میزاد له و سه رلی شیواوی و گو مپایی یه ی تیتی که و تبوو، نایینه قاقای نوغرو بو بوو، حیکمه تی خودا وابوو نه و پیغه مبه ره په یامه که ی قورئانی پیرو ز بی، بو نه وه ی بتوانی خاوه ن نامه کان

بته رسته کان وا لی بکاواز له بیرو باوه پری خو یان بینن و باوهش به نایینی نیسلام دا بکه ن.

﴿وما تفرق الذين أوتوا الكتاب الا من بعد ما جاءتهم البينة﴾
 خاوه ن نامه کان له گاوارو جوله که جوداوازییان تی نه که وت مه گهر کاتی نه بی که به لگه یان بو هات و حق و راستییان بو ده رکه وت، په رته وازه بی و راجیاییان له بهر نه وه نه بوو سه ریان لی بشیوی و راستییان لی گوم ببی، به لکوو کاتی ته فره قه یان تی که وت: که حه قیان بو ده رکه وت، پیغه مبه ریکیان بو ره وانه کرا: که موحه مده، قورثانیکی بو نازل کراوه: که له گه ل ده قی نامه کانی نه وان یه که ده گریته وه، ناوو نیشانی پیغه مبه ریش له نامه کانی نه وان دا دیاری کراوه، که چی کاتی نه وه پیغه مبه ره به و ناوونیشانه ناشکرایانه وه هاته سه ریان و بانگه وازی کردن، هه ندیکیان پروایان پی کردو هه ندیکیان په یامه که یان ره ت کرده وه.

وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فره موی: ﴿ولا تكونوا كالذين تفرقوا واختلفوا من بعد ما جاءهم البينات واولئك لهم عذاب عظیم﴾
 (آل عمران / ۱۰۵)، یان ده فره موی: ﴿وما تفرقوا الا من بعد جاءهم العلم بغیا بینهم﴾ (الشوری / ۱۴).

فه رموده یه کی پیغه مبه ر ﷺ هیه به چه ند جوړیک و له چه ن زنجیره یه که وه ریوایه ت کراوه، یه کی له و زیوایه تانه نه وه یه: ده فره موی: (ان اليهود اختلفوا على احدى و سبعین فرقة، وان النصارى اختلفوا على ثنتين و سبعین فرقة، وستفترق هذه الأمة على ثلاث و سبعین فرقة، كلها فى النار الا واحدة، قالوا، منهم یارسول الله؟ قال ما انا علیه و أصحابی^(۱)).

(۱) ته فسیری نیبنو که شیر ج ۴/ ۲۰۵۸.

سەيرە ئەھلى كىتاب پېش رەوانە كىردى پېغەمبەر ﷺ ھەمويان كۆك بوون لەسەر ئيمان پىھىنانى، كەچى كە رەوانە كرا بۆ سەريان تەفرەقەو جودا وازىيان تىكەونت

﴿وما أمروا الا ليعبدوا الله مخلصين له الدين حنفاء، ويقيموا الصلاة ويؤتوا الزكاة، وذلك دين القيمة﴾ ئەوانەى دواى رەوانە كىردى پېغەمبەرى ئىسلام تەفرەقەيان تىكەوت و بوونە گىرۆ گىرۆ، لەحالىك دا ئەوان لە تەورات و ئىنجىل دا يان لە قورئان دا فەرمانيان پى نەكراو بە عىبادەت كىردن بۆ ھىچ كەسىك ئىيلا بۆ خودانەبى.

فەرمانيان پى كراو بە يەكتا پەرستى بەخودا پەرستى راستە قىنەو دىئۆزانە، ھاوئى بۆ بەرەوا نەزانن، واز لە ھەموو ئايىن و بىرەوا پىك بەئىنن بۆ ئايىنى ئىسلام، نوژەكانيان بە بەردەوامى و بە دىئۆزى لە كاتى خۆيان دا ئەنجام بەن، زەكاتى مالى خۆيان دەرگەن بۆ ئەوانەى شىاوى زەكات پىدانن. ئەمەى فەرمانيان پى كراو داخووزى يەكەتەى و تەبايىيە، نەك دژايەتى و پەر تەوازەيى.

لەگەل دوبارە كىردنەوى ئەو راستىيە كە پەيامى ھەزرەتى موحەممەد ﷺ بىرىتىيە لە ناوەرۆكى پەيامى پېغەمبەرەكانى پېشوو پەيرەو پىرۆگرامى موحەممەد دەق پەيرەو پىرۆگرامى ئايىنى ھەزرەتى ئىبراھىمە، ئەو ئىبراھىمەى دورە پەيرۆز و گۆشە گىر بوو لە ھەموو جۆرە بىپەرستىيەكانى پىرۆگارى خۆى و لىبراوانە پى كىردەى خودا پەرستى و يەكتا پەرستى دىئۆزانە عىبادەتى خوداى دەكرد.

و ەكرو لە ئايەتتىكى تردا دەفەرمى: ﴿ثم اوحينا اليك ان اتبع ملة ابراهيم حنيفاً﴾ (النحل/۱۲۳).

ئا ئەو دىئۆزى كىردنە لە عىبادەت داو وازھىنان لە ھەموو بىرەوا پىك بۆ ئايىنى ئىسلام و ئەنجامدانى نوژەكان لە كاتى خۆيان داو

زه کات دهر کردن له مال و سامان تایینی راسته قینهی ئیسلامه و خودا هه ربه و ئایینه رازییه.

دوای بهیانکردنی هه لویستی کافرو موشریکه کان بهرامبه ر بانگه وازی چه زه تی موحه ممه د هه ره شه له کافره کان ده کاو واده به خودا په رستان ده دا، ده فهرموی:

﴿ان الذين كفروا من أهل الكتاب و المشركين في نار جهنم، خالدین فیها، أولئك هم شر البرية﴾ بیگومان نه وانهی کافرو بی پروا بوون له نه هلی کیتاب، پشتیان له نامه ئاسمانییه کان هه لکردوه، بانگه وازی پیغه مبه رانیان په تکر دۆته وه، له خاوه ن نامه کان -جووله که و فه له- و بته رسته کان نه وانه هه موویان سه ره نجامیان له رۆژی قیامه تدا ناگری دۆزه خه، توپ ده درینه ناوی و بو هه تاهه تایی تییدا ده میتنه وه و لئی دهر ناچن، نه وان خراپترین و به دبه خترین کۆمه لئی مه خلوقاتن چونکه به نه نقه ست و له روی هه سوودی و ده روه نه خۆشییه وه شوین په یامی پیغه مبه ر نه که وتون.

﴿ان الذين آمنوا و عملوا الصالحات، أولئك هم خير البرية﴾ بیگومان نه وانهی به دل ئیمانیان به خودا هیتاوه، برویان به نامه ئاسمانییه کان و پیغه مبه ران و رۆژی قیامه ت هیتاوه، کرده وهی باشیان نه نجم داوه و بهزو بانیش نه و برویه دهر ده بپن. نه وانه باشتین مه خلوقاتن له ئیستاو له داهاتوودا.

نه بو هه ره یه وه کۆمه لیک له زانیانی ئیسلام ته م ئایه ته یان کرده وه به به لگه له سه ر نه وه: که موسو لمانه دلسۆزکان لای خودا له فریشته به ریزترن، چونکه په روه ردگار دهر باره ی موسو لمانه دلسۆزه کان ده فهرموی: ﴿هم خير البرية﴾ واته: باشتین مه خلوقاتن.

﴿ جزاؤهم عند ربهم جنات تجرى من تحتها الأنهار خالدين فيها أبدا رضي الله عنهم، ورضوا عنه، ذلك لمن خشي ربه ﴾ پاداشی نهو موسولمانه دلسوزانه له رۆژی قیامت دا لای خودا خویمان له پاداشتی نیمان و کردهوهی باشیان باخ و باخاتی بههشهتی رازاوهیه، که بهژیر درختی باخهکان داو بهژیر بالهخانهو خانهکانیان دا جوگاو جوبار دهکشین، نهوندهی تر جوانی و رازاوهیی بهشوینی ههوانهویان دهبهخشی. بۆ ههتا ههتایه تییان دا دهمیئننهوه و لییان وهرزبان و لییان دهر ناچن بهلکوو بهردهوام لهززهت وهردهگرن و لهو خوشی یه دا رادهبورین.

نهوانه خودا لییان رازییه، چونکه لهژیانی دونیایان دا پابهندی فرمانی خودا بون بهگویرهی شهریهت و یاسای نهو ههلس و کهوتیان کردهوه، نهوانیش له خودا رازین چونکه پاداشی داونهوهو خوشی ولهززهتی له رادهبهردهری بۆ دهسته بهر کردون. نازو نیعمه تیکی پیداون نه چاوی نیوییه تی، نه گوێچکه بیستویه تی، نه بهسه ر دلی ئاده میزادا تیپه ریوه.

نهم پاداش و رهزامه ندیه بۆ که سیکه به تهواوی له خودا بترسی، وهها به ندایه تی خودابکا و ابزانی خودا ده بینی، خو نه گهر نهو خودانه بینی نهوه بیگومان خودا نهو ده بینی.

نایه ته که به ناشکرا هه ره شهیه لهوانه ی له غهیری خودا ده ترسن، هه ره شهیه لهوانه ی هاو له بۆ خودا داده نین، هه لنانی ئاده میزادی تی دایه بۆ خودا په رستی و ترسان له خودا، هه تاوای لی دی هه موو کرده وه یه کی بۆ خودا و له بهر خاتری خودا ته نجام ده دا. ناماژه ی نهو هشی تی دایه که مه رجی نه نجامدانی عیبادهت وه کوو نوێژو رۆژو ترسان له خودایه، خودا په رستی به بی ترس و خوشوع له خودا که لکی نیه!

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الزلزلة)

نهم سوره ته مه ده نییه و ههشت نایه ته، به گویره ی هندی ریوایه تی تر مه ککیه، نوسلوبی سوره ته که و ناوه پوکی سوره ته که پشتگیری نه وه ده کهن که مه ککی بی.

نهم سوره ته ناوی نراوه سوره تی (الزلزلة) چونکه سه ره تای سوره ته که به هه والی پودانی پاشله قانندی زهوی دهستی پی کرد و وه، له سوره تی پیشوودا هه ره شه ی له کافره کان کرد و واده ی به خودا په رستان دا، سزای کافره کانی به دۆزه خ دیار کرد و پاداشنی خودا په رسته کانی به به ههشت و باخ و باخاتی پاژاوه ی دهست نیشان کرد. نه بچار له و سوره ته دا کانی نه و سزاو پادشاهی دیاری کرد، وه کوو نه وه بلین: گو تراوه: که ی نه و سزاو پاداشه ده درپته وه؟

له وه لام دا ده فره موی: ﴿اِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زُرَّهَا﴾ کافره کان زۆریان پرسیار له پیغه مبه ر ده کرد، که ی قیامت پاده بی؟ ده یانگوت: ﴿إِنَّا يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ (القیامة/۶).

یان ده یانگوت: ﴿مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ﴾ (الملك/۲۵).

زۆر پرسیاری تری له م جوړه. په روه ردگار له م سوره ته دانیشانه کانی قیامه تی دیاری کردن، بو نه وه ی دنیابین: که زانیاری نه وه لای خودایه و بهس، جگه له خودا کهس نازانی که ی قیامت پاده بی.

سوره تی (الزلزله)

بسم الله الرحمن الرحيم

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴿١﴾ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ﴿٢﴾
 وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ﴿٣﴾ يَوْمَئِذٍ تُخْبِتُ أَخْبَارَهَا ﴿٤﴾
 بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ﴿٥﴾ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا
 لِّيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ ﴿٦﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا
 يَرَهُ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾

ده فمرموی: ﴿اذا زلزلت الارض زلزالها﴾ کاتیک زهوی راتله قاو
 وهشفه توله کهوت و بهتوندی کهوته جونبوش و لمرزه، به جوریتی و:
 که همرچی و ابه سدریه وه تیک برؤخی و تیک بشکی و هیچ شتیک له
 شوینی خوی نه مینی.

﴿واخرجت الأرض أثقالها﴾ زهوی همرچی تییدا بسوو له مردوو
 گهنج و جهواهیرات ده ری هاویش و خوی خالی کرد.
 وه کوو له نایه تیک ترده ده فمرموی: ﴿واذا الأرض مدت والقت ما
 فيها وتخلت﴾ (الانشاق/۳-۴)

موسلیم و تیرمیژی له نه بو هوریهیره وه ریوایه تیان کردوه ده فمرموی:
 پیغه مبه ر ﷺ فمرموی: (تقیی الأرض افلاذ کبدها امثال الاسطوان
 من الذهب و الفضة فيجئ القاتل: فيقول: في هذا قتلت و ويجئ القاطع

فیقول: فی هذا قطعت رحمی، ویجیئ السارق فیقول: فی هذا قطعت یدی، ثم یدعونه فلا یأخذون منه شیئا^(۱).

زهوی ناوسکی خۆی دههینیتتهوه، گهنج و جهواهیراتی ناخۆی فری ده داته دهر له زیرو زیو، هه مووی لهو ده شته ده کهوی پیاو کوژ ده لی: له پیناو نهوه دا من ئاده میزادام کوشت، میراتگری به شه پرهاتوو دی ده لی: من له پیناو نهوه دا صیلهی په جم برپوه، دز دی ده لی: من له سهر نهوه دهستم برپوه، پاشان هه موویان جی دیلنو کس دهست بو نهو زیرو زیوه نابا ﴿وقال الإنسان: ما لها؟﴾ هه موو که سیك له دیمه نی زهوی سه رسام ده بی و ده لی: نهوه زهوی چیه تی؟ بو چی وابه شه قه تۆله که وتوهو زیرو جهواهیراتی ناو خۆی فری ده داته دهرهوه؟

﴿یؤمئذ تحدث أخبارها﴾ له ورژه دا: که نهو په پری ته نگانه و ترس و سام و پشیوی هه موو کون و قوژبنیکی گرتۆتهوهو زهوی به شه قاتۆله که وتوهو، زهوی هه والی خۆی ده گیریتتهوه، راستی ده لی: دهر باره ی هه ر کرده یه کی له سهری نه نجام درابی به خیرۆ شه پیه وه، په روه ردگار وه زوبانی دینی و شایه تی له سهر بهنده کان ده دا.

ئیمام نه جمه دو تیرمیزی و نه سائی (واللفظ له) له نه بو هوریه پره وه ربوایه ت ده کهن، ده لی: پیغه مبه ر ﷺ نه م نایه ته ی خوینده وه (یومئذ تحدث أخبارها) دوایی فره مووی: ده زانن هه والدان ی زهوی چیه؟ هاوه لآن وتیان: خوداو پیغه مبه ری خودا ده زانن. نه مجار پیغه مبه ر ﷺ فره مووی: (فان أخبارها أن تشهد على كل عبد و أمة بما عمل على ظهرها أن تقول عمل كذا وكذا يوم كذا وكذا فهذه أخبارها)^(۲).

(۱) رواه مسلم (۱۲) كتاب الزكاة (۱۸) باب الترغيب في الصدقة الحديث ۱۳/۶۲ ورواه الترمذی فی (۵۴) كتاب الفتنة (۳۶) الحديث (۲۲۰۸).

(۲) رواه الترمذی فی (۳۸) كتاب صفة القيامة والرقائق والورع (۷) باب ماجاء فی العرض الحديث (۲۴۲۹) عن ابی هريرة.

ھۆى ئەو ھەۋال و شاھتيدانە لەسەر بەندەكانى لە لاين زەۋىيەو
﴿بأن ربك أوحى لها﴾ بە ھەرمان و نىگای خودای تۆيە، پەرۋەردگار
ئىزنى داۋە: كەشاھتەتى بدا.

يان مانای ﴿يومئذ تحدث أخبارها، بأن ربك أوحى لها﴾ لەو پۆژەدا
زەۋى بەزمانى ھال سەرگورشتەى خۆى بۆ ئادەمىزاد دەگىرپتەۋە، ھۆى
ۋەشە قەتۆلە ھاتنى خۆى بۆ مەردوم باس دەكا و تىى دەگەيەنى،
كە ئەو جىم و جۆلەنا ئاسايى يەى سەرەتاي دونيا و پىرانىبونە،
ھۆى و پىرانىبونە كەشى ئەۋەيە خودای تۆۋاي سىروش بۆ كىردۈە:
كە و پىران بىى، ھۆى و پىرانىبونى بۆ پەخساندە، كە نەمانى
ھىزى كىشندەيە.

﴿يومئذ يصدر الناس اشتاتاً ليروا اعمالهم﴾ لەو پۆژەدا: كە دونيا
بەتەۋاۋى و پىران دەبى و ھەموو دياردەيەكى بونەۋەرتىك دەچى، ئادەمىزاد
لە گۆرەكانيان پادەبن و بەرەو ساراي مەحشەرى دەكىشىن بۆ حىساب و
لىكۆلىتەۋە لەگەلىان، پەنگ و روخسارو ھال و ۋەزەيان جياجيايە،
ھەندىكىان دلىان و بەرچاۋ پونن، ھەندىكىان ترس دايگرتوون،
پىرىكىان پەنگى بەھەشتىيانيان پىۋە ديارە، ھەندىكىان پەنگى دۆزەخيان
لى نىشتۈۋە.

ھەموو ئەو پىرو كۆمەلە جيا جيايانە بەرەو دەشتى مەحشەر دەبرىن
بۆ ئەۋەى كىردەۋە كانى خۆيان بىينن. ئەمە ئەگەر مانای ﴿يصدر الناس﴾
رۆيىشتنى ئادەمىزادەكان بى بۆ ساراي مەحشەر.

ئىينو كەشەر ۋە ھەندى موفەسىرىنى تر ماناي ﴿يصدر الناس﴾
بەۋە دەكەن: كە ئادەمىزادەكان لەساراي مەحشەر دەگەپتەۋە،
ۋاتە: لەو پۆژە دامەردومان لەساراي مەحشەر دەگەپتەۋە بە پەرش و

بلاوى، كۆمەل كۆمەل و پىر پىر، ھەندىكىيان بەختە، ۋەرن،
ھەندىكىيان بەدبەختو چارە پەشن، بېرىكىيان فەرمانيان پى كراۋە
بچنە بەھشتەۋە، ھەشيانە فەرمانى پى كراۋە بچىتە ناو دۆزەخ،
بۆئەۋەى ھەموو كەسىك پاداش و سزاي كەردەۋەى لە خىرو
لە شەر ۋەرىگىتتەۋە.

جا ﴿فمن يعمل مثقال ذرة خيراً يره﴾، و من يعمل
مثقال ذرة شراً يره ﴿هركەسىك بە ئەندازەى گەردىلەيك كارى باشى
ئەنجام دابى، بىگومان پۆۋى قىامەت لەنامەى ئەعمالى دا دەى بىنىتتەۋە
پاداشى لەسەر ۋەردەگىتتەۋە، ھەركەسىك بە ئەندازەى گەردىلەيك
خراپەى ئەنجام دابى، لەو پۆۋەدا لەنامەى ئەعمالى دا دەى بىنىتتەۋە و
سزاي عادلانەى لەسەر ۋەردەگىتتەۋە.

ۋەكو ﴿له نايەتتىكى تردا دەفەرموى﴾ ﴿ونضع الموازين القسط ليوم
القيامة فلا تظلم نفس شيئاً﴾ وان كان مثقال حبة من خردل اتينا بها
وكفى بنا حاسبين ﴿(الانبياء/ ۴۷)﴾.

بسم الله الرحمن الرحيم

سورەتى (العاديات)

ئەم سورەتە مەككىيەۋ يانزە نايەتە. ناۋى نراۋە سورەتى (العاديات)
چونكە پەرۋەردگار لەسەرەتاي دا سۆيىندى بە (العاديات) خواردۋە.
عاديات: بەماناي ئەسۋ ئەسپانەن: كە جەنگاۋەران تاۋيان دەدەن و
بەگورجى لەگۆرە پانى جەنگ لەگەل دوزمندا دىن ۋە دەچن.

سوره تی (العادیات)

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا ﴿١﴾ فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا ﴿٢﴾ فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا ﴿٣﴾ فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا ﴿٤﴾ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ﴿٥﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ﴿٦﴾ وَإِنَّمْ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لِشَهِيدٌ ﴿٧﴾ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿٨﴾ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ ﴿٩﴾ وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ ﴿١٠﴾ إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ﴿١١﴾

ده فهرموی: ﴿و العادیات ضبحاً﴾ سویند بهو نه سپانهی که جهنگاوه ران
 هه لینگیان ده دن له گۆره پانی جهنگ دا به تاو دین وه ده چن و ده پرمیتن،
 هانکه هانکیانده ﴿فالْموریات قدحاً﴾ سویند به نمو نه سپانهی که بلیسهی
 ناگر له ژیر سمیانه وه درده چی کاتی به پرتا و غارده دن و نال و بزماری
 ژیر سمیان له بهردو شتی ده خشی.

﴿فالْمغیرات صبحاً﴾ هه لمت بهرن بو سمر دوژمن له بهره به یاندا
 ﴿فأثرن به نقعاً﴾ بهو هه لمت و غاردانه له بهره به یان دا ته پ و توژیان
 بهرپا کردوه گۆره پانی جهنگیان پر کرده له ته پ و توژو.

﴿فوسطن به جمعا﴾ نه جار به هه لمت و پرتا و خویان هه لداوه ته ناو
 کۆمه لی دوژمنه وه و ریز و کۆمه لی دوژمنیان تارو مارو په رته وازه کردوه،
 په روه ردگار سویندی به نه سپ خواردوه، چونکه له ناو پیژویان دا چه ند
 ره وشت و خوی تاییه تی تیدان، ناوچه وانی خیر و بهره که تی پیوه یه،

پیغه مبه رﷺ فەرموو یه تی (الخیل معقود بنواصیها الخیر الی یوم القیامة) -
رواه احمد والشیخان.

سویندی به ئەو ئەسپانە خواردووە: کە ئەو پەوشت و خیسالیان بێ و
ئەو کردەوانەیان کردبێ، بەم سویند پێ خواردنە لە پێش چاوی
موسولمانان بەرزیان دەکاتووە و گرنگیان پێ دەدا.

بۆ ئەو پەرورەدەیان بکەن و گرنگی بدەن بەراگرتن و بەختو کردن و
سورا بوونیان، خۆیان بەسواری رابێتن و سوارچاکی و پەمبازی فیڕبن.
فیڕی هەلەمت بردن و غافلگیری و شەبەبخۆنکردنی دوژمن بن، رابێتن
لەسەر چوست و چالاکی و گۆرج و گۆلی، بۆ ئەو بتوانن لە پۆژی
تەنگانە داو لەکاتی هێرش هێنانی دوژمنان دا بەرگری لە نیشتمان و
ناموسی خۆیان بکەن و بەرپەرچی دوژمنان بدەنەو، فیڕی پەوشتی
بەرزبین بەژیانی زەر رابێتن.

بەخۆپایی نیە پەرورەدگار لێرەدا سویندی بە ئەسپ خواردووە
لەسورەتی (ئەنفال) یش فەرمان بەراگرتنی دەکاو دەفەموی: ﴿واعدوا لهم
ما استطعتم من قوة ومن رباط الخيل ترهبون به عدو الله وعدوكم﴾
(الأنفال/ ۶۰).

هەلبەتە ئایینی ئیسلام گرنگی زۆری داو بە ئەسپ راگرتن و بەختو
کردنی و فیڕ بوونی سوارچاکی و رمبازی کردن و وەرزشکاری، بۆ ئەو
موسولمانان بە پیرو جوان و ژن پیاو دەوڵەمەندو هەژارو خویندەوارو
نەخویندەواریانەو هەموویان تێکرا چوست و چالاک و لەششاغ و
وەرزشکاربن.

داخی بەجەرگم لە کاتیەک دا: کە قورئان ئاوا فەرمانمان پێ دەکا بۆ
گرنگی دان بە ئەسپ و بەختو کردن و بەکار هێنانی، لای موسولمانان
بەگشتی و لای کوردی موسولمان بەتایبەتی سوار بوونی و لاخە بەرزەو

بەختو کردن و راگرتنی بی بایەخ بوو و چە گرنگیەکی پی نادری، دیمەنی ئەسپی رەسەن و سواربوونی، مەگەر لە فیلم و شاشەیی تەلەفیزیۆن دا ببینن، ئەویش بەبایەخەو تیی نافکرین و سەرئەنجی نادەینی، کوردی ئیمە ئەوەندە گرنگی بە کۆتر بازی و سەگ بەختو کردن دەدەن نیو ئەوەندە بایەخ بە راگرتنی ئەسپ و سواربوونی نادەن، بەلکوو ئیستا: کەس گرنگی بەسوارچاکی ناداو بیر لە ئەسپ بەختوکردن ناکاتەو . ئەوانەیی سوار چاکیشیان دەزانی لەبیریان چۆتەو، وەکوو فۆلکۆریش وەبیر خۆیانی ناهێننەو.

﴿ان الإنسان لربه لکنود﴾ بێگومان ئادەمیزاد بەگشتی بەرامبەر بەنیعمەتەکانی خۆدا سێلەو کافرە، زۆر ئینکاریان دەکا. لەپاسای ئەو هەموو نیعمەتانەدا: کە خودا پی بەخشێوە هیچ سوپاسی خودا ناکا، ملکهچی شەرع و یاسای نابێ، بیر لە بونەوەر ناکاتەو، خودای بیر نایەتەو، مەگەر کەسانیک ئەبێ: کە جیهاد لەگەڵ ئەفسی خۆیان دەکەن و دونیاو دین بەرچاو دەگرن، ئیتر رو دەکەنە خودا پەرستی و ئەنجامدانی کاری باش و خۆیان لەتاوان و خراپەکاری دەپاریزن.

﴿وانه علی ذلك لشهید﴾ ئادەمیزاد بۆ خۆی شایەتە لەسەر کوفرو سێلەیی خۆی، واتە بەزمانی حال شایەتی لە کۆفری خۆی دەدا، لەقسە و کردەوێکانیشی دابەشاکرا کوفرو بیدینی پێوە دیارە، زۆریەیی زۆری ئادەمیزاد لەگەڵ کەوتە خۆشی یەو و خۆی بەبی ئاتاج زانی بوغرا دەبی و پاشە پۆژی لە بیر دەچیتەو، مل لەرابواردن دەنی، کردەوێکانی نیشانەیی بیدینی و سێلەیی، وەکوو ئەنایەتییکی تردا ئاماژە بەو دەکا و دەفەرموی: ﴿ماکان للمشرکین ان یعمروا مساجد الله شاهدين علی انفسهم بالكفر﴾ (التوبة/۱۷).

هه ندی له موفه سیرین له وانه (قه تاده و سه فیانی شهوری) ده لئین: مانای
 ئایه تی ﴿وانه علی ذلک لشهید﴾ خودا شایه ته به سهر سپله یی و کوفرو
 خراپه کاری ئاده میزاده وه (وانه لحب الخیر لشدید) بیگومان ئاده میزاد
 به هوی ئه وه وه: که زوری مال و سامانی خویش ده وی: رژدو
 چرۆکه، هه لپه بو کۆکردنه وهی ده کاو دلی نایه لیتی به خشی، ئاتاجانی
 لی بی یه ش ده کا.

﴿افلا یعلم اذا بعثر ما فی القبور، وحصل ما فی الصدور، ان ربهم
 بهم یومئذ لخبیر﴾ ئایا ئه وه ئاده میزاده بی دین و سپله و پینه زانه
 نازانی کاتیک مردوی ناو گۆره کان زیندو کرانه وه، رازو نیاز و مه به سستی
 شاراو هی ناو دله کان ئاشکرا کرا بیگومان پهروه ردگاری ئه وه مردوه زیندو
 کرا وانه ئاگاداری حال و وه زعیانه، هیچی له باوه رو کرداری ته وانه لی گوم
 نابی، به گویره ی کردوه کانیا ن سزاو پاداشتیان ده داته وه، به ئه ندازه ی
 گهر دیله یه کیش سته میان لی ناکا. جاکه ئاده میزاد ئه م راستیه ی زانی
 پیویسته: که مال و سامان بی ئاگای نه کا له سوپاسگوزاری پهروه ردگار،
 تاعه ت و خودا په رستیان له بیر نه چیتته وه.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (القارعة)

ئه م سوره ته مه ککیه و یانزه ئایه ته، ناوی نراوه سوره تی (القارعة)
 چونکه به و وشه یه ده سستی پی کراوه، قاریعه ناویکه له ناوه کانی رۆژی
 قیامه ت. به مانا کوتانی دله کانه به توندی چونکه کاره ساته کانی رۆژی
 قیامه ت دله کان ده کۆتسی و وه ئاگایان دینیتته وه. دایان ده چله کینتی.
 هه موو دل و ده رونیك له و رۆژه دا ده که ویتته گۆره گوپو و پیره ویر.

سوره تی (القارعة)

بسم الله الرحمن الرحيم

الْقَارِعَةُ ۝۱ مَا الْقَارِعَةُ ۝۲ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ۝۳
 يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ۝۴
 وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ۝۵ فَأَمَّا
 مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۝۶ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ۝۷
 وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۝۸ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ۝۹
 وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ۝۱۰ نَارُ حَامِيَةٍ ۝۱۱

ده فدرموی: ﴿القارعة﴾ قاریعه ناویکه له ناوه کانی روژی قیامت وه کو
 (الحاقه) و (الطامة) و (الغاشية...) هتد. وهجه ته سمیه قیامت
 بهم ناوه لهم ره وهویه هدرچی دل هدی لهو پوژه دا داده چله کی.
 ﴿ما القاعة﴾ ده بی نهو پوژه چ پوژیک بی؟ ناخو کاره ساته کانی چو بن؟
 واته: نه وهنده پوژیک سامناک و پر کاره ساته کهس نازانی چونه.
 ﴿وما أدراك ما القارعة﴾؟ نه تو چو زانی نهو پوژه چ پوژیکه؟ واته:
 تانه بی نازانی چیه، که ده شی بینی نه وهنده سامناکه هست
 به که میکی ده کی.

﴿يوم يكون الناس كالفراش المبثوث﴾ نهو پوژه ناده میزاده کان
 له گۆره کانیان دینه دره وهوه، به بی نامانج و مبهست ده سورینه وه،

هه ریه که یان روله لایه ک ده کاو به ره و شویتینیک ده روا، ده لئی په پوله ی
بلاوه بوون، یان ده لئی میتشوله و کولله ی پهرش و بلاون، هه ریه که یان رو له
شویتینیک ده کاو دین و ده چن سهرگردان و سهر لی شیواو. وه کوو له
نایه تی کی تر دا ده فهرموی: ﴿کأنهم جراد منتشر﴾ (القمر/۷).

زومه خشمه ری ده فهرموی: خودا لهم نایه ته دا، ناده میزاده کانی
شوبه اندون به په پوله له زوری و زه بوونی و زه لیلی دا له بلاو بون دا بو
هه موو لایه ک وه کوو چو ن په پوله بو لای ناگرده فری..

﴿وتكون الجبال كالعهن المنفوش﴾ کتوه کان وه کوو خوری کراوه و
به (شه) کراوو شیکراوه یان لی دی به وزه بایه ک به حووا دا بلاو ده بیته وه.
وه کوو له نایه تی کی تر دا ده فهرموی: ﴿واذا الجبال سیرت﴾ (التکویر/۳)
یان ده فهرموی: ﴿وكانت الجبال کثیبا مهیلا﴾ (المزمّل/۱۴).

ته مجار دوا ی رانواندنی ته م دوو دیمه نه سامناکانه به مده به سستی ترساندنی
ناده میزاد باسی پاداش و سزای یه که یه که یان ده کا و ده فهرموی:
﴿فأما من ثقلت موازینہ فهو فی عیشة راضیة﴾ جا هه رکه سیئ
له ته رازوی نه عمل دا کرده وه چاکه کانی زور تر بن له کرده وه خراپه کانی،
ته وه ده که ویته ژیانیتی خوشی وه هاوه لئی رازییه و هیچ ناگوزوریه کی
لئی نیه.

﴿وأما من خفت موازینہ، فأما هارویة، وما ادراك ما هیة، نارحامیة﴾
که سیئ کیش له ته رازوی نه عمل دا خراپه کانی له چاکه کانی گرانترین یان
کرده وه ی چاکه نه بی، یان شتیکی وای نه بی بهشت چیساب بی ته وه
شوینی حووانه وه ی دوزه خه، که شویتینیکی به هیلاکبه ره، قولو گهرم و
ناگردانه، نه تو جوزانی نه و ناگره سامناکه ی دوزه خ چونه؟ ته وه ناگریکی
زور گهرم و له راده به دهر سوتینه ره. بلیسه دارو ترسناکه، له هه موو

ئاگریکی تر گهرم تره. زۆر فهرموده ده‌رباره‌ی گهرمی ئاگری دۆزه‌خ
ریوایه‌ت کراون .

مالیک و بوخاری و موسلیم له ئه‌بوهوریره‌وه وه‌ ریوایه‌ت ده‌که‌ن،
ده‌لێ: پێغه‌مبه‌ر ﷺ فهرمووی (نار بنی آدم التي توقدون جزء من سبعین
جزءا من نار جحیم) هاوه‌لان وتیان ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خودا؛ بۆ ئه‌م
گهرمییه‌ی ئیستا به‌س نیه‌ بۆ سزادان؟ پێغه‌مبه‌ر ﷺ فهرمووی:
(انها فضلت عليها بتسعة و تسعين جزءا) بێگومان ئاگری دۆزه‌خ نه‌وه‌دو
نۆپله‌ له‌ ئاگری دۆزه‌خ گهرم‌تره‌.

ئه‌حمده‌ له‌ ئه‌بوهوریره‌یه‌وه‌ له‌ پێغه‌مبه‌ره‌وه‌ ﷺ ریوایه‌ت ده‌که‌ا:
که‌ ده‌فهرمووی: (هذه النار جزء من مئة جزء من جهنم) ئه‌م ئاگری ئیوه
به‌شیکه‌ له‌ سه‌د به‌شی ئاگری دۆزه‌خ.

هه‌ر ئیمام ئه‌حمده‌ له‌ ئه‌بوهوریره‌یه‌وه‌ ریوایه‌ت ده‌که‌ا ده‌لێ: پێغه‌مبه‌ر ﷺ
فهرمووی: (ان اهون اهل النار عذابا: من له‌ نعلان، یغلی منهما دماغه‌)
سوکت‌ترین ئه‌هلی دۆزه‌خ له‌روی عه‌زابه‌وه‌ که‌سیکه‌ دوو نه‌ه‌لی ئاگری له‌
پێ‌کراون میتشکی ده‌کوێ.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره قی (التکاثر)

ئه‌م سوره‌ته‌ مه‌که‌کییه‌و هه‌شت ئایه‌ته‌، ناوی نراوه‌ سوره‌تی (التکاثر)
چونکه‌ له‌سه‌ر تابه‌وه‌ ده‌فهرمووی: ﴿الهاکم التکاثر﴾ له‌م سوره‌ته‌دا
په‌وه‌ردگار هه‌ندێ پوداوو دیمه‌نی سامناکی پۆژی قیامه‌ت پاده‌نوێنی،
پاداشی به‌خته‌وه‌ران و سزای به‌دبه‌ختان دیاری ده‌که‌ا.

سوره تی (التكاثر)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْهَنَكُمْ التَّكَاثُرُ ﴿١﴾ حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ﴿٢﴾ كَلَّا سَوْفَ
 تَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ
 عِلْمَ الْيَقِينِ ﴿٥﴾ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ﴿٦﴾ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا
 عَيْنَ الْيَقِينِ ﴿٧﴾ ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴿٨﴾

ده فهرموئ: ﴿الهاکم التکاثر، حتی زرتم المقابر﴾ شانازی کردن
 به مال و مندا ل و داروده سته ی زورتان ئیوه ی بی ناگا کردله خودا پهرستی
 هه لئنان بۆ هه لپه کردن بۆ کو کردنه ی مال و سامان و هه بوونی خیزان و
 مندا ل و پیدایا کردنی داروده سته، ئیوه ی له به ندایه تیکردن بۆ خودا غافل
 کرد، هه تا مردن له نکاو ی به خه ی گرتن تیکه وه پیچان و به ره وه
 گو رستان رو یشتن.

بوخاری و موسلیم و تیرمیزی و نه سائی له نه نه سی کو پی مالیکه وه
 ریوایه ت ده کا ده لئ: پیغه مبه ر: ﴿فه رمو ی (یتبع المیت ثلاث فی رجع
 اثنتان ویبقى معه واحد، یتبعه اهله ۱ ماله و عمله، فی رجع اهله ۱ ماله،
 ویبقى عمله).﴾

زیاره تکردنی گو رستان ده رمانئیکی کاریگه ر: بۆ دلهره قه کان. چونکه
 قیامه ت بیر ئاده میزاد ده خاته وه، دونیاله پیش چاو بی بایه خ ده کا.
 له روانگه ی ئایینی به وه زیاره تکردنی گو رستان مو یاحه به مه رجئک

دیده نی کردنه که به گویره ی شهرع بی؛ بهم رهنگه: که دهچی بو دیده نی لای سهری گۆره که پاوهستی ۱۱ سلاو له مردوه که بکا، نه مجار روبکاته قیبله و له خودا بیارپیتسه و داوای لیخو شبون بو مردوه کهو بو خوئی و موسولمانان بکا.

زانایانی نیسلام کۆرپایان ههیه له سهر نهوه: که زیاره تکردنی گۆرستان بو پیاوان هه لاله: به لام ده رباره ی نافرته کهوتوونه راجیایی یهوه: بو نافرته تی گهنج یاساغه، بو پیره ژن و نافرته تی به سالا چوو موباحه. نه گهر نافرته چ گهنج و چ به سالا چوو بو خۆیان به بی نهوه ی تیکه لای پیاوی نامه حهره م بن بچن بو دیده نی گۆرستان قهیناکا. نه گهر ترسی فیتنه یان بوو له تیکه لا و بوونیان به پیاوان نهوه ده رچوونی نافرته بو گۆرستان حهرامه.

نیبنو ماجه له نیبنو مه سعو ده وه ریوایه ت ده کا ده لی: پیغه مبه ر ﷺ فرموی: (كنت نهیتهن عن زیارة القبور الا فزوروها فانها تزهدي في الدنيا و تذکر الآخرة)^(۱).

حاکم له صه حیه که ی دا له نه نه سه وه ریوایه ت ده کا ده لی: پیغه مبه ر ﷺ فرموی: (كنت نهیتهن عن زیارة القبور الا فزوروها، فانها ترق القلب و تدمع العين و تذکر الآخرة، و لا تقولوا هجرا).

نهم هه دیشانه به لگهن له سه ره نهوه: که هه رکاتی دیده نی کردنی نافرته تان بو گۆرستان فیتنه یی لی چاوه روان ده کرا، بهم جو ره شین و شه پۆری تیدابوو، یان پیاو و نافرته تی که لاو ده بوون نهوه زیاره ته که حهرامه^(۲).
﴿کلا، سوف تعلمون، ثم کلا سوف تعلمون﴾ وانیه، ئیه وه به هه له چون، نه ده بوو نه وه نه ده کۆل به دونیا وه هه ل بگرن نه وه هه له پیه

(۱) رواه ابن ماجه فی (۶) کتاب الجنائز (۴۷) باب ماجاء فی زیارة القبور (الحديث ۱۵۷۱).

(۲) ته فسیری طبعی ج ۱۰/ ۱۲۳ (۵۵۳۹) طبعة دار الفکر.

بکه ن بۆ مال کۆکردنه وه و خۆده و له مه نکردن و لی نه به خشی نی، که نه وه
سه رده کیشی بۆ لیک دابړان و رق لیک بوون و دژایه تی کردنی یه کتری و
له بیر چوونه وه ی قیامت و سه رده نجام خه ساره تمه ندی دونیا و قیامت دبن،
نیوه سه رده نجامی نه وه له لویست و کرده وانه تان پوژی قیامت بۆ
ده رده که وی، پاشان جاریکی تربیتان ده لئین: وانیه و نیوه به هه له چون
له وه به ولاوه پوژی قیامت ده زانن.

﴿کلا لو تعلمون علم یقین﴾ واز له و حاله ته بی ناگایی و خو غافل
کردنه بینن، بیگومان نه گهر نیوه به دلنایی بزائن بۆ کۆی ده چن و چیتان
به سه ردی، دونیاتان پاشگۆی ده خست و گرنگیتان به قیامت ده داو وازتان
له مال کۆکردنه وه و هه لپه کردن بۆ زۆر کردن و سه ریه کنانی ده هیئا.

﴿لزون الجحیم﴾ بیگومان نیوه له قیامت ناگری دۆزه خ ده بینن سزای
به نیشی ده چیژن. ناگریکتان چاو پی ده که وی: که هه رکاتی نرکه و
نالیه کی لی دی هه موو فریشته نزیکه کانی باره گای نه قده س و هه موو
پیغه مبه ره کان به چۆکادین له ترس و سام و دیمه نی نه و دۆزه خه: که ناوی
خۆی به خۆیه وه یه تی

﴿ثم لزونها عین یقین﴾ پاشان به ته نکید نیوه دۆزه خ به چاوی یه قین
ده بینن، هیچ شک و گومانان تییدا نابی، ده ی خۆتانی لی پاریژن،
هه لویستیک مه نوینن و کاریک مه که ن شیاوی نه و دۆزه خه بن، به ده سستی
خۆتان خۆتان توشی نه و شوینه مه که ن.

﴿ثم لتسألن یومئذ عن النعیم﴾ بیگومان نیوه له وه دوا پرسیارتان
لی ده کری ده رباره ی نه و نازو نیعمه ته ی له قیامه تی بی ناگا کردن
پرسیارتان لی ده کری ده رباره ی هه موو نازو نیعمه تیکی پیتان دراوه وه کوو
له شساغی و نارامی و خواردن و خواردنه وه ی خو ش و هه موو نازو
نیعمه تیکی تر.

ئیمامی رازی ده‌فرمودی: ئەوانەى پرسىاریان لى‌ده‌کری کافره‌کان هەندیکى تر ده‌لین: پرسیاره‌که ئاراسته‌ى موسولمانان و کافر ده‌کری و هەموو کەس ده‌گریته‌وه. بەلگه‌یان ئەو فرموده‌یه له عومره‌وه: ریوايه‌ت کراوه: که پرسىارى له پیغه‌مبەر کرد، وتی: ئەسەى پیغه‌مبەرى خودا له چ نازو نيعمه‌تیک پرسىارمان لى ده‌کری ئەوه‌تا ئیمه له‌مال و حالى خۆمان دەر کراوین، پیغه‌مبەر ﷺ فرمودی: سیبەرى خانوو سیبەرى دره‌خت و خیمه: که له‌سەرماو گەرما ده‌تانپاریزن، ئاوى سارد له‌پوژی گەرما دا.

له صدحیحى بوخارى و سونه‌نى تیرمیزی و نه‌ساتی و ئیننو ماجه، له ئیننو عباسه‌وه: ریوايه‌ت ده‌که‌ن، ده‌فرمودی: پیغه‌مبەر ﷺ فرمودی: (نعمتان مغبون فیهما کثیر من الناس الصحة و الفراغ) دوو نيعمه‌ت هەن زۆر به‌ی ئاده‌میزاد تییان داخه‌ساره‌تمه‌ندن، له شساعی و ده‌ست به‌تالی، واته: ئاده‌میزاد به‌رامبەریان که‌متەرخه‌من، ئەرکی سەرشانى خۆیانیان تیدا به‌جی ناهینن، ئەوکاته زیرینه‌ى له‌بەر ده‌ستیان دایه‌وه ئەو له‌شساعیه‌ى خودا پیتی داوێ له‌تاعه‌ت و خودا په‌رستى دا به‌کارى ناهینن، که‌واته زه‌ره‌رمه‌ندن.

تیرمیزی له ئەبویه‌رزوه ریوايه ده‌کا ده‌لی. پیغه‌مبەر ﷺ فرمودی: (لاتزول قدما العبد يوم القيامة حتى يسأل عن أربع، عن عمره فيم أفناه عن شبابه فيم ابلاه و عن ماله من أين اكتسبه فيم أنفقه، وعن عمله ماذا عمل به) پوژی قیامه‌ت دوو پیتی ئاده‌میزاد له شوینی خۆی ناجولێ هه‌تا له چوارشت پرسىارى لى نه‌کری. له‌ته‌مه‌نى له‌چى دا سه‌رفى کردوه، له‌گه‌نجی له‌چى دابه‌سەرى بردوه، له‌مال و سامانى چۆنى په‌یدا کردوه و له‌چى داخه‌رجى کردوه، له‌زانىارى خۆى چۆنى کارپى کردوه.

له فهرمووده یه کی تر دا بوخاری و تیرمیزی و ئیبنو ماجه له عوبه یدیلای
 کورپ مو حصین ریوایه تیان کردوه، ده لئی: پیغه مبه ر ﴿فهرمووی:
 (من أصبح منكم آمنا في سربه معافى في جسده، عنده قوت يومه، فكأنما
 حيزت له الدنيا بحذافيرها) که سیك له ئیوه به یانی لی بووه وه له ناو خاوو
 خیزانی خوی دا دل ئارام بوو، له شساع بوو، بژیوی ئهو رۆژه ی هه بووه
 ئه وه بابزانی دونیا هه مووی هی ئه وه ..

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (العصر)

ئهم سوره ته مه ککیه و سی نایه ته، ناوی نراوه سوره تی (العصر) چونکه
 له سه رتا که ی دا سویندی به (العصر) خواردوه. که بریتییه له رۆژگار، واته:
 زه مان به گشتی که پره له روداوی عه جائیب و سه رسو پ هینه رو هه موویان
 نیشانه ی ده سه لات و کار دروستی په روه رد گارن.

سوره تی (العصر)

بسم الله الرحمن الرحيم

وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا
 وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾

ده فهرمووی: ﴿والعصر ان الانسان لفی خسر﴾ سویند به رۆژگار که
 به سه ر ئاده میزاد دا تیپهر ده کاو پره له روداوو گۆرانگاری و هه له و گیر
 کردن، گۆپانی شهو رۆژ، هاتنی تاریکی و نه ماننی پوناکی و

به پیچه وانه وه، گۆرانی روداو و هه لویست و حال و ئه وزاعی فه رمان په واو دهسه لاتی پاشاو فه رمان په واکان، که هه موویان نیشانه ی هه بوونی خودای تاك و تهنها و خاوه ن دهسه لاتی په هاو بی سنورن. یان سویند به کاتی عصر که کاتیکی پیروژه.

په روه ردگار سویندی به کات خوارد، چونکه کات له هه موشتیك به نرختر، به لکو ژیان خۆی زنجیره یه که له کات، هه رکه سیك کات به فیرو بدا خه ساره تمه نده، نه وه ی هه ل له کیسی خۆی نه دا سه رکه وتو و به خته وه ره، هه رساته وه ختیك له ژیان تیده په ری گه رانه وه ی نیه، عاقل نه وکه سه یه نه هیلی کاتی به فیرو پروا کاری باشی تیدا نه بجام بداو سود به خۆی و گه ل و ولاتی بگه یه نی.

زۆر جار واری ده که وی هه ولدانی تاکه که سیك یان کۆمه لیک ده بیته خیرو بیر بو گه ل و ولات و جه ماوه ریکی زۆرو به رفراوان له سیبه ریا ده که سیته وه، به پیچه وانه شه وه که مته رخه می لیپرسراو و زانا یه ک یان کۆمه لیک ده بیته مایه ی نه گبه تی و له ده ستدانی خیرو بییریکی زۆر بو گه ل و ولات، دواپی ده ریا یه ک خوین و ئاره قی بو ده ریژی تا به نیوه چلی ده ست ده که ویتته وه، کوردی واته نی بهر دی نه زان بیخاته گۆمه وه به سه زانا ده رناهیتریتته وه.

به کورتی کات زۆر به نرخه و به فیرو دانی تاوانه، هه موو شتیك که له کیس چوو قه ره بوو ده کریته وه جگه له کات: که له کیس چوو ناگه ریته وه له بهر نه و گرنگی و به نر یه ی کاته: که خودا سویندی پی خواردوه و جه ختی له سه ر نه وه کردۆته وه: که هه موو ئاده میزاد به گشتی له خه ساره تمه ندی و گو مپایی و فه وتان دان، خه ریکی هه لپه ی مال کۆکردنه وه و دنیا خواردنن، به دونیا وه هه له وگیر بوون و پشتیان له قیامه ت کردوه.

﴿إِذَا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ، وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا
بِالصَّبْرِ﴾ مەگەر ئەوانەیان نەبی: کە خاوەنی برۆی پتەوو کردەوهی چاکن،
وێرای ئیمانی دامەزراو، کرداری چاکیش دەکەن، ئەوانە خەسارەتمەند نین،
چونکە ئەوانە دوونیایان بەکارهێناوه بۆ قیامەت، نەوازیان لەدوونیا
هێناوه نەپشتیان لەقیامەت کردو، هەر وەها ئەوانەش کە ئامۆژگاری
یە کتر دەکەن: کە بەردهوامن لەسەر حەق و حەقخوای کە بریتیه له
یەکتاپەرستی و پابەندبوون بەشەریعهتی خوداو دووره پەڕیزی لەهەرشتیک
نە ی لی کراوه، بەجیهێنانی ئەرکی سەرشانیان و خۆپاراستن لە حەرام.
هەر وەها ئەوانەش کە هەندیکیان ئامۆژگاری هەندیکی تریان دەکەن،
بە بەردهوام بوون لەسەر ئەنجامدانی ئەو کارانە ی خودا لەسەری
فەرزکردن و خۆپاراستن و دوورکەوتنەوه له تاوان و سەرپیچی کردنی
فەرمانی پەرورەدگار، صەبرگرتن لەسەر ئەنجامدانی تاعەت و
خوداپەرستی و پشوو درژی بەرامبەر بە لاو موصیبەت. خۆراگری
بەرامبەر ئەوانە ی بەگژیان دا دەچنەوه لەسەر فەرمان بە چاکە و
نەهی لەخراپە.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تی (الهمزة)

ئەم سوره ته مەکیه و نۆ ئایه ته، ناوی تراوه سوره تی (الهمزة) چونکە
سەرەتای سوره ته کە بە ئایه تی ﴿وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ﴾ دەستی پێ کردو،
(الهمزة) بە وکەسە دەلێن: پاشملە غەیبهتی ئاده میزادیك یان کۆمه لیک
بکا، بەقسە یان بە کردووه یان بە ئاماژه تانه یان لی یدا (الهمزة) بە و کەسە
دەگوتری: بە ئاماژه کردن بەچاو یان برۆ پەخنە لەکەسیکی تر بگری.

موقاتىل: دەلى: ئەم سورەتە دەربارەي (الوليد) كورى (المغیره) نازل بوو، چونكە زۆرى پىغەمبەر ﷺ ناخۇش دەويست، بە ئاشكراو بەنھىنى غەيبەتى دەکرد، ھەندىكى تر دەلىن: دەربارەي ئوممەيەي كورى خەلف نازل بوو، چونكە ئەويش ھەلوستى (الوليد) ھەبوو... (السدى) دەلىت: دەربارەي ئەخەسى كورى شوپەيق نازل بوو، ئەو ھەبو ئەم ملۇزمە سەر رەقە پاشملە غەيبەتى پىغەمبەرى دەکرد و بەچا و پرو تانەي لى دەدا، ھەندىكى دەلىن: دەربارەي كەسانى دىكە نازل بوو، دەتوانىن بلىن: دەربارەي ھەموو كەسىك نازل بوو: كە ئەو پەوشتانەي تىدابن.

سورەتى (الهمزة)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ﴿١﴾ الَّذِي جَمَعَ مَا لَا وَعَدَدَ لَهُ ﴿٢﴾
يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ﴿٣﴾ كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ ﴿٤﴾
وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ ﴿٥﴾ نَارُ اللَّهِ الْمَوْقَدَةُ ﴿٦﴾ الَّتِي تَطَّلِعُ
عَلَى الْأَفْعِدَةِ ﴿٧﴾ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ ﴿٨﴾ فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ﴿٩﴾

﴿ويل لكل همزة لمزة﴾ ريسواي و غەزاي دۆزەخ بۆ ھەموو ئەوانەي پاشملە باسى ئادەمیزادانى تر دەكەن بە شىوہەي كى ناشيرين و لەپىز داگرتنيان، يان روبەرو تانەيان لى دەدەن، موقاتىل دەفەرموى: (الهمزة) ئەو كەسەيە پاشملە تانەو تەشەر لە كەسانى دىكە دەدا، (لمزة) ئەو كەسەيە روبەرو تانەو شەر لە خەلك دەدا.

﴿الذي جمع مالا و عددة﴾ ئەو تانەو تەشەردەرەي گالتە بەخەلگى دى
دەكاۋ^{غۇۋ} بەسەريان دا ھەلدەنيتتەو ھە بەخۆي دەنازى و شانازى بەو ھەدەكا:
كەمال و سامانى كۆكردۆتتەو ھە دەيژمىرى و ليكى دەداتتەو ھە پىكى دەگرى،
پىي وايە: پىزو نرخی لەكەسانى دىكە زياترە چونكە دەولەمەندە.

﴿أيحسب أن ماله أخلده﴾ پىي وايە: ئەو مال و سامانەي كۆي
كردۆتتەو ھە سەريەكى ناوە نەمرى دەكا و مردنى لى دوور دەخاتتەو،؟
ئەو ھەندەي دل بەمال و سامانەكەي خۆشە ھەرگىز بىر لەمردن ناكاتتەو،
﴿كلا﴾ نەخەير باوانەزانى، باوازيىنى لەو بىرو باوەرپو ھەلويستەي

﴿لينبذن في الخطمة﴾ بەتەئكىد ئەو دەم شپو دل پيسە دونياويستە مال
كۆكەرەو ھەيە تور دەدرىتتە ناو دۆزەخەو خۆي مال و سامانى فرى
دەدرىتتە ناو ئاگرەو، ئاگرىك ھەرچى تىي فرى درى وردوخاش دەبى و
بەسەريەك دا دەترشى.

﴿وما أدراك ما الخطمة﴾ ئەتۆ چوزانى (حوطەمە) چيە؟ كەي تۆ دەزانى
ئەو ئاگرە وردوخاشكەرە چيەو چۆنە؟

﴿نار الله الموقدة﴾ ئەو ھە ئاگرىكە بەفەرمانى خودا ھەلگىرساۋە،
ھەرگىز كوژانەي نىەو قەت دانامركى، شياۋى ئەو خۆ بەزلزان و
لوتبەرزانەيە، ئەو ئاگرە ئاگرىكە جوداۋازە لەئاگرى ئاسايى و ھەرچى
تىي فرى درى دەيھارى.

﴿التي تطلع على الأفدة﴾ ئاگرىكى ۋەھايە ھىرش دەباتە سەر
دلەكان، ئەو دلانە دادەپۆشى: كە كانگاي كوفرو فيزو چروكىن، بەزىندويى
دلەكان دەسوتىنى، بەتايىبەتى ناۋى دلەكانى ھىنا چونكە شوئىنى بىرو
باوەرپو فاسىدو نيازى پيس و كانى رەۋشتى ئاشرىن و كىردەۋەي خراپىن،
ھەروەھا چونكە ئەندامىكى زۆر ناسك و ھەساسە لەجەستەي ئادەمىزاد
دا بەچوكتىن ئازار ئىشى زۆرى پى دەگا.

﴿إِنهَا عَلَيْهِمْ مُّصَدَقَةٌ﴾ ئەو ئاگرە بەسەریان دازالەو لەناو خۆی گرتوون، دەرگاگانی دۆزە خیانی لەسەر گال دراو، هیچ پەنجەرەو کون کە لەبەریان لەسەر ناکرێتەو، بەهیچ جوړیک دەرەتانی پزگار بونیان نیە، وەکوو لەئایەتییکی تردا دەفەرموی: ﴿عَلَيْهِمْ نَارُ مُّصَدَقَةٍ﴾ (البلد/ ۲۰) یان دەفەرموی: ﴿كَلِمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا﴾ (الحج/ ۲۲).

وێرایی ئەوەش هەموریان شەتەك دەدرێن بەچەند كۆلەكەییەکی درێژ كراوەو: لەهەموو لایەكەو بەو كۆلەكە ئاگرینانە دەورە دراو. موقتیل دەڵێ: ئەو بەدەختانە دەرگای دۆزەخیان لەسەردا دەخرێن ئەبجار بەكوت و زنجیری ئاسنین دەبەستری ئەو، ئەدەرگایان لی دەكرێتەو، ئەهەوایان بۆ دی.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوره تی (الفیل)

ئەم سوره تە مەككەو پێنج ئایەتە. ناوی نراوە سوره تی (الفیل) چونكە لەسەرتای سوره تەكەدا باسی چیرۆکی ئەصحابولفیل دەكا. **پونكر دنه وه یه كس میژوو یی:**

هەمیشە مەككە رێزو نرخێکی بەرچاوی لای عەرەبەكان هەبوو، چونكە سالانە عەرەبەكان لەهەموو لایەكەو بەناوی حەجگردنی كایە زیارەتی مەككەیان دەکرد، ئەوشارە بوو قیبلەیی عەرەبەكان بەگشتی، پۆلێکی گرنگی هەبوو لەبەرز كردنەوی باری ئابوری و پامیاری عەرەبە قورەیشیەكان بەرپزەو سەیریان دەكرا، ئەم دیارە سەرنجی زۆر كەسی راكێشاو كەوتنە بێر كردنەو بۆ ئەو هیەك رێك بخەن ئەو

خه لکه له مه ککه بته کیښنه وهو بولای خوځانی کیش بکه. له م پروانگه وه
 غه ساسینه کان له ولاتی (حیره) خانو ویکیان بنیات نا بو ئه وهی بیکه نه
 جیگای حه جکردن و زور چاو وړا ویشیان بو کرد به لام که س گوتی پی ته دان.
 له وړوژگاره دا یه مهن له ژیر دهستی حه به شیه کان دابوو، سهر کرده یه کی
 حه به شی: که ناوی (نمبره هه) بوو له لایه نه ججاشی یه وه نیژ درابوو بو
 فرمانپه وایو به رپوه بردنی ولاتی یه مهن، نبره هه ههستی به گرنگی
 که عبه کردو زانی: که قورپه شیه کان به هوئی نهم حه ج و کو بو ونه وهی
 سالانه، له روی ثابنی و نابووری و پامیاری... هتد ریزو نرخیکی به رچاو
 یان دهست ده که وی. نهمه ش ته و او نبره هه ی ته نگه تاو کرد، بویه ویستی
 نهم شکومه ندییه هه مه لایه نه له قورپه شیه داگیر بکا.

نه وه بوو که نیسه یه کی گه و رهو سهره نج پاکیشی له یه مهن بنیات نا،
 ویستی سهرنجی عه ره به کان له که عبه لابداو پرویان پی بکاته که نیسه ی
 تازه بنیات تراو و ابکا سالانه له جیاتی حه جکردن بو کابه، حه جی
 که نیسه ی یه مهن بکه، زوری پرو پاگه نده بو کرد به لام بی سوود بوو،
 عه ره به کان به گشتی و عه ره به کانی یه مه نیش پرویان نه کرده که نیسه که ی
 نبره هه، وتیان: که عبه دروستکراوی باوو باپیرانیانه و دهست به رداری
 نابن، وه کوو له هه ندی داستان دا هاتوو یه کی که له عه ره به کان به دزیه وه
 چوه ناو که نیسه که و پیسای تیکرد!

گوئی پینه دانی عه ره به کان به که نیسه که ی یه مهن و پیسای تیکردنی
 کابرای عه ره ب، کاری کرده سهر دل و دهرونی نبره هه و بریاری دا
 سوپایه کی بی شمار کو بکاته وهو بجیسته سهر مه ککه و کابه برپو خینی،
 سوپایه کی گه و ره ی ریک خست و کومه لی (فیلی) شی خسته پال سوپاکه،
 بو خویشی سواری یه کی له فیله کان بوو به ره و مه ککه سوپای خسته ری،
 بیستنی نهم هه واته بوو به کابوسی که و جیهانی عه ره بی داگرت، به تاییه تی

قورپه ییشیه کانی خسته بارو دۆخیکی ناهه موارده وه، ترسیئه وه یان لی نیشته:
که نهو ریزو نرخه ی بههۆی کابه وه هه یانه له کیسیان بچی (امتیازات)
پیشوویان نه میتنی!

(ذونفر): که یه کیك بوو له گهوره پیاوانی عهره ب، له یه مهن دا به ناو
عهره به کان داگه راو دهستی کرد به هاندانیان بو بهرنگار بوونه وه ی
سوپای نه بهر هه، به لام چونکه سوپای نه بهر هه زور و بی شمار بوو چییان بو
له گهل نه کرا نه فیلی کورپی حه بیبی خوشعمی: که نه همیشه یه کیك بوو
له پیاو ماقولانی عهره ب، له شکریکی پیکه وه نا بو بهرنگار بوونه وه ی
نه بهر هه، به لام نه همیشه خۆی بۆنه گێراو له شکره که ی شکاو بو خوشی
به دیل گیرا، پاشان بووبه چاو ساغی له شکری نه بهر هه.

سوپای نه بهر هه هات گه یشته (مغمه س) له نزیک مه که،
مه فره زه یه کی نارد ناژه لی قورپه ییش و تیره کانی تریان کۆکرده وه هینایان
دووسه د حوشتی عه بدولوته لیب بهر نه م چه پاو کردنه که وتن. له هه مان
کات دا نه بهر هه پیاویکی خۆی نارد بۆلای قورپه ییشیه کان تیتیان بگه یه نی:
که بو شهر نه هاتوون، ته نه ها کابه ده رۆخینن و ده گه رپنه وه، باخویان
تووشی مه ینه تی و خوین ریزی نه کهن.

پاش راویژ و لیکۆلینه وه قورپه ییشیه کان به سه رۆکایه تی عه بدولوته لیب
هاتنه سه ر نه وه که بهر هه نگاری نه بهر هه نه بنه وه، عه بدولوته لیب
له گهل پیاوه که ی نه بهر هه دا رۆیی بۆلای نه بهر هه زور ریزی
له عه بدولوته لیب گرت و وتی: چ داوایه کت هه یه؟ نه ویش وتی:
حوشتره کانم بده نه وه نه بهر هه وتی: که چاوم پیت کهوت زور به گه وه هاتیه
بهر چاوم. به لام بهم داوایه ت پیش چاوم که وتی، نه من هاتوم که عه
بروخینم که ره مزى شکۆمه ندی و جیگه ی بیرو باوه ری خۆتان و
باوک بپاراتانه، که چی داوای مه ره خه سکردنی چه ند حوشتریکم

لی ده کی پیتان بده مه وه؟ عه بدولموته لیب وتی: به لّی من خاوه نی حوشره
کانی خۆم و داوایان ده که مه وه، که عبه خاوه نیکی هه یه ده پیاریزی، ئیتر
حوشره کانیاں پیدانه وه و گه رانه وه بۆ مه ککه، دهنگ و باسیان بۆ
دانیشتوانی مه ککه گێرپیه وه، داوایان لی کردن شار چۆل بکه ن و مال و
مندال و خۆیان له و ناگره به دوور بگرن.

قورپه شیه کان مال و مندالیان له مه ککه دوور خسته وه و خۆیان قایم
کرد، ئه بره هه ش هێرشی خۆی ده س پێ کردو فیه کانیاں خسته پێشه وه،
به ره و که عبه که وتنه ری. فیه گه وه ره که یان: که پێشه نگیان بوو، مانی
گرت و خۆی کوتا به زه وی دا، هه رچی هه ولّیان له گه ل دابی سود بوو،
رویان پێ له مه ککه وه رگێرا که وته رۆیشتن، رویان پێ له که عبه کرده وه
مانی گرتنه وه، سوپا حه وق بوو پێشه ره وی بۆنه کرا، به لام هه رسور بوون
له سه ر پوخانی که عبه و چاوه رپێ ئه وه بوون فیه که بکه ویتته ری و واز
له مانگرتنه که ی بێنی.

ئاله م کاته دا خه شم و قینی خودا که وته کار و گیانداریکی بی هیرو
لاوازی به کاره یتنا بۆ له ناو بردنیاں، پۆل پۆل با آنده و (ئه بابیلله) ی ناره
سه ریاں و به ردی تی که لا و (له گل و به رد) یان به ده نوو که وه بوو په یتا په یتا
به رده بارانیاں کردن، ئه و سوپا زۆره ی ئه بره هه یان تارومار کردو وایان
لی کرد وه کوو کای خوراوو گه لای داری وشکی کونکونیاں لی هات،
هه موو یان له ناو چون و که سیاں لی قوتار نه بوو. ئه بره هه بۆ خۆی بریندار
بوو به په ریشتانی بردیا نه وه بۆ یه مه ن، به لام جه سته ی پیسی به ره به ره
ده رزی و پارچه پارچه هه لده وه ری، هه تا گیان دیا نه (صه نعا) له وی پێش
ئه وه ی گیانی ده ربچی سنگی له ت بوو جه رگ و دلّی هاتنه ده ره وه، به م
پێیه گیانی ده رچوو. ^(۱)

(۱) (سیره ابن هشام / ج ۱ / ۴۹).

ئەم تیشکان و تیداچونەى سوپای ئەبرەهە کاریگەرەى کى زۆرى هەبوو
لەمێژووی عەرەب دا، ئەوەندەى تر قورەیشیەکان پێزیان پەیدا
کرد، وتیان: ئەوانە خودایان لەگەڵەو خودا دوژمنەکانى لەناو بردن،
هێندەى تر کەعبەیان لەلا پیرۆز بوو، پەرەردگار ویستی بەم روداو
کابە لەبەرچاوی عەرەبەکان و دنیا گەورەبکا، پێى خوش بکا بۆ
ناردنى حەزرەتى موحەممەد لەناویان داو بلاوکردنەوى ئاینى ئیسلام
لەسەر دەستی ئەوان..

ئەم روداو گەرنەگە هاوژەمان بوو لەگەڵ لەدایکبوونی حەزرەتى
موحەممەد سالى (۵۷۰)ى ز واتە: ماوەى نێوان سالى فیل و ناردنى نیگا
بۆ پێغەمبەرى ئیسلام چل سال بوو، ئەو دەمەى حەزرەتى موحەممەد ﷺ
پەيامى خۆى راگەیاندا زۆرىک لەو قورەیشیانە لە ژيان دابوون: کە بەچاوی
خۆیان روداوى (فیل)یان دیبوو، بەچاوی خۆیان ئەبالتندانەیان دیبوون یان
بەتەواتوورو شیوەیەکى بەر بلاو بیستبوویان هەربۆیە کە ئەم سورەتە
نازل بوو عەرەبەکان هیچ لەوبارەو پەخنەیان نەبوو خۆ ئەگەر تۆز قالێک
پێگەیان ببوایەو کاتى خۆى ئەو بالتندانەیان نەبینیانە، دنیایان پێ
دەکر. لە قالە قال دژی پێغەمبەر ﷺ و جۆرەها رەدو بەرھەستکاری
پێغەمبەریان دەکردو لێیان دەکردە هەللاو دەیانگوت، بالتندەى چى و
بەردى (سجیل) چى؟

بەلام لەم بارەو نەزۆر و نەکەم قورەیشیەکان نەیان لى نەهاتوو،
ئەجار ئەم لەناو بردنەى سوپای ئەبرەهەییە بالتندە بووبى بەردەبارانیان
کردن، یان بەھۆى میکروۆب و ئاوەلەبووبى وەکوو هەندى لەموفەسیرنى
تازە نووسیویانە، هەر موعیجزەیه و خودا شارى مەککەو کەعبەى پیرۆزى
لە دەستى ئەو ستەمکارە پاراست و دوژمنانى مالى خۆى تەفروتونا کردن
= فەرموى:

سوره تی (الفیل)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴿١﴾ أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ
 فِي تَضَلُّلٍ ﴿٢﴾ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴿٣﴾ تَرْمِيهِمْ
 بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّأْكُولٍ ﴿٥﴾

﴿الم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل﴾؟ نه تو نازانی نهی موحه مه د! به زانینیکی ته و اوو بی پهرده وه کوو نه وه بو خوت ناگاداری پوداوه که بووبی، خودای تو چی به نه بره وه وه له شکری زورو بی شماری کرد که بری فیلیان پی بوون بؤروخانی کابه. نازانی چون تارو ماری کردن و که عبهی پاراست له نیازو مه بهستی گلاوی نه بره وه وه له شکره کهی؟

﴿الم يجعل كيدهم في تضليل﴾ نایا پبلان و نه خشه که یانی هه لئه وه شانده وه؟ واته: نه تو نازانی: که خودای تو مه کرو پیلانی نه بره وه وه سوپاکه ی بو پوخانی کابه و چه و ساندنه وه ی دانیش توانی مه که و ده و روبه ری پوچ کرده وه وه نه وه ی ده یانه ویست بو یان نه هاته جی، نه یاننتوانی بگه نه که عبه و بیروختن، به لکوو خودا تارو ماری کردن و ناسه واری برینه وه.

دهی گه له کهی تو نهی موحه مه د! که نه مه ده زانن ناگایان له هه وال و به سه رهاتی نه بره وه وه له شکره کهی هیه باترسن له وه ی: که خودا به سزایه کی هاوچه شن نه وانیش له ناو به ری نه گهر سه ریچی فرمان و جله و گیریه کانی بکن.

﴿وارسل علیهم طیراً أبابیل، ترمیهم بحجار﴾ من سجیل ﴿نه وه بوو
پهروه ردگار چهند پۆله بالنده یه کی ره شه ره شه ی، له لای ده ریاو ﴿ره خساند،
کۆمەل کۆمەل هیرشیان هینایه سهرسوپای نه پره هه، هه ریه کیك له و
بالنده سئ به ردی هه لگرتبوو دانه یه ک به ده ندوکی و دوودانه شی به
قچه کانیان، به چری به رده بارانیان کردن، هه ربه ردیک که پتیان ده کهوت
یه کسهری له تهوقی سهریانه و ﴿تاناوسکیان داده رزاو داده وشا!

نه و به رده نه ی بالنده کان به رده بارانی سوپای نه بر ﴿هه یان پی کرد، قوری
ره قه لاتوبوو، به نه ندازه ی نۆک و له نیسک گه و ره تر بوون، رتی هه رکه سیك
بکه و تنایه جهسته یان داده رزاو گیانیان ده دا!!

﴿فجعلهم كعصف مأكول﴾ پهروه ردگار وه کوو کای خوراوی لی کردن،
وه کوو خۆراکی ناژهل که هه زمی کرد بی و ده ری دابیته وه .

مامۆستا سه یید ده فهرموی: ریوایاتی جۆراو جۆر هه ن ده رباره ی دیاری
کردنی نه م پۆل پۆله بالنده و شکل و قه باره یان و قه باره ی نه و به رده نه ی
به کاریان هینا و جۆری به رده کان و کاریگه رییان، ههروه کوو چۆن هه ندی
ریوایه ت هه ن نه وه ده گه یه نن که ناو له و خپۆیلکه له وساله دا له مه که که دا
په یدا بوون، نه وانه ی ده یانه وی چوار چپوه ی خارقه و غه ییبات ته سک
بکه نه وه وه هه موو شتیك له و جۆره غه ییبات و خاریقوله ادانه بگپرنه وه بۆ
باوو یاسا که و نییه کان که خودا له م بونه وهره، دایناوه، نه وانه ده یانه وی
ته فسیری، روداو که به وه بکه ن که نه خۆشی ناو له و خپۆیلکه له ناو سوپای
نه بره هه دا بلاو بۆته وه نه و بالنده نه ی نایه ته که باسیان ده کا بریتی بوون
له و میش و میشلانه ی میکرۆبه کانیان هه لگرتوو بۆ ناو سوپاکه و
بلاویان کردۆته وه، هه رشتیک بفری بالنده یه، میش بی یان بالنده ی تر.

نه بچار مامۆستا سه یید ده لی: مامۆستا شیخ موحه مده عه بده
له ته فسیری جزمی (عم) ده دا ده لی: له رۆژی دووهم دا نه خۆشی ناو له و

خړۆیلکه له ناو سوپای نه برهه دا بلاو بووه، عیكرمه دهلی: نهوه یه كه مجار بوو كه له ولاتی عه ره بډا نه خوځی ئاوله سهر هه لېدا.

یه عقوبی کورې عوتبه دهلی: بېنگومان یه كه مجار كه دیارده ی نه خوځی ئاوله و خړۆیلکه له ولاتی عه ره بډا بېنرا لهو سالداده بوو، نهوه نه خوځی و تاعونه کاریکی به جهسته ی نه وانه کرد: كه نمونه ی كه م بې، نهوه بو هه رچی نهوه نه خوځییه ی تووش ده بوو جهسته ی داده پزاو گوشتی لهشی هه لده وهری، نیتر ترسیك له ناو دلی سوپا که ی نه برهه دا پهیدا بوو، هیچ چاریان نه ما هه لاتن نه بې، سوپا هه مووی تووشی نهوه نه خوځییه بوو نه برهه بۆ خوی جهسته ی داوه شاو پارچه پارچه گوشتی لهشی كه وته خواره وه، هه تا سنگی دوو لهت بوو له صه نعا مرد!

نهمه تهفسیریکه هه موو ریوایه ته کان له سهری کۆکن و برپا پیکردنی صه حیحه. نهم سوره ته پیروژهش نهوه ی بۆ پروونکردینه وه كه نهوه نه خوځی ئاوله و خړۆیلکه لهو بهرده وشکانه و بلاو بووه وه كه به سهر سوپا که دا باریندراڼ به هوی پۆل پۆلی بالنده ی زور كه خودا له گه ل په شه بادا دهیان نیړی.

كه واته دروسته: كه بروامان وایی نهوه بالنده له جوړی نهوه میښوو لهو میښ و مه گه زانه بووبن: كه میكرۆبی بری نه خوځی ده گوژنه وه، نهوه بهرده وردانهش بهردی ژه هراوی بووبن كه (با) هه لی ده گری و دهینو سیڼی به قاچی نهوه میښ و مه گه زانه وه، جا: كه ریڼی جهسته ی ناده میزاده کان كه وتبن و چوبنه ناو لهشیانه وه و نهوه نه خوځییه سامنا که یان تیدا پهیدا بووبی و بهو جوړه گوشتی لهشیان هه لوه ریڼی.

بېنگومان زور لهو بالنده لاوازان به گه وره ترین لهشگری خودا ده ژمیتردرین بۆ له ناو بردنی نه وانه ی خودا بیهوی له ناویان بهری.

ئەم گیاندارە بچکۆلە ی ئیستا پێی دەگوتری: میکروڤ، جۆریکە لەو
لەشکرانە ی پەرەردگار و ئەوەندە زۆرو هەمە جۆرن هەر خودا ژمارەیان
دەزانێ، دەرکەوتنی دەسەلات و بەتوانایی خودا بۆ لەناوبردنی
سەرپێچیکارو یاخی بووان و ملهوپان نەبەستراوە بەو ئەخۆ ئەو بەلەندە
بەقەد کێوی زەبەللاح بێ یان جۆریک بێ لە بەلەندی کەس نەدیو ناوازه،
یان پەنگ و قەبارە یەکی تایبەتیان هەبێ!

هەرچی هێزیکی ناو بوونەوەر هەیه، هەمووی ملکه چی دەسەلاتی
خودایە، ئەم ملهوپە ی ویستی مالی خودا بروخینی، خودا جۆریکی
لەبەلەندە بۆ نارد کە میکروڤی ئاوەو خڕۆلکە ی پێگە یەنیت و خۆی و
سوپاکە ی بەو دەردە بەری: کە بەسەری هێنان و بیانکاتە پەند بۆ پڕۆگار،
ئەمەش نیعمەتێکە خودا دانیشتوانی مەککە ی پێی بەهەرەمەند
کرد - هەرچەندە خۆیان بپەرست بوون- بەلام خودا پارێزگاری لەمالی
خۆی کرد، بۆ ئەوە ی لەوەدوا کەسیکی بۆ پرەخسینی بانگەوازی بۆ
ئاینی خودا بکاو لەبت و بپەرستی تێیدا پاکی بکاتەو، ئەمە بەلاو
سزایەکی خودایی بوو بەسەر ئەوانە ی دا رشت: کەویستیان بەناپەرەوا
مالی خودا بروخینن .

(ئەم جۆرە تەفسیرکردنە دروستەو ڕەوا یە پشتی پێی ببەستری
لەشیکردنەو ی ئەم سورەتەدا، جگە لەم تەفسیرە تەفسیری تر بەتەئویل
نەبێ وەرناگیری، هەر لەدیاردە ی گەورە یی و بەتوانایی خودایە: ئەو کەسە ی
بە فیل دەنازی کە گەورەترین گیانلەبەرە بە بچوکترین گیاندار لەناو بچی:
کە میکروڤە؛ تەنانەت بەچاویش نایینری، گومانیشی تێدا نیە لای
ئادەمیزادی دانا ئەم شیوە لەناو بردنە بەو زیندەوەرە بچوکە زۆر گرنگ
ترو سەرسوڕهێنەرترە).

مامۇستا سەيىد ئەو شىۋە تەفسىرەي مامۇستا (مۇھەممەد غەبىدە) يى
پەسەند نىيە دەفەرموۋى: ئىمە وانازانن ئەو دىمەنەي مامۇستا شىيخ
موھەممەد غەبىدە، دەپخاتە روو باشتەر دەسەلاتى خودا دەرغا لەو دىمەنەي
رېوايەتە جۇراوجۇرەكان دەينۆيىن، بۇ دەسەلاتى خودا ئەو بالئندەيەي
ئايەتەكە باسى دەكا بالئندەيەكى چولەكە ئاسابى و سى بەرد ھەلبىگىرى و
پۇل پۇل بەچرى بەردە بارانى سوپاي ئەبرەھە بىكەن و ھەر بەردىك رېيى
سەرى يەكى لەپياۋانى سوپاكە كەوتىبى و جەستەي داۋەشاندىبى، لەگەل
ئەوودا ئەو بالئندە برىتى بى لە مىكرۇب و نەخۇشى ئاۋەلەو خرويلكە
بلاۋىكەنەو چۈن يەكە، ھەردو جۇرەكە بۇ دەسەلاتى خودا ۋەكو يەك وان
و روودانىان مومكىنە.

يىگومان داب و نەرىتى خودا لەبۈنەو ھەردا ھەر ئەو نىيە: كە
ئادەمىزاد پىي پاهاتوون و دەيزانن، ئەو ھى دەر كەوتوۋە بۇ ئادەمىزاد
لەداب و نەرىتى خودا لەبۈنەو ھەردا بەشىكى زۆر كەمە، خودا بەگوئىرەي
ئامادەباشى ئادەمىزاد بۇ ۋەرگرتنى ئەو داب و نەرىتە، كەمكەمە بۇيان
دەر دەخا، بەئەندازەي ئەزموون و تىگەيشتى ئادەمىزادەكان بەدرىژايى
ژيانىان لايەك لە سوونەتى خۇي لەبۈنەو ھەردا دەر دەخا.

ئەو رووداۋە خارىقولعادانەي لىرەو لەۋى و دۆيىنى و ئەمپۇ بىندراون و
دەبىندرىن، ھەمويان سوونەتى خودان و بەويستى ئەو دىنە كايەو،
ۋەلى كە بەخارىقولعادەيان دەزانن، ھۆيەكەي پىۋە پاهاتن و ناسىن و
نەناسىنە، ئەگىنا بۇ خودا ھەموو كاريك ئاسانەو ھەمويان بەگوئىرەي
داب و نەرىتى ئەو.

ھەلھاتنى خۇرو ئاۋابوونى كە ھەموو رۇژىك دەبىيىنن و پىۋەي
پاهاتوون بەنىسبەت دەسەلاتى ئادەمىزادەو خارىقولعادەيە
لەدايكبوونى ھەر مىندالىك كە لەدايك دەبى خارىقولعادەيەو ھەموو ساتە

وهختیك دووباره دهیتهوه، ئەو باره پتوهگرتن و وهگری بوونهو زۆر دووباره بوونهوهیان وای لهئیمه کردوو به کاریکی ئاسایان بزانی و بهخاریقولعادیان لهقهلم نهدهین!

به کورتی مامۆستا سهید پیتی وایه، ئەو پرووداوه پرووداویکی ئاسایی بووه و ئادهمیزاد پیتی ئاشنا نهوون، ریوایهتهکان بهپهسهند دهزانی و دهبراهیان دوو دل نیه هیچ تهئویلیك تهنجام نادا، بهگویره دهقی ریوایهتهکان، لهو سهرو بندهدا: که نهبرهه دهیهویت هیرش بهریته سهه کابهو بیروخینی، پهروهردگار (تهیری نهبابیلی) نارده سهریان و ههریه کهیان سی بهردی پیبووه بهئهنده دهنگه نۆک و له نیسک گه ورترو لهشکره کهیان بهرده باران کرد، ئەو کاره ساتهیان به سهه لهشکری نهبرهه هینا.

ههه که سی دهیهوی بهتهواوی بیرو بۆچوونی مامۆستا شیخ موحه ممد عهبدو رهتدانهوهی سهید قوتب له سهه و پاساو هینانهوه بۆ تهفسیر کردنه که ی بهو جوهره بزانی با سهیری (فی ظلال القرآن) (ج ۸/ ۶۶۷-۶۷۵) بکا.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (قریش)

ئهم سوورته مه ککیه و چوار ئایه ته، ناوی نراوه سوورته تی قورهیش، چونکه له سههه نای سوورته که دا نیعمه تی خوئی به سهه قورهیشه کاندرا ده نوینی. په یوه ندی ئهم سوورته به سوورته پی شهوه:

په یوه ندی ئهم سوورته به سوورته پی شهوه زۆر پتهوه، چونکه ههردوو سوورته که نیعمه ته کانی خودا وه بیر دانیش توانی مه که ده هیئتیهوه، سوورته فیل پروودای به هیلا کبردنی ئەو دوو ژمنهیان راده نوینی که هاتبوو

کابه بروخی نسی و بناغهی شکومه ندی و پیاوه تیان له بیخ هه لکه نی. ئەم سوره ته ش نیعمه تیکی تری پهروه. گاریان وه بیر دینیته وه: که برپه ی پستی کومه لگای به خته وه ره، ئەوه یان به گویدا ده دا: که خودا ئولفه ت و خوشه ویستی خستوته نیتوانیانه وه نیعمه تی ئاسایش و ئارامی به سهردا رشتوون و له ناو مه ککه دا ترسیان له کهس نیه، هه ر وانیه مه تی ده لته مه ندی پیداون و جله وی بازرگانی ولاتی حیحازیان به ده سه ته وه یه، هاوینان قافله یان ده چی بۆ شام و زستان بۆ یه مه ن، له رپگادا کهس رپگریان نا کاو سام و هه یبه تیکی تایبه تییان پی دراوه، له و وولاتانه ی بازرگانیان له گه ل ده که ن ریزو شکومه ندیان هه یه.

ئەم سووره ته ئەوه ندە به سووره تی پیشووه وه په یوه ندی به هیزه ته نانه ت ده گوتری: (چارو مه جروری) سه ره تای سووره ته که په یوه سه ته به کو تایی سووره تی پیشووه وه: که ﴿فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَّا كُولٍ﴾.

واته: خودا له شکری نه بره هه ی له ناو بر. بۆ ئەوه ی قوره یه شییه کان له ناو خۆیاندا به خوشی ژیان به سه ر به رن، بۆیه له موصحه فی (أبی) به یه ک سوهره ت حیساب کراون، به لام له موصحه فی ئیمام دا به دوو سوهره ت نووسراون و له نیتوانیان دا (بسم الله الرحمن الرحيم) نر سه راوه.

سوره تی (قریش)

بسم الله الرحمن الرحيم

لَا يَلْفُ قُرَيْشٍ ﴿١﴾ إِلَّا لِفِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ

﴿٢﴾ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ﴿٣﴾ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ

مِّنْ جُوعٍ وَءَامَنَهُمْ مِّنْ خَوْفٍ ﴿٤﴾

دهنرمووی: ﴿لایلاف قریش، ایلافهم رحلة الشتاء و الصيف،
فلیعبدوا رب هذا البیت﴾. پەروەردگار لەشکری ئەبرەهەیی لەناو برد
بۆ ئەوێ قورەیشیەکان لەناو خۆیاندا پێکەوه ئولفەت بگرن و یەکیەتی و
تەبابی بکەوێتە ناویانەوه، وەگری ئەو خاک و دەقەرە بێن، هۆگریان
بۆ دەستەبەر ببی بەهۆی هاتووچۆیان زستان بۆ یەمەن و هاوین بۆ
شام، بۆ ئەوێ پێزی کەعبە پایەداربێ و ئەوان لەو پێزو شکۆمەندییە
بەهرەمەند بێن.

پەروەردگار نزاو پارانەوه کە ی حەزەرەتی ئیبراھیمی عليه السلام قبول کرد، کاتی
لەبێتانی کابە بوووە پاکێ کردەوه، وتی: ﴿رب اجعل هذا بلدًا
آمنًا و ارزق اهلہ من الثمرات﴾ (البقرة/۱۲۵).

هەر لەو پۆژگارەوه خودا کابە پێرۆزی لە دەستدریژی خراپەکاران
پاراستوو، پزگاری کردوو لە دەسەلاتی ملھوران، هیچ تاغوتیک دەستی
خراپەکاری بۆ نابا، هەرکەسێ بێتە ناوی لەترس و بیمی خراپەکاران ئەمین
دەبێ، تەنانت ئەو کاتەش کە دانیشتوانە کە ی لەناوینی ئیبراھیم
لایان داو دەستیان کرد بە بێتەرستی، خودا ئەو بەهرەییە
لێ ئەستاندەوه، چونکە خودا بۆخۆی دەیزانی لە دواپۆژا کەعبە دەبێتە
مەلەبەندی خودا پەرستی.

کە ئەبرەهە سوپای پێکەوه نا بۆ روخاندنی کەعبە، خودا مالتی خۆی
پاراست و ئەوێ بەسەر لەشکری ئەبرەهە هێنا کە هێنای، بەهۆی پێزی
کەعبەوه قورەیشیەکان لە ئەمەن و ناسایشیدا بوون، بازرگانێیان بەردەوام
بوو بە زستان قافلەکانیان بەرەو یەمەن دەچوو و بە هاوین بۆ شام،
لەم سەفەراندەدا شتی خۆیان دەبرد بۆ ئەو شوێنانەو دەیانفرۆشت و کالای
پێویستیان دەکپی و دەیانھێنا یەوه بۆ بازاری مەککەو بەم ڕەنگە جلەوی
بازرگانی مەککەیان بە دەستەوه گرتبوو ژیا نیکێ تارام و پڕ نازو

نیعمه تیان به سهر ده برد، به لام خه لکانی ده ورو به ریان هه میشه له شه پرو ناخوشی و تالانکردن و یه کتر فراندا بوون، وه کو قورشان ده باره ریان ده فهرمووی: ﴿اَو لَمْ یَرَوْا اِنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا اَمْنًا و یتَخَطَف النّاس من حولهم؟﴾ (العنکبوت/۶۷).

بینگومان پرو داوی فیل و سهره نجامی له شکری نه به ره هه رۆلێکی کاریگه ری هه بوو له زیده پێزگرتنی کابه و شاری مه ککه و قوره یشیه کان له لایه ن کۆمه لگای عه ره بی به گشتی، بۆیه قوره یشیه کان به پراشکاوی به ناو ولاته کان دا ده گه ران و که س ده سترپێژی نه ده کردنه سهر، به لکو بۆ ههر شوینێک بچونا یه پێشوازییان لی ده کراو پێزی تایبه تییان ده گیرا، نه مه ش هه لێنان که پرو بکه نه به واری بازرگانی و دوو که نالی کاریگه ر بدۆزنه وه بۆ تیجاره ت که بریتی بوو له چوونی کاروانیان به زستان بۆ یه مه دن و هاوین بۆ شام، نه مه ش ده رگای رزق و پۆزییه کی زۆر و زه به نده ی لی کرد بوونه وه.

رزق و پۆزی زۆر دلتیایی له سه رو مالتیان، ئانه مه یه نه و منه ته ی خودا به سه ریاندا ده کاو پێیان ده فهرمووی: له به ره نه و پێزو شکۆمه ندیه ی بۆ ئیوه م ده سته به ر کردوه و نه و رزق و پۆزییه ی به سه رمدا رشتوون ئیوه عیبا ده تی خودای نه م ماله پیرزۆه بکه ن، به و که مه ده ستی و بی هیژیه تان و له ناو نه و هه موو شه رو هه رایه ی له ده ورو به رتان به رپا ده بی و تالان و برۆیه ی له ناو خێله کان ده کری، خودا پاراستنی و له شکری بی شماری نه به ره هه ی بۆ تاروما ر کردن و پارێزگاری کابه ی پیرۆزی له نه ستۆ گرتوه به دلتیاییه وه له مالتی خۆتان دانیشتوون.

وێپای نه وه ی هه ریمه که تان ناوچه یه کی په قه ن و کرپن و بی کشت و کال به رو بوومه: که به گویره ی سروشتی ولاته که ده بوا یه هه موو کاتی

قات و قری پیوه دیار بوايه، به لام خودا رزق و رۆزیسه کی به رفراوانی به سهردا رشتوون و به تیرو ته سه لی ژیان به سهر ده بهن.

به کورتی نه وه تا خودا دوو نیعمه تی زۆر گه وه ی به سهردا رشتوون، نیعمه تی تارومارکردنی سوپای نه بره وه و نیعمه تی جیگیربوونتان له په نا کابه ی پیرۆزو هۆگریتان به یه کتری تییدا، نه گهر هیچ نیعمه تیکی تری خوداتان له بهرچاو نه بی، له پاسای نه و دوو نیعمه ته دا عیباده تی خودا بکه ن، که خاوه نی کابه یه و رۆزو شکۆمه ندی پێداوه و ئێسه وه ش له په نای دا حه ساونه وه.

نه مجار هه ندی نیعمه تی تری خۆیان به یان ده کا: که به قورپه ی شیه کانی به خشیون ده فهرمووی: ﴿الذي أطعمهم من جوع﴾ به ندایه تی بو نه و خودایه بکه ن: که به هۆی هاتوچۆتان بو یه مه ن و شام خواره ده مه نی پێداون و رزق و رۆزی بو زۆر کردن و قات و قریتان به خۆوه نه بینیه، له برسیته ی رزگاری کردوون.

﴿و آمنهم من خوف﴾ به فەزل و ئیحسانى خۆی نارامی و دلنیاى بو ره خساندوون، ترسی ده سترتیژیکارو هیژشبه رانتان نیه دلنیا له سه لامه تی گیان و مال و سامانتان، که واته ئێوه ته نیا نه و خودایه بناسن و عیباده ت هه ر بو نه و بکه ن، بت و سه نه م مه که نه هاوه ل و هاوبه ش، دل سوژانه یه کتا په رستی بکه ن و له ناخه وه ملکه چی فەرمان و جله و گیریه کانی بن.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الماعون)

ئه م سووره ته به قسه ی ئیبنو عه بباس و قه تاده مه ده نییه و حه وت نایه ته جه ماوه ری زانایان فهرموویانه: مه ککییه واته: پێش کۆچکردنی

پیغه مبه ر ﷺ بۆ مه دینه نازل بووه (هبة الله) که موفه سسرکی نابینا بووه ده لی: نیوه ی له مه که که نازل بووه، ده رباره ی عاصی کوری و اتیل و نیوه که ی تری له مه دینه نازل بووه ده رباره ی عه بدو و لای کوردی ثوبه ی دورو.

ناوی نراوه سورتی (الماعون) چونکه له کۆتایی سوره ته که دا پهروه ردگار سه ر زه نشتی نه وانه ی کردووه که نامیری پیویست له دراوسی و هاوولاتیان قه ده غه ده که ن، وشه ی (ماعون) هه موو نه و شتانه ده گرێته وه: که دراوسی له دراوسی ده خوازی وه کو نامیری خواردن دروستکردن، نامیری کشت و کال نامیری جل دروون و نه و جوړه شتانه.

سوره تی (الماعون)

بسم الله الرحمن الرحيم

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْدينِ ﴿١﴾ فَذَلِكَ الَّذِي
يَدْعُ الْيَتيمَ ﴿٢﴾ وَلَا يُخْصُ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿٣﴾
فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ
﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

ده فمرمو ی: ﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدينِ﴾ نایا زانیوته و ده ناسی کییه نه و که سه ی رۆژی قیامت به درۆ ده زانی و بپوای به حیساب و لیکۆلینه وه نیه؟ نه گهر نایزانی با پیت بلیم:

﴿فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتيمَ﴾ نه و که سیکه هه تیو ده ر ده کات و پیا هه ل نه شاخی و به ناوی ناشیرین له گه لی دا ده دوی، به توریه ی و قسه ی ره ق

پاللى پىتوھ دەنى، ستەمى لى دەكاو مافى خۇى ناداتى، لەمىرات بى
بەشى دەكا.

﴿ولا يحض على طعام المسكين﴾ ھانە ھانەى خۇى مال و مندالى
نادات بۇ بەخشىنى خۇراك بەھەزارو ھەتىوان و يارمەتيدان و
بەختوكردى ھەتىو بەشىوھەكى جوان.

وھكو لەئايەتتىكى تردا دەفەرمووى: ﴿كلا بل تكرمون اليتيم، ولا
تحاضون على طعام المسكين﴾ (الفجر/۱۷-۱۸). ديارە كەسىك كەسانى
دىكە ھەلنەنى بۇ بەخشىنى مال، ھىندە چرۇك بى دلى نەيە لەسەر
كىسەى خەلك مال بىبەخشى، لەكىسەى خۇى ھەر نابەخشى.

﴿فويل للمصلين الذين هم عن صلاتهم ساهون﴾ شىوى (وھىل)
كەشىوئىكە لەدۆزەخ، يان رىسواى و عەزابى سەخت بۇ ئەو دوورپووانەى
بەرۋالەت نوئۇ دەكەن و ھەر بۇ ئەوھە لەپىزى موسولمانان حسىب
بكرىن و خۇيان بپارىزن، ئەوانەى لەنوئۇھەكانيان بى ئاگان و ھىچ گرنكى
پى نادەن، ئەگەر نوئۇش دەكەن بەتەماى پاداش نىن، لەسزى پۇژى
قىامەت ناترسن، لەو ناترسن ئەگەر نوئۇ ئەكەن خودا سزايان دەدا،
ئەگەر رەگەر موسولمانان بن و كورە ناموس بىانگى بەروالەت
نوئۇھەكە دەكەن، ئەگەرنا ھەر نايكەن، يان ئەگەر بىشى كەن دواى
دەخەن و بەبى موبالاتى ئەنجامى دەدەن.

وھكو لە ئايەتتىكى تردا ئاماژە بەم مانايە دەكاو دەفەرمووى:
﴿واذا قاموا إلى الصلاة قاموا كسالى، يراؤون الناس﴾ (النساء/۱۴۲).

ئەمجار رەۋشەتتىكى ترىان ديارى دەكاو دەفەرمووى: ﴿الذين هم
يراؤون﴾ ئەو دوو پووانە، كە گرنكى نادەن بەنوئۇھەكانيان و ئەگەر
ئەنجامىشيان دەن بەبى موبالاتى دەيانكەن.

ھېچ دلى نادنەن، مەبەستىيەنە خەلك بىيانبىنى: كەوا نوپۇز دەكەن، يان ھەر كارىكى باش دەكەن دەيانەوى خەلك پىيان بزانى: كە ئەو كارانە دەكەن و پىياندا ھەلبىتىن، بەپىاوى چاك و مرؤف دوست ناويان بەرن.

ئىمام ئەھمەد لەعەبدوئىللاى كورى غومەرەو ە رىوايەت دەكا دەلى: پىغەمبەر ﷺ فەرمووى (من سمع الناس بعمله، سمع الله به سامع خلقه، وحقره وصفه) كەسەك ھەول بدا كەسانى دىكە بەكردەو ە باشەكانى بزەنن، بۆيە كارى باش بكا تا لەپىش چاوى خەلك بەباش بزەنرى و مەدھى بكەن خودا رىسواى دەكاو لەپىش چاوى خەلك بى رىزى دەكا.

﴿وَمَنْعُونَ الْمَاعُونَ﴾ ئەوانە حاجات لەدراوسى مەنە دەكەن، ھېچ پىاوەتىكىان لەدەست ھەلناوهرى (ماعون) بەو شتانە دەگوترى: كە خىزانەكان لەنا خۆيان دا لەيەكترى دەخوازن، ھەر كۆمەلگايەك بەگويرەى داب و نەرىتى خۆيان و بەگويرەى رۆژگار بۆ پىداويستى كاتى ھەندى شت لەيەكترى دەخوازن و دواى بۆيان دەگىرنەو ە، جا ئەو دوو پروانە نە بەجوانى خودا پەرسى دەكەن، نە چاكە لەگەل خەلكدا دەكەن، تەنانەت نامىرى ناو مالىيان بەئەمانەت و بۆ كاتىكى. دىارىكراو نادەنە دراوسىكانىيان، ئىتر ئەو ە خىرو خىراتى تر ھەر ناكەن!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورەتى (الكوثر)

ئەم سوورەتە بەراى جەماوهرى زانايانى ئىسلام مەككىيەو سى ئايەتە، ھەسەن و عىكرىمەو قەتادە دەلتىن: مەدەنىيە، ئىبنو كەسىرىش ئەم رايەى بەلاو ە پەسەندە.

ناوی نراوه سوره تی (کهوشر) چونکه له سه ره تای سوره ته که دا په روه ردگار خیطاب ئا راسته ی پیغه مبه ر ﴿﴾ ده کا و ده فره مووی: ﴿إِنَّا أُعْطِينَاكَ الْكُوثِرَ﴾.

ده رباره ی گه وره یی ئه م سوره ته ئیمام ئه حمده له ئه نه سی کور ی مالیکه و ۱۰ رپوایه ت ده کا: که ده فره مووی: پیغه مبه ر ﴿﴾ جو ره وه نه وزیک ی به سه ردا هات و پاشان سه ری به رز کرده وه زه رده خه نه یه کی هاتی، جاییان هاوه لآن عه رزیان کرد ئه و پیکه نینه چی بوو؟ یان بو خوی فره مووی: ده زانن بۆچی زه رده خه نه م هاتی؟

پاشان فره مووی: پیش ئیستا سوره تیکم بۆ سه ر نازل بووه ئیتر ده سته کرد به خویندنی ((بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)) ، إِنَّا أُعْطِينَاكَ الْكُوثِرَ. ۱ تا کۆتایی سوره ته که، ئه جار فره مووی: ده زانن: کهوشر چیه؟ هاوه لآن عه رزیان کر ۱۰ خداو پیغه مبه ری خودا ده زانن. فره مووی: کهوشر چۆمیکه له به هه شتدا خودا پی ی به خشیوم، خیر و بیریک ی زۆری له سه ره، رۆژی قیامت ئومه ته که م دینه سه ری، پیاله و په رداخه کانی به ئه ندازه ی ئه سته ره کانه، هه ندی که سیان لی وه لا ده نری و هه لده هاویدرین منیش ده ئیم: ئه ی خودایه! ئه وانه له ئومه تی منن، ده گوتری: ئه تۆ نازانی دوا ی تۆ چییان کردووه و چییان داهیتاوه.

ئیمامی موسلیم و ئه بو داود و نه سائی له ئه نه سی کور ی مالیکه وه هه مان فره مووده یان رپوایه ت کردووه به بری جیاوازی له وشه دا.

ئیبنو ئه بی حاتم له (السدی) یه وه رپوایه ت ده کا ده لی: له ناو قوره یشدا وا بار بوو: ئه گه ر یه کیک کور ی بر دایه ده یانگوت ئه وه فلانکه س دوا براوو وه جاخکویر بوو، جا که پیغه مبه ر ﴿﴾ کوره که ی (القاسم) مرد (العاصی) کور ی وائیل وتی: ئه وه (محمد) دوا براو بوو، ئیتر ئه م سوره ته نازل بوو، پیغه مبه ر ﴿﴾ هه ر که کوریک ی بر دایه

قوره شیه کان دهیانگوت: ئه وه موحه مه د وه جاحی برایه وه، ئیتر هه رکاتی
بو خوشی مرد دوا براو ده بی.

ئه وان نه مانی کورپان بو پیغه مبه ر ﷺ به نه نگی ده زانی، هه ژاری و بی
ده سه لاتی موسولمانه کانیشیان به نه نگی داده نا، گالته یان پی ده کردن و
ده یانگوت نه گهر ئایینه که یان راست بویه ده بویه به هیزو ده وله مه ند
بوونایه، له روانگهی مادییه وه ده یانروانییه پیغه مبه رو موسولمانه کان،
موسولمانه کانیش تازه موسولمان بوو بوون و هه ر ته نگانه یه کیان به اتایه
پیش دلته نگ ده بوون و نائومییدی و ره شبینی پرووی تی ده کردن، ئیتر
پهروه ردگار ئه م سوره ته ی نازل کرد بو دلدانه وه ی موسولمانه کان و زیاتر
دلنیا بوونی پیغه مبه ر به په یامه که ی و ئامازه ی کرد بو ئه وه: که
پیغه مبه ر ﷺ به هیزو سه رکه وتوه، شوینکه وتوانی بالاده ست ده بن،
مردنی کوره کانی پیغه مبه ر (القاسم) له مه که و (ئیراهیم) له مه دینه
له ریزی پیغه مبه ر که م ناکاته وه دووژمه کانی دوا براو وه جاح کویرن و
ناوو شوره تیان ده بریتته وه.

سوره تی (الکوتر)

بسم الله الرحمن الرحيم

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرِ ﴿٢﴾

إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ﴿٣﴾

ده فهرمووی: ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ﴾ ئیمه ئه ی موحه مه د، خیر و
فه ریکی زۆرمان پی به خشیوی و له برانه وه نایه بری له و خیر و فه ره حه وزی
که وشه ره، خودا کردوویه تی به نیشانه ی شکۆمه ندی و ریزلینانی

پیغه مبهرو نومته که ی، ئەمەش ڕەتدانەوێ موشریکەکانی مەککە یە
کە درایەتی پیغه مەریان دەکردو بەچاوی سوک لییان دەروانی و پیتیان وابوو
بەدبەخت و چارە ڕەشە..

بەشیکی تر لەو خێرە زۆرو بێ سنوورە پیغه مبهریتی و ئیسلامەتی،
کە پلەو پایە یەکی ئیجگار گەورەو سەرما یەکی زۆرو نەپراو یە بۆ
دوونیا و قیامەت.

دەبێ چ پلەو پایە یەک بگاتە پلەو پایە ی پیغه مبهریتی: کە هەمیشە
لە گەلّ خودای بونە وەردا پە یوەندی هە یە؟ چی لەو گەورە ترە بەندە یەک
لە سەر زەوی و خودا لەعالمی بالاو بە فرستادە ی خوێ دا پە یامی بۆ
بنیڕی و نە رکی هیدایە تدا نی مەردومی بخاتە ئەستۆ؟

چی لەو گەورە تر هەمیشە لە شایە توماندای بە بێ ناوی پیغه مبهرو ناوی
خودا نە بری، هەتا دوا بە دوا ی ناوی خودا ناوی پیغه نە هیئری شایەت و
مانە کە تەواو نە بێ؟

دەبێ چ ڕیزو ناو شوڕە تێک لەو گەورە تر بێ: کە پۆژانە لە هەموو
سات و چرکە یەکی ئەم جیهانە دا بە هەزاران ملیۆن جار ناوی پیغه مبهرو ﷺ
بە گوێی گیتی دا بدری و شایەتی بدری کە فروستادە ی خودایەو پە هبەری
ئادە میزاد و جندو کە یە، لە راستی دا ئەم خێرو فەرە ی بە پیغه مبهرو بە خشراو
نە بە زمان دە گوئری و نە بە قەلەم دە نووسری، بۆ یە پەروەردگار بە پە هایی
باسی کردو و سنوورداری نە کرد، هەتا ئاماژە ی بێ بۆ ئەو: کە
پرانەو ی نیە، کەوابی لە پاساوی ئەم بە هەرەو خێرو فەرە ی بێ سنوورە ی خودا
پێی بە خشیوی .

﴿فصل لربك وانحر﴾ بەردەوام بە لە سەر ئەنجامدانی نوێ ژە فەرزە کان و
سوننە تە کان، بە دڵسۆزی بۆ پەروەردگاریان ئەنجام بدە، بۆ روالەت و پیا
مە یانکە، بەردەوام بە لە سەر یە کتاپەرستی، قوربانی هەر بۆ خودا سەر

بیره، همر ناوی خودای له سهر بلی: قوربانای و نویژ به شیکن له عیبادهت، عیبادهت همر ده بی بۆ خودا نه نجام بدری.

وه کو له نایه تیکی تردا ده فهرمووی: ﴿قل: ان صلاتی و نسکی و محیای و مماتی لله رب العالمین، لا شریک له و بذلك امرت و انا اول المسلمین﴾ (الانعام/۱۶۲-۱۶۳).

نه مهش به پیچه واندهی کرداری موشریکه کانه: که نویژیان بۆ بت و صه نهم ده کرد، قوربانیان بۆ بته کانیان سهر ده بپری. دوو پرووه کانیان بهروالته عیبادهت ده کهن و مدهستیان غهیری خواجه.

نه بچار موفه سسرین را جیاییان ههیه له وه دا ئایا مدهست به: ﴿فصل لربك وانحر﴾ چیه:

۱- قه تاده عطاو عیکریمه ده فهرموون: مدهست نویژی جهژن و سهر برینی قوربانیه.

۲- ئیبنو جهریر له تهفسیری نهم نایه ته دا دواي نهو هه ندی رای هیئاون ده لی رای په سه ند نه وه یه: مدهست هه موو نویژیك هه موو ئاژه ل سهر برینیك بی، واته: هه موو نویژیك بۆ خودا نه نجام بدهو مدهستت به ندایه تی کردنی نهو بی.

ههر ئاژه لیك سهر ده بپری مدهستت په زامه ندی خودا بی و ته نها ناوی خودای له سهر بیته، سوپاسی خودا بکه له سهر نهو هه موو نیعمه تانه ی پی بی به خشیوی.

﴿ان شانتك هو الابر﴾ بیگومان نهو که سه ی رق و کینه ی له تۆیه نه ی موحه مه د! رقی له په یام و بهرنامه ی تۆیه، نه وه دوابراوو وه جاخکوئرو بی خێرو بی ره، نهو بی ریزو ناوو شو ره ته نك تۆ!!

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الکافرون)

ئەم سوورەتە مەککیەو شەش ئایەتە. ناوی نراوە سوورەتی (الکافرون) چونکە پەرەردگار فەرمانی بە پیغەمبەر ﷺ کردووە: کە خیطاب ئاراستە ی کافرەکان بکا: کە عیباده تی ئەو خودا درۆزنانە ی ئەوان ناکاو بت و صدەم ناپەرستی، پیشی دەگو تر ی: سوورەتی (المنابذة) و سوورەتی (الاخلاص) و سوورەتی (المشقة).

ئەم سوورەتە مەککیە لەراستی دا سوورەتی جودابوونەو دەست لەیەک بەردانە لەنیو پیغەمبەر و موشریکەکاندا. پیغەمبەر ﷺ بە ئاشکرا رابە دە گە یە نی: کە تەنھا عیباده ت بۆ خودا دە کاو بە هیچ شیو یە ک بت و صدەم ناپەرستی، موشریکەکان بی هیوا دە کا لەو ی پیغەمبەر ﷺ عیباده ت بۆ بت و صدەمەکان بکا.

دوا ی ئەو ی قورەیشیەکان پیشنیاریان بۆ پیغەمبەر کرد کە سالتیک ئەو عیباده تی بته کانیان بکا و ئەوانیش سالتیک عبادە تی خودا بکەن، ئەم سوورەتە نازل بوو قورەیشییەکانی هیواپراو کردو دلتیای کردن: کە بە هیچ جوړیک ئەو ئاواتە پیس و بۆگەنیان نایەنە دی..

دەربارە ی سەبەب نزولی ئەم سوورەتە رپوایاتی جوړاوجوړ هەن هەموویان ئەو دە گە یە نن: کە قورەیشییەکان داویان لە پیغەمبەر ﷺ کردووە: کە سالتیک ئەو بتپەرستی بکا و ئەوانیش سالتیک خودا پەرستن، ئیتر ئەم سوورەتە نازل بوو.

و هەکو ئاشکرایە و قورئان ئاماژە ی پی کردووە عەرەبەکان ئینکاری هەبوونی خودایان نە دە کرد، وەلی دانیان بە تاک و تەنهایی ئەو زاتە دا

نه دهنه، وه کو پیویست خودایان نه دهناسی و وه کو پیویست عبادته تیان
نه ده کرد، نه وه بوو بت و صه نه میان ده کرده هاوه لی خوداو په رستشيان بؤ
ده کردن بؤ نه وهی له خودایان نزیک بکه نه وه..

وه کو له سوره تی (الزمر) دا نامه به وه ده کاو له سهر زمانی
قوره یشیه کان ده فهر موی: ﴿ما نعبدهم الا ليقربونا إلى الله زلفی﴾
له لایه کی تره وه نه وان پروایان وابوو: که به دیه پنه ری ناسمانه کان و زهوی
خودایه وه هر نه وه به دیه پنه انون، هر نه وه بوونه وه هر هه لده سورپیتی و خورو
مانگ و نه ستیره کانی رامکردون، وه کو له سوره تی (العنکبوت) دا
نامه به وه ده کاو ده فهر موی: ﴿ولئن سالتهم من خلق السموات و
الارض و سخر الشمس و القمر ليقولن الله﴾ یان ﴿ولئن سالتهم من
نزل من السماء ماءً فاحيا به الارض بعد موتها ليقولن الله﴾.

له سویند خوار دیشیاندا ناوی خودایان ده هیئاو ده یانگوت: (والله)،
(بالله)، (تالله). له پارانه وه دا ده یانگوت: (اللهم).

به لام و پرای نه م بیرو باوه په یان هاوه لیان بؤ خودا داده نا، بته پرستی
بالی ره شی کیشابوو به سهر وولاتیاندا، دل و ده وونیان قفل بوو بوو، بیرو
بؤچوونیان هه موو شتواوو گومپایی بوو!

له کشتوکالیان دا له ناژهل و بهروو بوومیاندا به شیکیان بؤ بته کانیان
ته رخان ده کردو هه ندیکیشی بؤ خودا، دواپی چند فرت و فیلیان نه نجم
ده دان بؤ نه وهی لهو به شهی بؤ خودایان داده نا بیدزنه وه بیخنه سهر
به شی بته کانیان.

عهر به کان خویان به شوینکه وتووی هه زره تی ئیبراهیم عليه السلام ده زانی و
پیان وابوو نه وان له سهر هیداپنه تن و له نه هلی کیتاب زیاتر له سهر حقن،
جوله که پیان وابوو عوزه بر کوری خودایه، فه له کانیش عیسیان به کوری
خودا ده زانی. هه ندی له عهر به کانیش فریشته یان ده په رست و برپیکیشیان

جندۆکه پهرست بوون، وایان ده‌انی رَیازی ئه‌وان په‌سه‌ندتره، چونکه به‌خه‌یالی خو‌یان بیرو باوه‌ری ئه‌وه: که فریشته‌و جندۆکه مندالی خودابن زۆر ویچووتره له‌وه‌ی: که عوزه‌یرو عیسا کوری خودابن!

که حه‌زهره‌تی موحه‌مه‌د ﷺ بانگه‌وازی خو‌ی پاگه‌یاند، وتیان: ئیمه له‌سه‌ر نایینی حه‌زهره‌تی ئیبراهیمین و چ پئویستیمان به‌وه نیه شوین موحه‌مه‌د بکه‌وین، له‌هه‌مان کات دا هه‌ولیان ده‌دا له‌گه‌ڵ پیغه‌مبه‌ردا رَیگ بکه‌ون و رَیبازیکی مام ناوه‌ندی بگره‌بهر، بۆیه پێشنیاری ئه‌وه‌یان بۆ پیغه‌مبه‌ر ﷺ کرد: که ئه‌و سوژده بۆ ته‌کانیان به‌ری و ئه‌وانیش سوژده بۆ خودا به‌رن: هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ر به‌خرابه‌ی خودا‌کانی ئه‌وان نه‌کاو په‌خه‌یان لی نه‌گری ئه‌مانیش رَیگه له‌پیغه‌مبه‌ر نه‌گرن له‌بلاو‌کردنه‌وه‌ی په‌یامه‌که‌ی.

نێتر بۆیه کالاً کردنه‌وه‌ی ئه‌م پێشنیاره‌ی قوره‌یشیه‌کان و رَیگه‌ گرتن له‌و هه‌ول و ته‌قه‌للادانه‌ی کافره‌کان جو‌دا کردنه‌وه‌ی کوفرو ئیمان و یه‌کتا‌په‌رستی و بت‌په‌رستی ئه‌م سوره‌ته به‌و شیوه‌ جه‌زمی و حه‌سه‌ نازل بوو، به‌ربه‌ستیکی تۆکه‌ی له‌نیوان پیغه‌مبه‌رو قوره‌یشیه‌کاندا دانا.

سوره‌تی (الکافرون)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ يَتَّيِّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ ﴿٤﴾
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٥﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾

فەرمووی: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ﴾ ئەوی موخەمەد بە کافەرەکانی قورەیش بلی: ئەوی بێ پروایینە، ئەوی ھاوبەش دانەرانی بۆ خدا، من ھەرگیزاو ھەرگیز عیبادهتی ئەو بت و صەنەمانە ناکەم: کە ئێوە دەیانپەرستن، بەھیچ شێوەیەک بەندایەتی ئەو خدا درۆزنانە ناکەم! نایەتە کە تایبەت نیه بە کافەرەکانی قورەیشەو بە لکو ھەموو کافرێکی سەر زەوی دەگریتەو.. ناماژە ئێوەشی تێدایە: کە ئەو فەرمانی خودایەو موساوەمە تێدا ناکری، خدا فەرمانی پێ کردوو و ھەلۆە شانەوێ نیه و ناکری تەنڤیز نە کری!

﴿وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ﴾ ئێوەش تا بەردەام بن لەسەر شیرک و بێ پروایی خۆتان، پەرستشی ئەو خودایە ناکەن: کە من دەپەرستم. پەرستراوی من جوداوازه لە پەرستراوی ئێوە، ئەمن خودای تاک و تەنھا و خاوەن صیفاتێ خودایەتی دەپەرستم، ھەموو صیفاتێ کە مال و جەمالی بەرەھایی تێدان، خدا درۆزنەکانی ئێوە بەردوداری بێ گیانن، ھیچیان لەدەست نایە.

﴿وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ، وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ﴾ ئەو خوداپەرستیە ناکەم: کە ئێوە دەیکەن، چونکە خوداپەرستی من یەکتاپەرستیە، کەسی تر ناکەم بە ھاوێ و ھاوشانی خدا، ئێوەش ئەو خوداپەرستیە ناکەن کە من دەیکەم، چونکە خوداپەرستی ئێوە ھاوبەشی پەیدا کردنە، چەند بت و صەنەمیکتان داناو کردووتانن بە ھاوشانی خدا.

بەھیچ جۆرێک من و ئێوە یەکتەر ناگرینەو، خاڵی ھاوبەشمان نیه، کەوابێ ﴿لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ﴾ نایینی خۆتان بۆ خۆتانەو ھیچ پەيوەندییەکی بەمنەو نیه و نایبێ. نایینی خۆم بۆ خۆم و ھیچ پەيوەست بەنایینی ئێوەو نیه، وامەزانن کە نایینە کەتان حەقەو من بروام پێتەتی!!

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (النصر)

نهم سووره ته مه ده نییه و سیّ نایه ته، ناوی نراوه سووره تی (النصر)
چونکه بهرسته ی ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ﴾ دهستی پیکراوه، به ناشکرا ناماژه
بوّ فته می مه ککه ده کاو مه بهستی سه رکه وتنی پیغه مبهرو موسولمانانه
به سه ر قوره یشییه موشریکه کان دا، مژده ی بلاو بوونه وه ی نایینی
نیسلامی پیروزی تیدایه، له هه موو کون و قوژینی نیوه دوورگی عه ره بی
و رامالینی تاریکی کوفر ۱ سته مه تیدایه، له هه مان کاتدا هه والی نزیک
بوونه وه ی له دونیا ده رچوونی پیغه مبه ریش ده گه یه نی، فهرمانی پیّ ده کا
به ته سبیح و ته قدیسی خوداو داوای لیّ خوش بوون.

کاتس نازل بوونی نهم سووره ته راجیایس زانایانس نیسلامی تیدایه :

۱- هه ندیک پیمان وایه پرگارکردنی مه ککه سالی هه شته می کۆچی بووه
نهم سووره ته سالی ده یه می کۆچی نازل بووه، پیغه مبه ر ۲
دوای نازل بوونی نهم سووره ته هه فتا رۆژ ژیاوه، له مانگی ره بیعول
نه وه لی سالی ده یه می کۆچی دا وه فاتای کردووه، بویه له هه ندیک
ریوایه تدا هاتووه نهم سووره ته ناوی سووره تی (التودیع) ه، سووره تی
خودا حافیزی.

۲- کۆمه لئیکی تر پیمان وایه: نهم سووره ته له پیش پرگارکردنی مه ککه دا
نازل بووه، خودا واده ی به پیغه مبه ر داوه: که به سه ر قوره یشیه کاندا
بالا دهستی ده کاو شاری مه ککه ده که ویتته ژیر رکیفی
پیغه مبه ره وه، موژده یه که و پیش وه خت پیّ دراوه.

نمونه ی نهم نایه ته نایه تی: ﴿إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَىٰ مَعَادٍ﴾

(القصص/۸۵) . له لایه کی تره وه وشه ی ﴿اِذَا﴾ له سووره ته که دا داخوازی نه وه یه سه رکه وتن و پرزگار کردنه که له داهاتوودا بی نهک رابورد بی . به گویره ی نه م رایه هه ولدان له پرزگار کردنی مه که هه والی نه یینی یه و خودا به پیغه مبهری خو ی پاگه یان دو وه و جوړیکه له موعجیزه .

به لام به گویره ی ریوایه ته که ی عه بدوولای کور ی عومهر ﷺ پای یه که م په سه نده ، عه بدووللا ده فرمو ی : نه م سووره ته له مینا له حه جی مالتا وایی دا نازل بو وه ، پاشان نایه تی ﴿الیوم اکملت لکم دینکم واتممت علیکم نعمتی﴾ (العائده/۳) . نازل بو وه ، پیغه مبه ر دوا ی نازل بوونی نه م نایه ته هه شتا پوژ ژیا وه ، پاشان نایه تی (الکلاله) ی کو تای سوره تی (النساء) نازل بو وه ، پیغه مبه ر ﷺ دوا ی نازل بوونی په نجا پوژ ژیا وه ، نه مجار نایه تی ﴿لقد جاءکم رسول من انفسکم﴾ (التوبة/۱۸۲) . نازل بو ، پاش نه وه سی و پینج پوژ ژیا وه ، نه مجار نایه تی ﴿واتقوا یوماً ترجعون فیه الی الله﴾ (البقره/۲۸۱) . نازل بو ، دوا ی نازل بوونی نه م نایه ته پیغه مبه ر ﷺ بیست و یدک پوژ ژیا وه ، موقتیل ده لی : هوت پوژ ژیا وه .

نیام نه حمدو به یه قی و نه سائی له ثبینو عه بیاسه وه ریوایه ت ده که ن ده لی : که سوره تی ﴿اِذَا جاء نصر الله﴾ نازل بو پیغه مبه ر ﷺ فرمو ی : هه والی مه رگی خو م راده گه یه نم ، نا له م سالد دا ده مر م !

سوره تی (النصر)

بسم الله الرحمن الرحيم

اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴿١﴾ وَرَأَيْتَ النَّاسَ

يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ

وَاسْتَغْفِرْ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾

دەفەرموۋى: ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ ئەي موحەممەد؛ ھەركاتى بەسەر دووژمنە قورەيشىيەكانت دا زال بوۋى ۋ يارمەتيدانى خودات بوۋ دەستەبەر بو، شارى مەككەت بوۋ رزگار كراو بالادەست بوۋى.

﴿وَرَأَيْتِ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا﴾ ئادەمىزادى بەرەگەز عەرەب و ئاعەرەبىت بىنن پۇل پۇل دەھاتنە ژيەر خىۋەتى ئىسلامەۋە موسولمانبوۋنى خۇيان راگەياندا، ئەۋە ﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا﴾ لەپاساۋى ئەۋ نىعمەتە گەۋرەيەدا ئەتۇ شوكر و سوپاسى خودا بىكە، نوۋژەكانت بەرپىك و پىكى ئەنجام بەدە، بەردەۋامبە لەسەر يەكتاپەرستى و ھەر شتىك بوۋ خودا نەشى پالتى مەدەۋ لىۋى دوور بخەرەۋە، ھەمدو سەناۋ تەسبىھى خودا بىكە، داۋاۋ لىۋىخۇشبوۋنى لىۋى بىكە، بوۋ ئەۋەى ئومەتەكەت چاۋت لىۋى بكاۋ داۋاۋ لىۋىخۇشبوۋنى خودا بىكەن، ھەرۋەھا داۋاۋ چاۋپۇشى لەتاۋانى موسولمانانىش بىكە، چونكە خودا بەزۇرى لەتاۋان و ھەلەى تۆبەكاران خۇش دەبى!

ھەموو نىعمەتتىكى خودا شىاۋى ئەۋەيە سوپاس و ھەمدى خوداۋى لەسەر بىكرى، يەكىك لە نىعمەتە گەۋرەكانى خودا بەسەر پىغەمبەر و موسولماناندا بالادەستبوۋنى پىغەمبەرە بەسەر دووژمنەكانى دا، رزگارکردنى مەككەيە، قىبلى موسولمانان مەلبەندى كابدەى پىرۆزە.

ۋىپراى ئەم نىعمەتە گەۋرەۋ پىرۆزە، خودا نىعمەتتىكى تىرى گەۋرەى بەپىغەمبەر بەخشى، ئەۋىش برىتى بوۋ لە موسولمانبوۋنى عەرەبەكان پۇل پۇل و كۆمەل و كۆمەل بلاۋبوۋنەۋەى ئايىنى ئىسلام بەناۋ نىۋەدورگەى عەرەبدا، بۆيە لەكۆتايى سورەتەكەدا پەرۋەرگار فرمان بە پىغەمبەر و موسولمانان دەكا: كە زۆر سوپاسى خودا بىكەن و داۋاۋ لىۋىخۇشبوۋنى لىۋى بىكەن، ھەرچەندە فرمانەكە پاستەۋخۇ ئاراستەى پىغەمبەر كراۋە، ۋەلى لەكاتىك دا ئەۋ لەگەل ئەۋەدا مەعصومەۋ

به ده قی قورئان خودا له هه موو تاوانیکی خوش بووه
 نه گهر هه بیی، فرمان بهو بکری بۆ تۆیه کردن دیاره نومه ته که می زیاتر
 پتویسته تۆیه و ئیستیغفار بکه ن.

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (المسد)

ئهم سووره ته مه ککیه و پینج نایه ته، ناوی نراوه سووره تی (المسد)
 چونکه له کۆتایی سووره ته که دا ده فرمووی: ﴿فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ﴾
 ناوه پۆکی ئهم سووره ته بریتیه له دیاریکردنی سه ره نجامی نه بو له هه ب
 (عبد العزی بن عبد المطلب) مامی پیغه مبه ر ﷺ ههروه ها سه ره نجامی
 ژنه که شی (أم جمیل) که ناوی (ئه روا) ی کچی (حەرب)ه خوشکی نه بوسه فیانه
 ئهم ژن و میرده زۆریان نه زیه تی پیغه مبه ر ﷺ داوه، زۆریان دژایه تی
 کردو و گه لێک هه وێیان دا که سانی دیکه مهنع بکه ن له ئیمانیه تان..

له سه حیحی موسلیم و بوخاری دا هاتووه: لـه ئیبنو عبه ساهه
 رپوایه تیان کردووه: ده فرمووی: که نایه تی ﴿وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾
 (الشعراء/ ۲۱۴) نازل بوو پیغه مبه ر ﷺ چووه سه ر کتوی صه فاو به ده نگه
 بهرز فرمووی: (یا صبا حاه!) و هاواری کرد، خه لکه که وتیان: ئه و هات و
 هاواره چی یه؟ وتیان ئه وه موحه مده، ئیتر قوره یش لی ئی کۆبوونه وه.

ئه مجار فرمووی: ئه ی خێلی فلان، ئه ی هۆزی فیسار، ئه ی بنه ماله ی
 فلان، ئه ی نه وه ی (عبد مناف) ئه ی نه وه ی (عبد المطلب)، هه موو گوئی
 قولا خبوون جا خو ده لێ چی؟ فرمووی: ئایا نه گهر من پیتان بلیم: ئه وه
 دوو ژمن به هیزی ته یاره وه واله پشت ئه و کتیه وه خو ی ئاماده کردووه بۆ
 هیرشکردن بۆ سه رتان، ئایا بروام پێ ده که ن؟

هه موویان وتیان: تا نیستا درۆمان لی نه بینوی، پیغه مبه رﷺ فهرمووی:
﴿فاني نذير لكم بين يدي عذاب شديد﴾ نه بو له هب وتی: دهك داوه شی
نه وه بو نه مه نیتمهت کو کرده وه؟ تیت سوره تی ﴿تبت يدا ابي لهب..﴾ نازل بوو.

سوره تی (المسد)

بسم الله الرحمن الرحيم

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿١﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا
كَسَبَ ﴿٢﴾ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿٣﴾ وَأَمْرَأَتُهُ
حَمَّالَةَ الْחَطَبِ ﴿٤﴾ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ﴿٥﴾

ده فهرمووی: ﴿تبت يدا ابي لهب وتب﴾ دهك له ناو بجی دوو دهستی
نه بو له هب و برزن، واته: به هيلاك بجی و بفهوتی نه بو له هب، خو
فهوتاو له ناو چوو، خه ساره تمه ندی دوونیواو قیامهت بوو، له هه ردوو
دوونیدا به دبه خت و چاره رهش بوو.

﴿ما أغنى عنه ماله وما كسب﴾ مال و سامان و ناوو شۆرهت، پۆژی
قیامهت فریای نه كهوت له عه زابی خدا نه پياراست، فهوتانی مسوگه ر
بوو بۆیه به (کرداری رابردو) ته عبیری لی دایه وه، نه وه بوو له دواي جهنگی
به در به چهند رۆژێك ده ردیكي پیسی تووش بوو به گه رۆلی مرد!

نه بو له هب هیندهی رق له پیغه مبه ر بوو، پیش نه وه ی پیغه مبه رﷺ
سروشی بۆ بی، نه بو له هب دوو کچی پیغه مبه رﷺ كه (رقیه و
ام کلثوم) بوون بۆ دوو کۆری خوێ خواستبوونی و بوکی بوون.

که پیغه مبه رﷺ بانگه وازی نیسلامی ئاشکرا کرد، نه بو له هه ب زهختی له کوره کانی کرد: که کچه کانی پیغه مبه ر ته لاق بدهن، بۆ نه وهی پیغه مبه رﷺ پی ی دلتەنگ بی و پتر زهختی بکه ویتته سه ر!

﴿سیصلی ناراً ذات لهب﴾ له قیامه تدا نه بو له هه ب ده چیتته ناو ناگری بلتسه دارو هه لگیسراو.

﴿وأمراته حمالة الخطب﴾ ژنه کەشی که ناوی (أم جمیل) ه له گه ل نه بو له هه بدا ده چیتته ناو دۆزه خه وه، ه له واقع دا هه لگری چاوگی فیتنه و ئاشوبه، فیتنه و دو زوبانی که هه میسه له هه ول ته قه لادایه بۆ ئاشوب نانه وه له نتوان پیغه مبه رو مه ردومدا.

یان ﴿حمالة الخطب﴾ ناماژه بۆ نه وه ده کا: که درک و چقلی له کوئی خۆی ده داو به شه و ده چوو له سه ر ریگای پیغه مبه رﷺ بلاوی ده کرده وه. ﴿فی جیدها جبل من مسد﴾ گوریسیکی نه ستوری بادراو له پوشی خورما و له ملیاو هه میسه کوئه داری فیتنه یی و ئاشوبی به کوئه وه یه و دی و ده چی بۆ نانه وهی ئاژاوه و خۆشکردنی ناگری فی نه یی.

یان چۆن له دونیادا نه و ژنه هه لژگ و درک و چقل هه لده گری و ده چی له سه ر ریگای پیغه مبه ر بلاویان ده کاته وه بۆ نه وهی له قاچی پیغه مبه ر رابچن، یان کوئه داری له کوئل داوه بۆ هه لگیسانی ناگری فیتنه یی، پۆژی قیامت زنجیری ئاگرینی له مل ده کری و به و جوړه سزا ده دری، چونکه هه موو تاوانباریک پۆژی قیامت به شتیک سزا ده درین: که له گه ل تاوانه که یاندا بگوئجی له جوژی تاوانه که یان بی.

مانایه کی تریش هه لده گری، نه ویش نه وه یه: ده فه رموی: نه و ژنه به دبەخته زۆر خۆی ماندوو ده کا بۆ ئاشوب نانه وه و دو زوبانی و هه لگیسانی ناگری فیتنه یی، به م شیوه یه ده لینی گوریسیکی نه ستووری

بادراوی ناشیرینی له ملدا یه و کۆلێک هه لیژگ و چقلی له کۆلی خوێ
 شه تهك داوه بۆ هه لگه رساندنێ ئاگرێ فیتنه یی، نه جار دیمه نی شه کۆل
 هه لگه گوریس له مله چه ند ناشیرینه به تایبه تی نه گه ر ئافره ته یی شه
 ژنه ی (شه بو له هه ب) یش له دوو زمانێ فیتنه نانه وه دا شه وه ند ه یمه نی
 ناشیرین و قیژه ونه .

زانایانی ئیسلام فەرموویانه ئەم سورتە موعجیزە یەکی گەورە یە و
 نیشانە ی راستی پیغه مبه رایە تی حەزەرە تی موحه مە ده . چونکە له و کاته وه
 ئەم سورتە نازل بوو هه وائی له به دبە ختی شه بو له هه ب و ژنه که ی داو
 شه وه ی راگه یاند: که شه وان ئیمان ناهینن، هیچ کامی له م ژن و میرده ،
 یان هه ردووکیان نه به ناشکراو نه به نه یینی ئیمانیان نه هینا و به کافری
 سه ریان نایه وه ، قسه که ی قورئان راست ده رچوو ته عبیر بوو له واقع .

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الإخلاص)

ئەم سورتە مەکییە و چوار ئایەتە، زۆر ناوی لێ نراون:
 به ناویانگه تریان (سورة الإخلاص) ههروه ها پێی ده گوته ی: (سورة التفرید)
 یان (سورة التجريد) یان (سورة التوحيد) یان (سورة النجاة) یان
 (سورة الولاية) یان (سورة الأساس).

ئەم سورتە کورتە هاوسهنگی سییه کی قورئانه، وه کو له رپوایه تی
 سه حیحدا هاتوه، ئیمامی بوخاری له شه بو سه عده وه فەرمووده یه ک
 رپوایه ت ده کا، ده لێ: پیاویک گوێی له پیاویک ده بی ﴿قل هو الله أحد﴾
 ده خوێنی و دووباره ی ده کاته وه، که رۆژ ده بیته وه دیته خزمه ت پیغه مبه ر ﷺ
 باسی شه وه ی بۆ ده کا: که گوێی لێ بووه کا براهه ک شه و ئەم سورتە ته ی

خویندوه و دووباره و سی باره ی کردۆته وه، کابرا به شتیکی که می ده زانی، پیغه مبه ر ﷻ فه رموی: (والذي نفس بيده، انها لتعدل ثلث القرآن) سویندم به و که سه ی گیانی منی به دهسته نه و سوره ته هاوتای سییه کی قورنانه! نه مهش جینگای سهر سورمان نیه سوره تیکی و ابچکۆله هاوتای سییه کی قورنان بی. چونکه بیگومان نه و یه کتاپه رستییه ی تییدا فه رمان به پیغه مبه ر ﷻ کراوه رایگه یه نی، نهویه کتایی یه ی (قل هو الله احد) ناماژه ی پی ده کا، یه کتایی یه له بیرو باوه ردا، ته فسیره بو بوونه وه، قانون و یاسایه بو ژیان، که واته نه م سوره ته پانترین هیلی سهره کی دهرباره ی حه قیقه تی ئیسلام را ده نوینی.

نه وه ده چه سپینی: که هیچ خودایه ک حه ق نیه زاتی خودانه بی، که س هاوشانی نیه و که سی له وینده ی نیه. هیچ حه قیقه تیک نیه جگه له حه قیقه تی خودا، هیچ بونیک نیه جگه له بوونی حه قیقی خودا، هه موو هه بوویه کی تر هه بوونه که ی له هه بوونی خوداوه ده گری هه نه و بکه ری حه قیقی یه و نه و به رپۆه به ر و به دیهینهری بوونه وه ره هه موو و جۆدیک، هه موو بکه ریک له زاتی پاکی خوداوه سه رچاوه . هه گر ۲ و هیتزو توانا له و وه ره ده گری. هه ره نه و شیاوی په رستن و روتیکردن و هانا بو بردنه له خۆشی و ناخۆشی دا به ناشکراو نهی.

سوره تی (الإخلاص)

بسم الله الرحمن الرحيم

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ① اللَّهُ الصَّمَدُ ② لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ③ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ④

﴿قُلْ: هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ نهی موحه ممد؛ بهو که سانه بلی، که پرسیمارت لی ده کهن خودای تو چونه و چیه؟ بلی: خدبه ری راست و واقع نه وهیه نهو خودایه ی که (واجب الوجود)، بوونی پتویسته و نه بوونی نابی، ناوی (الله) یهو تاک و ته نهایه له زات و سیفاتی دا، کهس هاوه لی نیه و بی نووونه و هاوشانه، واته: نهو خودایه ی تیوه دیناسن و دان بهوه دا ده نین، که به دیه پنه ری ناسمانه کان و زهوییه و تیوه شی به دیه پناوه یه کهو تاک و ته نهایه له خودایه تی دا. کهس هاوشانی نیه له خودایه تی دا، له هه موو رویه کهوه تاک و ته نهایه !!

﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾ هه ر نه لا داوا ی لی ده کری بو دابین کردنی پتویستی، بو هه موو کاریک داوا لهو ده کری، چونکه هه ر نهو ده توانی به هانای ئاتا جان وه بی، واته ﴿الله﴾ نهو خودایه یه هه موو دروستکراویک په نای بو دبا، کهس بی نهو ناتوانی بی و بزی، هه موو کهس موحاجی نهو، نهویش هیچ پتویستی به ته وان نیه، بوونی مه خلوقات له خودایه تی نهو زیاد ناکا نه بوونیشیان له خودایه تی نهو کهم ناکا.

ئیبنو عبباس له مانای ﴿الصمد﴾ دا ده فهرمووی: واته: نهو کهسه ی هه موو مه خلوقات داوا ی لی ده کهن بو جی به جی کردنی پیداو یستییه کانیا ن، گه وره یه که لهو نهو په ری گه وره یی دایه، ریزداریکه ریزی بی سنووره، شکومه ندیکه له نیهایه تی شکومه ندیدایه، له ره وشتی حیلیم و عیلمدا فهردی موتله قه، خودایه که هه رچی صیفه تی که مال و جه مال و جه لال هه یه هه یه تی، له هه موو عه یب خه وشیک پاک و مونه زه هه.

﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾ مندالی لی نه بووه، له که سیش نه بووه، نه مندالی هه یه نه باوک و دایکی هه یه، چونکه زاتی که له کهس ناچی، قه دیه و سه ره تای بوونی نیه، کاتیک نه بووه نهو نه بووی، قه باره و ماده نیه،

له هیچ شتێك ناکاو کەس لەو ناکا، بەمەش رەدی ئەوانە ی دایەو: کە دەلێن: فریشتە کچی خودان، هەروەها رەتدانهوێ بیرو باوەری جولەکەکان: کە دەیانگوت: عوزیر کۆری خودایە، یان مەسیحیەکان: کە دەلێن: عیسا کۆری خودایە، بەلکو رەدی هەموو بیرو باوەرێ پوچ و بەتالەکانی دایەو

﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ کەس نیە هاوشانی ئەو، نە لە حەقیقەتی بوونی دا، نە لە حەقیقەتی فەرمان و کردەوێ دا، خودایە کە بەبێ ئیزن و مەشێنەتی ئەو هیچ کارێک ئەنجام نادری، هەر ئەو گەورە یەو گەورە ی تر نین، هەر ئەو خودایە و ئادەمیزاد و جند و کەو فریشتە هەموویان بەندە ی ئەون، حەقیقەتی خودا پایە دارو ئەزەلی و ئەبەدییە، هەر بوو و هەر دەبێ، گۆرانی بەسەردا نایە، خودایە کە تاک و تەنهاو بێ هاوێل و بێ مندال و بێ خێزان و بێ هاوسەر!!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سورەتی (الفلق)

ئەم سوورەتە پێنج ئایەتە بەلای (الحسن) و عەطاو عیكریمەو جابیرەو مەكکیە، جەماوەری زانایانیش هەر پێیان وایە، ئیبنو عەبباس و قەتادەو کۆمەڵێکی تر دەفەرموون مەدەنییە، ناوی نراوە سورەتی (الفلق) چونکە سەرەتاکی بە ئایەتی ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ دەستی پێ کراوە، فەلەق: لەتبون و لی جیابوونەوێ شتێکە لەشتێک، دانەوێلە: کە لەژێر خاکدا شەق دەبێ، بادام و فستەق کە دەم دەکەنەو، ئاو کە لەکیو هەلەدەقوێ، باران کە لەهەور دێتە خوار، مندال کە لەدایک دەبێ.. هتد. وشە ی (فلق) دەیانگریتەو.

سوره ته که خو په ناگرتنی به خدا له خو گرتووه له شهرو نه گبه تی
مه خلوقات، به تاییه ت به لاو موصیبه تی ناو تاریکایی شهو،
فرت و فیلی جادوگهرو فیتنه جویان و دل پیس و حسودو چاوپیسه کان،
فهرمان ده کا به وهی تاده میزاد په نا بگرن به خدا لهو نه خوشییه
دهرونیانه ی زیان ده گیه نن.

داوای پاریزگاری له خدا بکمن لهو گیانله بهره ژه هراویانه ی زیان
ده گیه نن، په نا بگرن به خدا له شهرو تاریکی: که بوونه وهر داده پوښی
به تاییه تی له بیابان و کیوو که ژدا، چونکه زورجار کاره ساتی جوړاو
جوړی تیدا دینه دی.

بوخاری خاوه نانی سونه ن له باسی داواکردنی شیفا به م سی سوره ته
(الإخلاص) و (المعوذین) له خاتو عائیشه وه ریوایه ت ده کمن ده فرمووی:
پتغه مبه ر ﷺ هه موو شه وی که ده جووه سهر جیگا بو نووستن، هه ردوو
ده ستی ده کردنه وه ده پاراپه وه، پاشان فووی له ناو ده سته کانی ده کردو
﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ و ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ و ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ
النَّاسِ﴾ ی ده خویندو نه مجار به هه ردوو ده ستی سی جار دهم و چاوی سهرو
شان و مل و سنگی خو می مسح ده کرد، نه مجار راده کشا!

سوره تی (الفلق)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِنْ
شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي
الْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ﴾ ئه ی پیغه مبه ر: بلی من په نا ده گرم به و خودایه ی په رده ی نه بوونی له ت کردو بوونه وه ری لی دهره ی نا، یان په نا ده گرم به خودای به یانی، که به و نوورو پروناکییه نارامی ده خاتسه وه و ترس و خو فی تاریکی لا ده با، یان په نا ده گرم به خودایه که به دیه ی نه ری هه موو بوونه وه ره، په نا ده گرم به زاتی پاکی له شهرو نه گبه تی هه رچی دروست کردوه، به هه موو جوړیک و هه موو کاتی که په نا ده گرم له شه ری مه خلووقاتی خودا، چونکه مه خلووقات له کاتی به یه که گه یشتن و لی که نزیک بوونه وه دا هه ندی جار زیان به یه کتر ده گه یه نن، هه ر وه کو چو ن له حالاتی تر دا خیر و بیریان بو یه کتر هه یه .

په نا گرتن به خودا لی ره دا بو نه وه یه شه ر لابه ری و خیر بی نی، شه ر لاداو خیر ده سته به ر بکا، حال و وه زعه کان وابگوړی خیریان تی دابی و له شه ر دوور بن.

﴿وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ﴾ په نابگر له شهرو نه گبه تی شه و که به تاریکی خو ی به سه ر بوونه وه ردا ده کشی و مه ردووم داده پو شی به ره نگیت که رزگار بوونی لی نا کری و ده بیته مایه ترس و بیمی کی زور، چونکه کاتی که شه و روی زهوی داده پو شی له گهل خو ی دا ترس دینی، له مال دابی ترسی نه وه ت هه یه دووژمنت فرسه ت لی بی نی و زیانت پی بگه یه نی، نه گه ر له ری گاوبانای ترسی پی گو مکردنت هه یه، ترسی هه له نگوتن و هه لدیران و پیوه دانی مارو دوویشک و په لاماردانی چه ته و پیای ری گرت هه یه، هه روا خه یال و بیرو که ی ترسنا که که له هه موو لایه که وه لی ت کو ده بنه وه، ختو که ی شه ی تان و وه سه وه سی شه یاتینی و شه وه ت و ناره زو و گه لی شتی تر که به هوی تاریکی شه وه وه په یدا ده بن.

﴿ومن شر النفاثات في العقد﴾ پەنا بگره لەزیانی ئەو دوو ڕوو دوو زمانانە ی بەردەوام خەریکی تێکدانی نێوان باوک و فەرزەندو ژن و میێردو خەزم و کەس و کارو برادەرانی، دلایان لەیە کتر کرمی دەکەن، فیل لەهەست و شعوری ئەم و ئەو دەکەن و لەخستەیان دەبەن؟ بەرواڵەت جادوبازی دەکەن، گری لە داوێ دەزوو دەسەسپ دەدەن و فوی پێدا دەکەن و لاسایی ساحیرەکان دەکەنەوێ پەیرەوی داب و نەریتی ئەوان دەکەن.

لەراستی دا سیحر سروشتی شتەکان ناگۆڕی و حەقیقەتیکی تر بۆ ئەو شتە دروست ناکا، بەلام هەستەکان وای دەکا گەردنکەچی ویستی ساحیرە کە بن، چار بەستەکی لەسیحر لیکراو دەکری و راستییەکانی لی دەگۆڕین و حالەتە بینراوە کە لی دەبیته حەقیقەت و راستی و تەسلیمیان دەبی.

تەنەندەت حەزەرەتی موسا ﷺ و پێرای پلە ی پێغەمبەراییەتی کە ماره درۆزنەکانی ساحیرەکانی بینی خەیاالی بۆ ئەوێ چوو کە ماری راستین و لەدلی خۆی دا ترسی لی پەیدا بوو!

و هەکو قورئان ناماژە ی بۆ دەکاو دەفەرموی: ﴿قَالُوا يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى﴾ قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا حِبالُهُمْ وَعَصِيَّهُمْ يُخِيلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَى ﴿ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةٌ مُوسَى ﴿ قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى ﴿ وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى﴾ (طە/ ۶۵-۶۹).

بێگومان گوریس و گۆچانەکانیان نەبوو بوونە ماری راستی، وەلی حالەتێکیان دروست کرد تەماشاکەران و موساش لەگەڵیان وایان زانی ماری زیندوون و ئەو جم و جولەیان حەقیقەتە، بەجۆرێک حەزەرەتی موسا ترسی لی پەیدا بوو، ئیتر خودا پشتگیری کردوو نەیهیشت ئەو حالەتە ی

بهرده وام بی، پاشان راستی دهرکوت کاتیك عهصای موسا بوو به ماری
راسته قینه و ماره درۆزنه کانی نهوانی هه لگوشین.

به لئی نهوه یه سروشتی سیحرو پشت به کارامایی و دهست سوکی و
چاوبهسته کی ده بهستی و فیل له بینهران ده کری، پتویسته ئاوا له سیحر
حالی بین و بهو جوړه پروامان پی تی هه بی..

چهند ریوایه تیك هه ن دربارهی نهوه: گوايه له بیدی کوری (الاعصم) ی
جوله که سیحری له پیغه مبهرد کردبی، ریوایه ته که موسلیم و بوخاریش
له عایشه وه ریوایه تیان کردووه (۱).

به لام نهو ریوایه تانه له گهل پله و پایهی پیغه مبهردیتی حه زره تی
موحه مدها ریک ناکه ون، چونکه پیغه مبهرد هه موو وتو کرده ویه کی
ته شریعه و ده بی په پره و بکری، دهی نه گهر پیغه مبهرد سیحری لی کرابی و
بری جار شتیکی نه کردبی وای زانیبی کردوویه تی و به پیچده وانه شه وه،
چۆن وتو کرده وای نه م حالهی به که لکی نهوه دین بینه ته شریع!

له لایه کی تره وه: که موشریکه کان دهیان گوت پیغه مبهرد سیحری
لی گراوه (مسحور) ه قورشان به توندی نه م بۆچونه ی قوره یشیه کانی
په تکرده وه، بۆیه ده بی نهو ریوایه تانه به دوور له واقع بزاین و هه ول بدهین
ته نویل و پیچ و په نایان بۆ بدۆزینه وه، (حدیث آحاد) یش له باری عه قیده دا
پشتی پی نابه ستری، نهو ریوایه تانه هیچیان نه گه یشتونه پله ی ته واتور.
نه مجار نه گهر سوره ته که مه کی بی وه کوو جه ماوه ری زانیان ئاماژه یان
پی کردووه، نهوه نه وه نده ی تر بناغهی ریوایه ته کان بن هه لۆل ده بی.

(۱) سهیری بوخاری (۵۹) کتاب بدء الخلق (۱۱) باب صفة ابليس وجنوده (الحديث ۳۲۶۸)
بکه ههروه ها سهیری صهیحی موسلیم (۳۹) کتاب السلام (۱۷) باب السحر الحديث
۳۱۸۹/۴۳ بکه.

﴿وَمَنْ شَرَّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾ پەنا بگره لەشەری هەموو هەسوودیەک
 کە هەسوودی بەمەردومان دەبا ئاواتەخوازی ئەوەیە نازو نێعمەتێک
 کەخودا بەخشییوەتی بەکەسانی دیکە لەدەستیان دەرچی و نەمیستی.
 هەسوود کەسیکە هەسوودی بەکەسانی دیکە دەباو ئاواتەخوازی ئەوەیە
 ئەو نازو نێعمەتە هەیانە لەکیسیان بچی، جا بکەوێتە دەست
 هەسوودە کە خۆی، یان نا! ئەمە رەوشتیکی ناشیرین و قیژلیکراوە،
 پێویستە موسولمان خۆی لی بپاریزی، هەول بدا لەدل و دەررونی خۆی دا
 نەیان هێلی.

غیبطة: بریتیه لەو ئاواتەخوازی ئەو نازو نێعمەتە هەسانی دیکە
 هەیانە تۆش هەتبی، بەبی ئەو هەلەکیس ئەوان بچی، ئەمە دروستە،
 پیغمبەر ﷺ فەرموویەتی: (الْمُؤْمِنُ يَقْبُطُ وَالْمُنَافِقُ يَحْسَدُ) موسولمان
 غیبطی هەیه پی خۆشە خودا وەکو خاوەن نێعمەتەکان نێعمەتی پی بدا،
 دووروو هەسوود پی خۆشە خودا نێعمەتەکانی لەکەسانی دی
 وەربرگرتەو، دلی بەو تەنگ دەبی کە دەبینی کەسانی دی لەخۆشیدان.
 زانایان دەفەرموون هەسوود هەتا هەسوودیە کە بەکردەو یان بەقسە
 دەر نەخا زیانی نابێ، بەم جۆرە هەسوودیە کە وای لی بکا بەکردەو زیان
 بەو کەسە بگەینێ کە نێعمەتە کە هەیه.

هەندیکێ تر لەزانایان فەرموویانە سێحرو چاوەزارو هەسوودی بەبی
 ئیزنی خودا زیان ناگەینن، چونکە قورئان دەفەرموی: ﴿وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ
 بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ (البقرة/ ۱۰۲).

وەلی لەپرووی شەرعوو پێویستە خۆپاریزیان لی بکەین، چونکە
 هەزرتی عومەرو هاوێلان هەرچەندە پروایان وابوو کە هیچ شتێک بەبی
 ئیزنی خودا نابێ، وەلی بەروائەت لەتاعونی عەمواسدا قورپمتینەیان
 داناو خۆپاریزیان لی کرد.

ههروه‌ها چونکه پیغه‌مبەر ﷺ فەرمانی کرد که خۆپاریزی له‌چاوپیس بکری، ههروه‌ها له‌ترسی گول به‌راکردن هه‌لتی.

زۆربه‌ی زۆری زانایانی ئیسلام پێیان وایه: دروسته پشت به‌دووعاو پارانه‌وه ببه‌ستری بۆ نه‌خۆش، چونکه پیغه‌مبەر ﷺ نازاری هه‌بوو چه‌زهره‌تی جوهرائیل ئهم دووعایه‌ی به‌سه‌ردا خۆتێند فەرمووی: (بسم الله ارفيك، من كل شئ يؤذي من شر حاسد و عين و الله يشفيك)^(۱).

ئیبو عه‌بباس ده‌فەرمووی: پیغه‌مبەر ﷺ فیری ده‌کردین: که له‌کاتی نیش و نازاری جه‌سته‌مانداو له‌کاتی له‌رزو تادا ئهم دووعایه‌ بخۆتین (اعوذ بالله العظيم من شر كل عرق نعار ومن شر حر النار).

هه‌ر پیغه‌مبەر له‌فەرمووده‌یه‌کی تری دا ده‌فەرمووی: هه‌ر که‌سیک چووه لای نه‌خۆش، ئهم دووعایه‌ جه‌وت جار بخۆتی و بلی: (اسأل الله العظيم رب العرش العظيم ان يشفيك) به‌مه‌رجی نه‌خۆشی مردنی نه‌بی شیفای دی.

عوسمانی کۆری نه‌بولعاصی ئه‌قه‌فی ده‌لتی: چومه‌ خزمه‌ت پیغه‌مبەر ﷺ نازاریکم هه‌بوو خه‌ریک بوو تیک بچم پیغه‌مبەر ﷻ فەرمووی: ده‌ستی راست له‌سه‌ر شوینی نازاره‌که‌ دابنی و جه‌وت جار بلی: بسم الله اعوذ بعزة الله وقدرته من شر ما اجد) منیش وام کرد. ئیزر خودا شیفای دام. ئیمام عه‌لی ده‌لتی: پیغه‌مبەر ﷺ که ده‌چوو بۆلای نه‌خۆشیک ئهم دووعایه‌ی ده‌فەرموو: (اذهب البأس رب الناس، اشف انت الشافي، لا شافي الا انت).

ئیبنو عه‌بباس ده‌فەرمووی: پیغه‌مبەر ﷻ دووعای به‌سه‌ر جه‌سه‌ن و حوسه‌یندا ده‌خۆتێندو ده‌یفه‌رموو (أعيذكما بكلمات الله التامة، من كل شيطان وهامة، ومن كل عين لامة).

هه‌روه‌ها رپوایه‌ تکراره هه‌رکاتی پیغه‌مبەر ﷺ بچوبایه بۆ شوینیک،

(۱) رواه الإمام أحمد في مسنده الحديث (۲۲۸۲۴ ج ۸) له‌حه‌دیشی کۆری صامتین.

«هیفه رموو: نهی زه و بیه که خودای من و خودای تو (الله) یه په نا ده گرم به خدا له شه ری خۆت و شه ری نه و شتانه ی تیتدایه، له شه ری نه وه ی لیت دهرده چی، له شه ری نه و شتانه ی به سهرتدا دین و دهرۆن، په نا ده گرم له شیرو درنده و مارو دوو پشک، له شه ری دانیش توانی نه م ههریمه...»^(۱).

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره تی (الناس)

نه م سووره ته شەش نایه ته، به لای زۆریه ی زانایانو «مه ککیه و به لای هه ندیکى تره وه مه ده نییه، وه کو سووره تی (فهلحق).
نه م سووره ته دو سووره ته له ته رتیبی قورئاندا، به که م سووره تیشی سووره تی فاتیحایه، سووره تی فاتیحه به پیتی (ب) ده ست پى ده کاو سووره تی (الناس) یش به پیتی (س) کو تایی دی، نه م دوو پیته بجمه ره په نایه که وه وشه ی (بس) پیک دینن ویده چی ئاماژه بى بو نه و راستیه: که ناو دو تو یی نه م قورئانه ی سه ره تاي (ب) ی و کو تایی (س) ه کیفایه ته بو به رنامه ی ژيان و هه رکه سی پابه ندی بى به سیه تی و هه و بجه ی به هیچی تر نه.

سوره تی (الناس)

بسم الله الرحمن الرحيم

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ①
مَلِكِ النَّاسِ ②
إِلَهِ النَّاسِ ③
مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ④
الَّذِي يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ⑤

(۱) هه رکه سی بیه وى زیاتر له م باره یه وه قسول بیته وه با بگه ریته وه بو سه رجاوه کانی وه که ته فسیر طبعی ج ۱۰ / ۱۸۵-۱۹۱ ته فسیری رازی ج ۳۲ / ۱۸۹-۱۹۰.

ده فەرمووی: ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ ئەوی موحەممەد بلی: پەنا دەگرم
بە پەرورەدگاری ئادەمیزاد، بە چاودێرو بەختو کەریان .

﴿مَلِكِ النَّاسِ﴾ بە خاوەن و پاشای ئادەمیزاد ئەو کەسە دەسەلاتی
تەواو و ره‌های هه‌یه، ﴿إِلَهِ النَّاسِ﴾ بە پەرستراوی ئادەمیزاد، کە هەر ئەو
شیای بەندایەتی بۆ کردن و پەرستنه، هەر ئەو پەرورەگاری ئادەمیزاد،
پاشای ئادەمیزاد، خوداو پەرستراوی ئادەمیزاد هەموو بوونەو
دروستکراوی ئەو، ملکی ئەو، بەندەیی ئەو، بلی: من پەنا دەگرم بەو
خواه‌یی خاوەنی ئەو صیفت و پەرەشتانەیه.

﴿مَنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ﴾ لە شەڕو زیانی شەیتانی ختو کە دەهه، ئەو
شەیتانەیی سەرەتاتکە لە ئادەمیزاد دەکا، دێتە پێشەو دەچێتە دواو،
خۆ لە ئادەمیزاد نزیک دەکاتەو بۆ ئەوێ تاوانی پێ ئەنجام بدا، کە ناوی
خودای هێنا دەکشێتەو بۆ دواو. ئێبنو عەبباس دەفەرموی شەیتان
لە سەر دلی ئادەمیزاد مۆتەکەیی دواو، هەرکە ئادەمیزاد کە غافل بوو
خودای لە بیرچوو، ختو کەیی دلی دەداو لە خشتەیی دەبا، کە ناوی خودای
هێنا دەکشێتە دواو.

ئادەمیزادی رفتار شەیتانیش هەمان هەلس و کەوتی هه‌یه، بۆ
نمونه ئەگەر فیتنەو دو زمانیک بیهوی لای یه‌کیک مەبەستی پیسی خۆی
ئەنجام بدا، ئەگەر ئەم بابایه برۆی پێ نەکردو دایه‌وه بە دەمیوا
تەریقی کردەو، خیرا ئەو کەسە پەشیمان دەبیته‌وه و قسە کەیی خۆی
سەحەب دەکاتەو دەکەوێتە گۆرینی قسەکانی و دیهوی پاشەکشە بکا.
خۆ ئەگەر گوێی بۆ کلۆرکردو بە قسەیی فیتنە ئامیزەکانی
هەڵپەری ئەو درێژە بە بوختان و دوزمانییه کەیی دەدا و شوڵی
لی هەڵدەکیشی.

پیوسته ئاده میزاد بهرامبر (خه تناس) چ شهیتان بی یان ئاده میزادی رفتار شهیتان بی، مهردانه بهرامبر یان بوهستی، چونکه شهیتان کاتیک ده توانی کاریگه ری خرابی خوئی بهرامبر ئاده میزاد بنوینی، نه گهر نهو ئاده میزاده له خودا غافل بی، خوئی نه خستبیتته ژیر حیمایه ی پهروه ردگار، ههروه ها به نیسبته دوزمان و بوختانکه رانه وه، نه گهر توژیك پیاوانه هه لویت بنوینی و به گژیان دا بچیتته وه زوو په شیمان ده بنه وه، هه ول ده دن قسه کانیا ن قوت بده نه وه.

بیگومان خودا شهیتانی بالا ده ست کردوه به سه ر ئاده میزادا - مه گهر که سیك نه بی که خودا پاراستبیه تی - نه مه ش بو تاقیکردنه وه و له بو ته دانه، له فهرمووده ی صه حیح دا هاتوو پیغه مبر ﷺ فهرموویه تی: هیچ که سی نیه له ئیوه ئیلا شهیتانیکی بو دیاری کراوه، هاوه لان وتیان: نه توش نه ی پیغه مبر ی خودا؟ فهرمووی: به لئ منیش، وه لی نه وه نده هیه خودا منی به سه ر نه ودا زال کردوه، موسلمان بووه، هه ر بو کاری چاک هه لم ده نی.

له صه حیحی موسلیم و بوخاری دا فهرمووده یه ک ربوایه ت کراوه، له نه نه سه و ده لی: پیغه مبر ﷺ (اعتکاف) ی گرتبوو (صفیه) ی خیزانی سه ردانی کردبوو، چونکه کاته که شه و بوو پیغه مبر ﷺ له گه لی هاتبووه ده ره وه بو نه وه ی بیگه یه نیتته وه مال له وکاته دا دووپیاو له نه نصاره کان پیغه مبر یان بی نی ئیتر خیرا به په له ویستیان تیپه رن، پیغه مبر ﷺ بانگی کردن، فهرمووی: له سه رخۆ وهرن، بزائن نه و ئافره ته ی له گه لم دایه (صفیه) ی کچی (حیی) خیزانه.

دوو پیاوه که وتیان: (سبحان الله) نه ی پیغه مبر ی خودا کی خه یالی خراب له تو ده کا؟ پیغه مبر ﷺ فهرمووی: شهیتان وه کوو خوین به ناو جه سه ی ئاده میزاد ده گه ری ترسام شتیک چوو بیتته دلتانه وه.

که واته پیویسته په نا بگریښ به خودا له زیانی بوختانکهر و
دوزویان و شهیتان ﴿الذی یوسوس فی صدور الناس﴾ نه وهی خه یال و
وه سوه سهی خراب ده خاته ناو دلی ناده میزاده وه هانه هانه ی ددها
بو نه نجامدانی کاری خراب یان نه کردنی کاری باش، یان
دوو زمانی و بوختان ده کا بو نه وهی دلی دوو کس یان دوو کومهل
له یه کتر کرمی بکا.

﴿من الجنة و الناس﴾ نه وه سواسکه ره یان شهیتانی جندوکه یه، یان
شهیتانی ناده میزاده، خه یال و خه تهره ده خه نه دل و دهر وونی
ناده میزاده وه، دلی بی تاگا و خالی پر ده کهن له رق و کینه، دوو
زمانی و بوختانی جوړاوجوړ هه لده به ستن، ناده میزادی فیتنه و دوو زمان
خوی ده کاته دلسوزو ده ست ده کا به هه لپشتنی درو و ده له سه،
دلی کابرای بی ناگا پر ده کا. ده بی پوژانه له م سر زه وییه دا چهند
راپوړتی درو و ده له سه له شه یاتینی ناده میزاده وه بنووسری دری
بی خه تایان؟!.

ده بی چهند کس به لکوو چهند خیزان و بنده له و هوژو عه شیرت و
گهل و نه توه بینه قوچی قوربانی قسه ی بی بناغه و راپوړتی به درو
هه لبه ستراوی ناده میزادی په فتار شهیتانی؟

چهند ژن و میترد لیک جیا بینه وه و لانه ی خیزانیان لی تیک بچی؟
چهند دوست و برادر بینه دوو ژمن و براکوشته ی به کتری؟ چهند دراوسی و
هاو هل دلیان له یه کتر کرمی بیی؟!

خودایه به دورمان که ی له به لا و ناخوشتی دونیا و قیامت ،
بمانپاریزی له دهستی دوژمنان، له بوختانی بوختانکهران
له قه له می له رزوک ، و زمانی پیسی راپوړت نووسان، له نیازی

پىسى ئادەمىزادانى رەفتار شەياتىنى و دوو پروو و ھەلپەرست و دلپىس و سېلەو پىنەزان.

خودايە بەكەرەم و رەھمەتى خۆت بۆ خاترى ناوہ جوانە کانت لەتاوانە کاتم خوشبە و قەلەمى عەفویان پىدا پىنە لەگوناھى باوک و دايکەم خوشبە، روحە بە مامۆستا کاتم بکە، ئەرك و ماندوبوون و شەونخونىم بۆ نووسىنى ئەم تەفسىرە پىرۆزە بکەرە تويشوى قىامەتم و پىناسەى رزگارى و سەرفرازىم (ياربّ العالمين) .

۲۰۰۳/۴/۹

مەلا محمۇد أحمد

كۆتايى

بە يارمەتى خۇدا لەنۈوسىن و پاكىنۈوسى ئەم تەفسىرە پىرۆزە بوومەو و پاكىنۈوسى جزمى كۆتايىم كىرد، لەسەردەم و رۆژگارنىكى گىرنگ و پىركارەساتى سەپىر سەمەرەو دلتەزىن لەپوئەكەو و دلتەزىن لەپوئەكەو لەچەند رويەكەو. روداوەكان پەيوەندىيان ھەبوو بەگۇرانكارىي لەعىراق دا و روخانى دەسەلاتى حىزبى بەعسى عەفلەقى فاشى و رىشەكىشكردى دام و دەزگاكانى رۇئىمى (صدام حسين) ى فىرەون رەقتارى خۆسەپىنەرى دژ بەئىسلام و موسولمانان و گەلى عىراق بەگشتى .

لېبونەوئەم لەم تەفسىرە پىرۆزە ھاوكانات بوو لەگەل روخاندنى دەسەلاتى (صدام حسين) ئەو دەسەلاتە دىكتاتورىيەى كە زىاد لە (۳۵) سىو پىنچ سال وەكوو مۆتەكە سوارى سەرشان و مىلى گەلى عىراق بوو بوو ، بەئاگرو ناسن بەردەوام خەرىكى قەلاچۆكردى كۆمەلانى عىراق بوو بەھەموو چىن و توئۆھەكانىيەو. چەند دەزگاي سەركوتكەرى دامەزاند بوون بۆ كوشتن و بىرىن و ئەشكەنجەدانى رۆلەكانى عىراق، سىدارە و فەلاقەو زىندانى تارىك و ژىرزەمىنى سامناك و دادگايى كىردنى رۆتىنى و ئىعلامى درۆو دەلەسە و چاوپا و رۆژ دواى رۆژ لەپەرەسەندن دا بوون !!

ياساۋل و جەللادى بىيژدان و دىندە ناساي بەردابوونە ھاۋلاتىيان و دۆزەخىكى بۆ داخستبوون تەپرو وشكى پىئەكەو دەسوتاند !

لەراستى دا رۇئىمى (صدام حسين) رۇئىمىك بوو چەندىك باسى دىندەيى بىكرىو چەندىكى لەسەر بىنووسىرى و بىگوتىرى قەترە بەدەريايە و پوشكە بژاردنە لەكايە و ھەرگىز لەبن نايە .

رۇئىمىك بوو دلى بە فرمىسك و خوين دەگەشايەو، بە ئاھونالەى بىئەوايان بزەى دەھاتى ھەزىلەخوين رشتن وولات وىزانكردن و تۆقاندن بوو!

لەشەرپىك تەۋاۋ نەدەبوۋ پىلانى بۇ شەرىپكى تر دادەپشت!
نەۋەتا لەۋاۋە تەمەنى (۳۵) سالەى نەم رۇژمەدا چۈر جەنگى
كاولكارىي و شوم روبەپوى گەلى عىراق بوۋە . دەريايەك خوين و
فرمىسكى لى گەۋتەۋە .

شەرى سالى (۱۹۷۴)ى ز لەگەل شۆرشى ئەيلولى پىرۇزدا كە بەھەموو
جۆرە چەكىك لەگەلى كوردى بى كەسىدا . ماۋەى دوانز مانگ
عەمبارەكانى چەك و تەقەمەنى خۆى لەگەلى بى دىفاعى كورددا
بەتاقى كردهۋە !

ئەجار كە ھەر زانى كور چۆك داناداۋ تۆپ و تەيارە كارى تى تاكا
پىلانى نىۋ دەۋلەتى لە شۆرشى كورد كىردو پەيمانى شومى جەزائىرى
مۆركىد ، سەركردايەتى شۆرشى ئەيلولى پىرۇز و بارزانى نەمى (رىبەرى
كوردان) لەبەر بەرژۋەندى گەل و نەتەۋە ناچار بوۋ بەكۇتا ھاتنى شۆرش
لەو بارودۇخەدا رابگەيەنىۋ بۇ ماۋەيەك شۆرش بلالەۋ پىكا .

خۆ نەگەر سەركردايەتى كورد لەو كاتەدا بلالەۋ كىردنى شۆرشى
رانەگەياندايە ، كارەسات بەسەر گەلى كورد دا دەھات و ئەو كاتە ،
زۆربەى رۆلەكانى ئەنفال دەكران ! بەلى سەركردايەتى كورد واى بەباش
زانى بەشىۋەيەكى كاتى شۆرش رابگرى ، راگرتنەكەش لەبەرژۋەندى گەلى
كورد بوۋ ، پەيمانى جەزائىرى لەجىدا پوچاندەۋە ! سالىكى پى تەچوو
شۆرش دامەزرايەۋە بەلام كارىگەرى ئەۋتۆى لەسەر رۇژىم دروست نەكرد ،
بارودۇخە نىۋ دەۋلەتتەيەكەش لەبەرژۋەندى شۆرشەكەى نەبوۋ ، بەلام
ھەر ھىۋايەك بوۋ بۇ كورد دلى پى خۆش دەكرا .

سال تىۋەرسوپانەۋە رۇژگارى ئابى (۱۹۸۰)ى ز بەگەرمىي بەرى كرا .
لەو گەرمايەدا (صەدام) شەرى بەناحق دروستكراۋى عىراق ئىرانى
ھەلگىرساندو پەيماننامەى جەزائىرى ونچى ونچى كىرد ، ئىتر ئەجار زياتر

سہرہ می نہ دامہ تی و نہ گبہ تی گہ لی عیراق بہ گشتی دہستی پی کرد؛
 ہشت سالی رہ بق لاوانی عیراق و ئیران بوونہ سوتہ مہنی جہنگی
 مائویرانکہری دروستکراوی (صدام حسین) و بہ ملیون و زیاتریش کورراو و
 بریندار شہل و سہقت و دیلی لی کہ و تہ وہ .

شان به‌شانی نمو شه‌ره دژوارو دريژ خايه‌نه شوږشي كورديش تيؤه‌گلاو
بارودۆخي بۆ ره‌خسا، ، ، ، ، ١٢ به‌تاييه‌تي كه له‌سالي (١٩٧٧)ى ز رژیـم
ده‌ستی كرد به‌ويړان كردن و راگواستني گونده سهر سنوريه‌كاني نيوان
عيراق ئيران و به‌قولایي سبي كيلؤمه‌تر كوردستاني به‌هشت ئاساي کرده
ناوچه‌ی ياساغ و سوتهمه‌رۆ، كانياوه‌كاني ته‌قاندنه‌وه‌و گوند و مزگه‌وت و
قسن و نزرگهي پیاوچاكانی کوردستانی به‌سه‌ريه‌ك دا ترشاندن و ره‌ز و
باخي وه‌رزپیراني ناگر تی‌به‌ردا !

(نه)

دانیشتوانی ئەو گوندو بشارو هێما، لە چەند ئۆردو گایەکی زۆرە ملی دا
گردد کردەو و وەرە بە گۆڕە ی نەخشەو پیلانی دارپێژاو و تۆکمە کەوتە
وێزە ی گەلی کورد و دام و دەزگا جوړاو جوړەکانی خۆی هاندان بۆ
روخاندنی ئەخلاق و رهوشتی رهسەنی کوردایەتی و پەرەپێدانی سیاسەتی
تەعریب و تەبعیت !!

زۆلە كوردی كردنه چلكاوخۆرو كهوته بلاو كردنه وهی پر و پاگه نده و
روخاندنی وره له ناخی جه ماوه ردا . دام و دهزگا داپلۆسینه ره كانی
وه گه پر خستن و زیندانی سامناکی رابهستن و سیدارهی هه ل خستن، هه ركه سی
بیگوتایه (لهل) كاتیکی به خۆ ده زانی وا له چوار دیواری زیندانیکی
سامناك دانه .

تا شهر له گهل جمهوری نیسلامی ئیرانی دا گهرم بوايه مهینه تی گهلی
کوردد پتر ده بوو زیاتر تهنگی پی هله ده چنرا و په تی قه ناره له ملی نزیك تر
ده بووه، هه تا شورشگیرانی کورد و هیژی پيشمه رگه زیاتر په رهیان

بەشەری سیاسی و پارتی زانی خۆیان بدایە ، رژیمی بەعس زیاتر سوور دەبوو لەسەر خاپوور کردنی کوردستان و راگواستنی گوندو شارۆچکەکان بۆ کۆمەڵگا زۆرە ملی یەکان و بەرفراوانکردنی ناوچە یاساگیراوەکان تاساڵی (١٩٨٨) ز دا گەیشته چلە پۆیەو قەلاچۆکردنی گەلی کوردو خاپوورکردنی ولاتی بەهەشت ئاسای کوردستان لەکیمیابارانێ هەڵەبجەو چەند ناوچەیەکی تردا و وێرانکردنی (٤٥٠٠) گوندو شارۆچکەدا رەنگی دایەو .

نەفەلکردنی هەشت هەزار بارزانیو (١٨٢٠٠٠) سەدو هەشتاو دوو هەزار کوردی تەری بێدیفاع و بێتاوانی کردە سەرباری تاوانە زۆرو هەمەجۆر فاشیستەکانی !!

سالی (١٩٨٨) ی ز عێراق بەگشتی و کوردستان بەتایبەتی بەندیخانەیەکی پڕ ئازارو ئەشکەنجە بوو ، دەریایەکی بوو لەخوێن و فرمیسک و جگە لەپیدا هەڵدانی دیکتاتۆرو (قادسیە) پێرۆزەکە ی هیچ دەنگێکی تر نەدەبیسترا !!

روژی (٨/٨/١٩٨٨) ی زەرەمی شەری عێراق ئێران راگیرا ، عێراق خۆی بەسەرکەوتوو دەزانی (هەرچەند واش نەبوو!) ئیتر دەزگا سەکوێتکەرەکانی رژیم ئەوەندە تر دەستیان بەتال بوو بۆ چەوساندنەوێ کورد و خاپوورکردنی کوردستان و توندکردنی پەتی قەنارە لەمەلی رۆڵەکانی و کپ کردنی دەنگی نازادیی .

کار گەیشته ئەوە خەڵکی کوردستان بەجیددی بیران لەوە دەکردهوێ کە ی رژیم دەست دەکا بە راگواستنی شاری سلێمانی و دهۆک و شارەکانی تر بۆ خواری عێراق ، بەلکو بۆ ولاتانی عەرەبی تر و هێنانی عەرەب لەدەرەوێ عێراق و خواری عێراق بۆ نیشتەجێ کردنیان لە کوردستان !

تەننەت لە كۆنگرەيە كى عەرەبى دا لە ولاتى مەغرىب (صدام) روبە پروى
سەرانی عەرەب گوتبووى من كىشەى كوردە كام ھەيە؛ چوار ملیۆن
كورد م ھەيە دەمەوى دابەشیان بکەم بەسەر ولاتە عەرەبیە كاندا و
لەشوینى ئەوان عەرەبم بەدەنى نیشتەجیيان دەكەم لە (شمال الوطن) دا
چونکە من بروام بە کورد نیە !

بەلێ بەراوەستانی جەنگى عێراق ئێران رژیمی بەعسى فاشى یەكچاوا
بوو ھە بۆ قەلاچۆکردنى شوپشى كوردو ویستی ئاسەوارى پێشمەرگە
لە ھیچ كون و قوژبنیكى كوردستان دا نەھیلێ ، بۆیە ھێرشىكى
پلاكتاوسازى كرده سەر دەفەرى خواكورك ، ھێزى پێشمەرگەى كوردستان
كە لەو ناوچەيە كۆبویونەو ، دواى بەرگریەكى قارەمانانەى كەم و بیچنە
ناچار بوون بەرەو ئێران پاشەكشە بكەن ، ئیتر بەتەواوى كوردستان
لە پێشمەرگە چۆل بوو ، رینگا بۆ حكومەتى بەعس ئاچۆغ بوو بەئارەزوى
خۆى پەل بەاوى ، كێوھەكانى كوردستانى كردنە سەنگەر و رەبیە ، ھێزە
سەربازىەكانى لەنگەرى تێدا گرت و ولاتى بەھەشت ئاسای كوردستانى
كردە دۆزەخ و بەھەموو جۆریك ئیرھابى تێدا پەڕەو ەكرد .

رەببى موى لى بى زوبانى پەنجەكانى ھەلۆھرى

ھەر كەسى گولشەن بەدەردى گولخەنى دۆزەخ بەرى

بەلام كوردى گوتەنى ئەوھى لای بەندە خەيالە لای خودا بەتالە ،
ئەوھ بوو (صدام حسین) لەبوغرابى خۆى لەرۆژى (٢/٨/١٩٩٠) ىز دا
ھەلەيەكى میژوبى گەورەى كرد و بەدەستى خۆى گۆرى بۆ رژیم و دام و
دەزگاكانى ھەلکەند ، ئەوھ بوو لەو رۆژەدا پەلامارى دەولەتى كویتى داو
كۆنترۆلى كردى بە پارێزگای ژمارە نۆزدەى عێراق . دەستى كرد
بەكوشتن و برینى دانیشتوانى ئەو ولاتەو تالان و برۆ كردنى سەرۆت و
سامانى . ھەر لەگەڵ دەنگوباسى داگیرکردنى كویت لە ئازانسەكانى

دەنگ و باس دا بلاوکرایهوه دەنگی ناپەزایی لەهەموو جیهاندا دژی (صدام حسین) بەرزبوهو دۆنیای لیژاپه‌ری و داوایان لی‌گرو چى زووه نهو ولاته جى‌یىلى و کيشه‌کانى نیوان عىراق و کویت له‌پى‌گای دان و سانه‌وه چاره‌سەر بکرىت .

به‌لام (صدام) سۆزى گای هار بوو گوێى به‌کەس نه‌ده‌دا و سوور بوو له‌سەر داگیرکردنى کویت و ته‌حه‌ددای جیهانى کرد . نه‌مه‌ریکاو به‌رىتانیاو فەره‌نسا به‌هاوکارىی بیست و جه‌وت ده‌ولەتى‌تر و به‌سه‌رۆکایه‌تى نه‌مه‌ریکا هێزى‌یان لی‌گۆک‌کرده‌وه ، شه‌وى (١٧ / ١ / ١٩٩١) ىز ده‌ست کرا به‌بۆردومان کردنى شوینه ستراجه‌کانى ناو عىراق ، له‌ماوه‌یه‌کى که‌م و کورتدا له‌ پهل و پۆیان خست هېچ ده‌ستى بۆ نه‌کرایه‌وه .

هه‌رنه‌وه‌نده‌ى بۆ کرا نه‌و فرۆکانه‌ى مابوونى و له‌بۆردومان رزگارىان بوو بوو هه‌لی‌فپانندن به‌ره‌وه ئىتران و تائىستاش نه‌گه‌رپى‌ندراونه‌ته‌وه ، ژماره‌ى نه‌و فرۆکانه (١٢٠) سه‌دو بیست فرۆکه‌ بوون .

به‌لێ هێرشى هاوپه‌یمانان ده‌ستى پى‌کردو پاش بۆردومانى‌کى چرو پ‌رو له‌پهل و پۆ خه‌رو گشتگیر نه‌ه‌جار هێرشى زه‌مى‌نى ده‌ستى پى‌کردو ده‌ستکرا به‌دیل کردنى هێزى سه‌ربازى عىراق له‌ناو کویت داو رامالینى و راوانانى سه‌ربازانى بۆ ناو خاکی عىراق ، نه‌م تیشکانه نابڕوبه‌ره وای کرد راپه‌رىن له‌خواروى عىراق دژی رژى‌مى (صدام حسین) ده‌ستى پى‌کرد و له‌ ماوه‌یه‌کى کورت دا سه‌رانسه‌ر شاره‌کانى باشور کۆنترۆل کرا .

له‌روژى (٥ / ٣ / ١٩٩١) ىز له‌کوردستانىش راپه‌رىن ده‌ستى پى‌کرد و له‌ماوه‌یه‌کى کورت و قیاسى دا کوردستان له‌به‌عس پاک‌کرایه‌وه ، نه‌وه‌بوو روژى (٢٠ / ٣ / ١٩٩١) ىز زۆریه‌ى زۆرى شاره‌کانى کوردستانى عىراق

به که رکوکى خوشه ويستيشه وه رزگارکرا ، هيندهى نه مابوو به ته واپوى
هه موو عيراق رزگار بکرى و دام و دهزگا داپلوسينه ره کانى (صدام حسين)
سه رنگون بکرىن .

به لام به داخه وه له وکاته دا که رژيمى (صدام حسين) له گيانه لاودا بوو ،
به ره وه ندى روثاوا و داخواز بوو که (صدام حسين) ببوژيندريته وه ،
گلوى سهوزى بو هه لکراو ريگه پيدرا راپه رين سه رکوت بکرى ،
هاوپه يانان وازيان لى هيناو چيدى هه لمه تى هه واپوى و زه مينيان له دژ
ئه نجام نه دا ، نه مهش کاره ساتيک بوو بو گه لى عيراق

به لى واز هينانى هاوپه يانان له هيرش کردن بوو سه ر دام و دهزگا کانى
(صدام حسين) کاره سات روى دا روثيکى رهش به رينگى گه لى عيراقى
گرت . چونکه له گه ل هيرشى هاوپه يانان راوه ستا رژيم که وته خوو هيرشى
خويناوى ده ست پيکرد به ره و باشوورو باکور فوژکهى هه ليکووته رو
ده بابو روکيت و هيزى توخانه و هيزه کانى گاردى کو مارى
له دانىشتوانى بى چهک و په نا وه کار خست .

به ده يان هه زار له شاره کانى حيلله و نه جف و که ربه لا و به صره و
عه ماره و شارو شارو چه که کانى جنوب کوشت و بر کرد ، ده يان هه زار شى
لى راپيچى به ندين خانه و زيندانه سامناکه کانى کرد و خستينه به زه برى
نازارو ته شکه نجه و به و په رى درنده يى يه وه راپه رينى جنوبى سه رکوت کرد ،
ئه بچار شالاوى به ره و باکور هينا ، گه لى کورد به تيکرا له سه رانسه رى
کورده ستان دا له ترسى چه کى کوکوژى رژيمى (صدام حسين) و
قه لاچوکردنى به سه لته زه لامى ده ستى کرد به کوپه و به ره و سنوره کانى
ئيران و تورکيا ، کوپه وه که هينده گشتى و سه رنج راکيش بوو ويژدانى
جيهانى خوړئاواى هه ژاند ، دهنگى ناره زابى دژى قه لاچوکردنى کورد
له هه موو لايه که وه به رز بووه .

حکومته‌تی فەره‌نسا داوای ناوچه‌ی ئارامی کرد بو گه‌لی کورد ،
 ئەمەریکا و بەریتانیا و لاتە خۆرئاواییەکانی تر پشتگیریان لی‌گەردو
 ئەمەریکا و بەریتانیا بریاریان دا گه‌لی کوردو شیعه‌کانی جنوب لەده‌ستی
 رژیمی (صدام حسین) بپارێزن ، ناوچه‌ی ئارامیان لەباکوڕو باشور داناو
 چەند قاعیدەیه‌کی عەسکەریان کردە چاودێر بەسەر هێزەکانی (صدام)ه‌وه
 نەیانەشت چ‌ی‌تر درێژه بەتاوانەکانی بدا ، ئاب‌لۆقە‌ی ئابوریان خستەسەر و
 ک‌رینی نامیزی سەربازیان لی‌پاساغ کردو لەگه‌ڵیا کەوتنە مەملانسی‌ی
 سیاسی و ئابورییه‌وه ، زیاد لە دوانزە سال هێنایان ب‌بردیان و جۆره‌ها
 پێشنیارو داواکاریان ئاراستە‌ی (صدام حسین) کرد و هەردەمە بیانویەکی
 دەهێنایه‌وه دە‌یویست خۆی لەو تەنگ‌زە گورچک‌په‌رزگار بکا .

سالی (٢٠٠٣)ی ز خۆرئاوا بەتایبه‌تی ئەمەریکا و ئینگلیز گە‌یشتنە
 ئەو قەناعەتە کە جگە لەبەکارهێنانی هێز هیچ شتیکی تر چاری (صدام
 حسین) ناکا ، بۆیه لەمانگی ئازاری دووه‌زارو سی‌دا ئەمەریکا و
 بەریتانیا سەرۆکایه‌تی هێزی هاوپه‌یمانانیان کردو لە (٢٠٠٣/٣/٢٠)ی ز دا
 هێرشێ ئاسمانی و دەریایی و زه‌مینییان کردە سەر عێراق و بەتوندی
 لییان دا ، لەماوه‌ی کەمتر لەمانگی‌ک دا دوا شاری عێراق کە شاری
 تکریت بوو دەستی بەسەر گیراو هەموو شارو شارۆچکەکانی عێراق کەوتنە
 ژێر کۆنترۆلی هێزی هاوپه‌یمانانه‌وه ، (صدام) و دارو دەسته‌کە‌ی لەبەر چاو
 هونبون و هەول‌دان بوو دەستگیرکردنیان لەلایەن هێزەکانی هاوپه‌یمانانه‌وه
 تانەم‌پ‌رۆ کە (٢٠٠٣/٤/١٠) یە بەردەوامه . بزانی‌ن ناکام بەچی دەگا ؟؟

مە‌لا مح‌مود أحمد
 ٢٠٠٣/٤/١٠

پیرستی بابته کان

بابته	لاپه ره
سوره تی (النبا)	۳
هه والی رابوونی قیامت و به لگه له سه ر هاتنی نه و رۆژه	۵
چۆنیه تی رۆژی قیامت و نیشانه کانی و جۆری عه زاب	۹
حال و وه زعی به خته وه ران	۱۲
گه وه یی خوداو جه ختکردنه وه له سه ر هاتنی رۆژی قیامت و هه ره شه له موشرکه کان	۱۴
سوره تی (النازعات)	۱۷
جه ختکردنه وه له سه ر رابوونی قیامت و حال و وه زعی موشریکه کان له و رۆژه دا	۱۷
هه ره شه له کافره کان به گێرانه وه ی چیرۆکی جه زره تی موسا <small>عليه السلام</small>	۲۰
جه سپاندنی رابوونی قیامت له روانگه ی دروستکردنی ناسمانه کان و زه وی یه وه	۲۳
سزاو پاداشتی خودا په رستان و کافره کان و تاییه تمه ندی زانیاری دهر باره ی قیامت به خوداو	۲۶
سوره تی (عبس)	۳۰
یه کسانی له ئیسلام دا	۳۱
قورئان نامۆژگاری و بیر خه ره وه یه، نیعمه تی خودایه	۳۴
بریک له نیعمه ته کانی خودا که بو ئاده میزادی ره خساندون	۳۸
روداو ه سامناکه کانی رۆژی قیامت	۴۰
پیشه کی سوره تی (التکویر)	۴۳
سوره تی (التکویر)	۴۳
سویند خواردن له سه ر راستی پیغه مبه ریتی محمد <small>عليه السلام</small> و راستی په یامه که ی	۴۶

لاپهړه	بابته
۵۱	پیشه کی سوره تی (الإنفطار)
۵۲	سوره تی (الإنفطار)
۵۴	سپله یی ئاده میزادو ئینکاریکردنیان بو نیعمه ته کی خوداو چاو دیری فریشته به سهریانه وه
۵۷	سوره تی (الطافین)
۵۸	هه ره شه له تهرارزو بازان
۶۰	سجل و دوسیه ی تاوانباران
۶۴	سجلی چاکان حال و وه زعی خودا په رستان له قیامت دا
۶۶	هه لویستی ناشرینی کافره کان بهرام بهر موسوئلمانان له دونیلا له قیامتیش دا موسوئلمانان توله یان لی ده کهنه وه
۷۰	پیشه کی سوره تی (الإنشقاق)
۷۱	سوره تی (الإنشقاق)
۷۵	رابوونی قیامت شک و گومنی تیدانیه
۷۸	سوره تی (البروج)
۸۲	سوئند خواردن به چهند دیارده یه کی بوونه وهر بو جه خنکردنه وه له سهر به فتاره چوونی نه صاحبوئو خودو
۸۵	سزای کافره کان و پاداشی موسوئلمانان
۸۷	په روه دگار ده سه لاتی ره های هیه، واده و هه ره شه کی دینیته دی
۹۰	پیشه کی سوره تی (الطارق)
۹۱	سوره تی (الطارق)
۹۹	سوئند خواردن له سهر راستی قورئان و راستی پیغمبرایه تی جه زره تی موحه ممد
۱۰۲	پیشه کی سوره تی (الأعلى)

لایه	بابته
۱۰۳	سورتهی (الأعلى)
۱۰۸	بیرکردنه وه له بوونه وه و پاککردنه وهی نهفس و کارکردن بو دواروژ
۱۱۲	سورتهی (الغاشية)
۱۱۳	دیمه نهکانی روژی قیامته و وهز و حالی دۆزه خییان
۱۱۶	وهز و حالی موسولمانان له بهههشت دا
۱۱۷	دهسهلاتی خودا له سهه هینانی قیامته
۱۲۴	سورتهی (الفجر)
۱۲۴	عهزایی خودا بو کافرهکان شتیکی جهتمیه
۱۲۹	سههزه نهشتی کردنی ئادهمیزاد چونکهی قیامتهی پاشگووی خستوه و گرنگی به دنیا داوه
۱۳۲	حال و وهزعی ئادهمیزاده چاونوکهکان و دنیا نهویستهکان له روژی قیامته دا
۱۳۶	سورتهی (البلد)
۱۳۷	بهتاقیکردنه وهی ئادهمیزاد بهتهنگ و جهلهمه و له خزیایی جون
۱۴۰	ئادهمیزاد بو خوی ریزی خوی ههلهه بزیی
۱۴۶	سورتهی (الشمس)
۱۴۷	میجوهرو ناوه روکی سورتهکه دوو سههه باسی سهههه کین
۱۴۷	ناکامی چاک پهروههه کردنی نهفس و پاشگووی خستی
۱۵۱	پههه وهههههه له سههه گورشتهی گههه نهههههه
۱۵۴	سورتهی (اللیل)
۱۵۴	جوداو وازی هههه و تیکوشانی ئادهمیزاد
۱۵۷	ئادهمیزاد بو خوی بهههههههه له کردههههههه

بابہ ت	لاپہرہ
سورہ تی (الضحی)	۱۶۰
نعمہ تہ کانی خودا بہ سہر پیغہ مہردا	۱۶۲
پیشہ کی سورہ تی (الأنشراح)	۱۶۶
سورہ تی (الأنشراح)	۱۶۶
پیشہ کی سورہ تی (التین)	۱۷۳
ناوہ روکی سورہ تی (التین) بریتیہ لہ سی شتی پہیوہ ست بہ نادمیزدادو بیرو باوہرہ کھی	۱۷۴
سورہ تی (التین)	۱۷۴
پیشہ کی سورہ تی (العلق)	۱۸۳
سورہ تی (العلق)	۱۸۸
پیشہ کی سورہ تی (القدر)	۱۹۵
سورہ تی (القدر)	۱۹۶
پیشہ کی سورہ تی (البینہ)	۲۰۱
سورہ تی (البینہ)	۲۰۱
پیشہ کی سورہ تی (الزلزلہ)	۲۱۱
سورہ تی (الزلزلہ)	۲۱۲
پیشہ کی سورہ تی (العادیات)	۲۱۵
سورہ تی (العادیات)	۲۱۶
پیشہ کی سورہ تی (القارعة)	۲۱۹
سورہ تی (القارعة)	۲۲۰
پیشہ کی سورہ تی (التکاثر)	۲۲۲
سورہ تی (التکاثر)	۲۲۳

بابہ ت	لاپہرہ
پیشہ کی سورہتی (العصر)	۲۲۷
سورہتی (العصر)	۲۲۷
پیشہ کی سورہتی (الہمزہ)	۲۲۹
سورہتی (الہمزہ)	۲۳۰
پیشہ کی سورہتی (الفیل)	۲۳۲
رونکردنہ وہیہ کی میژووی	۲۳۲
سورہتی (الفیل)	۲۳۷
پیشہ کی سورہتی (قریش)	۲۴۲
سورہتی (قریش)	۲۴۳
پیشہ کی سورہتی (الماعون)	۲۴۶
سورہتی (الماعون)	۲۴۷
پیشہ کی سورہتی (الکوثر)	۲۴۹
سورہتی (الکوثر)	۲۵۱
پیشہ کی سورہتی (الکافرون)	۲۵۴
سورہتی (الکافرون)	۲۵۶
پیشہ کی سورہتی (النصر)	۲۵۸
سورہتی (النصر)	۲۵۹
پیشہ کی سورہتی (المسد)	۲۶۱
سورہتی (المسد)	۲۶۲
پیشہ کی سورہتی (الإخلاص)	۲۶۴
سورہتی (الإخلاص)	۲۶۵
پیشہ کی سورہتی (الفلق)	۲۶۷

بابہ تہ	لاپہرہ
سورہ تی (الفلق)	۲۶۸
پیشہ کی سورہ تی (الناس)	۲۷۴
سورہ تی (الناس)	۲۷۴
کوٹابی	۲۷۹
پیرستی بابہ تہ کان	۲۸۷

بسم اللہ الرحمن الرحیم

